

Utlåtande 2009:46 RV (Dnr 319-2070/2008, 336-2252/2004)

Vision Järva 2030

Projekt 830 årsrapport 2003 ytterstadssatsning, stadsdelsförnyelse

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Vision Järva 2030 godkänns med de ändringar som framgår av detta utlåtande.
2. Stadens samtliga berörda nämnder och bolagsstyrelser ska verka för uppfyllande av Vision Järva 2030 i enlighet med detta utlåtande.

Kommunstyrelsen beslutar för egen del följande

Årsrapporten om Ytterstadssatsningen och Stadsdelsförnyelsen för 2003 godkänns.

Föredragande borgarrådet Joakim Larsson anför följande.

Ärendet

Enligt beslut i Järvalyftets båda styrgrupper vintern 2007-2008 har stadsledningskontoret, i samarbete med bland andra stadens tekniska förvaltningar, utarbetat ett förslag till Vision Järva 2030 (se *bilaga 2, 3 och 4*). Vision Järva 2030 är tänkt som ett underlag för en dialog mellan berörda organisationer och myndigheter och ”mest av allt för en diskussion med alla som bor och verkar i Järvastadsdelarna”.

Förslaget för Vision Järva 2030 har tagits fram inom ramen för Järvalyftet och är utarbetat av en projektgrupp under ledning av stadsledningskontoret med deltagare från exploateringskontoret, trafikkontoret och stadsbyggnadskontoret. Förslaget till Vision Järva 2030 utgår från målbilden för Järvalyftet som en långsiktig investering för att förbättra levnadsvillkoren i stadsdelarna kring Järvafältet: Akalla, Hjulsta, Husby, Kista, Rinkeby och Tensta. Målsättningen är att genom medverkan från boende och samverka med andra parter skapa en positiv social och ekonomisk utveckling som gör Järva till ett område dit många vill flytta – och stanna kvar. Järvafältet ska vara en motor för tillväxt i hela Stockholm. För att nå dit anser den politiska styrgruppen att medvetna insatser krävs inom fyra huvudområden:

- Bra boende och mer varierad stadsmiljö
- Trygghet i vardagen
- Stärkt utbildning och bra språkundervisning
- Fler jobb och ökat företagande

Vision Järva 2030 lyfter upp en rad stadsbyggnadsfrågor som till och från har diskuterats. Vissa frågor befinner sig fortfarande på idéstadiet och genom remissen kommer förslagen upp till diskussion. Visionen beskrivs som en spelplan där idéer och förslag kan tillkomma och utgå. Vision Järva 2030 presenterar nio så kallade utvecklingsteman.

- Aktivera Järva friområde och stärk kopplingen till stadsdelarna
- Bygg nytt i strategiska lägen
- Länka samman stadsdelarna
- Koppla ihop gatunätet – där det gör nytta
- Utveckla de centrala stråken
- Respektera och utveckla värden i befintlig bebyggelse
- Bryt trafiksepareringen – där det gör nytta
- Gör gångvägnätet tydligare
- Använd ny bebyggelse för att stärka stadsdelarnas identitet

Visionen ska ses som en bruttolista av möjliga förnyelseåtgärder. Avsikten är inte att remissinstanserna i detalj ska bedöma och analysera alla enskilda förslag och idéer. Det är även av vikt med en dialog med de boende både i samband med föreliggande remiss och när konkreta planer och genomförandeprojekt blir aktuella.

Beredning

Ärendet (se bilaga 2, 3 och 4) har tagits fram under ledning av stadsledningskontoret och har remitterats till brand- och räddningsnämnden, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialtjänstnämnden/Jobbtorg, stadsbyggnadsnämnden, trafik- och renhållningsnämnden, utbildningsnämnden, äldre- och vårdnämnden, Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, ABF, Almega-Stockholm, Arbetsförmedlingen, Atrium Ljungberg AB, Banverket, Biskop Bengt Wadensjö, Boulton, Einar Mattsson, Fastighetsägare i Järva, Friskolornas Riksförbund, Företagarna- Stockholm, Försäkringskassan, HSB, HSB, Järfälla kommun, Kista församling, Kista Science City, KTH, Kunskapsskolan, LO, Medborgarskolan, Peab, Polisen (Västerorts polismästardistrikt), Röda Korset, SACO, Hyresgästföreningen, Skanska, SKTF, SL, Sollentuna kommun, Solna kommun, Stockholms Handelskammare, Stockholms Stadshus AB (AB Svenska Bostäder, AB Stockholmshem, AB Familjebostäder och Stockholm Business Region AB), Stockholms Stadsmission, Stockholms Universitet, Sundbybergs kommun, Svenskt Näringsliv (Stockholm) och Vägverket.

ABF, Almega-Stockholm, Arbetsförmedlingen, Atrium Ljungberg AB, Biskop Bengt Wadensjö, Boulton, Friskolornas Riksförbund, Företagarna-Stockholm, HSB, HSB, Kista församling, KTH, Kunskapsskolan, LO, Medborgarskolan, Peab, Röda Korset, SACO, Skanska, SKTF, Sollentuna kommun, Solna kommun, Stockholms Stadsmission, Stockholms Universitet och Svenskt Näringsliv (Stockholm) har avstått från att svara.

Utöver ovan nämnda instanser har alla aktörer som så önskar, inklusive boende, uppmanats att höra av sig med sina synpunkter. Detta har resulterat i svar också från Al-Kowneyn Utbildningscentrum i Rinkeby, Brf Rinkeby Park 1, Rinkeby, Byggvesta AB, Eggeby gårds fältskolor, Folkpartiet Rinkeby-Kista, Föreningen Rädda Järvafältet, Hjulsta skolor, Rektorererna i Tensta-Hjulsta, Miljöpartiet de Gröna, Nätverket Järvas Framtid, Nätverket Yimby, Samfundet S:t Erik, Tenstagrupperna och Verdandi Tensta samt 78 idéer från privatpersoner varav alla utom de anonyma finns samlade i remissammanställningen.

Brand- och räddningsnämnden framhåller att Storstockholms brandförsvaret ska vara en aktör som bidrar till en god och trygg utveckling kring Järva. Nämnden framhåller den goda samverkansanda som råder i Järvaområdet genom stadsdelsförvaltningarnas brottsförebyggande centrum, i kris- och katastrofledningens grupper, samt gentemot föreningar och trossamfund. Nämnden

betonar att förbundet ska delta i planeringsprocesser om bl.a. framkomlighet och tillgänglighet samt i riskanalys och insatsmöjligheter i föreslagna undermarksanläggningar, bebyggda överdäckningar samt höga byggnader.

Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och trafik- och renhållningsnämnden anser att Järvalyftet är ett berömvärt och ambitiöst arbete. De tre nämnderna lyfter i sina remissvar fram de förslag som nämnderna anser bör prioriteras eller studeras närmare. Särskilt betonar nämnderna trygghetsskapande åtgärder som att undvika loftgångar, skapa slutna, privata gårdsrum och åtgärda trafiksepareringen. Vidare anser nämnderna att visionen om koppling till angränsande stadsdelar och kommuner bör prioriteras och att det är längs dessa leder som nybyggnationen ska placeras.

Fastighetsnämnden ser positivt på målbilden i visionen och sympatiserar med det anslag som visionen har vad gäller samverkan mellan olika parter. Vidare anser nämnden att visionen tar upp de viktigaste utvecklingsområdena för Järva.

Idrottsnämnden anser att Vision Järva 2030 ur ett idrottsperspektiv är spännande och intressant och att den i huvudsak överensstämmer med nämndens egen planering för en utveckling av idrottsanläggningar inom Järvaområdet. Nämnden lyfter fram idrottens integrerande roll.

Kulturnämnden understryker vikten av en satsning på den kulturella infrastrukturen, en ökad satsning på kulturutövare, medveten konstnärlig utsmyckning samt en exponering och tillgängliggörande av områdets kulturhistoriska värden.

Kyrkogårdsnämnden har inga direkta synpunkter på de förslag som presenteras i remissen, men saknar förslaget till den nya multietniska begravningsplatsen på Järvafältet i området mellan Akallavägen och Granholmstoppen söder om Hästa gård.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att det är bra att staden tar ett övergripande ansvar för en hållbar utveckling i Järva. Nämnden betonar att det är viktigt att de boende och verksamma får ett reellt inflytande för hur området ska utvecklas i framtiden samt anser att även miljöfrågorna är väsentliga i området och dessa borde utvecklas ytterligare.

Socialtjänstnämnden anser att omsorgsfull planering och långsiktighet i arbetet är viktigt för ett framgångsrikt resultat. Nämnden understryker vikten av att erfarenheter från tidigare projekt tas tillvara, liksom lärdomar och goda exempel från andra städer i Europa. Vidare anser nämnden att tvärspektoriella kunskapsunderlag bör tas fram inför beslut om insatser och investeringar för att åstadkomma en långsiktig social och ekonomisk utveckling i Järvaområdet.

Utbildningsnämnden anser att det helhetsgrepp som visionen tar om områdena runt Järvafältet är nödvändigt, men efterfrågar att utbildningsområdet tydliggörs i visionen. I samband med planering för förbättring av boende- och stadsmiljö behöver också hänsyn tas till skolperspektivet; t.ex. tillgång, placering och utformning av skolor, flexibilitet för att skapa mötesplatser.

Äldrenämnden anser att visionen är bra och att många av de åtgärder som aviseras är av betydelse även för den äldre befolkningen men påpekar att om visionen ska bli verklighet krävs ekonomi och erforderliga styrmedel över huvudmannaskaps- och sektorsgränser. Nämnden saknar en vision om tillgången på primärvård och tandvård samt de äldres perspektiv.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd ser mycket positivt på att staden arbetar med ett helhetsgrepp för att ta fram en tydlig långsiktig vision för Järva. Nämnden lyfter särskilt fram önskemålet om att gå vidare med att etablera ett utomhusbad på Järvafältet. Nämnden ställer sig tveksam till ändrad vägsträckning och bostadsbebyggelse på delar av det gröna stråket mellan Spånga IP och Hjulsta koloniområde. Vidare anser nämnden att en upprustning och utveckling av Tensta Centrum bör prioriteras.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd ställer sig mycket positiv till stora delar av förslaget och framhåller dagens goda samverkan mellan förvaltningar och bolag. Stadsdelsnämnden lyfter fram flera konkreta förslag och påpekar att det är viktigt att det inte får hamna i skymundan för framtida planer och visioner. Nämnden vill att olika aktörers roll i arbetet tydliggörs, i synnerhet vilka uppdrag som nämnder och förvaltningar förväntas genomföra. Nämnden avstyrker avslutningsvis förslaget om ny bebyggelse i Spångadalen i Rinkeby.

Stockholms Stadshus AB ställer sig positivt till förslagen i Vision Järva 2030 och betonar vikten av samverkan mellan såväl stadens olika bolag och nämnder som privata aktörer. Koncernledningen betonar att bostadsbolagens insatser främst måste handla om deras kärnverksamhet, att tillhandahålla attraktiva boendemiljöer, vilket innebär fortsatt upprustning av bostadsfastigheter och den yttre miljön. Koncernledningen vill poängtera vikten av att de fysiska åtgärderna i form av utveckling av vägar, gångstråk, nybyggnation m.m. förankras genom dialog med de boende.

AB Familjebostäder är positivt till utvecklingsarbetet i Järva och anser att stärkt samarbete mellan fastighetsägarna är viktigt för att nå resultat. Bolaget anser att nybyggnationen bör vara begränsad och småskalig i redan tätt bebyggda och befolkade områden samt att det byggs nytt i strategiska lägen genom att bygga samman områden med omkringliggande stadsdelar. AB Familjebostäder lyfter fram behovet av större bostäder, att tillgängligheten till fältet

förbättras, att trafiksepareringen bör brytas och gångvägar tydliggöras samt att de centrala stråken bör utvecklas.

AB Stockholmshem anser att förslagen i Vision Järva 2030 är väl genomtänkta och bra. Bolaget anser att nolltolerans mot brott, att boende i området har arbete, att nya loftgångar inte byggs och att befintliga ses över är viktiga åtgärder för att nå framgång, liksom lokal närvaro av myndigheter och polis, vidtagande av åtgärder för rationellare underhåll för fastighetsägaren samt att staden skapar nätverk för boende att vara delaktiga i arbetet.

AB Svenska Bostäder anser att Vision Järva 2030 är en bra utgångspunkt för förnyelsearbetet för Järvastadsdelarna. Bolaget anser att stadens insatser för ökad sysselsättning, samordning av trygghets- och skötselåtgärder, beslut om skolor och undervisning, aktiv medverkan av fackförvaltningar är angelägna, liksom en positiv medverkan från staden kring utveckling av miljöbefrämjande åtgärder och utvecklingen av Järva friområde till ett aktivitetsområde.

Stockholm Business Region AB (SBR) ser positivt på Vision Järva 2030 och anser att förutsättningarna för att öka blandningen mellan bostäder och verksamheter i stadsdelarna kring Järvafältet bör undersökas. SBR föreslår för sin egen del att bolaget kan delta genom att inleda upprustningsprojekt i Akalla och Kista tillsammans med trafikkontoret och övriga berörda förvaltningar och bolag i staden, genomföra riktade marknadsföringsinsatser på olika språk om företagslotsen till små- och medelstora företag kring Järva, arbeta för att bostadsbolagen samt Micasa använder bolagets lokalförmedling för att marknadsföra lediga lokaler på Järva, att utreda behovet av lokaler för näringslivet kring Järva utifrån det befintliga näringslivet och deras förutsättningar för att växa samt utreda förutsättningarna för finansiering till företag runt Järva.

Al-Knowneyn Utbildningscentrum i Rinkeby anser att Järvalyftet är en bra idé och ett bra initiativ och understryker att området, utöver fysisk utveckling, behöver insatser inom skola, arbetsmarknad och brottsförebyggande arbete. Föreningen föreslår läxhjälp via föreningar, en särskild yrkesutbildning för arbetslösa ungdomar inom branscher som bygg, transport och service för arbetslösa samt arbetsmöjligheter och praktikplatser för arbetslösa akademiker i järvaområdet.

Banverket anser att Vision Järva 2030 ger en bra och positiv bild för utveckling av järvaområdet. Därutöver lämnar verket i sitt yttrande ett antal förtydliganden när det gäller Mälarsepareringen, regional- och fjärrtågsstopp ”Stockholm Nord”.

Brf Rinkeby Park 1 är emot bebyggelse i den s.k. Rinkebydalen, vill värna Järvafältet som rekreationsområde, är tveksamma till nya evenemangsplatser och bussgata på fältet. Bostadsrättsföreningen föreslår byggnation på parker-

ingar, mindre attraktiva platser och på överdäckningar samt att radhusplanerna i Rinkeby fullföljs. Vidare är föreningen positiv att koppla Rinkeby till Stora Ursvik och Spånga-Lunda, liksom till en bättre förbindelse Rinkeby-Bromsten. Föreningen vill att något görs åt den tillbudstäte korsningen Rinkebystråket-Rinkebysvängen som används av fotgängare istället för gångtunnlarna.

Byggvesta AB vill att Järva ska bli ett hållbart och attraktivt stadsområde genom satsningar på hållbara lösningar för kollektivtrafik och energiförsörjning, t.ex. vindkraft. Byggvesta anser att stadens och grannkommunernas arbete runt Järva påverkar möjligheterna för nya bostadsprojekt att lyckas. Företaget anser att fler småhus bör byggas, förmedlade genom en lokal småhuskö och att konstnärlig kreativitet kan utvecklas i befintlig bebyggelse. Byggvesta föreslår också att en långsiktig skolplan tas fram samt att satsningar görs på fritidsaktiviteter och idrottsanläggningar. Slutligen påpekar Byggvesta att nya E18 skapar nya möjligheter, men att konsekvenserna för t.ex. gång- och cykeltrafik måste analyseras.

Eggeby gårds fältskolor använder närområdet i sin undervisning. Fältskolorna saknar beskrivning av hur dagens natur- och kulturvärden ska bevaras, t.ex. hur dagens djurhållning påverkas av nya bussförbindelser och koloniområden etc. Skolorna är positiva till ett science center och bidrar gärna till dess planering. Fältskolorna anser att sambandet mellan friområdet och omgivande områden måste stärkas, t.ex. genom fler busshållplatser längs befintliga linjer samt välkomnar även fler grillplatser i friområdet.

Einar Mattsson vill på bästa sätt kunna ta del i det framtida arbetet med Vision Järva 2030. Einar Mattsson anser att varje stadsdel i Järva borde lyftas fram tydligare i visionen, att bra modeller för kontakt- och relationsskapande med boende och verksamma söks, att trafiksepareringen ses över för ökad trygghet och att attraktiviteten för näringsidkare ökas. Vidare anser företaget att visionen bryts upp i mer konkreta deltider med genomförandeplaner samt att konkreta åtgärder sätts igång snabbt för att göra visionen verklig och gå från ord till handling.

Fastighetsägare i Järva anser att synliga, påtagliga resultat i närtid är viktigt eftersom 2030 upplevs som avlägset. Fastighetsägarföreningen anser att kommunikationer mellan stadsdelarna och över fältet är viktigt, att en bussringlinje bör utredas på kort sikt, att båda t-banorna förlängs till Järfälla och att en t-ringlinje skapas via Hallonbergen och ser gärna byggnation av en ny idrottsanläggning och fler aktiviteter på fältet utöver bad och bussgata. Fastighetsägare i Järva vill utöka samarbetet mellan staden och fastighetsägarna kring bland annat klotter och renhållning och ett flerspråkigt servicecenter, att

ett ”Järva Business Improvement District” bildas samt att fler arbetsplatser etableras.

Folkpartiet Rinkeby-Kista vill se ökat fokus på att binda ihop Järvastadsdelarna med varandra och med omgivningen, som t.ex. Sollentuna-Helenelund, Spånga och Sundbyberg och efterlyser tankar i visionen kring integrationen Rinkeby-Bromsten. Folkpartiet anser att en rak, asfalterad och upplyst cykelbana mellan Rinkeby och Kista bör ha högsta prioritet, men att även bättre cykelförbindelser mot city behövs. Folkpartiet Rinkeby-Kista ifrågasätter att stora delar av friområdet i öster lämnas orört och anser istället att fältet behöver utvecklas där, som en länk mellan Rinkeby och Kista.

Föreningen Rädda Järvafältet anser att visionen ensidigt fokuserar på nya inslag och vill se mer resonemang om hur nuvarande kvaliteter kan stärkas. Föreningen anser att nya E18 försämrar sambandet med omgivande bebyggelse, att nya aktiviteter på fältet kan tillföra kvaliteter, men bör lokaliseras till befintliga anläggningar, som t.ex. mellan Eggeby och E18. Föreningen Rädda Järvafältet är positiv till en ny bussförbindelse över fältet, om vanlig trafik kan förhindras, anser att tvärbanan Alvik Kista bör påskyndas samt motsätter sig att Förbifart Stockholm och nya Kymlinge inkluderas i visionen.

Försäkringskassan anser att det är bra att staden vill ta ett helhetsgrepp i samarbete med andra aktörer vilket bör bidra till bättre förutsättningar för utbildning och arbete, som minskar ohälsa och utanförskap. Vidare konstaterar Försäkringskassan att man tillsammans med Skatteverket öppnar ett gemensamt servicekontor i medborgarkontoret i Tensta våren 2009 för bättre service.

Hjulsta skolor anser att det bör satsas på Hjulsta i form av bättre centrum, bankomat, bättre läkarmottagning, fönster- och fasadrenoveringar, borttagande av parabol och ökat kabelutbud, byggande av billigare radhus och småhus, aktiviteter för barn och unga, mer miljötänkande i byggandet med solceller etc. Vidare vill Hjulsta skolor att det byggs ett bad vid Eggeby med friskvårdscen-ter och närsjukhus samt att Hjulstahallen byggs. Hjulsta skolor efterlyser en rad trygghetsskapande åtgärder, fler föräldrautbildningar och –aktiviteter, att svenskundervisningen stärks samt att fler arbetsplatser tillkommer i området.

Rektorerna i Tensta-Hjulsta (Bussenhuskolan, Elinsborgsskolan, Enbacksskolan, Gullingskolan och Hjulsta skolor) anser att existerande studie-stöd och läxhjälp kan utvecklas samt att kontakter med högskolor och närings-liv finns på högstadieskolorna. Rektorerna i Tensta-Hjulsta betonar att skol-miljön är viktig för trivsel och trygghet och anser att skolan som mötesplats är ett begrepp som bör in i visionen och att skolans lokaler utnyttjas även kvällar och helger, bl.a. för fler föräldraaktiviteter, ihop med föreningslivet. Vidare anser rektorerna att idrottsmöjligheterna kan bli bättre med fler hallar och att

den beslutade Hjulstahallen och ett utomhusbad byggs, att bostäder för olika människor och olika behov behövs, liksom en ren och vacker miljö. Att ökad trygghet och fler arbetstillfällen är viktigt, liksom att norra Järva, Järvaområdet och södra Järva binds ihop så att de upplevs som ett gemensamt område.

Hyresgästföreningen region Stockholm välkomnar initiativet att stärka områdena kring Järvaområdet, dock anser föreningen att förslagen i Vision Järva 2030 är mycket omfattande och komplexa och uttrycker farhågor om dyra bostadsrenoveringar, höjda hyror samt betonar att upprustningar skall göras i kontakt med hyresgäster utifrån deras perspektiv och förutsättningar. Hyresgästföreningen instämmer i att Järvaområdet inte bara handlar om upprustning av ner slitna bostadsbestånd utan också om arbetstillfällen och servicefunktioner såsom vård, skola och omsorg. Hyresgästföreningen anser att Stockholms stad som ägare ska låta sina bolag göra avkall på avkastningskraven utan att det ses som ett ekonomiskt stöd.

Järfälla kommun anser att det pågående arbetet med utvecklingen av Stockholms stadsdelar runt Järvaområdet är intressant också för Järfälla och följer arbetet med stort intresse och vill framhålla att det är angeläget med fortsatt nära samarbete mellan grannkommunerna.

Kista Science City AB anser att Järvaområdet är en välkommen kraftsamling och att visionens utvecklingsteman känns angelägna. KSC anser att ur Kistas perspektiv är det viktigast att länka samman stadsdelar och gatunät, förbättra infartskapaciteten, utveckla de centrala stråken, att tydliggöra gångvägnätet samt bryta trafiksepareringen – där det gör nytta samt att befintlig bebyggelse kompletteras. Vidare anser KSC att Kista bör synliggöras från E4, förbindelserna till Sollentuna samt mellan Akalla och Husby och arbetsområdena intill stärks liksom att Kistagången bör göras till en livlig stadsgata med både butiker och biltrafik samt att förlängningen av tvärbanan är central.

Miljöpartiet de Gröna i Stadshuset förespråkar att befintliga kvaliteter, i t.ex. bostäder och centrum, resurser som Akalla by och Eggeby gård och den mångkulturella karaktären tillvaratas, att grönstrukturen utvecklas. Partiet är positivt till blandade boendeformer och bostadsstorlekar, vackra hus, trivsamma gårdar, parker, affärer och kulturell mångfald, vill halvera energianvändningen, göra varsamma ombyggnader, satsa på förnybar energi samt anser att blandningen av upplåtelseformer är bra utom i Rinkeby och att dagens ombyggnader bör stoppas. Vidare vill miljöpartiet utveckla Järvaområdet med tydligare entréer, bad vid Eggeby, friluftsteater och begravningsplats, men vill inte ha någon evenemangsplats, bussgata eller motocrossbana. Vidare anser miljöpartiet att tvärbanan bör påskyndas, t-banelinjerna förlängas till Barkarby och spårväg byggas längs Akallalänken samt avstyrker bebyggelse i fältets kant, i

Spångadalen eller Kymlinge. Vidare är miljöpartiet för att koppla Rinkeby till Stora Ursvik.

Miljöpartiet de Gröna i Järva anser att visionen är konkret och handfast som stads- och trafikplanering, men saknar socioekonomiska frågor, problematisering och konsekvensanalys. Miljöpartiet i Järva vill se renoveringar utan större hyreshöjning, bättre energi- och värmelösningar samt varsamt kompletteringsbebyggelse i kvarter som skulle vinna på förtätning, att blandade upplåtelser m.m. skapas genom nyproduktion och ombildning på hyresgästinitiativ. Vidare vill miljöpartiet satsa på barn och unga, stödja ny- och småföretagande, tillvarata erfarenheter av eget företagande, satsa på centrumen, satsa på socialt företagande som kooperativ etc. samt att trafiksepareringen utreds noga på vissa platser som t.ex. ihopkoppling av Glömmingegränd-Risingeplan, Degerbygränd-Svennebygränd, Fornbyvägen-Hällbybacken, Ovanbygränd-Stavbygränd och Kuddbygränd-Lillbybacken. Bygg trottoarer på sina håll, t.ex. längs Rinkebysvägen, Rinkebystråket, Hagstråket och Norgegatan.

Miljöpartiet i Järva är positivt till bad vid Eggeby, fler ridanläggningar, grillplatser, spårtaxi på bro och tvärbana men negativt till exploatering av kulturrestatet, evenemangsplatser, fler koloniområden, motocross, bussgata och Förbifart Stockholm samt avstyrker bebyggelse söder om Tensta-Rinkeby.

Nätverket Järvas Framtid anser att inga hus och loftgångar ska rivas, att allmännyttan ska värnas och att upprustning ska ske i samråd med de boende. Nätverket anser att underhåll och service har förbättrats och är positivt till satsningar på t.ex. uppvärmning, ventilation, värmeisolering och energibesparing samt befintliga verksamheter, som fritidsgårdar och skolor samt att Husbybadet håller öppet sommartid. Järvas Framtid anser att trafiksepareringen ska värnas, att nya E18 läggs i tunnel, att ingen ny trafik dras över Järvafältet, men förespråkar spårväg längs Kymlingelänken. Nätverket är tveksamt till förtätningar, till nya bad, arenor och bebyggelse i fältets kant. Nätverket föreslår byggnation på Trondheimsgatans övergivna dagistomt. Nätverket anser att bilden av Järva som ett otryggt område med ensidig boendestruktur inte stämmer och lyfter fram potentialen i människor med olika bakgrund.

Nätverket Yimby är mycket positivt till att ett visionsdokument tagits fram, betonar att ett kontinuerligt utvecklingsarbete, där Järvabornas åsikter tas tillvara är bra. Yimby betonar att mer blandning med bostäder, butiker och arbetsplatser både i centrum och utanför centrum i stråk är positivt för Järva. Nätverket lovordar att enklavplaneringen bryts upp och att området kopplas ihop bättre genom nya stråk med bebyggelse. Nätverket anser vidare att nya radhus är bra i områdenas utkant och att nya punkt- och lamellhus bör byggas med försiktighet, är positivt till ny arkitektur, men betonar att inte stadsbild

och struktur får glömmas bort. Vidare anser Yimby att Kista bör förses med fler höga hus, att trafiksepareringen minskar i omfattning, att gårdsgator etc. bör prövas för trafik på de boendes villkor, att grönskan ges mer parkkaraktär samt att E18 inte får bli en barriär mellan bebyggelse och fält.

Samfundet S:t Erik stödjer förslagen i Vision Järva 2030 om ökad variation, sammanlänkning, stärkta stråk, bruten trafikseparering, aktiverat friområde etc. Samfundet anser att Kistas ställning som kärna bör stärkas med bättre kopplingar, att de säkraste stråken ofta kantas av bostadsbebyggelse, att trädgårdsstadsidéer bör prövas för att överbrygga grönområden genom en småskalig blandning av en- och flerbostadshus, att ny bebyggelse mot fältet bör vara småskalig samt att stadsgator bör byggas och inte motorleder. Samfundet S:t Erik anser att Järvas arkitektoniska kvaliteter bör tillvaratas, men undvika dess svagheter, är tveksamt mot mer storskalighet likt förslaget över nya E18 och lyfter fram att företagsområden hör till en blandad stad och att äldre, billiga lokaler ofta är en förutsättning för nyföretagande.

Tenstagruppern (föreningar, företag och institutioner i Tensta) förordar att trappan mellan Tensta centrum och Taxingeplan återuppförs, en växtlabyrint byggs vid Eggeby gård, skolgårdar och parker rustas och att ett utomhusbad byggs på Järvafältet samt att den årliga Tensta marknad bör permanentas. Vidare framhåller gruppen idrottens betydelse för områdets unga och att fler hallar behövs. Således efterfrågas prioritering av den färdigprojekterade Hjulstahallen, en komplettering av Tenstahallen, byggande av en idrottshall vid centrumgaraget i Tensta samt en större idrottsanläggning på fältet – ”Bosön light”. Tenstagruppern efterlyser arbete med bilsättningen genom att bra skolor i området lyfts fram och att framgångsrika verksamheter marknadsförs bättre. Tenstagruppern betonar arbetets centrala roll och förespråkar ett lokalkontor för Järva karriärcenter i Tensta, att tidigare samarbete mellan Hjulsta skolor, Blå Band, arbetsförmedlingen och socialtjänsten vidareutvecklas, liksom skolsamverkan med stadsmuseet och konsthallen. Tenstagruppern anser att visionen i högre grad bör framhålla individerna och de mjuka värdena, samt tillvarata tidigare förslag till förändringar och förbättringar.

Stockholms Handelskammare Sollentuna/Kista har inget att erinra mot förslaget och ställer sig positiv till Vision Järva 2030 och anser att förslaget innehåller spännande arkitektoniska satsningar och att förslagets målbild innehåller en satsning på ett ökat antal jobb och ett ökat företagande men saknar en handlingsplan och en ekonomisk plan för utvecklingen av området. Handelskammaren lyfter fram Sollentuna kommuns initiativ och koncept kallat just Tryggt och Snyggt som möjlig förebild där invånare och företag själva engageras i att

hålla området rent från skräp och klotter och på ett enkelt sätt kan rapportera till kommunen när det är skräpig.

Storstockholms Lokaltrafik AB anser att det förändringsarbete som planeras att starta i området är positivt för SL:s möjligheter att erbjuda en kollektivtrafik av hög kvalitet och ser fram mot att diskutera kollektivtrafikens behov och förutsättningar i samband med stadens fortsatta arbete med Vision Järva.

Sundbybergs stad anser att det finns många goda intentioner i Vision Järva 2030 som borde främja en utveckling mot ett attraktivt, tryggt och funktionellt Järva år 2030. Staden lyfter fram nybyggnation i strategiska lägen, sammanlänkningen av stadsdelar, ihopkoppling av gatunätet, att bryta trafiksepareringen, satsa på utbildning och bredda samverkan m.m.

Verdandi Tensta anser att visionen bör ge mer utrymme för den sociala dimensionen. Föreningen anser att fler öppna mötesplatser bör tillskapas och betonar vikten av att inkludera ungdomars engagemang och önskemål i visionen. Verdandi Tensta är beredda att ta ansvar för att unga engagerar sig via föreningen och i olika förebyggande projekt.

Vägverket anser att visionsdokumentet utgör ett gott underlag att arbeta vidare ifrån och är positivt till att bygga i lägen med goda kollektivtrafikförbindelser samt att koppla samman stadsdelar och kommuner med bebyggelse och gatunät, men påpekar att nyexploatering och nya kommunikationsvägar genererar nya trafikströmmar som Vägverket anser bör belysas närmre inför fortsatt planering.

Vägverket påpekar att vid en eventuell överdäckning mellan Rinkeby-Ursvik bör buller och miljö kvalitetsnormer belysas och att busstrafik för koppling mellan tvärbanan i Ursvik och tunnelbanan i Rinkeby möjliggörs. Verket anser att det ur kollektivtrafiksynpunkt finns fördelar med en bussförbindelse mellan Kista och Rinkeby, men att den behöver konsekvensutredas ytterligare.

Vägverket betonar att E4 är en av regionens viktigaste vägar och att även om den är en barriär mellan Sollentuna-Järva måste ny bebyggelse och tvärförbindelser utformas så att vägens långsiktiga funktion säkerställs exempelvis genom bebyggelsefria avstånd. Vidare rekommenderar Vägverket sin handbok, TRAST, Trafik för en attraktiv stad, för värdefulla uppslag till utformning av gatunätet, vid en översyn av trafikseparationen.

Västerorts polismästar distrikt anser att visionens målsättning och fyra huvudområden är en bra inriktning för att utveckla stadsdelarna på Järva. Polisen understryker vikten av samlokalisering av bostäder, arbetsplatser, restauranger och service för att skapa livfulla platser som är befolkade större delen av dygnet samt ordentlig belysning på gator och torg för att uppnå brottsförebyggande effekter. Vidare anser polisen att bostäder med loftgångar bör undvikas, att

möjligheten till praktik- och lärlingsplatser bör utvecklas för att underlätta ungdomars inträde på arbetsmarknaden samt att en utbyggnad av infrastrukturen som förbinder de olika stadsdelarna på Järva är intressant, men understryker vikten av framkomligheten för utryckningsfordon när vägar anpassas.

Mina synpunkter

Det är positivt att Stockholm växer. Ett Stockholm i världsklass kräver dock att hela staden erbjuder en attraktiv miljö för boende och arbete, varje stadsdel med sin charm och sin särprägel.

Visionen ska bygga vidare på områdets möjligheter och samtidigt peka på vilka problem som finns så att dessa kan åtgärdas. Jag vill att de boende i Järvaområdet ska känna igen sig i den bild av stadsdelarna som visionen visar och att de känner entusiasm inför framtiden. Det är boende och verksamma i området som är experterna, samtidigt som vi också har i blickfånget morgondagens invånare.

Under hösten har ett brett dialogarbete pågått för att ta fram en gemensam bild av framtidens Järva. Förslaget till Vision Järva 2030 utgår ifrån den gemensamma målbild som tagits fram av en enig politisk styrgrupp. Parallellt med den formella remissrundan till stadens nämnder och bolag har föreningar och företag, organisationer, institutioner och grannkommuner haft möjlighet att ge synpunkter och idéer. Förslaget har visats på skärmutställningar bland annat på medborgarkontor, bibliotek samt på Järvadialogen i Husby. Familjerna i berörda stadsdelar har bjudits in att delta i visionsarbetet genom ett utskick på 15 olika språk. Det har också anordnats workshops med grupper av ungdomar, kvinnor samt på andra språk än svenska, där boende fått diskutera och tycka till.

Bilden av Järvaområdet är naturligtvis mångfacetterad. Det är dock slående att människor som jag träffar ofta betonar att de upplever att såväl vi politiker som media i många fall förmedlar en felaktig bild av området de bor i. De känner inte igen sig i bildsättningen och är övertygade om att områdets utveckling hämmas av den ibland alltför dystra beskrivningen av områdets vardag och karaktär. Jag tror de har rätt. Syftet med den breda ansats som inlett arbetet med framtagandet av visionsdokumentet är att därför låta de boende och verksamma få möjlighet att själva beskriva sin omgivning utifrån sina egna erfarenheter. På så sätt kan vi beslutsfattare fokusera på att lösa det som upplevs som problem och samtidigt medverka till att utveckla och förstärka det som är positivt.

Dialogen kommer givetvis inte att upphöra i och med beslutet i fullmäktige, utan kommer vara en naturlig och oerhört viktig del av arbetet som nu fortskrider.

För mig är en av de viktigaste egenskaperna för en politiker att lyssna. Därför har jag prioriterat att vara på plats så mycket som möjligt i Järva under det senaste året. Jag har mötts av en enorm idérikedom och initiativkraft som måste tas tillvara. Grunden för visionsarbetet är att skapa ett samhälle för alla med möjligheter till delaktighet och skapa förutsättningar för att bryta utanförskap.

Vi ska ta lärdom av tidigare satsningar. Vi måste arbeta betydligt mer med permanenta förändringar snarare än kortsiktiga projekt. Många olösta frågor har handlat om byggnation och trafik, varför förslaget till vision lyft fram många idéer inom dessa områden. Inkomna remissvar visar dock att visionen bör kompletteras med fler förslag kring mjuka frågor som utbildning och arbete. Många remissinstanser lyfter fram dessa som väsentliga för att utveckla Järva och jag instämmer i detta.

Skolorna spelar en väldigt viktig roll för en stadsdel, inte endast för att de lägger grunden för barnens framtid. Bra skolor kan i hög grad bidra till att öka ett områdes attraktivitet. Skolan är också en viktig mötesplats. Där möts elever, lärare, personal och föräldrar med olika bakgrund. Skolan spelar en integrerande roll.

Skolorna i Järva är av stor betydelse för såväl elevernas som hela områdets framtid. Utbildningsnämnden bör därför uppdras att presentera en skolstrategi för Järvastadsdelarna med tillämpning av stadens övergripande mål för skolverksamheten. Även en redogörelse för framtida lokalbehov bör inkluderas. Nämnden ska också i samarbete med de berörda stadsdelsnämnderna och socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden, utreda möjligheterna till yrkesutbildning i nya former för ungdomar.

Kännetecknande för en levande stadsdel är mixen av bostäder, kontor och affärer. Även kultur- och idrottsverksamheter är strategiska utvecklingsfrågor för att öka områdets attraktivitet. Förbättringar av förutsättningarna för lokalt arbetsliv, dynamik och stadsliv i områdenas centrum måste genomlysas och utredas. Stockholm Business Region AB föreslår i sitt remissvar ett antal bra förslag kring detta. Särskilt angeläget anser jag att det är att bolaget utreder behovet av lokaler för näringslivet kring Järva samt förutsättningar för nya företag att starta och de befintliga att växa. En del i att förbättra förutsättningarna för levande stadsdelar och centrum är att stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och trafik- och renhållningsnämnden i samarbete med berörda aktörer inleder programarbeten för om- och nybyggnad i Järvastadsdelarnas centrumpunkter och centrumstråk. Jag anser också att fastighetsägare i sam-

band med ombyggnationer ska skapa levande bottenvåningar med möjligheter för småföretagare att verka. Jag instämmer vidare i förslaget i visionen om att bryta trafiksepareringen där det gör nytta. Detta skapar större möjligheter för handlare och näringsidkare, samtidigt är det många som värdesätter trafiksepareringen, exempelvis i anslutning till skolor. Ett första steg måste vara att trafik- och renhållningsnämnden utreder trafiksepareringen, kostnader för att genomföra förändringar och finansiering av dessa.

Det är eftersträvarvärt att fler arbetsplatser skapas i stadsdelarna. Staden kan göra sin del i detta genom att, när det är lämpligt, lokalisera verksamheter i ytterstaden. Så kommer exempelvis att ske med Kontaktcenter Stockholm, vars gren för mjuka frågor ska förläggas till Husby.

Det är också många som efterfrågar att stadsdelar kopplas samman bättre, både genom kommunikationer och ny bebyggelse. Många upplever exempelvis det besvärligt att ta sig mellan Tensta och Rinkeby eftersom de måste ut på Europavägen. Stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och trafik- och renhållningsnämnden bör starta ett programarbete för att åstadkomma kopplingar mellan Tensta och Rinkeby, mellan Rinkeby och Stora Ursvik samt över Järvafältet och utreda Järvastadsdelarnas övergripande trafikstruktur.

Likaså skapar mångfald i form av olika typer av bostäder möjlighet för människor med olika önskemål att bo tillsammans i samma stadsdel. Flera remissvar, från såväl privatpersoner som företag, myndigheter och organisationer efterlyser möjlighet till boendekarriär i området samt kompletteringsbyggnation som ökar blandningen av upplåtelseformer, ökar utbudet av både små- och stora bostäder, och tillför småskalig arkitektur och radhus, men också studentbostäder och riktiga stadskvarter. Hög arkitektonisk ambitionsnivå efterlyses också. Det är viktigt att staden genom stadsbyggnads- och exploateringsnämnden och de kommunala bostadsbolagen verkar för byggprojekt som ökar Järvastadsdelarnas diversifiering i arkitektur och innehåll tillsammans med privata aktörer.

Närheten till Järvafältet med dess unika natur- och kulturmiljö är en viktig potential för stadsdelarna. Tillgängligheten till fältet bör förbättras.

Många remissvar, från såväl nämnder som spontana synpunkter har uttryckt en stark uppskattning av friytorna söder om Tensta och Rinkeby, varför det i detta område även fortsättningsvis bör lämnas fria ytor för exempelvis idrott och picnic.

Det finns en stor efterfrågan på en moské i området, som likt fastigheten på Södermalm, samlar flera utövare under samma tak och som är anpassad för verksamheten. Många centrumlokaler och källarlokaler har visat sig olämpliga

av olika skäl och frågan om en lämplig placering av en ny byggnad bör prioriteras.

Genom upprustningen av miljonprogrammen, som är en del i ytterstadsutvecklingen, skapas möjligheter för skapandet av mer miljövänliga och hållbara och energieffektiva stadsdelar. Låt till exempel Husby stå modell för hur energieffektiviseringar och miljöaspekter präglar upprustningsarbetet med miljonprogram.

Bland remisserna finns många kloka synpunkter, spännande idéer och förslag. Kyrkogårdsnämnden påpekar mycket riktigt att den nya begravningsplatsen saknas i visionen. Denna måste givetvis arbetas in nu när vi äntligen funnit en plats efter stort engagemang från många under en lång tid. Det kommer att bli ett viktigt arbete att bygga upp en vacker och funktionell begravningsplats på Järvafältet. I de fall som remissvaren påpekar felaktigheter eller där förtydliganden efterfrågas ska detta beaktas.

Avslutningsvis gläds jag åt att så många, såväl privatpersoner, organisationer, företag och förvaltningar, visar engagemang och deltar i arbetet för en långsiktigt positiv utveckling på Järva. I remissvaren framgår att flera nämnder kommit en bit på väg i det konkreta arbetet, vilket är glädjande. Remissvaren bör användas som en idékatalog i arbetet med implementeringen framöver och stadens nämnder och bolag ska nu utifrån detta arbeta vidare inom sina respektive områden. Den politiska styrgruppen för ytterstadsutveckling ska stå för den löpande uppföljningen av arbetet. När många aktörer arbetar mot samma mål utifrån sina perspektiv gör vi skillnad. Visionen ska måla upp en riktning inför år 2030.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Vision Järva 2030 del 1
3. Vision Järva 2030 del 2
4. Vision Järva 2030 del 3
5. Projekt 830 årsrapport 2003 ytterstadssatsning, stadsdelsförnyelse
6. Protokoll fört vid sammanträde med kommunstyrelsens arbetsmarknads- och integrationsberedning

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet *Roger Mogert* (s) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. Vision Järva 2030 godkänns med nedanstående tillägg.
2. Kommunstyrelsen uppdras att skyndsamt komplettera visionen i enlighet med nedanstående.
3. Därutöver anföras följande.

Bakgrund

Järvalyftet påbörjades utifrån ambitionen att ta ett samlat grepp om ett område i Stockholm för att utveckla dess styrkor och möta de problem som boende och verksamma upplevde i området. Ambitionen var att vända den sociala och ekonomiska utvecklingen. Efter att den borgerliga majoriteten tog makten kom arbetet mer att utvecklas till ett projekt, och som enbart fokuserade på fysiska åtgärder och stadsbyggnadsåtgärder.

Slagsida i visionsarbetet

Till stora delar har diskussionen enbart handlat om vad som sägs vara områdets brister – följaktligen har dess möjligheter och tillgångar inte fått samma uppmärksamhet. Återkommande har frågan om att exploatera Järvafältet återkommit, trots att det råder stor enighet om att fältet upplevs som en tillgång av de boende (om än inte av exploatorer och boende i andra delar av staden). Frågan om fältets eventuella barriäreffekter har också återkommit flitigt trots att det knappast är en fråga som lyfts fram av berörda som ett av de större problemen i området.

De sociala aspekterna har helt försvunnit ur visionsarbetet. I själva verket har det utvecklats till ett slags programarbete, men där boende och verksamma förlorat de lagstadgade rättigheter som de har vid ett normalt programarbete. Staden har också parallellt med sitt visionsarbete systematiskt dragit undan resurser från de delar av området som hade behövt dem bäst. De kommunala verksamheterna har bantats kraftigt, omorganiserats och koncentrerats till en del av området. Arbetsplatser och resurser har koncentrerats eller flyttats från området, och anti-diskrimineringsarbetet har avstannat i staden. Allt detta talar för att visionen kommer att få svårt att fungera som en vision som kan fånga och stimulera tanken och drömmarna hos boende och verksamma kring Järvafältet.

Den aktuella "visionen"

Vi anser att visionen bör kompletteras med:

- Visionen bör inrymma ett arbete som syftar till att tillskapa konkreta jobb som kommer boende i Järvaområdet till del.
- En konkret inventering av de tillgångar och resurser som finns i Järvaområdet, inte minst hos de boende, bör genomföras och utgöra utgångspunkt för arbetet med visionen. Där bör också hinder för att ta tillvara dessa resurser analyseras.
- Ett utvecklat socialt perspektiv måste tillföras visionen.

Formaterat: Indrag: Vänster: 0 cm, Hängande: 0,58 cm, Punktiista + Nivå: 1 + Justerad vid: 1,9 cm + Tabbar efter: 2,54 cm + Indrag vid: 2,54 cm, Tabbstopp: 0,58 cm, Listflik + Inte vid 0,63 cm + 2,54 cm

- | • En förändring av stadens resursfördelning för att återföra resurser till de kommunala verksamheterna i området.
- | • Ett samlat program för att etablera och vidmakthålla offentlig och kommersiell service i stadens stadsdelar, samt tillföra arbetsplatser och verksamhetslokaler, framförallt genom en satsning på centrumbildningarna.
- | • En förbättrad kommunal närvaro i hela området kring Järvafältet, även den södra sidan.
- | • En satsning på möjligheterna till fritid och rekreation i stadsdelarna och på Järvafältet, t ex genom ett utomhusbad.
- | • En särskild satsning på utveckling av fältet som fritids- och rekreationsområde. Det förstärker den biologiska mångfalden samtidigt som det tillför de boende kvaliteter i närområdet. (Bussgatan bör utgå eftersom den bara uppmanar till smittrafik och exploatering av fältet. Barriäreffekten är dessutom ytterst överdriven.)
- | • En strategi gentemot andra aktörer, inte minst landstinget, för att garantera ett intresse för de berörda stadsdelarna. Stadsdelarna kring Järvafältet har många barnfamiljer och ett stort behov av sjukvård mm.
- | • Stadsdelarna bör kompletteras och utvecklas med nya hus och bostäder som tillför nya kvaliteter. Dessa ska också komma redan boende till del.
- | • Resurser måste tillföras och paras med åtaganden om visionsarbetet ska bära frukt.

Demokratisk dialog

Den process som hittills drivits av den borgerliga majoriteten har kraftigt brustit i dialog och lyhörddhet. Vi välkomnar det ”omtag” som gjorts. Samtidigt brister ärendet i information om hur synpunkter ska hanteras och processen ska drivas vidare. Det måste vara en självklar utgångspunkt att den demokratiska dialogen får ta den tid som krävs för att boende kring Järvafältet ska kunna delta i utvecklingen av det egna området.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Förslaget till Vision Järva 2030 godkänns med de ändringar som framgår av detta utlåtande.
2. Stadens samtliga berörda nämnder och bolagsstyrelser ska verka för uppfyllande av Vision Järva 2030 i enlighet med detta utlåtande.

Kommunstyrelsen beslutar för egen del följande

Årsrapporten om Ytterstadssatsningen och Stadsdelsförnyelsen för 2003 godkänns.

Stockholm den 18 mars 2009

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Joakim Larsson

Ylva Tengblad

Reservation anfördes av *Roger Mogert, Teres Lindberg, Malte Sigemalm* och *Abdo Goriya* (alla s) med hänvisning till reservationen av (s) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Emilia Hagberg* (mp) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att
Vision Järva 2030 godkänns med nedanstående tillägg

Det är bra att borgarrådet medger att remissen har allt för stora svagheter när det gäller det sociala området. Målbilden, som alla kommunfullmäktiges partier står bakom, anger att Järvalyftet ska ha fokus på lika rättigheter och miljöhänsyn. Visionen däremot domineras av stadsbyggnadsfrågor som saknar både genomgripande sociala och miljö- och klimatperspektiv.

Utbildningsnämnden får uppdrag som gäller det sociala området, men det finns fortfarande inga konkreta planer, tydliga tidsplaner eller målbilder. (MP) saknar satsningar på arbetstillfällen, frivilligsfären, ungdomar och på att motverka diskriminering.

Invånarna i Järva märker att någonting är på gång att hända, men ingen får någon information om hur planeringen ser ut. Det riskerar att leda till falska förhoppningar och ryktesspridning. Samtidigt har invånarna märkt hur de lokalsamhället utarmas – verksamheter lägger ned, ungdomsgårdar försvinner och det finns brister i samhällsservicen. Det gäller särskilt Rinkeby, Husby och Tensta till förmån för Kista. Det måste finnas levande centrum med småföretagare som verkar under rimliga villkor för att Järvalyftet ska lyckas.

Borgarrådet ger inga besked hur remissvaren ska hanteras, eller hur den fortsatta planprocessen ser ut. Järvalyftet bör genomföras med sk omvänd planprocess, vilket

innebär att planerarna med olika metoder samlar in material om vad de boende önskar och utifrån detta görs områdesplaner och detaljplaner.

Det är mycket viktigt att staden även fortsättningsvis är lyhörd för Järvabornas åsikter och behov. Staden ska vara öppen för att skapa möjligheter att tillgodose önskemål om till exempel lokaler och aktiviteter som finns hos barn, ungdomar, kvinnor, föreningar, församlingar och företagare i Järva.

Reservation anfördes av *Inger Stark* (v) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta följande

1. Återremittera ärendet
2. Återkomma med ett förslag som visar hur den lokala demokratin ska stärkas och hur järvabornas ska få inflytande över hur visionen genomförs
3. Återkomma med ett förslag som visar hur den allmänna servicen i området ska återställas
4. Återkomma med ett förslag om hur de lokala stadsdelsnämnderna kan få information och inflytande över de ekonomiska medel som ingår i Järvalyftet
5. Därutöver vill vi framföra följande:

Något som tydligt framkommer i remissvaren är att människor som bor kring Järvafältet inte upplever sitt område som så tryggt och problemen så många som media ofta vill göra gällande. De positiva sidorna i området, som det mångkulturella, närheten till grönområden, tryggheten som trafiksepareringen innebär, lyfts inte fram och bilden blir onyanserad.

Något annat som boende efterfrågar är de ”mjuka” frågorna. I ett helhetslyft måste självklart frågor om utbildning och kultur, vård och omsorg, ingå. I Vision Järva 2030 talas det om betydelsen av fler arbetstillfällen i Järvas stadsdelar, samtidigt så fortsätter avvecklingen av offentlig service inom såväl skolor som vård och omsorg. Etableringen av flera privat drivna skolor har försvagat de kommunala skolorna och genom avvecklingen av stadsdelsförvaltningarna i både Husby och Rinkeby undermineras också marknaden för privat handel och service. Det lokala levande livet måste förstärkas, inte utarmas som idag.

Fokus i Vision 2030 ligger mycket på de befintliga husen från miljonprogrammets dagar. Hus som av ålder måste renoveras, något som varken är överraskande eller behöver bli föremål för debatt. Problemen uppkommer när de boende inte får information, inte känner delaktighet och blir tvingade att lämna sin bostad på grund av höjda hyror efter renoveringen. Förhoppningsvis har alliansen i Stadshuset lärt sig en läxa av det som hände i Husby och det faktum att Socialdemokraterna och Vänsterpartiet lämnade Järvalyftet. Förhoppningsvis finns det utrymme för boende och deras synpunkter i Vision Järva 2030.

Själva Järvafältet utgör en oerhört viktig del av Järvastadsdelarnas gemensamma resurs. Fältet får gärna utvecklas och tillgängliggöras men inte genom nya bostäder,

nya vägar eller nya bussfält. Nya E18 måste läggas i tunnel förbi hela Järvafältet och alla planer på Förbifart Stockholm omedelbart stoppas. Det finns inget attraktivt eller "visionärt" med bostäder omgivna av trafikleder. I dagsläget placeras större vägar i områden med hög- och medelinkomsttagare i tunnel. Motsvarande vägar i områden med låg socioekonomisk nivå förläggs i ytläge. Detta faktum visar på en miljörasism som tyvärr återkommer ständigt, inte bara i projektet med nya E18 utan även projektet Förbifart Stockholm.

Vårt förslag är att däcka över Hjulstavägen mot Stora Ursvik så att Rinkeby och den nya stadsdelens Stora Ursvik kopplas samman. För att förbättra kollektivtrafiken i området måste utbyggnaden av tvärbanan mot Kista tidigareläggas och en förlängning av blå linjen till Barkarby, antingen via Hjulsta eller via Akalla, förverkligas. Ett områdes attraktivitet handlar mycket om tillgängligheten till bra kollektiva transporter. Tänk visionärt och inte i gamla beprövade mönster så blir Vision Järva ett lyft för järvaborna och inte ett sänke.

Ersätтарыttrande gjordes av *Per Ankersjö* (c) enligt följande.

Arbetet med Järvalyftet har fått ett lyft och sker på det politiska planet med stor öppenhet vilket är bra. Centerpartiet delar dokumentets inriktning i det stora hela. Vi ser nu fram emot det fortsatta viktiga arbetet med utvecklingen av ytterstadsområdena och understryker vikten av fortsatt öppenhet och bredd i processen.

ÄRENDET

Enligt beslut i Järvalyftets båda styrgrupper vintern 2007-2008 har stadsledningskontoret, i samarbete med bland andra stadens tekniska förvaltningar, utarbetat ett förslag till Vision Järva 2030. Vision Järva 2030 är tänkt som ett underlag för en dialog mellan berörda organisationer och myndigheter och ”mest av allt för en diskussion med alla som bor och verkar i Järvastadsdelarna”.

Förslaget för Vision Järva 2030 har tagits fram inom ramen för Järvalyftet och är utarbetat av en projektgrupp under ledning av stadsledningskontoret med deltagare från exploateringskontoret, trafikkontoret och stadsbyggnadskontoret. Förslaget till Vision Järva 2030 utgår från målbilden för Järvalyftet som en långsiktig investering för att förbättra levnadsvillkoren i stadsdelarna kring Järvafältet: Akalla, Hjulsta, Husby, Kista, Rinkeby och Tensta. Målsättningen är att genom medverkan från boende och samverka med andra parter skapa en positiv social och ekonomisk utveckling som gör Järva till ett område dit många vill flytta – och stanna kvar. Järvafältet ska vara en motor för tillväxt i hela Stockholm. För att nå dit anser den politiska styrgruppen att medvetna insatser krävs inom fyra huvudområden:

- Bra boende och mer varierad stadsmiljö
- Trygghet i vardagen
- Stärkt utbildning och bra språkundervisning
- Fler jobb och ökat företagande

Vision Järva 2030 lyfter upp en rad stadsbyggnadsfrågor som till och från har diskuterats. Vissa frågor är fortfarande endast på idéstadiet men det är enligt remissen angeläget att få upp förslagen till diskussion. Visionen beskrivs som en spelplan där idéer och förslag kan tillkomma och utgå. Vision Järva 2030 presenterar nio så kallade utvecklingsteman.

- Aktivera Järva friområde och stärk kopplingen till stadsdelarna
- Bygg nytt i strategiska lägen
- Länka samman stadsdelarna
- Koppla ihop gatunätet – där det gör nytta
- Utveckla de centrala stråken
- Respektera och utveckla värden i befintlig bebyggelse
- Bryt trafiksepareringen – där det gör nytta
- Gör gångvägnätet tydligare

- Använd ny bebyggelse för att stärka stadsdelarnas identitet

Visionen ska ses som en bruttolista av möjliga förnyelseåtgärder. Avsikten är inte att remissinstanserna i detalj ska bedöma och analysera alla enskilda förslag och idéer. Det är även av vikt med en dialog med de boende både i samband med föreliggande remiss och när konkreta planer och genomförandeprojekt blir aktuella.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 3 september 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Med Vision Järva 2030 finns en konkretiserad bild av allt som kan uppnås genom Järvalyftets samlade aktiviteter, en samlad bild av Järvalyftets politiskt förankrade målbild.

BEREDNING

Ärendet (se bilaga 2, 3 och 4) har tagits fram under ledning av stadsledningskontoret och har remitterats till brand- och räddningsnämnden, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, socialtjänstnämnden/Jobbtorg, stadsbyggnadsnämnden, trafik- och renhållningsnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, ABF, Almega-Stockholm, Arbetsförmedlingen, Atrium Ljungberg AB, Banverket, Biskop Bengt Wadensjö, Boulton, Einar Mattsson, Fastighetsägare i Järva, Friskolornas Riksförbund, Företagarna- Stockholm, Försäkringskassan, HSB, HSB, Järfälla kommun, Kista församling, Kista Science City, KTH, Kunskapsskolan, LO, Medborgarskolan, Peab, Polisen (Västerorts polismästardistrikt), Röda Korset, SACO, Hyresgästföreningen, Skanska, SKTF, SL, Sollentuna kommun, Solna kommun, Stockholms Handelskammare, Stockholms Stadshus AB (AB Svenska Bostäder, AB Stockholmshem, AB Familjebostäder och Stockholm Business Region AB), Stockholms Stadsmission, Stockholms Universitet, Sundbybergs kommun, Svenskt Näringsliv (Stockholm) och Vägverket.

ABF, Almega-Stockholm, Arbetsförmedlingen, Atrium Ljungberg AB, Biskop Bengt Wadensjö, Boulton, Friskolornas Riksförbund, Företagarna- Stockholm, HSB, HSB, Kista församling, KTH, Kunskapsskolan, LO, Med-

borgarskolan, Peab, Röda Korset, SACO, Skanska, SKTF, Sollentuna kommun, Solna kommun, Stockholms Stadsmission, Stockholms Universitet och Svenskt Näringsliv (Stockholm) har avstått från att svara.

Utöver ovan nämnda instanser har alla aktörer som så önskar, inklusive boende, uppmanats att höra av sig med sina synpunkter. Detta har resulterat i svar också från Al-Kowneyn Utbildningscentrum i Rinkeby, Brf Rinkeby Park 1, Rinkeby, Byggvesta AB, Eggeby gårds fältskolor, Folkpartiet Rinkeby-Kista, Föreningen Rädda Järvafältet, Hjulsta skolor, Rektorererna i Tensta-Hjulsta, Miljöpartiet de Gröna, Nätverket Järvas Framtid, Nätverket Yimby, Samfundet S:t Erik, Tenstagruppern och Verdandi Tensta samt 78 idéer från privatpersoner varav alla utom de anonyma finns samlade i remissammanställningen.

Innehållsförteckning

Sid

Brand- och räddningsnämnden	
Exploateringsnämnden	
Stadsbyggnadsnämnden	
Trafik- och renhållningsnämnden	
Fastighetsnämnden	
Idrottsnämnden	
Kulturnämnden	
Kyrkogårdsnämnden	
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	
Socialtjänstnämnden	
Utbildningsnämnden	
Äldrenämnden	
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	
Stockholms Stadshus AB	
AB Svenska Bostäder	
AB Stockholmshem	
AB Familjebostäder	
Stockholm Business Region AB	
Al-Kowneyn Utbildningscentrum i Rinkeby	
Banverket	
Brf Rinkeby Park 1	
Byggvesta AB	
Eggeby gårds fältskolor	
Einar Mattsson	

Fastighetsägare i Järva
Folkpartiet Rinkeby-Kista
Föreningen Rädda Järvafältet
Försäkringskassan, Lokala försäkringscenter Öst
Hjulsta skolor
Rektorerna i Tensta-Hjulsta
Hyresgästföreningen
Järfälla kommun
Kista Science City AB
Miljöpartiet de Gröna
Nätverket Järvas Framtid
Nätverket Yimby
Samfundet S:t Erik
Stockholms Handelskammare Sollentuna/Kista
Storstockholms Lokaltrafik AB
Sundbybergs stad
Tenstagruppern
Verdandi Tensta
Vägverket
Västerorts polismästardistrikt
Allmänheten

Brand- och räddningsnämnden

Brand- och räddningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 12 november 2008 att som svar på remissen överlämna och återropa förvaltningens tjänsteutlåtande.

Stockholms brandförsvars tjänsteutlåtande daterat den 23 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen begränsar sig nedan till att kommentera ansvarsområden och aspekter med relevans för brandförsvarets uppdrag.

Vikten av delaktighet i ett tidigt skede

Brandförsvaret välkomnar Järvalyftet och den planerade utvecklingen av området. Förvaltningen vill betona vikten av att i ett tidigt skede analysera riskerna och insatsmöjligheterna i föreslagna undermarksanläggningar, bebyggda överdäckningar samt höga byggnader såsom bostadstornet i Kista. Etablering av dessa anläggningar kom-

mer att medföra omfattande säkerhetskrav, men de bedöms kunna lösas på ett effektivt sätt om de beaktas i ett tidigt skede.

En trygg och säker stad

Stockholms brandförsvaret är en av aktörerna i arbetet med en tryggare och säkrare stad. Även om förvaltningen organisatoriskt lämnar staden fr.o.m. 090101 och övergår till kommunalförbundet Storstockholms brandförsvaret, kommer den samverkan och det arbete som är etablerat med stadsdelsförvaltningen Rinkeby-Kista och dess brottsförebyggande centrum genom BRÅ och kris- och katastrofledningsgrupperna att fortsätta.

Trygghet i vardagen

Trygghet i vardagen är och kommer att vara ett viktigt ledord i brandförsvarets verksamhet. Storstockholms brandförsvaret vill vara en av de goda krafter som beskrivs i visionen för Järva. Det kan förverkligas bl.a. genom att följa Lagen (SFS 2003:778) om skydd mot olyckor. I kapitel 3 § 2 sägs att "en kommun skall genom rådgivning, information och på annat sätt underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter enligt denna lag". D.v.s. bistå samhället med information, rådgivning och utbildning.

Att skapa trygghet kan handla om olika saker. Ett viktigt inslag i arbetet är att "synas och höras" i skolorna och stadsdelarna. Det finns i vårt land exempel på räddningstjänster som provar olika former av samverkan med informatörer eller volontärer. Närpolisen i Järva har byggt upp en liknande organisation. Enligt förvaltningen finns en potential att på ett ännu bättre sätt dra fördel av den goodwill och positiva bild som brandförsvaret har i allmänhetens ögon.

Medborgarna i fokus

Brandförsvarets kunskap om risker i samhället är en viktig tillgång i samband med aktiviteter som syftar till att samverka med olika goda krafter. Nedan ges några exempel, där avsikten framöver är att vidareutveckla insatserna.

Medborgarförevisningar där man på plats i stadsdelarna förevisar viktig information/utbildning med hjälp av tolkar eller skriven information. Den signal som sänds är att brandförsvaret bryr sig, finns till för samhället och medborgaren. Exempel på effekter som härigenom kan uppnås är att fler invånare i stadsdelarna skaffar hemförsäkring och förmår hantera olyckor i vardagen - med andra ord rustas för en bättre beredskap och ett förhöjt säkerhetsmedvetande.

Kommunikation

Det finns i dag välutvecklade kanaler för att nå ut i bild och text. Många etniska grupper har egna radio- och TV-kanaler. Storstockholms brandförsvaret skulle givetvis nå ett mycket bredare spektrum av medborgarna med hjälp av sådana massmedier. Det skulle t.ex. kunna handla om informationsvideor på olika invandrargrupperns språk, istället för de nu ofta rikstäckande informationsinsatser som görs på svenska och under en kort tidsperiod.

Förskolebarn och skolungdomar

En omtyckt och värdefull samhällsinsats som förvaltningen sedan lång tid genomför är den så kallade sexårsverksamheten. Denna informations- och utbildningsaktivitet handlar om att ge förskolebarn en första inblick i och insikt om eldens faror och hur man ska skydda sig om brand uppstår.

Det kommande kommunalförbundets ambition är att framöver även försöka nå skolungdomarna, förslagsvis i årskurs fem. De är då på väg in i tonåren och utgör en viktig grupp att nå med information om säkerhet i samhället. Här kan en fruktbar dialog upprättas om hur vi tillsammans kan åstadkomma en trygg och säker skola. Anlagd brand i skolor är i hög grad en svensk företeelse. Frågan är varför det förhåller sig på detta sätt och vad kan man göra åt saken? Brandförsvaret siktar även på att fånga upp ungdomarna såsom samarbetspartners i form av volontärer/"ambassadörer". I förlängningen handlar det naturligtvis också om att som goda förebilder väcka dessa ungdomars intresse för brandmannayrket - och övriga yrken inom området skydd mot olyckor. Detta ligger även i linje med förbundets inriktning att på ett bättre sätt återspegla samhällets mångfald.

Målet

Ovanstående exempel på initiativ bör enligt förvaltningen vara av stor betydelse för att skapa trygghet – både för medborgarna och för räddningstjänsten. De nämnda insatserna kan också utgöra exempel på aktiviteter i syfte att förebygga segregation, oroligheter och hot. Målet är att successivt öka medborgarnas mognadsgrad med tanke på såväl den enskildes som samhällets säkerhet.

Framkomlighet

Stockholms brandförsvaret har varit delaktig i de byggprojekt som pågår i Järvalyftet. Det är angeläget att förbundet ges möjlighet att vara en part i dessa planeringsprocesser, får tillfälle att förmedla synpunkter på bl.a. framkomlighet och tillgänglighet samt informera om erfarenheter i de aktuella stadsdelarna.

Samverkan i god anda

Den goda samverkansanda som råder i Järvaområdet kan bl.a. tillskrivas det arbete som bedrivs av brottsförebyggande centrum inom stadsdelsförvaltningarna samt kris- och katastrofledningens grupper initierade av stadens företrädare. Framhållas bör också de goda kontakterna med företrädare för invandrarnas (och övrigas) trossamfund. Värdet av en fortlöpande dialog med dem kan inte nog överskattas, vilket även stadsdelsförvaltningarnas ledning tagit fasta på. Detta märktes tydligt i samband med de problem som nyligen förekom i och kring T-stationerna i Rinkeby och Tensta. Brandförsvaret ser vikten av att vara en välkomnade och offensiv part i arbetet gentemot stadens medborgare.

Slutord

Stockholms brandförsvaret har påbörjat arbetet för att skapa ett tryggare samhälle. In-

riktningen för Storstockholms brandförsvaret är att framgent vara en av de aktörer som bidrar till ett välmående, mångkulturellt och tryggt Järva.

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 5 november 2008 att kontorets förslag till beslut bifalls i huvudsak.

Därutöver anförs följande:

Stadsdelarna runt Järvafältet har en stor potential som historiskt sett tyvärr dåligt tagits om hand. Järvalyftet är ett berömvärt och ambitiöst arbete för att målmedvetet höja stadsdelarnas boendekvaliteter. Exploateringsnämnden instämmer i huvudsak i kontorens utlåtande, men vill ytterligare understryka vikten av att redan stadsmässiga kvaliteter i områdena förstärks och att stadsdelarnas trafikseparering byggs bort. Ytterstaden och innerstaden skapar tillsammans Stockholm och det är viktigt att inte sätta dem i motsatsförhållande till varandra.

För att skapa en sammanhållen stad behövs kloka förtätningar i och mellan befintliga stadsdelar för att skapa en sammanhängande stadsväv, där stadsdel efter stadsdel knyts samman i enlighet med idén om Promenadstaden. Detta innebär att varje område ska göras mer urbant, mer levande och bli en del av en stadsstruktur utan barriärer och avbrott. Idag saknas helt kontakt mellan till exempel Tensta och Rinkeby. Rinkeby i sin tur har ingen förbindelse vare sig söderut eller västerut. Gatunäten i hela Järva måste kopplas ihop och mängden levande bottenvåningar måste öka kraftigt.

Undersökningar visar att trapphus, loftgångar och gårdar upplevs som otrygga av många boende på Järva. Ovan nämnda levande bottenvåningar är ett exempel på en åtgärd som ökar tryggheten. Andra trygghetsskapande åtgärder är att bygga bort befintliga loftgångar och inte planera för nya sådana, att genom att länka ihop nya och gamla fastigheter skapa slutna, privata gårdsrum och att åtgärda trafiksepareringen.

Trafikseparering bidrar inte bara till otrygga miljöer, det är också ett hinder för stadsutveckling och måste därför brytas. På många platser uppstår dålig kontakt mellan gång- och cykelvägar och busshållplatser. Även bostadshus som hör till samma stadsdel isoleras från varandra med trafikseparering. När trafikslag blandas skapas ett mer allsidigt gatuliv och därmed bättre förutsättningar för kommersiella etableringar.

Visionen om koppling till angränsande stadsdelar och kommuner är positiv och bör prioriteras. Det är längs dessa leder som nybyggnationen bör placeras.

Huvudstråken både på norra och södra sidan av Järva måste utvecklas. Norra Järva kan bli en sammanhängande stadsväv, riktad mot Sollentuna och södra Järva en naturlig del av Lunda/Spånga. Behovet av en urban länk mellan stadsdelarna på ömse sidor av Järvafältet minskar dock inte. Fältets barriärverkan måste minska och nämnden bedömer att en enbart en bussgata i kombination med ett eventuellt utomhusbad inte är en tillräckligt fotgängarattraktiv koppling mellan Kista och Södra Järva.

Reservation anfördes av vice ordföranden Mirja Räihä Järvinen m fl (s), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av tjänstgörande ersättaren Torkel Tigerschiöld (mp), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Ann-Margarethe Livh (v), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av ersättaren Christer Mellstrand (c), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av ersättaren Lotten von Hofsten (v), *bilaga 1*.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 oktober 2008 att i huvudsak bifalla kontorets förslag till beslut samt att därutöver anförda följande:

Stadsdelarna runt Järvafältet har en stor potential som historiskt sett tyvärr dåligt tagits om hand. Järvalyftet är ett berömvärdt och ambitiöst arbete för att målmedvetet höja stadsdelarnas boendekvaliteter. Stadsbyggnadsnämnden instämmer i huvudsak i kontorens utlåtande, men vill ytterligare understryka vikten av att redan stadsmässiga kvaliteter i områdena förstärks och att stadsdelarnas trafikseparering byggs bort. Ytterstaden och innerstaden skapar tillsammans Stockholm och det är viktigt att inte sätta dem i motsatsförhållande till varandra.

För att skapa en sammanhållen stad behövs kloka förtätningar i och mellan befintliga stadsdelar för att skapa en sammanhängande stadsväv, där stadsdel efter stadsdel knyts samman i enlighet med idén om Promenadstaden. Detta innebär att varje område ska göras mer urbant, mer levande och bli en del av en stadsstruktur utan barriärer och avbrott. Idag saknas helt kontakt mellan till

exempel Tensta och Rinkeby. Rinkeby i sin tur har ingen förbindelse vare sig söderut eller västerut. Från Tensta saknas kopplingar till företagsområdet Lunda. Exempelen är många och gatunäten i hela Järva måste kopplas ihop.

Undersökningar visar att trapphus, loftgångar och gårdar upplevs som otrygga av många boende på Järva. Det finns flera åtgärder som både kan skapa större stadsvärden och öka tryggheten. Befintliga loftgångar måste byggas bort och fler ska inte planeras. Nya och gamla fastigheter kan hoplänkas för att skapa slutna, privata gårdsrum. Fler lokaler i bottenvåningarna måste tillkomma. Levande bottenvåningar skapar inte bara utrymmen för småföretagande, lokaler åt entreprenörer och förutsättningar för lättillgängliga varor och tjänster, de bidrar också till att fler människor rör sig ute på gatorna, något som har en stor trygghetsskapande inverkan i det offentliga rummet.

Trafiksepareringen måste brytas då den både bidrar till otrygghet och är ett hinder för stadsutveckling. På många platser uppstår dålig kontakt mellan gång- och cykelvägar och busshållplatser. Även bostadshus som hör till samma fastighetsbolag, bostadsrättsföreningar och grannskap isoleras från varandra med trafikseparering. När trafikslag blandas skapas ett mer allsidigt gatuliv och därmed bättre förutsättningar för kommersiella etableringar.

Visionen om koppling till angränsande stadsdelar och kommuner är positivt och bör prioriteras. Det är längs dessa leder som nybyggnationen bör placeras. Huvudstråken både på norra och södra sidan av Järva måste utvecklas. Norra Järva kan bli en sammanhängande stadsväv, riktad mot Sollentuna och södra Järva en naturlig del av Lunda/Spånga. Behovet av en urban länk mellan stadsdelarna på ömse sidor av Järvafältet minskar dock inte. Fältets barriärverkan måste minska och nämnden bedömer att en enbart en bussgata i kombination med ett eventuellt utomhusbad inte är en tillräckligt fotgängarattraktiv koppling mellan Kista och Södra Järva.

Reservation anfördes av Arhe Hamednaca (s), Gunni Ekdahl (s), Hasan Dölek (s) och Jan- Olof Gustavsson (s) med hänvisning till Hamednacas m.fl. förslag till beslut, *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Cecilia Obermüller (mp) med hänvisning till sitt förslag till beslut, *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Maria Hannäs (v) med hänvisning till sitt förslag till beslut, *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Lukas Forslund (c) som instämde i Alvendals m.fl. förslag till beslut, *bilaga 1*.

Trafik- och renhållningsnämnden

Trafik- och renhållningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 11 november 2008 att kontorets förslag till beslut godkänns i huvudsak samt att därutöver anföra:

Stadsdelarna runt Järvafältet har en stor potential som historiskt sett tyvärr dåligt tagits om hand. Järvalyftet är ett berömvärt och ambitiöst arbete för att målmedvetet höja stadsdelarnas boendekvaliteter. Trafik- och renhållningsnämnden instämmer i huvudsak i kontorens utlåtande, men vill ytterligare understryka vikten av att stadsdelarnas trafikseparering byggs bort. Ytterstaden och innerstaden skapar tillsammans Stockholm och det är viktigt att inte sätta dem i motsatsförhållande till varandra.

För att skapa en sammanhållen stad behövs kloka förtätningar i och mellan befintliga stadsdelar där stadsdel efter stadsdel knyts samman. Detta innebär att varje område kan bli mer levande och bli en del av en stadsstruktur utan barriärer och avbrott. Idag saknas helt kontakt mellan till exempel Tensta och Rinkeby. Rinkeby i sin tur har ingen förbindelse vare sig söderut eller västerut. Från Tensta saknas kopplingar till företagsområdet Lunda. Exemplen är många och gatunäten i hela Järva måste kopplas ihop.

Trafiksepareringen måste brytas då den både bidrar till otrygghet och är ett hinder för stadsutveckling. På många platser uppstår dålig kontakt mellan gång- och cykelvägar och busshållplatser. Även bostadshus som hör till samma fastighetsbolag, bostadsrättsföreningar och grannskap isoleras från varandra med trafikseparering. När trafikslag blandas skapas ett mer allsidigt gatuliv och därmed bättre förutsättningar för kommersiella etableringar.

Visionen om koppling till angränsande stadsdelar och kommuner är positivt och bör prioriteras. Det är längs dessa leder som nybyggnationen bör placeras. Huvudstråken både på norra och södra sidan av Järva måste utvecklas. Norra Järva kan bli en sammanhängande stadsväg, riktad mot Sollentuna och södra Järva en naturlig del av Lunda/Spånga. Behovet av en länk mellan stadsdelarna på ömse sidor av Järvafältet minskar dock inte. Fältets barriärverkan måste minska och därför är en bussgata och ett beaktande av cyklister/fotgängares behov av koppling mellan Kista och Södra Järva väsentligt för att sammanbindningen ska bli lyckosam.

All ny infrastruktur ger drift och underhållskostnader. Det är därför viktigt

att trafikkontoret, som är ansvarig för drift och underhåll, får en delaktig roll i processen redan i ett tidigt skede så att inte onödiga kostnader uppstår i framtiden.

Reservation anfördes av vice ordföranden Jan Valeskog m fl (s), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Kajsa Stenfelt och tjänstgörande ersättaren Sebastian Wiklund (båda v), *bilaga 1*.

Exploateringskontorets, stadsbyggnadskontorets och trafikkontorets gemensamma tjänsteutlåtande daterat den 14 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Exploateringskontorets, trafikkontorets och stadsbyggnadskontorets synpunkter och förslag

Järvalyftet är en angelägen kraftsamling inom en rad samhällsområden för att åstadkomma en positiv utveckling i de sex stadsdelarna kring Järvafältet. Kontoren anser att de nio utvecklingsteman ger goda förutsättningar att vidareutveckla Järva inte minst inom stadsplaneringens område. Visionen bör enligt kontoren ses som en förslags- och idékatalog baserad delvis på tidigare presenterade förslag. I föreliggande remissutlåtande lyfter kontoren därför fram de förslag som bör prioriteras eller studeras närmare. Det är i sammanhanget också av vikt med en dialog med de boende både i samband med föreliggande remiss och när konkreta planer och genomförandeprojekt blir aktuella.

Kista

Järvavisionen vidareutvecklar den påbörjade planeringen och byggnationen i Kista. I första hand rör förnyelsen Kista arbetsområde och Kista gård mm. En mer stadslig miljö eftersträvas och arbetsområdets tidvis torftiga industrikaraktär lyfts till en nivå som anstår ett av världens främsta IT-kluster. Kontoren menar att den skisserade ”lagomhöga” bebyggelse mot E4:an bör utvecklas. Detta kan vara ett utmärkt läge för en rad högre hus. Bullersituationen behöver studeras men det finns oavsett val av hustyp ingen anledning att gömma Kistas framtidsinriktade verksamheter bakom en trädridå. I övrigt välkomnar kontoren idéerna om nya förbindelser mellan Kista och Sollentuna. Det kan t ex röra sig om en förlängning av snabbspårvägen eller kanske en framtida spårtaxi.

Det finns starka önskemål från bl a fastighetsägarhåll att omvandla Kistagången till en livlig stadsgata med bl a välkomnande bottenvåningar med restauranger, kaféer och mindre butiker. Trafikkontoret studerar för närvarande förutsättningarna för att öppna upp Kistagången för biltrafik och kollektivtrafik.

Akalla - Husby

Stadsdelarna på norra Järvafältet är de enda i ytterstaden med ett genomgående huvudgångstråk som binder samman stadsdelarna. För att idén ska komma till sin rätt krävs att detta stråk förädlas och förstärks genom nya kopplingar, butiker, belysning, platsbildningar, planteringar etc.

I mötet mellan Akalla och Husby ligger en stor sopsuganläggning som knappast ger ett välkomnande intryck när man kommer till stadsdelarna. Kontoren anser att man bör undersöka möjligheterna att flytta anläggningen ett stycke för att istället ge plats för ny bebyggelse eller ett offentligt rum som denna strategiska plats mellan Akalla och Husby förtjänar. För Akallas del återväcker ”Vision Järva 2030” idéer att bygga i ”ingenmanslandet” mellan bostadsbebyggelsen och Akalla företagsområde. En ny stadsväv kan skapas för att öka sambanden inom stadsdelen och blanda bostäder och arbetsplatser. Kontoren ser vidare behov av att rusta upp bebyggelsen i främst Husby för att både skapa ökad variation och höjd standard. Särskilt i södra Husby är detta välkommet då det där finns ett hundratal närmast identiska korta eller långa loftgångshus.

Vad gäller gatunätet föreslår visionen att trafiksepareringen kan brytas lokalt. Kontoren konstaterar att uppbyggnader av gatu- och gångsystem är mycket starka strukturer vilket gör förändringar komplicerade. Klart är emellertid att gatumiljön i särskilt Husby skulle behövas förnyas med gångbanor, planteringar mm. Kopplingen mellan Husby och Kista centrum via Danmarksgatan behöver utvecklas.

Stadsdelarna på Norra Järva är inte separerade med grönstråk. Däremot skjuter flikar av Järvafältets grönområde in i bostadsområdet. Denna grönska bör utvecklas med utökad skötsel, entréplatser, trygghetsskapande åtgärder mm. I Husby sker ett oinspirerat möte mellan loftgångshusen och Järvafältets grönska. Kontoren menar att det bör prövas att tillskapa lägre flerbostadshus eller radhus i en ny årsring söder om 70-talsbebyggelsen. Området utgör en del av Järvafältet men ingår inte i kulturresevatet och Husby saknar dessutom helt denna typ av bebyggelse till skillnad mot Akalla och Kista. I Husby skulle man, efter dialog med de boende, kunna pröva om loftgångshus som vetter mot fältet monterades ned för att ersättas med radhus. Därmed skulle solen och grönska bjudas in i kvarteren mot Järvafältet och nya valmöjligheter och boendekvaliteter skulle erbjudas.

Järva friområde

Järvafältet utgör ett rikt kulturlandskap med stort värde för friluftslivet och med en nyckelfunktion i regionens grönskastruktur. Av dessa skäl inrättades området 2006 som ett kulturresevat. Kontoren delar visionens inställning att Järvafältets kulturresevat ska vara ett högkvalitativt område för rekreation och fritidsaktiviteter.

Järvafältet kvaliteter har de senaste åren påtagligt stärks genom det levande åkerbruket med odling och betning. I praktiken torde detta vara det enda sättet att hålla ett område av Järvafältets storlek i hävd. Denna populära utveckling utgör en viktig grund för kulturlandskapets framtida attraktivitet. Samtidigt bör fältet kompletteras med olika aktiviteter. Fältets utgör idag närreklamationsområde för drygt 60 000 personer. I

fältets närhet planeras för över 10 000 nya bostäder (överdäckningar av E18, Stora Ursvik, Barkarby m.fl.) vilket understryker naturområdets betydelse.

Det mest efterfrågade tillägget är ett nytt utomhusbad. Kontoren menar att ett bad är ett angeläget tillskott för de kringboendes rekreativmöjligheter och fältets nyttjande då många Järvabor saknar sommarställen mm. Platsen bör orienteras mot stadsdelarna på södra Järvafältet förslagvis vid tidigare diskuterad plats vid Eggeby Gård men en lokalisering mellan Tensta och Rinkeby ned mot Bromsten skulle också kunna studeras. Även naturskolor som anordnas för främst skolbarn från omgivande stadsdelar är angelägna ur integrationssynpunkt.

Det råder brist på kistbegravningsplatser i nordvästra Stockholm, varför en begravningsplats på friområdet är angelägen. Tidigare planerades en sådan vid Hägerstalund, där det idag ligger en motocrossbana. Kommunfullmäktige och länsstyrelsen har beslutat att motocrossbanan ska vara kvar t o m 2015. Därför studeras möjligheterna att lokalisera en ny begravningsplats till området nordost om Hjulsta trafikplats.

Förutom hävdandet av kulturlandskapets kvaliteter och väl övervägda strategiska nya aktiviteter, bör tillgängligheten till fältet förstärkas. Här är entrépunkterna särskilt viktiga att utveckla. Avståndet mellan norra och södra Järva är som kortast mellan Rinkeby och Kista – 500-600 meter. I samband med arbetet med att överdäcka nya E18 vid Rinkeby med ny bostadsbebyggelse arbetar staden med att utveckla och förstärka en axel över till Kista. För att stråket ska kännas attraktivt och tryggt är det viktigt med fler målpunkter norr om överdäckningen t ex genom en ny konstgräsplan för fotboll och en gång- och cykelväg till Kista. I visionen framförs idén att delvis i samma sträckning som stråket mellan överdäckningen och Kista dra fram en buss mellan Spånga via Spångadalen till Kista. En sådan trafik kräver flera avvägningar vad gäller säkerhet, trafiknytta, ingrepp i grönområden, lämplig vägdragnings etc. Kontoren ställer sig positiva till en närmare studie av hur ett sådant förslag skulle kunna göra Järvafältet mer tillgängligt liksom att stärka kopplingen mellan Södra och Norra Järva. Anläggningar som bad och en fotbollsplan väcker också frågan om fältets tillgänglighet med bil.

Hjulsta/Tensta

I visionen presenteras en ny stadsfront mot norr med ny bebyggelse på dagens stora parkeringsflak. Förutsättningarna för detta är bl a att nya E18 flyttas en bit från bebyggelsen så att bullret sänks. På en sträcka om 300 meter vid Tensta vattentorn, planeras en överdäckning med bebyggelse. Kontoren anser det intressant att studera möjligheterna för ytterligare frontbebyggelse i riktning mot kulturlandskapet som skulle ge miljonprogramområdena en kompletterande identitet.

Tenstaplan har förnyats genom ny bebyggelse och upprustning. Den gamla numera utrymda förvaltningsbyggnaden vid Tenstagången är så tekniskt undermålig att den kommer att rivas. Planer finns att på samma plats bygga ett högt hus med kontorslokaler i botten och bostäder ovanpå. Tenstaplans förnyelse och en ny centrummarkör skulle kunna bli startskottet för ett större grepp på hela Tensta centrum vilket är i linje med utvecklingstemat att stärka de centrala stråken. Centrumets dominerande parker-

ingsanläggning, den nedsänkta Taxingeplan och butikscentrumets nuvarande utformning ger enligt kontoren anledning till en nystart med en blandning av bostäder, butiker, parkeringsplatser, arbetsplatser etc. Området motsvarar mer än två fullstora fotbollsplaner och har en betydande potential.

Stadsplanerarna på 1960-talet arbetade mycket medvetet med att södra Tensta skulle få en låg bebyggelse i solslutningen ned mot den vackra Spångadalen. I Vision Järva 2030 illustreras nya kvarter med lägre bebyggelse i Spångadalen med bl a syfte att förtäta och bygga ihop med omgivande stadsdelar. Kontoren ställer sig tveksamma till en exploatering i den omfattning som skisseras. Spångadalen är något av Tenstabornas vardagsrum. Det är här man spelar fotboll, har picknick och solar. Grönstråket är mer lättillgängligt än Järvafältet med E18 som barriär. Någon integrationseffekt uppnås troligen inte eftersom Solhem/ Solhöjden ligger på en höjd med en bred trädridå emellan. Dessutom går en mycket stor vattenledning i Spångadalen vilket försvårar en omfattande exploatering.

Kontoren menar däremot man kan studera möjligheterna att placera uppdelade radhuslängor längs Tenstavägen med små trädgårdar mot dalgången. Med trädplanteringar, gångbanor och radhus skulle vägen kunna omgestaltas till en entrégata med en trädgårdsstadsliknande karaktär samtidigt som dalgångens karaktär och nyttjande består. Genom sådana attraktivt belägna radhus skulle Tenstas bostadsbestånd få ett mer allsidigt innehåll.

Inom Spånga idrottsplatsområde är en fotbollsplan med omgivande löparbanor belägen i hörnan Spånga Kyrkväg och Solhems Hagväg. Området är stort. Kontoren är intresserade av att studera möjligheten att flytta idrottsplatsen till idrottsområdets nordvästra del. Därmed skulle denna del av Spångadalen utvecklas och förstärkas som ett idrotts- och aktivitetsstråk utan att dalgången byggs igen. Samtidigt skulle Solhems bostadsbebyggelse flyttas närmare Tensta. I sammanhanget skulle förutsättningarna för att förnya bebyggelsen på Bromstenssidan av Spånga Kyrkväg utredas och ge förbindelsen en mer stadslik karaktär.

Rinkeby

Visionen föreslår att en ”naturlig stadsutveckling” eftersträvas i Rinkeby. Generellt illustreras en ny krans av bebyggelse kring Rinkeby med bl.a. en stadsfront i öster som möjliggörs genom att nya E18 flyttas en vägbredd österut. Ny bebyggelse eftersträvas i Spångadalen mellan Rinkeby och Bromsten liksom i sluttningen mot grönstråket i Rinkebys västra del. Rinkeby Allé kopplas till den nya stadsdelen Stora Ursvik, i Sundbyberg. För Rinkeby centrum illustreras ett ”landmärke” i form av ett högre hus.

Kontoren är positiva till att pröva flera av de presenterade bebyggelseförslagen. Kontoren vill ändå påminna om att Rinkeby är ytterstadens mest tätbefolkade och trångbudda stadsdel vilket gör att belastningen på de begränsade friytorna i stadsdelen redan idag är stor. En framtida kompletteringsbebyggelse måste således utföras med stor omsorg. Det är särskilt angeläget att Rinkeby och Stora Ursvik länkas samman eftersom sträckningen av snabbspårvägen från Akalla till Kista går via Stora Ursvik istället för som tidigare diskuterats via Rinkeby. En ny stadsfront i öster bör även stu-

deras. En sådan möjliggörs av att nya E18 flyttas en bit österut.

Kontoren känner tveksamhet till en alltför omfattande bebyggelse i Rinkeby- och Spångadalgångarna. Som princip stödjer kontoren strävan att öka sambanden mellan stadsdelarna. Det finns emellertid flera svårigheter med en så omfattande bebyggelse i parkstråken mellan stadsdelarna som visas i visionen. Det rör sig om oklara kopplingspunkter av vägnätet, ogynnsam genomfartstrafik och att det i dalgångarna går ett tungt ledningsstråk vilket skulle fördräna en eventuell exploatering. Mellan Rinkeby och Bromsten finns i öster betydande höjdskillnader och skog som gör att en fysisk sammanvävning främst är praktisk möjlig i områdets västra del (mot Tensta). Där är å andra sidan dalgången som smalast och den fyller en viktig roll som rekreationsområde. Ett grönt samlande rum med ett innehåll som lockar många närboende som dagens parkstråk kan ha en väl så integrerande effekt som bebyggelse. I likhet med Tenstavägen är emellertid Rinkebysvägen mest en funktionell infartsgata som skulle kunna ges nya värden. Kontorens slutsats är att det bör prövas om det i främst stadsdelens östra del är lämpligt att uppföra en rad med marknära bostäder söder om vägen för höja entré gatans kvaliteter, erbjuda Rinkebyborna fler valmöjligheter i boendet samtidigt som befintliga parkvärden behålls.

Under lång tid har det diskuterats en vägförbindelse mellan Rinkeby och Spånga Kyrkväg i Tensta. En sådan väg måste dras över parkstråket vilket bl.a. avvisats av dåvarande Rinkeby stadsdelsnämnd. Kontoren anser emellertid att frågan ånyo bör studeras för att förbättra sambanden mellan stadsdelarna.

Överdäckningar av E18

Stockholms stad och Vägverket planerar gemensamt för överdäckning av nya E18 på en sträcka om 300 meter i Tensta respektive Rinkeby. Villkoren kring överdäckningarna har reglerats i ett genomförandeavtal mellan staden och Vägverket för E18-projektet. I avtalet anges bl a att staden ska bidra till projektet med 665 miljoner kronor, vilket motsvarar kostnaden för överdäckningarna. Genomförandeavtalet godkändes för Stockholms del av kommunfullmäktige 12 februari 2007. Syftet bakom detta stora ekonomiska åtagande är främst att invånarna i stadsdelarna ska få direkt access till Järvafältets natur- och kulturlandskap samtidigt som stadsdelarna kan kompletteras med en ny årsring av bostäder på däckan. Sammantaget planeras för drygt 600 nya bostäder och byggstart beräknas ske när nya E18 är färdigställd 2014. Kontoren ser överdäckningarna som nyckelprojekt i Järvalyftet. De nya bostäderna i strategiska lägen, invånarnas ökade tillgång till landskapet och en aktivitetsinriktad ny axel mellan Rinkeby och Kista är betydelsefulla satsningar för stadsdelarna, staden och byggherrarna.

Övrigt

Koppla ihop gatunätet och bryt trafiksepareringen – där det gör nytta. Järvavisionen framför att ”som helhet vränga strukturen ut- och in är varken möjligt eller önskvärt”. Kontoren stödjer denna pragmatiska hållning då gatunätet hör till de mest fasta och långlivade strukturer som existerar i en stad. Det bör också noteras att antalet barn är

stort i stadsdelarna och trafiksepareringen utformades ursprungligen för barnens säkerhet och trygghet. En mer omfattande sammanlänkning skulle innebära rivningar av hus eller negativa konsekvenser för de få bostadsnära parkerna utan att ge tydliga kvalitetsvinster. Förklaringarna är bl.a. att lamellhusen ligger indragna från och på en annan nivå än gatorna samt att entréerna är placerade inåt gårdarna. Kontoren ser ändå positivt på ambitionerna att vid främst centrumområdena försöka finna alternativa lösningar till trafiksepareringen. Det vill säga i lägen där ett borttagande av gångbroar kan antas göra större ”nytta” för t ex ett levande stadsliv än vad betydelsen av ett trafikseparerat gångsystem har för trafiksäkerheten.

Det finns anledning att göra en översyn av gångvägnätet. Det gäller särskilt kring centrumbildningarna och i Husby där gångvägarna passerar ena delen av gårdarna vilket innebär att gränsen mellan det halvprivata (livet på gården) och det offentliga (stadsdelen) suddas ut.

Fler i arbete, ökad trygghet mm

Några avgörande frågor för Järvaområdets framtid men som i huvudsak ligger utanför de tekniska förvaltningarnas ansvarsområden är behovet av att öka förvärvsfrekvensen bland de boende, förbättra tryggheten i området och utveckla vissa skolors verksamhet. En fråga som ofta aktualiseras vid förnyelse i miljonprogramområden med nya bostäder med krav på kontantinsats är svårigheter för många invånare att få lån. Nya finans- och samarbetsformer vore angeläget att utveckla.

Genomförande och finansiering

Vision Järva 2030 innehåller en stor mängd utvecklingsförslag som kan beskrivas som en bruttolista. Sammantaget innebär visionen en långsiktigt åtagande från stadens sida och bl a de kommunala bostadsbolagen, med omfattande investeringar de kommande åren. I remissen beskrivs genomförande och finansiering av visionen kortfattat. Kontoren kan dock konstatera att Järvalyftet i huvudsak är tänkt att genomföras inom de berörda nämndernas och bolagens respektive ordinarie budgetar.

Kontoren anser att frågor som rör finansiering och genomförande bör av stadsledningskontoret belysas ytterligare inför kommunfullmäktiges beslut om Vision Järva 2030. De angelägna utvecklingsprojekt som inte kan finansieras inom ramen för nämndernas ordinarie budgetar förutsätter enligt kontoren extra finansiering om de ska kunna förverkligas inom rimlig tid. Exempelvis måste finansiering av ett friluftsbad och en sport- och konserthall i Tensta centrum studeras i särskild ordning. Även utbyggnader av gator som inte är knutna till något exploateringsprojekt behöver extra finansiering om de skall kunna genomföras inom överskådlig tid.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 14 oktober 2008 att som svar på remissen återopla förvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av ledamoten Håkan Wahlén m.fl. (s), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Åke Mezán (v), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Martin Michel (mp), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av ersättaren Yildiz Kafkas (mp), *bilaga 1*.

Fastighetskontorets tjänsteutlåtande daterat den 29 september 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Kontoret har tagit del av remissen. Med det fastighetsinnehav och de uppdrag som kontoret har ligger merparten av det som berörs av visionen utanför kontorets verksamhetsområde.

Kontoret ser positivt på målbilden i visionen och sympatiserar med det anslag som visionen har vad gäller samverkan mellan olika parter. För att den ska kunna uppnås är en god samverkan mellan olika parter en förutsättning. I visionen har också, enligt kontorets uppfattning, tagits upp de viktigaste utvecklingsområdena för Järva. Visionen är dock väldigt omfattande och i vissa delar är den så detaljerad att den istället för att vara en vision ger för konkreta förslag till åtgärder som kan genomföras. För att den samverkanintention som finns i visionen ska ge frukt är kontorets uppfattning att merparten av de konkreta förslagen inte ska ingå i visionsmaterialet. Exempelvis kan merparten av de sidor som i detalj beskriver de nio utvecklingsteman på s. 25 och framåt övervägas om de ska vara med. Om materialet minskar i omfång kommer det också att bli lättare att kommunicera dess innehåll.

Idrottsnämnden

Idrottsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 oktober 2008 att som svar på remissen till kommunstyrelsen överlämna och återropa förvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av Mehdi Oguzsoy (v) till förmån för sitt förslag till beslut, *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Else Lundin (mp) till förmån för sitt förslag till beslut, *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ordförande Madeleine Sjöstedt m.fl. (fp) och Billy Östh m.fl. (m), bilaga 1.

Idrottsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 8 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har under den senast tioårsperioden studerat möjligheterna till att anlägga flera typer av idrottsanläggningar inom Järvaområdet och delar visionens framställning om behovet av fler idrottsanläggningar. Förvaltningen har under den senaste tidsperioden byggt bland annat Husbybadet, Husby ishall och Spånga fotbollshall samt anlagt fem konstgräsfotbollsplaner inom Järvastadsdelarna.

Idrottsnämnden behandlade 2003-06-18 ett remissvar avseende förslag till inriktningsbeslut för Järva friområde. Remissen föreslog bland annat iordningställande av sex lek- och sportfält (Granholmen alternativt Elinsborg, Eggeby, Rinkeby, Ärvinge, Granby och Akalla), anläggande av ett tempererat bassängbad och ny ridanläggning vid Eggeby Gård, utveckling av golfverksamheten respektive motocross vid Hägerstaland och utveckling av discgolfen vid Granholmstoppen.

Förvaltningen har efter idrottsnämndens beslut 2003 studerat möjligheten till att bygga en fullstor idrottshall i anslutning till Hjulsta bollplan, bygga ut Ärvingehallen med en fullstor idrottshall, anlägga en 11 – manna konstgräsfotbollsplan med en mindre läktare på Stenhagens bollplan. I förvaltningens långsiktiga investeringsplanering finns även ett förslag om att anlägga en skidtunnel inom Järvaområdet.

Förvaltningen arbetar för närvarande med projektering avseende anläggande av en 7 – manna konstgräsfotbollsplan, skolidrottsytor (löpning, längdhopp, tresteg och kula) och tre streetbasketplaner på Elinsborgs bollplan i Tensta. Detta arbete sker i samråd med exploateringskontoret och Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning. Projektet är planerat att utföras under 2009. Vidare pågår programarbete för en upprustning och modernisering av Tensta sim- och idrottshall med genomförandestart under 2009.

Förvaltningen anser att det inom de närmaste åren är viktigt att det byggs flera fullstora idrottshallar t.ex. i anslutning till Hjulsta bollplan. Vidare bör arbetet med att förse fler fotbollsplaner i området med konstgräs fortsätta samt att iordningställa några av de föreslagna sportfälten och att ett nytt bassängbad anläggs i anslutning till Eggeby Gård. Det befintliga anläggningsbeståndet skulle behöva vidareutvecklas och moderniseras, t.ex. Spånga idrottsplats och Tensta sim- och idrottshall.

På längre sikt, 10 – 15 år, är det viktigt att planerna för Järva friområde realiseras såsom anläggande av en ny ridanläggning i anslutning till Eggeby Gård, fler sportfält och att skidtunneln byggs.

Förvaltningen anser att Vision Järva 2030 ur ett idrottsperspektiv är spännande och intressant och att den i huvudsak överensstämmer med förvaltningens egen planering för en utveckling av idrottsanläggningar inom Järvaområdet. Idrott är en stor integrerande faktor som är viktig att ta till vara och vidareutveckla.

Kulturnämnden

Kulturnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 14 oktober 2008 att som svar på remissen överlämna och återropa kulturförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av vice ordförande Roger Mogert (s), ledamöterna Ann Mari Engel (v), Eva Louise Erlandsson Slorach (s) och Kerstin Wickman (mp) samt tjänstgörande ersättaren Inga Granberg (s), *bilaga 1*.

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 1 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

I kulturförvaltningens tjänsteutlåtande understryks vikten av en satsning på den kulturella infrastrukturen, en ökad satsning på kulturutövare, medveten konstnärlig utsmyckning samt en exponering och tillgängliggörande av områdets kulturhistoriska värden. I dessa sammanhang vill kulturförvaltningen bland annat lyfta fram följande utvecklingsområden:

- Mötesplatser för bland annat föreningsliv, studieförbund, Kulturskolan och unga nätverk
- Lyft fram det lokala professionella kulturlivet för att visa den dynamik och talang som finns i Järvaområdet och som gör stadsdelarna till intressanta kreativa centra i Stockholm
- Publika kulturarenor och lokaler för eget skapande inkl. Kulturskolans behov
- Nya samarbetsformer mellan offentliga och privata aktörer (jmf Kista Art City, vetenskapsteater)
- Ta till vara områdets mångkulturella karaktär genom ökat stöd till interkulturella initiativ och verksamheter.
- Kista Idea City – ett nytt multifunktionellt bibliotek
- Genomtänkt konstsatsning i områdets inre och yttre rum som gör Järvafältet till en förebild för andra planerade miljöer
- Värna och förstärk de arkitektoniska kvaliteterna genom varsam renovering
- Lyft fram de kulturhistoriska värdena för att utveckla stadsdelarnas identitet och invånarnas stolthet
- Pedagogiskt samarbete mellan kulturförvaltningens kulturinstitutioner och stadsdelarnas skolor

Kulturell infrastruktur

Vision Järva 2030 innehåller främst planer och förslag för den fysiska infrastrukturen i området, bl.a. bostadsbyggande, gatu- och vägnät samt utveckling av friområden.

Kulturförvaltningen menar att den stolthet över sin stadsdel som människor behöver

känna inte bara uppnås genom förbättrad hus- och vägstandard utan kräver en utbyggnad av trygga och utvecklande mötesplatser samt arenor för eget konstnärligt skapande och publika evenemang. Exempel på detta finner man främst i Kista med det nya biblioteket/kulturhuset, Kista Art City och en vetenskapsteater under planering. I dessa projekt går kulturen och konsten hand i hand med ny teknik och företagande vilket kan utveckla nya finansieringsformer.

Under arbetet med detta ärende har kulturförvaltningen haft en dialog med berörda stadsdelsförvaltningar. Kommentarer från stadsdelarna understryker behovet av en bättre infrastruktur för kulturen i ytterstadsdelarna i form av kulturcentra som inbjuder till kulturmöten från hela världen. Längst i denna diskussion har man kommit i Kista där det sedan flera år pågående samarbetet mellan stadsdelsförvaltningen, Musikhögskolan och föreningen Farhang lagt en grund för ett världsmusikcentrum. Det planerade nya biblioteket blir en viktig del i detta samarbete men kan inte erbjuda de publika lokaler som ett världsmusikhus kräver.

De allmänna samlingslokalerna på Järvafältet är viktiga sociala mötesplatser. Eggeby Gård, Husby Gård med Husby konsthall och Akalla By erbjuder lokaler att hyra för föreningar, organisationer, företag och privatpersoner för möten, kulturarrangemang, konferenser och fester. De inbjuder även boende att ta del av program och arrangemang som ofta arrangeras i samarbete med det lokala föreningslivet.

Efter årskiftet 08/09 kommer verksamheten vid den av kulturförvaltningen drivna samlingslokalen Tensta Träff med stor sannolikhet att drivas av föreningen Tensta Träff som vill skapa en mötesplats och kulturhus för alla generationer.

Verksamheten i Rinkeby Folkets Hus består av både föreningsmöten och utåtriktade aktiviteter. Rinkeby bokmässa, Rinkeby Poetry Slam och Rinkebyfestivalen är några av de återkommande aktiviteter som initierats av eller genomförts i Folkets Hus.

Gemensamt för alla dessa samlingsplatser är höga ambitioner för verksamheten. Det är angeläget att nya verksamhets- och samarbetsformer ständigt prövas för att klara framtida krav på utveckling och finansiering.

Tensta Konsthall har visat vilken betydelse etableringen av en kulturinstitution har för att förutomstående ge en nyanserad bild av en stadsdel och stolthet för invånarna. Det skulle vara värdefullt om Järvavisionen kunde följas upp med flera liknande satsningar.

Stadsbiblioteket

Stadsdelsbiblioteken utgör basen i stadens kulturella infrastruktur. I Kista planeras för en ny typ av bibliotek, Kista Idea City som bygger på samverkan med offentliga och privata aktörer inom och utanför den traditionella kultursfären.; folkbildning, universitet, näringslivet, kultursektorn och den sociala ekonomin Denna mix av intressenter ger förutsättningar till nyskapande verksamhetsformer och lokal förankring bland såväl företag som boende i Kista. Kista Idea City blir en för staden viktig satsning på utbildning och lokal samhällsutveckling samt ett komplement till kulturutbudet i Kista köpcentrum.

Kista Idea City ska vara

- en upplevelse-, läs- och lärmiljö för oväntade möten
- ett fullskaligt bibliotek med kulturella upplevelser och lärande, ett idéhus med inspiration från Londons Idea Stores (<http://www.ideastore.co.uk>).
- en brobyggande mötesplats som överbryggar kulturella, språkliga, demokratiska och digitala klyftor i området.
- en folkbildande resurs för alla medborgare i Kista: unga och gamla, bofasta och besökare, yrkesverksamma och arbetssökande, studerande och studiesökande
- ett plattformsoberoende mediacentrum där digitala medier ges företräde framför pappersburna medier

Konsten i Järvaområdets offentliga rum

Stadsdelarna på Järvafältet ska fungera som ett gott exempel på en enhetlig, genomtänkt och övergripande konststrategi i områdets inre och yttre rum. Enprocentsregeln bör i detta sammanhang användas som en nedre riktlinje för denna konststrategi. Genom en integrerad konststrategi signalerar området en mycket hög ambition och kan därmed inta en framskjuten position som förebild för andra planerade miljöer, nationellt och internationellt. Järvafältet bör således bli ett område som berikas av konst på bästa sätt genom samarbete mellan Stockholms stads aktörer och privata fastighetsägare.

Stockholm konst har redan i dag inlett ett samarbete med exploateringskontoret angående området Kista och för ändamålet tillsatt en konsult med huvudansvar för arbetet med integrerad utsmyckning. Konsulten har i uppdrag att utveckla radikala samarbeten med aktörer i Kista, samt med privata fastighetsägare, bl a AP-fastigheter.

Kulturmiljön i Järvaområdet

Järvafältet är en unik kulturmiljö med sin långa historia. Här finns lämningar ända från bronsåldern till historisk tid, allt ifrån gravfält, enstaka stensättningar, skålgropar, stensträngar, bytomter m.m. Dagens gårdsmiljöer har synnerligen stort kulturhistoriskt värde som helhetsmiljöer då de kvarvarande agrara miljöerna i Stockholm är få.

Stockholms stadsmuseum genomför sedan några år en inventering och klassificering av bebyggelsen i ytterstaden som helhet. Akalla och Tensta är stadsdelar som har särskilda värden och en stor mängd grönklassade byggnader. Stora delar av Tensta är föreslaget som ett område som bör pekas ut som ett särskilt kulturhistoriskt värdefullt område i kommande Öp. Det är viktigt att de kulturhistoriska värdena lyfts fram och blir en del av stadsdelarnas identitet och invånarnas stolthet. Tillkommande bebyggelse bör ha en hög arkitektonisk ambitionsnivå och kvalitet.

Det är också viktigt att de stadsbildsmässiga värdena lyfts fram och att viktiga siktlinjer bibehålls. I flera av stadsdelarna finns genomtänka färgsättningar där olika områden har olika samkomponerade kulörer.

I det tänkta aktivitetsstråket över Järvafältet känns det självklart att lyfta fram fornlämningar och äldre gårdsbebyggelse samt att utgå från de befintliga värdena vid bedömningen av vad som är rimligt att åtgärda eller tillfoga. I en så storskalig omdaning som vision Järva innebär bör en kulturhistorisk analys av helhetsmiljöerna ingå som en del i en miljökonsekvensbeskrivning.

Stadsmuseet deltar gärna i den fortsatta utvecklingen av den fysiska miljön men också i det arbete som syftar till att skapa förankring i närmiljön. Till exempel bör museilägenheten i Tensta fungera som en pedagogisk miljö där stadsdelarnas utbyggnadshistoria och kulturhistoriska värden kan illustreras. Stadsmuseet har också arbetat med elever och lärare på Tensta gymnasium för att utveckla en lärarhandledning i kulturarvspedagogik och med språkutveckling för förskolebarn.

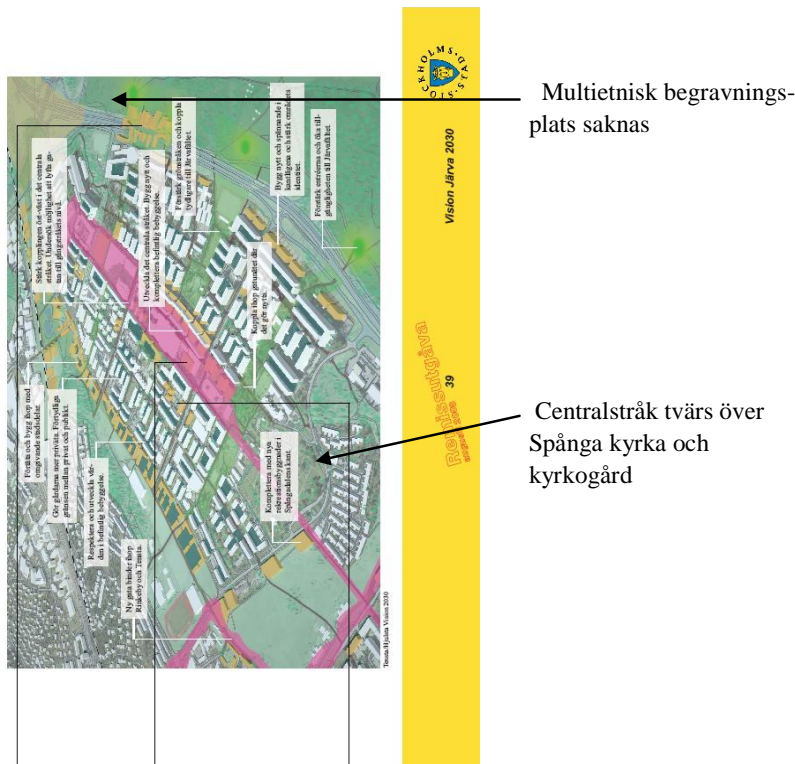
Båda dessa insatser skulle kunna vidareutvecklas inom Vision Järva 2030.

Kyrkogårdsnämnden

Kyrkogårdsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 28 oktober 2008 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen

Kyrkogårdsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 16 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholms kyrkogårdsnämnd svarar för begravningsverksamheten för stadens invånare. De förslag som tas upp i motionen ligger utanför nämndens ansvarsområde. Förvaltningen har därför inga direkta synpunkter på de förslag som presenteras i remissen.

Multietnisk begravningsplats

Dock saknar nämnden redovisning av det arbete som sedan år 2000 lagts ner på att finna en lämplig plats för en ny multietnisk begravningsplats på Järfvafältet. Detta arbete - som utförs på uppdrag av kommunfullmäktige - har nu kommit så långt att ett område mellan Akallavägen och Granholmstoppen söder om Hästa gård valts ut. Uppdraget är gemensamt för kyrkogårdsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden. I beredningen av ärendet har också representanter för stadsdelarna kring Järfvafältet och trafikkontoret, kulturförvaltningen samt miljöförvaltningen deltagit.

Nämnden anser att det är viktigt att ett större område detaljplanläggs för begravningsändamål för att försäkra staden att det finns tillräckligt med begravningsmark för framtiden. Inom detta område kommer först en mindre, lokal begravningsplats att

byggas för de boende kring Järvafältet. Denna begravningsplats har efterfrågats av boende som ett led i att skapa hemkänsla, trygghet och integration. En begravningsplats som ligger nära befolkningen blir ytterligare en mötesplats i området. En mötesplats mellan generationer, traditioner och kulturer. Dessutom innebär en ny multietnisk begravningsplats på Järvafältet minskade transporter av kistor och besökare från området och till begravningsplatser med särskilda gravplatser i andra delar av staden.

Centralstråket i Tensta/Hjulsta

Kyrkogårdsnämnden vill påpeka att illustrationen på sidan 39 i remissen drar ut centralstråket i Tensta/Hjulsta rakt över Spånga kyrkogård och Spånga kyrka. Fortsatt arbete bör hitta en bättre dragning av denna förbindelse norr eller söder om kyrkogården.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 18 november 2008 att förvaltningens förslag till beslut godkänns i huvudsak samt att första punktens andra mening i kontorets förslag till beslut avseende bussgatan utgår, samt att därutöver anföra följande:

Vi anser att bussgatan behövs för att knyta samman området. Det är viktigt att kollektivtrafiken förbättras i området och särskilt avseende tvärförbindelserna. Nya busslinjer mellan Kista och Södra Järva kan dras via den nya bussgatan över Järvafältet och vidare norrut till Helenelunds station.

Reservation anfördes av vice ordförande Åsa Romson (mp), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamöterna Eva Louise Erlandsson Slorach (s), Malte Sigemalm (s), Ulla Jöhnk (s) och Godfrey Etyang (s), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Stellan F Hamrin (v), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Åsa Romson (mp), *bilaga 1*.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 3 november 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att det är bra att staden tar ett övergripande ansvar för en hållbar utveckling i Järva. Det är viktigt att de boende och verksamma får ett reellt inflytande för hur området ska utvecklas i framtiden. Tyngdpunkten i visionen ligger på sociala frågor vilket är en viktig fråga i området men förvaltningen anser att även miljöfrågor-

na är väsentliga i området och dessa borde utvecklas ytterligare.

Naturmark, vatten och rekreation

I visionen står att syftet med kulturresevatet var att reservera det för fritidsaktiviteter. Detta är en del av syftet men de aktiviteter som förläggs i resevatet måste samexistera med kultur och naturvärdena. Förvaltningen anser inte att den föreslagna bussgatan med transportkrävande aktiviteter som konsertarena och äventyrsbad som en barriär mitt i den smalaste delen av grönkilen är förenligt med resevatets syfte. Förvaltningen befarar att konsertarenan och äventyrsbadet kommer att innebära andra transporter än enstaka bussar och att ett behov av parkeringsytor kommer att uppstå i närhet till aktivitetslokalerna liksom det gör vid alla andra äventyrsbad och evenemangsarenor. En bussgata ser förvaltningen som ett illa dolt första steg till att etablera en lokalgata över fältet. Det är uppenbart att den sk bussgatan även behövs för angöring och transporter till skisserade evenemang. Däremot ser förvaltningen positivt på en bra gång och cykelförbindelse över fältet mellan överdäckningen i Rinkeby och Kista. En bussförbindelse till Kista via Kymlingelänken kan med fördel ha en busshållsplats vid överdäckningen och övriga entréer.

Förvaltningen anser att både äventyrsbad och evenemangsarena är bra förslag som behövs i området men att dessa i enlighet med resevatsbeslutet placeras företrädesvis i de yttre delarna och i anslutning till de befintliga gårdarna. Äventyrsbadet skulle passa utmärkt i Spångadalen mellan Rinkeby och Tensta. Där skulle det knyta samman dessa stadsdelar och öka attraktiviteten och områdets identitet utan att påverka grönkilens naturvärden. Ett mindre bad för små barn, en plaskdamm, skulle kunna prövas vid Eggeby gård.

Förvaltningen anser att indelningen för Järva friområde ska följa SBK:s ”Inriktningsprogram för Järva friområde” från 2002:

- aktivitetsstråk i kantonerna, med ytor för odling och lek och mötesplatser för bad, sport och evenemang. Nya evenemangsplatser förläggs i första hand till de gårdar som har liknande verksamhet.
- kulturpark centralt kring Igelbäcken, med fokus på friluftaktiviteter och naturpedagogik.

I visionen föreslås att naturparken ska vara i öster där vistelsevärdet är begränsat och att området ska ha karaktären av visuell orördhet. Förvaltningen menar att området är värdefullt för friluftslivet men relativt bullerstört, vilket kunde minska med buller-skyddsåtgärder. Förvaltningen anser däremot friområdets centrala del som består av ett spännande kulturlandskap med 1000-åriga anor, våtmarker och Igelbäcken också bör utvecklas till ett lättillgängligt område för människor att vistas i. Visionen skulle vinna på att lyfta fram detta naturområde kring Igelbäcken. En meandring av Igelbäcken som den ursprungligen var skulle öka attraktiviteten och upplevelsevärdet. Det skulle även gynna Grönlingen och de andra fiskarterna i bäcken. För att öka tillrinningen till Igelbäcken anser förvaltningen att hårdgjorda ytor i tillrinningsområdet borde minska och

gårdsdagvatten från bebyggelsen borde ledas dit. Skyltar med information om de natur- och kulturhistoriska värdena bör sättas upp och broschyrer med guidningar tas fram på olika språk för att locka fler förskolor, skolor och lokalbefolkningen ut i naturen.

Förvaltningen anser att det är bra att, som visionen föreslår, utveckla ett antal nya entréer till reservatet, med information, parkering och grillmöjligheter. Ur rekreativ synpunkt skulle det vara bra med en fotbollsplan vid exempelvis överdäckningen i Rinkeby. För att anpassa den till miljön bör den i så fall ha naturgräs och placeras så att värdefull natur bevaras. Planen bör vara öppen för spontanidrott. Från entrépunkterna skulle uppmärksammade motionsslingor och ridvägar kunna utgå. En äventyrslekpark med stockar, linbanor och klätterrep skulle kunna etableras vid någon av entrépunkterna. Dessa aktiviteter i kantonerna är förenliga med reservatets syfte.

I bostadsområdena finns gröna parkstråk som leder till reservatet. På norra sidan av reservatet finns ett fint stråk med blandskog, med bredkroniga barr- och lövträd och hållmarker med blåbärsris. I visionen föreslås att de gröna stråken förstärks och utökas med aktiviteter. Förvaltningen anser att det är bra om en buffertzona med naturmark bevaras och att kopplingen mellan det öppna fältet och bebyggelsen utvecklas. De gamla tallarna är viktiga att bevara för att gynna rovfåglar och hackspettar vilket även ökar området rekreativt värde. Gynnsamheten för padda, barrskogsarter respektive eklevande arter skulle ytterligare kunna förstärkas i dessa parkstråk. I rabatter i området skulle växter som gynnar fåglar och fjärilar kunna planteras som bärbuskar, fruktträd och kryddväxter vilket även de boende kan ha glädje av. Populationerna av skyddsvärda växter som Baksippa, Vit Kattost och Säfferot kan stärkas genom att sprida dem i grönstråken. Grönskan i hela området skulle även kunna fyllas på med grönskande tak och väggar.

Kommande klimatförändringar anses bl. a. leda till att det periodvis blir varmare och att kraftigare regn uppträder jämfört med idag. Det är därför bra om så många som möjligt av träden bevaras ur ekologisk synpunkt men även för att de ger skugga för människorna som ska vistas i parkstråken. Utformningen av parkstråken behöver göras så att de klarar att ta emot intensiva regn men också är anpassade till kommande torra perioder.

Ny bebyggelse

Förvaltningen ser positivt på att komplettera området med ny bebyggelse och bygga ihop stadsdelarna med intilliggande stadsdelar. En del av förslagen i visionen ligger på nuvarande parkeringsplatser vilket förvaltningen anser är bra. Många av de nya fastigheterna ligger dock intill starkt trafikerade vägar som E4 och E18 vilket kräver att buller och luftsituationen måste ses över. Detta gäller särskilt höghus för bostäder eftersom det är svårt att få till en tyst sida för hälften av boningsrummen. Det är viktigt att riktvärdena i stockholmsmodellen uppfylls i nybebyggelsen. Husby är ett relativt tyst område, så de höga punkthus som föreslogs där i Svenska bostäders version av järvalyftet kan vara lättare att lösa ur bullersynpunkt. Flera av förslagen till ny bebyg-

gelse i norra Järva ligger på naturmark med inslag av värdefulla ekar, tallar och våtmarker. Planeringen av bebyggelsen bör anpassas så att dessa naturvärden tas tillvara på gårdarna och genom att bevara vissa naturområden och utveckla dem till rekreativa kvartersparker. Exempelvis finns två ekar som uppskattningsvis är 80 respektive 100 cm i diameter i Akalla vid Volkswagen området samt en vacker hållmarktallskog och ädellövskog öst-sydost om IBM huset som borde bevaras.

Den nya bebyggelsen som föreslås i Rinkebydalen innebär att det populära promenadstråket kläms mellan bebyggelse och bandy/fotbollsplaner. Förvaltningen anser att bebyggelse i något mindre omfattning kan fungera bra. En överdäckning som bygger ihop Rinkeby mot Sundbyberg ser förvaltningen som positivt. Markföreningssituationen behöver dock utredas p.g.a. den befintliga macken på Spånga rinkebysvägen 66.

Befintlig bebyggelse

Renoveringen av befintlig bebyggelse är helt nödvändig. Många hus och gårdar är i dåligt skick och det är viktigt att upprustningen gör områdena trivsammare, tryggare och bättre ur miljösynpunkt och framför allt att de blir energieffektivare. En privatisering av gårdarna anser förvaltningen är bra eftersom den ökar tryggheten och trivseln på gården. Förvaltningen anser att utvecklingen av gårdarna borde ske i en process tillsammans med de boende kring gårdarna. Innerstadens stadsdelsförvaltningar drev 1999-2002 projektet "Grönskande levande gårdar", där de boende kring en gård hade en process i fyra steg: visionmöte om gården, samla kunskap för hur visionen kan förverkligas på ett miljöanpassat sätt, planera vad som ska göras på gården och sist tillsammans genomföra åtgärderna. Erfarenheterna visade att de boendes delaktighet gjorde att de tog större ansvar för att behålla gården i gott skick, att trivseln och tryggheten ökade eftersom grannarna lärde känna varandra och de blev dessutom mer miljömedvetna konsumenter. I gårdsarbetet genomfördes åtgärder som energieffektivbelysning på gårdar och i trapphus, boulevaner, gemensamma grill och uteplatser, öppna dagvattenlösningar, lektytor och miljöanpassade växtval.

Energieffektivt byggande och renovering

I visionen står att miljöhänsyn och energieffektivitet ska eftersträvas. Energieffektiveringar både gällande nybyggnad och ombyggnad är mycket viktiga åtgärder i arbetet med att minska klimatförändringarna. Det är bra ur energisynpunkt om exempelvis solenergilösningar installeras, om fönstren förses med solskydd, "kaps" så att solen värmer upp inomhus vintertid när den står lågt men hålls ute sommartid när den står högt samt om byggnaden blir extra tät och köldbryggor undviks. Stadens Energicentrum, IVL och Svenska Bostäder samarbetar i ett projekt för att ta fram åtgärder för att renoveringen i Järvalyftets referenskvarter ska bli energieffektiv. Miljöförvaltningen har även i samarbete med Svenska Bostäder, Fortum och Idrottsförvaltningen lämnat in en projektansökan till EU för att fortsättningen av renoveringen i Husby ska kunna ske med ytterligare spjutspetsteknik. Målet är att nå en energianvändning som är be-

tydligt lägre än BBRs krav på mindre än 110 kWh/m² för nybyggda hus. Att installera solceller och andra förnyelsebara energikällor ingår i projektet. Förvaltningen avser att med detta projekt sprida information om hur övriga miljöprogramsområden ska kunna byggas energieffektivt, förutsatt att EU-ansökan beviljas medel. Förvaltningen föreslår att Vision Järva gällande energianvändningen antar en ambitionsnivå, som är mer långtgående än nybyggnadskraven i BBR. Det gäller i både de nybyggda och de ombyggda husen.

Trafik

I visionen finns förslag om att koppla ihop gatunätet och bryta trafiksepareringen – där en sådan åtgärd gör nytta. Förvaltningen anser att bryta trafiksepareringen gör nytta framförallt när det gäller att underlätta för gång och cykeltrafik utefter bilvägarna. På så sätt blir även kollektivtrafiken med buss mer lättillgänglig. Trafiksepareringen utformades ursprungligen för barnens säkerhet och trygghet. För att bibehålla möjligheten för barn att röra sig säkert i området bör inte biltrafiken föras upp i de bilfria områdena. Ett levande stadsliv kan åstadkommas utan att det måste gå biltrafik på affärsstråken liksom på Drottninggatan och Götgatspuckeln. Tekniska förvaltningen och Stadsbyggnadskontoret i Lund har tagit fram en skrift om ett ”Tryggare Lund” där de bl.a. skriver att det är viktigt för tryggheten med befolkade uterum och människorna som rör sig i låga hastigheter. Därför är det angeläget att prioritera de långsamma trafikanterna -både cyklister och gående- när man önskar ett levande stadsrum.

Det är viktigt att de sammanlänknings av stadsdelar och ihopkopplingar av gatunätet som planeras inte blir barriärer för människor eller grönsstrukturer. Det ska inte innebära att biltrafiken ökar i området. Förvaltningen ser positivt på en Tvärbanedragning som kopplar samman norra Järva med pendeltågen i Barkaby, Sollentuna och Sundbyberg. På sträckan mellan Barkaby och Helenelund skulle s.k. balktransporter kunna prövas. Det är datastyrda vagnar som följer balkar uppe i luften, vilket innebär att de inte skulle utgöra samma barriäreffekter i grönkilen mellan Barkaby och Akalla som tvärbanan.

För att ytterligare öka förutsättningarna till ett hållbart resande är det viktigt att det finns tydligt skyltade cykelvägar till viktiga målpunkter som Kista men även hela vägen in till Stockholms city. Bostäder, kontor, affärslokaler, idrotts och skollokaler i området ska förses med säkra cykelparkeringar i tillräcklig omfattning. I Trafikkontorets handbok ”Cykelparkering i staden” finns rekommendationer om hur cykelparkering kan utformas samt en cykelnorm. Det är bra om det i anslutning till bostäderna också finns tillgång till bilpoolsbilar. I området skulle logistikcentrum för varuleveranser kunna prövas.

Socialtjänstnämnden

Socialtjänstnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 oktober 2008 att överlämna tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

Socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 3 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Det är angeläget att minska klyftorna i samhället och skapa förutsättningar för delaktighet för alla medborgare. Att åstadkomma ett samhälle där alla utifrån individuella förutsättningar har lika möjligheter att utvecklas och utforma ett bra liv är ett ständigt pågående arbete. Inom staden är det självfallet viktigt att de olika stadsdelarna framstår som lika attraktiva och trygga att bo i, att skolorna har lika bra undervisning överallt och att förutsättningarna att få ett arbete är lika stora oavsett var man bor i staden.

Med ambitionerna att skapa ett bra samhälle för alla har staden under flera decennier genomfört stora satsningar och betydande investeringar i vissa av stadens mest eftersatta delar. Uppföljningar och utvärderingar pekar på att satsningarna i många fall inte lett till några betydande framsteg för att nå en positiv och stabil situation i dessa områden. Detta kan bero på flera olika faktorer, bland annat att en verksamhet som karaktäriseras av många projekt ofta organiseras så att projekten drivs utanför linjeorganisationen, som mer eller mindre isolerade verksamheter. Bristen på helhetssyn har också medfört att satsningarna blivit enskilda punktinsatser med brist på anknytning till ordinarie verksamhet.

En annan viktig slutsats som lyfts fram i tidigare utvärderingar av liknande initiativ är att denna typ av satsningar måste bedrivas uthålligt och med en inriktning om ett långsiktigt arbete för att nå önskade resultat. En alltför kortsiktig och spretig flora av olika projekt riskerar att motverka de övergripande målen och kan ge sämre resultat.

Järvalyftet är ett bra initiativ som tyder på att man tagit till sig den kritik som riktats mot tidigare satsningar av samma karaktär. Förslaget till Vision Järva 2030 vill teckna en samlad bild av dagens Järva och vad man kan uppnå med Järvalyftet och samtidigt konkretisera Järvalyftets målbild. Visionen innehåller också ett antal förslag och idéer inom Järvalyftets fyra huvudområden: Bra boende och mer varierad stadsmiljö, Trygghet i vardagen, Stärkt utbildning och bra språkundervisning
Fler jobb och ökat företagande.

Förvaltningen anser att Vision Järva 2030 ger en bra helhetsbild av de utvecklingsmöjligheter som finns inom Järvastadsdelarna. Det framstår tydligt att det är möjligt att öka områdets potential i olika avseenden genom att skapa nya samband och bryta de nuvarande stadsdelarnas isolering. Förvaltningen delar den uppfattning som framförs i visionen att stadsplanering naturligen har fokus på fysiska åtgärder, men att den inte ska underskattas när det gäller att lägga en grund för övrig utveckling.

Det är förvaltningens uppfattning att det är angeläget att en satsning som Järvalyftet redan från början integreras i den ordinarie linjeverksamheten. Förvaltningen vill därför betona vikten av att de verksamheter som i ordinarie verksamhet ansvarar för olika frågor måste involveras om ett initiativ av detta slag ska bli hållbart på lång sikt, dvs. utbildningsförvaltningen när det gäller skolfrågorna, jobbtorsorganisationen när det gäller sysselsättning osv.

En av de framgångsfaktorer som flera tidigare utvärderingar pekat på (utvärderingar av stadens ytterstadssatsning, ”storstadssatsningen”, m.m.) är hur olika satsningar kan få sin legitimitet genom att försäkra sig om boendes och olika lokala aktörers engagemang och delaktighet. Det finns inget förslag i visionen hur ett lokalt inflytande över processerna och förslagen om insatser ska hanteras. Det är även oklart om och i så fall hur de olika berörda stadsdelsnämnderna förväntas delta i processerna.

En annan angelägen del som behöver beaktas är hur man informerar om en satsning av detta slag och hur den ska kommuniceras med och mellan olika aktörer, medborgare m.fl.. Förvaltningen anser att det mot bakgrund av den relativt sett låga informations- och kommunikationsnivån i tidigare satsningar bör en mer precis och omfattande informationsstrategi/plan göras. I satsningar av detta slag, som omfattar hundratals miljoner kronor, bör en väl anpassad informations- och kommunikationsstrategi vara en av hörnstenarna.

Visionen visar att man tagit ställning för att skapa trygghet genom att vitalisera och skapa öppna stadsdelar med möjlighet till många möten och ökad rörlighet mellan stadsdelarna. Man vill bland annat att detta ska ske genom fler vägar mellan stadsdelarna, mer blandade upplåtelseformer och stimulering av det lokala näringslivet. Möjligen skulle man ur ett trygghetsskapande perspektiv kunna dra detta ännu ett steg längre och även undersöka möjligheterna att locka myndigheter (nationella, regionala och lokala) till området, såväl som större företag. En större arbetande dagbefolkning i området skulle troligtvis bidra till fler positiva möten, större efterfrågan på lokal service och handel och dessutom troligtvis en större närhet mellan befolkningen i området samt fler arbetstillfällen.

Det är tydligt att man vill se till att genom förändringar av den yttre miljön skapa trygghet och minska tillfällena att begå brott. Det ur internationellt perspektiv ledande materialet när det gäller sådan typ av planering, Bo Trygg 05, har sitt ursprung i Stockholm och bygger dessutom bland annat på erfarenheter från Järvafältet. Förvaltningen anser att materialet Bo Trygg 05 ska vara normgivande i det planerade förändringsarbetet i den yttre miljön. Ett bra sätt att följa upp detta arbete är att göra trygghetsmätningar i hela bostadsbeståndet inom Järvaområdet, nedbrytbara på mindre geografiska områden.

I utvärderingen av brottsförebyggande insatser inom den s.k. storstadssatsningen kom man fram till att man inte i tillräckligt hög grad och inte i tillräckligt tidigt skede involverat polisen i arbetet. Det framgår av förslaget att man anser att polisen bör ha en aktiv roll, eller åtminstone vara mer synlig, men inte hur detta ska uppnås. I stadsdelarna i Järvaområdet finns det idag aktiva och väl uppbyggda lokala brottsförebyggande råd med unik kunskap om området. Där är samverkan redan en realitet. Dessa bör få en betydande roll i arbetet och här har man också ingången till polisen liksom i de s.k. chefsområdena på polismästardistriktsnivå som polisen byggt upp.

I visionen finns inga förslag om snabbare och tydligare insatser mot ungdomsbrottslighet och ett stärkt samarbete mellan polisen och socialtjänsten. Förvaltningen anser att skola, socialtjänst och polis bör ha snabba kontaktvägar sig emellan. För att detta samarbete ska fungera fullt ut bör ungdomsbrotten utredas av polis i det område

där ungdomen är folkbokförd i nära samarbete – och helst samlokaliserat - med socialtjänsten. Försöket bör grundligt utvärderas. (Idag utreds brotten av polis i det område där brottet begåtts).

Den täta stadsmiljön som planeras ställer höga krav på att funktioner för barn tillgodoses i och nära stadsdelsområdena. Gator och stråk till viktiga målpunkter som skolor, förskolor och lekplatser bör utformas på ett tryggt och trafiksäkert sätt.

Visionen framhåller vikten av bra kollektivtrafik. Den stadsmiljö som planeras ger också förutsättningar för ett bra utbud av kommersiell service. Detta är två viktiga förutsättningar för att äldre och människor med funktionsnedsättning ska uppnå full delaktighet i samhället. Tillgänglighetsfrågor för funktionshindrade bör uppmärksammas i det fortsatta arbetet för att förverkliga Vision Järva 2030 (Järvalyftet).

Kompetensutveckling för personalgrupper som ska arbeta med fokus på arbetslinjen inom ramen för jobbtorg är ett annat viktigt inslag. Det kan t.ex. handla om att söka skapa gemensamma förhållningssätt och en gemensam värdegrund för såväl kommunal personal som för personal inom arbetsförmedling, försäkringskassa och andra aktörer i arbetet med att öka förvärvsintensiteten.

Sammantaget anser förvaltningen att om Vision Järva 2030 (Järvalyftet) ska bli mer framgångsrikt än tidigare satsningar i dessa stadsdelar är en omsorgsfull planering viktig och måste få ta tid. Eftersom så mycket arbete gjorts i tidigare projekt är det viktigt att ta tillvara de erfarenheter som gjorts och att även lära av integrationssatsningar i andra städer i Europa och tillgodogöra sig goda exempel. Det är angeläget att ta initiativ till nödvändig utveckling inom olika områden i staden. Men det är också viktigt att använda stadens och samhällets resurser så effektivt som möjligt. Om Vision Järva 2030 Järvalyftet ska nå sitt mål att med-verka till en bättre och mer långsiktig social och ekonomisk utveckling för boende i Järvaområdet är det viktigt att såväl göra analyser inom de olika delområdena för satsningen som att ta fram tvärsektorieella kunskapsunderlag för att få ett helhetsperspektiv innan beslut om insatser och investeringar tas.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 oktober 2008 att förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas som svar på remissen.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 30 september 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser mycket positivt på den i visionen formulerade målbilden för Järvaområdet. Den anger en satsning med bredd och långsiktighet, en satsning som omfattar allt från upprustade bostäder och utvecklad stadsmiljö till ökad trygghet, bättre utbildning och fler jobb. Att, som visionen gör, ta ett helhetsgrepp om områdena runt Järvaområdet anser förvaltningen vara nödvändigt.

Vision Järva framhåller också på ett föredömligt sätt vikten av samarbete över alla kommunala sektorer men också samarbete med en lång rad utomstående aktörer, som andra myndigheter och bolag, förenings- och näringsliv samt boende i stadsdelarna.

Att visionen också har ett resonemang om att situationen i Järvas stadsdelar är komplex och varierande och utifrån det har lagt fram en palett av utvecklingsteman som kan tillämpas i olika utsträckning inom olika delar av området är bra. Ingen enskild insats kan åstadkomma hela förändringen. Dock bör man överväga att på något sätt synliggöra utbildningsområdet på ett tydligare sätt, antingen inom de nio föreslagna utvecklingsteman eller som ett eget tema.

Skrivningarna under rubriken ”En komplett stad i staden ” där man beskriver hur Järvastadsdelarna kan vitaliseras genom en bred stadsutveckling inom många olika områden ser förvaltningen positivt på. En levande stadsmiljö och en god skolutveckling kan tillsammans bidra till att skolorna i området kan bli ett attraktivt alternativ för både områdets barn och ungdomar och andra. För att utveckla hela Järva-området är det utmärkt att visionen också förhåller sig till områdets utveckling i relation till kranskommunernas satsningar i närliggande områden. Förvaltningen anser att man bör utveckla tanken på skolan/skolgården som en offentlig mötesplats i närområdet det vill säga inte bara en mötesplats för elever.

Skrivningar om detta borde finnas med under rubriken ”Bra boende och mer varierad stadsmiljö”. I samband med planering för förbättring av boende- och stadsmiljö behöver också hänsyn tas till skolperspektivet; t.ex. tillgång, placering och utformning av skolor, flexibilitet för att skapa mötesplatser. De två gymnasieskolorna Kista och Tensta har redan idag en mycket viktig funktion som lokala centra för samhällsutveckling (community building). I Vision för 2030 måste denna funktion tillvaratas och utvecklas.

Förvaltningen föreslår en ändring av skrivningen under ”Järvakronologin”, 2008 SALUT för gymnasieungdom på glid ändras till 2008 SALUT – en andra chans för gymnasieungdomar.

I kronologin saknas en del redan genomförda och pågående projekt som däremot beskrivits i texten exempelvis skolornas samverkan med KTH och Tensta gymnasiums ROSS-koncept.

Det är viktigt att det framtida arbetet utifrån de förslag som finns kring utbildning och språkundervisning tar sin utgångspunkt i redan påbörjat utvecklingsarbete. Redan idag finns i områdets skolor projekt inom visionens förslag. Flera skolor på Järvafältet har en tydlig profil som t.ex. matteklasser, scienceinriktning, Ross-koncept, europaprofil och idrottsprofil. Dessa kan både fördjupas och vidareutvecklas.

Ett varierat utbud av fritidsaktiviteter för ungdomar i åldern 16 – 20 år är nödvändigt.

Salut inom Tensta gymnasium är ett IV-alternativ för ungdomar som inte går i/sökt/kommit in på gymnasiet och som är kopplat till det kommunala uppföljningsansvaret. Även uppsökande insatser avseende elever i området ingår.

Resursfördelningen till skolorna på Järvafältet tar redan hänsyn till behov, förhållanden och befolkningens bakgrund.

En fortsatt samverkan mellan skolor och företag i området är nödvändig bl.a. för utveckling av undervisning, för praktikplatser och att underlätta ungdomars inträde på arbetsmarknaden. § Ytterligare pedagogiska modeller t.ex. avseende entreprenörskap/entreprenöriellt lärande behöver utvecklas och prövas.

Kista gymnasium bedriver länets största byggutbildning i nära samarbete med Byggmästarföreningen, Byggettan, Skanska m.fl. En viktig del i utbildningen är utomhusverksamheten på den s.k. bygggården. För närvarande är den aktuella planen inte planlagd. Det är viktigt att ha med verksamheten i den pågående planprocessen.

Förvaltningen vill och ska vara en aktiv aktör i det fortsatta arbetet med att förverkliga Vision Järva 2030 tillsammans med övriga aktörer.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 14 oktober 2008 att remissen besvaras med äldreförvaltningens tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Leif Rönngren m fl (s), ledamöterna Margareta Johansson (v) och Eivor Karlsson (mp), *bilaga 1*.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 29 september 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Äldrenämnden anser att visionen är bra. För att visionen ska bli verklighet krävs dock att det finns ekonomi och erforderliga styrmedel över huvudmannaskaps- och sektorsgränser. Det som saknas är vision om tillgången på primärvård och tandvård. Vidare belyses inte utvecklingen i något avsnitt ur de äldres perspektiv, även om många av de åtgärder som aviseras är av betydelse även för den äldre befolkningen.

Antal personer över 65 år var 3942 år 2007 i Rinkeby-Kista. I Spånga-Tensta bodde 3825 ålderspensionärer. Till år 2017 prognostiseras en ökning i Rinkeby-Kista med 1365. År 2030 beräknas antalet ålderspensionärer där ha ökat till 6480 personer, d.v.s. en ökning med 2538 personer, 39 %, från år 2007. I Spånga-Tensta ökar antalet pensionärer med 1685, 44 %, från år 2007 till år 2030. Erfarenheterna har visat att äldre som har vuxit upp utomlands ofta behöver äldreomsorg vid tidigare år än andra äldre. I Rinkeby-Kista beräknas 20 % av pensionärerna ha äldreomsorg år 2030 och i Spånga-Tensta 17 %.

De flesta äldre vill bo kvar i sin bostad så länge som tryggheten kan garanteras. Genom tekniska hjälpmedel, hemtjänst och annan assistans och med hjälp av frivilligas insatser är det ofta möjligt att förlänga den tid enskilda kan bo kvar i sin bostad eller i varje fall i samma bostadsområde. Närhet till släkt och vänner samt tillgång till personal som behärskar olika språk underlättar också kvarboende. Vid upprustning av bostäderna bör enligt äldreförvaltningens mening höga krav på tillgänglighet mellan

gator och bostadsentréer, i entréer och i lägenheter tillgodoses. De undersökningar som har genomförts rörande de äldres krav på sitt boende visar att de flesta värdesätter närhet till vårdcentral och kommersiell service samt goda allmänna kommunikationer. De äldsta pensionärerna prioriterar trygghet i form av närhet till personal i någon form av äldreboende. De synpunkter som framförs i remissen om ökad trygghet i stadsdelen och minskad brottslighet är naturligtvis också av största betydelse för de äldre. De äldre utsätts många gånger för brott och oroar sig kanske generellt sett i ännu större utsträckning för att bli utsatta då kroppsfunktionerna avtar p.g.a. ålder.

Till äldrenämndens uppgifter hör bl.a. att samordna planeringen av särskilda boen-
deformer för äldre. I ett förslag till plan som föreläggs äldrenämnden i annat tjänsteut-
låtande föreslås att Rinkeby äldreboende flyttar till de lokaler som stadsdelsförvalt-
ningen lämnar i Rinkeby. Enligt förslag till budget för Stockholms stad år 2009 före-
slås Rinkeby servicehus istället prövas att omstruktureras till trygghets-/seniorboende.
På Järvafältet finns också Akalla servicehus och seniorboende, Kista servicehus och
Tensta servicehus. Kista och Akalla används delvis för heldygnssomsorg.

Planeringen av äldreboenden sker gemensamt för hela västerort. Därvid beräknas
en brist på platser i heldygnssomsorg uppkomma tillfälligt omkring år 2010 men även
på lång sikt. En möjlighet som kan prövas är att då öka andelen vård- och omsorgsbo-
enden i Kista servicehus. Äldreförvaltningen vill också ta tillvara äldres kunnande vad
gäller musik, konst m.m. i arbetet för mer kultur i vården.

I den mån upprustning av det ordinarie bostadsbeståndet inte tillgodoser de äldres
önskemål om kvarboende bör kompletteringsbebyggelse med någon form av trygg-
hetsboende/seniorboende övervägas. Om den utveckling av samarbetet med angrän-
sande kommuner som förutskickas i stadsplaneringen blir verklighet kan samarbetet
om äldreomsorgen inom

Kommunförbundet Stockholms läns också komma att utvecklas under de kommande
10-15 åren.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 oktober 2008 att som svar på remissen överlämna och återropa förvaltningen tjänsteutlåtande.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 14 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har tagit del av förslaget till Vision Järva 2030 och anser att konkretise-
ringen av den politiska målbilden från 2007 är ett lovvärt och nödvändigt initiativ för
det fortsatta arbetet att utveckla järvastadsdelarna. Förvaltningen ställer sig mycket
positiv till stora delar av förslaget och vill särskilt framhålla den samverkan mellan
förvaltningar och bolag som redan lett till goda resultat. Vision Järva 2030 ger goda

förutsättningar för att ytterligare fördjupa och bredda en utökad samverkan kring stadsdelarnas framtida utveckling.

Inledningsvis väljer förvaltningen att ge synpunkter av mer övergripande karaktär.

- Förvaltningen kan konstatera att visioner och gemensamma målbilder behövs för att flera aktörer ska dra åt samma håll. Trots detta är det i det korta perspektivet centralt att klara järvaområdets grundfunktioner med avseende på trygghet, ett väl fungerande boende, försörjning och rena och snygga stadsdelar. Betydelsen av de dagsaktuella frågorna och ”driften” av järvastadsdelarna får alltså inte förminska eller hamna i skymundan för framtida planer och visioner.
- Betydelsen av de gröna kilarna i järvaområdet bör lyftas fram tydligare i förslaget. Förvaltningen anser att Järva friområde har stora värden för de boende i området avseende friluftsliv, koloniområden och biologisk mångfald. Detta faktum får inte skymmas av de i grunden positiva idéer om byggande som förs fram i förslaget.
- En central uppgift i utvecklingen av området rör ”mjuka” frågor såsom integration, arbete, attityder och vägar in i det svenska samhället. Förslaget behandlar bland annat insatser för språkutveckling och stimulans av nyföretagande. Att skapa arbetstillfällen inom de berörda stadsdelarna är sannolikt, vid sidan av att minska omflyttningen i bostadsbeståndet, den enskilt mest effektiva åtgärden för att skapa en positiv utveckling. Staden har som stor arbetsgivare en god möjlighet att påverka utbudet av arbetstillfällen, både direkt genom lokalisering av förvaltningar och verksamheter, men även indirekt i kontakt med näringsliv och andra myndigheter. Detta bör tydligare framkomma i förslaget.
- Situationen för barn och ungdomar och vikten av att dessa har en framtidstro bör genomsyra Vision Järva 2030 på ett tydligare sätt. I järvastadsdelarna är andelen barn och ungdom klart större än motsvarande andel för hela staden. Det är viktigt att livssituationen för de unga är sådan att den ger god utbildning, en variation av fritidssysselsättningar samt goda och tidiga erfarenheter av arbetslivet genom ferie- och praktikarbete. En åtgärd skulle kunna vara att inom järvaområdet fortsätta planeringen av ett interaktivt kunskapscenter (”Inspiratorium”), som syftar till att stimulera barn och ungdomars intresse för naturvetenskap och utbildningar med denna inriktning.
- Även nu när ansvaret för grundskolan tillhör en för samtliga skolformer gemensam utbildningsnämnd, bör staden värna om den samverkan som tidigare utvecklats mellan grundskolorna och den sociala omsorgen. Syftet bör vara att bevara en röd tråd av helhetssyn på varje barn/elev och eventuellt familj där de olika skolformerna och socialtjänsten samverkar med varandra för att garantera att de resurser som sätts in för barn och ungdomar ska få maximal effekt.

- Förutom en viktig reformering av SFI-utbildningen bör staden också satsa mer på vuxenutbildning och tidiga insatser för att ta till vara den kompetens och yrkeserfarenhet som många invandrare bär med sig och som är viktiga för såväl stockholmsregionens som hela rikets ekonomiska utveckling.
- Satsning på kultur som ett viktigt redskap i integrationsarbetet har med gott resultat använts inom utbildning på alla nivåer, verksamhet för barn och ungdom, socialtjänst samt arbetsmarknadsåtgärder. Förvaltningen anser därför att det borde finnas stora möjligheter för såväl det fria professionella kulturlivet som stadens egna kulturinstitutioner att på olika sätt etablera sig i de berörda stadsdelarna. Vision Järva 2030 bör därför kompletteras med planer för kulturhus med lokaler som även kan ta emot professionella kulturgrupper med konserter, teater- och dansföreställningar. Stockholms Stadsteater har etablerat en annexscen i Skärholmen, men behovet av en sådan scen också norr om stadens centrala delar skulle kunna förverkligas inom ramen för Vision Järva 2030.
- Kommunikationen kring Järvalyftet bör förtydligas. Förvaltningen efterlyser klagörande kring olika aktörers roller och i synnerhet vilka förväntningar och uppdrag som stadsdelsnämnderna/stadsdelsförvaltningarna förväntas genomföra. Förvaltningen bistår gärna i det fortsatta arbetet, då det inom förvaltningen finns relativt väl utarbetade kanaler och erfarenheter kring hur kommunikationsarbetet bedrivs på ett lämpligt sätt i området.

I det följande lämnar förvaltningen synpunkter på de konkreta förslagen i de nio utvecklingsområden som Vision Järva 2030 är uppbyggt kring.

Aktivera Järva friområde och stärk kopplingen till stadsdelarna

Förvaltningen anser att Järva friområde även i framtiden ska användas till friluftsliv och rekreation. En försiktig utveckling är därför välkommen och bör koncentreras på de befintliga värdena i form av kultur- och naturlandskapet. Angöring och entréer till området är tydligt eftersatta områden där övergången mellan bostäder och naturmark i många fall är otydlig och otrivsamt. Förvaltningen motsätter sig således inte ett förändringsarbete i form av utomhusbad, sportfält, koloniområden och fler kulturgårdar, men anser att man samtidigt måste vara restriktiv med att skapa besöksstrafik, angöring och varutransporter inom friområdets ramar.

Bygg nytt i strategiska lägen

Förvaltningen delar i allt väsentligt de redovisade förslagen till ny bebyggelse i strategiska lägen inom Rinkeby-Kista-området; i stadsdelarnas kanter mot omgivande stadsdelar, i stadsdelarnas entréer, på nuvarande parkeringsytor och parkeringsdäck samt i de centrala stråken. Förvaltningen avstyrker den del av förslaget som rör tillkommande bebyggelse i Spångadalen i Rinkeby (Se nästa stycke!).

Länka samman stadsdelar

Förvaltningen anser att en sammanlänkning med närliggande stadsdelar kan vara mycket positiv och att det, i likhet med förslaget, inte är lämpligt med en sammanlänkning över Järva friområde. Att länka samman stadsdelarna inom norra Järva mot Sollentuna över E4:an och att länka samman Rinkeby över Kymlingälänken/Enköpingsvägen mot den nya Järvastaden i Ursvik och Rissne i Sundbyberg anser förvaltningen vara lovvärt, eftersom en sådan strävan minskar den barriär som annars de stora trafiklederna utgör. Förvaltningen får i detta sammanhang påminna om Spångadalens viktiga betydelse för såväl rekreation och idrott som grön kil mellan tät exploaterade områden. Bostadsbebyggelse i dalgången är där-för olämplig. Men förvaltningen anser att Spångadalen bör kunna utvecklas som ett sport- och fritidsområde med t.ex. en ny sporthall.

Inom stadsdelsområdet är biltätheten låg. Flertalet invånare är därför helt beroende av en väl fungerande kollektivtrafik. Detta gäller särskilt tvärförbindelserna där trafiken i dagsläget inte fungerar tillfredställande. I förslaget till Vision Järva 2030 saknas en sammanhållen vision om kollektivtrafiken betydelse inom och genom järvastadsdelarna för att länka samman dem med angränsande stadsdelar/regioner. För beslut i denna fråga är staden beroende av ställningstaganden inom landstinget (SL) och staten (Banverket). För att stadsdelsområdet ska ha möjligheter att utvecklas ytterligare och bli attraktivt för nya boende och företag krävs i det korta perspektivet bättre tvärförbindelser för busstrafiken. I ett längre perspektiv måste även spårförbindelserna utvidgas. Förvaltningen saknar en uttalad ambition om att utveckla den snabba och kapacitetsstarka tunnelbanans viktiga roll. Från Rinkeby-Kista stadsdelsnämnds sida har tidigare påtalats önskemål om en förlängd sträckning av tunnelbanan från Hjulsta och/eller Akalla till Barkarby pendeltågsstation samt tunnelbaneförbindelse mellan Rinkeby och Hallonbergen. Beträffande tvär-banans (snabbspårvägens) på skisser redovisade förlängning från Kista C mot pendeltågsstationerna i Helenelund respektive i Barkarby (via Akalla och den blivande Barkarbystaden på det nuvarande flygfältet) har förvaltningen inget att invända. Det är dock samtidigt önskvärt att den får en alternativ sträckning mellan Ursvik och Kista C som går via Rinkeby och den föreslagna kollektivtrafikleden över Järva friområde.

Koppla ihop gatunätet – där det gör nytta

Att koppla ihop gatunätet med intilliggande stadsdelsområden är positivt för bilburna och kan göra det enklare att färdas mellan stadsdelarna. Även navigeringen blir mer logisk och kräver mindre lokalkännedom vilket kan stimulera besöksnäringar. Trots detta ställer sig förvaltningen frågande till om befintligt gatunät inom såväl järvastadsdelarna som omgivande stadsdelar har kapacitet för ökade trafikmängder, i synnerhet i gamla Spånga är kapacitetsbrister uppenbara. Möjligheterna till kapacitetsökning på de berörda vägnäten bedöms samtidigt vara begränsade. Likaså måste ingreppen i parkmiljön begränsas, eventuellt genom att reservera vissa av tvärförbindelserna för enbart

buss i linjetrafik. Så bör till exempel ske på den eventuella förbindelsen tvärs över Järva friområde.

Utveckla de centrala stråken

Att utveckla de centrala stråken är mycket positivt, i synnerhet om det innebär att lokala aktörer har möjlighet att etablera verksamheter vilket ger positiva synergieffekter inom stadsdelarna. Ett sådant arbete bör föregås av noggranna marknadsundersökningar för att utröna om det finns underlag, behov och intresse för att etablera handel och kommersiella lokaler i dessa lägen.

Respektera och utveckla värden i befintlig bebyggelse

Förvaltningen ställer sig helt bakom tankarna på att upprusta och utveckla befintlig bebyggelse samt att särskilt utveckla mångfalden i bostadsbeståndet med avseende på lägenhetsstorlekar, upplåtelseformer och utformning. TenstaBo 06-utställningen visar intressanta exempel på hur detta skulle kunna uppnås i det bostadsbestånd som finns inom järvastadsdelarna. Kraftfulla energieffektiviseringar är givna åtgärder i detta sammanhang, vilket leder till lägre driftkostnader.

Bryt trafiksepareringen – där det gör nytta

Förvaltningen anser i likhet med visionen att den långtgående trafiksepareringen bör ses över i vissa lägen för att underlätta angöring till centrumhandel. Att upphäva trafiksepareringen får dock inte bli ett självändamål då det utgör stora fördelar för många boende i området – inte minst barn och ungdomar.

Gör gångvägnätet tydligare

Förvaltningen anser att tydligheten i områdenas vägnät, gång- och cykelvägar och entréer behöver förstärkas generellt. I samband med det bör även tydligheten förstärkas mellan privata och halvprivata rum för att ”minska” skalan på bebyggelsen och skapa en tydligare hemvist och ett sammanhang kring den egna gården eller liknande.

Använd ny bebyggelse för att stärka stadsdelarnas identitet

Ny bebyggelse kan vara en framgångsrik väg för att skapa uppmärksamhet och en positiv känsla i områden. En tydlig och modern arkitektur kan också vara en väg att locka nya grupper att bosätta sig inom området. De nya byggnaderna måste dock på ett lyhört sätt passas in i, och integreras i, befintlig bebyggelse för att inte skapa en känsla av ”vi och dom” mellan nya och gamla invånare.

Avslutningsvis är det förvaltningens förhoppning att järvastadsdelarna står inför stora och positiva förändringar som tar sin utgångspunkt i ovan nämnda dokument. Förvaltningen ser fram mot ett utökat samarbete, och bidrar gärna med sin rika erfarenhet kring området och dess invånare, i takt med att förslagen i Vision Järva 2030 konkretiseras och realiserar.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 oktober 2008 att i huvudsak bifalla förvaltningens förslag till beslut samt

Att i övrigt anföra

Vi ser mycket positivt på att staden arbetar med ett helhetsgrepp och för att ta fram en tydlig långsiktig vision för Järva. Kontinuerlig nära kontakt med berörda aktörer (boende men också andra som verkar för en positiv utveckling av stadsdelarna och själva fältet) är en förutsättning för ett framgångsrikt arbete.

Vi ser med tillfredställelse att det nu inte längre handlar om kortsiktiga fyraåriga projekt. Bra verksamheter som redan i dag finns i stadsdelarna bör vidareutvecklas och länkas samman i projektet tillsammans med nya bra utgångspunkter som finns i visionen.

Frågan om utomhusbad på Järvafältet har diskuterats i decennier. Det är dags att komma vidare i frågan och vi ser det angeläget att nu ta ett första steg genom att utreda dagens förutsättningarna, vilka önskemål och behov som finns hos befolkningen, vilket läge som bör föreslås samt hur är mark och miljöförutsättningar är.

Det gröna stråk som sträcker sig från Spånga IP mot Hjulsta koloniområde används flitigt för olika former av både organiserad och spontan idrott. Det används också ofta för promenader av stadsdelens invånare både boende i Gamla Spånga och i Tensta. Under sommaren används stråket också som picnic area av många tenstabor. Förslaget om ändrad vägsträckning och bostadsbebyggelse på delar av grönstråket minskar kraftigt förutsättningarna för de aktiviteter som finns där idag varav många är av spontankaraktär.

Tensta centrum och Tenstagångens utformning spelar en avgörande roll för boende och besökares trygghet och trivsel. Inom Järvavisionens ram bör man därför tillsammans med berörda aktörer arbeta vidare med utformning och upprustning. Åtgärder som bör finnas tidigt i en prioriteringsordning är vad som ska hända med parkeringsgaraget, ersättningsbyggnad för förvaltningshuset (utformning och innehåll) samt åtgärder för att ombesörja att de tomma lokaler som idag finns på Tenstagången används till någon form av kommersiell verksamhet. Det finns ett stort behov av lokaler för olika småföretag inom t ex handel och stadens egna bostadsbolag bör vara ett föredöme.

Många barn och ungdomar i Tensta ägnar fritiden åt idrottsaktiviteter. Detta bör stödjas och uppmuntras. Ett problem har varit att hallkapaciteten är alltför

låg.

Denna fråga kan tydligare uppmärksammas i visionen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Ornina Younan (s), ledamöterna Eva Andersson (s), Rune Olofsson (s) och Azad Hassan (s), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Awad Hersi (mp) , *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Ornina Younan (s) gemensamt för s+mp+v, *bilaga 1*.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 2 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Spånga-Tensta stadsdelnämnd har tagit del av förslaget till Vision Järva 2030. Nämnden anser att konkretiseringen av den politiska målbilden från 2007 är ett lovvärt och nödvändigt initiativ för det fortsatta arbetet att utveckla Järva.

Nämnden ställer sig mycket positiv till stora delar av förslaget och vill särskilt framhålla den samverkan mellan förvaltningar och bolag som redan lett till mycket goda resultat. Vision Järva 2030 ger goda förutsättningar för att ytterligare fördjupa och bredda en utökad samverkan kring stadsdelarnas framtida utveckling.

Inledningsvis väljer vi att kommentera förhållanden av övergripande natur. Nämnden kan konstatera att visioner och gemensamma målbilder behövs för att flera aktörer ska dra åt samma håll. Trots detta är det i det korta perspektivet centralt att klara Järvas grundfunktioner med avseende på trygghet, ett väl fungerande boende, försörjning och en ren och snygg stadsdel. Betydelsen av de dagsaktuella frågorna och ”driften” av Järvas stadsdelar får alltså inte förminska eller hamna i skymundan för framtida planer och visioner.

Betydelsen av de gröna kilarna i Järva bör lyftas fram tydligare i förslaget. Nämnden anser att Järva friområde har stora värden för de boende i området avseende friluftsliv, koloniområden och biologisk mångfald. Detta faktum får inte skymmas av de i grunden positiva idéer om byggande som förs fram i förslaget.

En central uppgift i utvecklingen av Järva rör ”mjuka” frågor såsom integration, arbete, attityder och vägar in i det svenska samhället och förslaget behandlar bland annat insatser för språkutveckling och stimulans av nyföretagande. Att skapa arbetstillfällen i området är sannolikt den enskilt mest effektiva åtgärden för att skapa en positiv utveckling. Staden har som stor arbetsgivare en god möjlighet att påverka utbudet av arbetstillfällen, både direkt genom lokalisering av förvaltningar och verksamheter, men även indirekt i kontakt med näringsliv och andra myndigheter. Detta bör tydligare framkomma i förslaget.

Kommunikationen kring Järvalyftet bör förtydligas. Nämnden efterlyser klagö-

rande kring olika aktörers roller och i synnerhet vilka förväntningar och uppdrag som nämnden förväntas genomföra. Nämnden bistår gärna i arbetet då vi har relativt väl utarbetade kanaler och erfarenheter kring hur kommunikationsarbetet bedrivs på ett lämpligt sätt i området.

Vidare vill nämnden mer specifikt kommentera vissa av de nio utvecklingsområden som uppfattas utgöra de egentliga förslag som framställs i Vision Järva 2030.

Aktivera Järva friområde och stärk kopplingen till stadsdelarna

Nämnden anser att en utveckling av Järva friområde är välkommen och bör inriktas på upplevelser inom natur och kultur. Angöring och entréer till området är tydligt eftersatta områden där övergången mellan bostäder och naturmark i många fall är otydlig och otrivsam.

Länka samman stadsdelar

Nämnden anser att en sammanlänkning med närliggande stadsdelar kan vara mycket positiv och att en sammanlänkning över Järva friområde bör utredas. Nämnden vill i detta sammanhang påminna om Spångadalens betydelse för rekreation och idrott varför bostadsbebyggelse av dalgången troligen inte är lämplig. Att utveckla Spångadalen som ett sport- och fritidsområde med t.ex. en ny sporthall ser dock nämnden som önskvärt.

Koppla ihop gatunätet – där det gör nytta

Att koppla ihop gatunätet med intilliggande stadsdelsområden är positivt för bilburna och kan göra det enklare att färdas mellan stadsdelarna. Även navigeringen blir mer logisk och kräver mindre lokalkännedom vilket kan stimulera besöksnäringar. Trots detta ställer sig nämnden frågande till om befintligt gatunät har kapacitet för ökade trafikmängder, i synnerhet i gamla Spånga är kapacitetsbrister uppenbara. Nämnden vill också uppmärksamma på visst problem med olovlig mopedkörning på gångvägar vilket bör byggas bort i samband med utveckling av gatunätet.

Utveckla de centrala stråken

Att utveckla de centrala stråken är mycket positivt, i synnerhet om det innebär att lokala aktörer har möjlighet att etablera verksamheter vilket ger positiva synergieffekter på stadsdelarna. Noggranna marknadsundersökningar bör genomföras innan detta sker för att utröna om det finns underlag, behov och intresse för handel och kommersiella lokaler för att bedriva olika typer av näringsverksamheter.

Respektera och utveckla värden i befintlig bebyggelse

Nämnden ställer sig helt bakom tankarna på att upprusta och utveckla befintlig bebyggelse och särskilt utveckla diversiteten i bostadsbeståndet med avseende på lägenhetsstorlekar, upplåtelseform och utformning. Kraftfulla energieffektiviseringar är givna åtgärder i detta sammanhang vilket leder till lägre driftkostnader.

Bryt trafiksepareringen –där det gör nytta

Nämnden anser i likhet med visionen att den långtgående trafiksepareringen bör ses över i vissa lägen för att underlätta angöring till centrumhandel. Att upphäva trafiksepareringen får dock inte bli ett självändamål då det utgör stora fördelar för många boende i området.

Gör gångvägnätet tydligare

Nämnden anser att tydligheten i områdenas vägnät, gång- och cykelvägar och entréer behöver förstärkas generellt. I samband med det bör även tydligheten förstärkas mellan privata och halvprivata rum för att ”minska” skalan på bebyggelsen och skapa en tydligare hemvist och ett sammanhang kring den egna gården eller liknande.

Använd ny bebyggelse för att stärka stadsdelarnas identitet

Ny bebyggelse kan vara framgångsrika vägar för att skapa uppmärksamhet och en positiv känsla i områden. En tydlig och modern arkitektur kan också vara en väg att locka nya grupper att bosätta sig i Järva. Nya byggnationer måste dock på ett lyhört sätt passas in i, och integreras i, befintlig bebyggelse för att inte skapa en känsla av ”vi och dom” mellan nya och gamla invånare.

Avslutningsvis är det nämndens förhoppning att Järva står inför stora och positiva förändringar som tar sin utgångspunkt i ovan nämnd dokument. Nämnden ser fram mot ett utökat samarbete, och bidrar gärna med sin rika erfarenhet kring området och dess invånare, i takt med att förslagen i Vision Järva 2030 konkretiseras och realiseras.

Stockholms Stadshus AB

Bostads- och integrationsroteln har remitterat Förslag till vision Järva 2030 (Järvalyftet) (2070/2008) till bland annat Stockholms Stadshus AB för yttrande. Stockholms Stadshus AB har därefter remitterat förslaget till stadens bostadsbolag samt Stockholm Business Region AB. I ett remissvar daterat den 10 oktober 2008 sammanfattar.

Svenska Bostäder

Svenska Bostäder anser att den av Stockholms stad utarbetade ”Vision Järva 2030” ger en bra utgångspunkt för det förnyelsearbete som behöver genomföras för att uppnå de ställda målen. Inom Svenska Bostäder vidareutvecklas och konkretiseras Järvavisionens målsättningar och förändringsteman genom planering för en omfattande och långsiktig förnyelse av företagets bestånd av bostäder, lokaler och centrumområden kring Järva.

För förverkligandet av Järvavisionen behövs samlade insatser från alla parter. Bolaget ser följande insatser som särskilt angelägna:

1. Kraftig satsning på ökad sysselsättning

I Vision Järva 2030 lyfts särskilt fram behovet av stärkt utbildning och bra språkundervisning samt åtgärder som stimulerar till fler jobb och ökat företagande. Stockholm stads förvaltningar med ansvar för skolor och utbildning, sociala verksamheter, sysselsättningsåtgärder, drift- och underhåll av den allmänna marken m.m. behöver utveckla sina verksamheter med den inriktning som beskrivs i Järvavisionen.

2. Samordning av trygghets- och skötselfrågor

Utemiljöerna kan bli säkrare genom bättre belysning, upprustning av gångstråk och med nya gångvägar utmed gator etc. Polisens och de sociala myndigheterna arbete är väsentligt. Stockholms stads förvaltningar med ansvar inom dessa områden behöver förstärka sitt arbete och samverka med Svenska Bostäder och samtliga övriga fastighetsägare på Järva.

3. Beslut om skolor och undervisning

Skolornas kvalitet, inte minst utbildningen i svenska språket, är väsentliga faktorer i arbetet med att göra stadsdelarna mer attraktiva för nyinflyttning. Stadens ställningstagande behövs vad gäller utbildnings- och skolsatsningar och beslut efterfrågas om den lokala skolorganisationens utseende och om framtiden för befintliga skolor.

4. Aktiv medverkan av de övriga förvaltningar

För omstrukturering av den fysiska strukturen, nyproduktion av bostäder, omdaning av centrala stråk och centrumområden m fl åtgärder inom ramen för Järvavisionens nio förändringsteman kommer avsevärda investeringsinsatser att behöva bäras av staden för upprustning och nyanläggning av allmänna anläggningar i stadsdelarna. Vidare kommer en mycket aktiv medverkan att behövas från de tekniska förvaltningarnas sida i planering och genomförande av Järvavisionen.

5. Samverkan mellan alla aktörer

Svenska Bostäder samverkar med många aktörer inom staden. Exempel på samverkansaktörer är andra fastighetsägare, polisen, SL, stadsdelsförvaltningarna och andra fackförvaltningar. Men Järvalyftet är inte bara stadens angelägenhet utan också en nationell angelägenhet. Det är därför viktigt att initiativ tas så att staten underlättar bildandet av nya arbetstillfällen och företagande.

6. Utveckling av miljöbefrämjande åtgärder

Järvabebyggelsen från miljonprogramstiden har tekniska brister i form av energiläckage och höga driftkostnader. Insatser för energibesparing och ökad boendekomfort vid ombyggnad kommer att kräva positiv medverkan från stadens sida vad gäller tillståndsgivning för tilläggsisolering, lokalt tillvaratagande av solenergi, bergvärme etc.

7. Järva friområde och stärkt koppling till stadsdelarna

Svenska Bostäder anser att utvecklingen av friområdet till ett aktivitetsområde kom-

mer bidra till att stärka stadsdelarnas attraktivitet och att insatserna bör vara en del i stadens handlingsprogram som kan förverkligas under de närmaste åren.

Sammanfattningsvis föreslår bolaget att "Vision Järva 2030" följs av ett genomförandeinriktat handlingsprogram med en samlad kommunal projektredovisning för Järvas tadsdelarna på motsvarande sätt som en gång gjordes när norra Järva byggdes ut (bilaga 1).

Familjebostäder

Familjebostäder anger att samverkan mellan aktörerna på Järva inte kan betonas nog. Den samverkan som finns idag är bra men för ett bättre resultat är det Familjebostäders bedömning att denna måste fördjupas och ske på ännu mer lokal nivå, område för område. Om samarbetet mellan fastighetsägarna kan stärkas och bli mer konkret kommer resultaten snabbare samtidigt som de blir mer synbara.

Familjebostäder är positiva till ett utvecklingsarbete i Järva, men anser att avsevärd restriktivitet måste råda vad gäller nyproduktion i redan tätbebyggda områden. Staden måste tänka på att bygga rymliga utemiljöer och säkerställa att husen inte placeras för tätt. Vid eventuell nyproduktion bör man i så fall komplettera bebyggelsen med låga hus och småhus. En hög trivsel är viktigare än eventuell attraktionskraft i moderna, men opraktiska flervåningshus.

Familjebostäder ser också en risk om fokus i Järva Vision 2030 hamnar på fysiska byggfrågor och att andra frågor därmed får mindre utrymme och resurser.

Familjebostäder delar uppfattningen att en satsning på nya moderna hus och en förbättrad stadsmiljö kan ge positiva resultat. Familjebostäder ser också positivt på att såväl polisens förebyggande arbete och lokala närvaro som en fungerande kollektivtrafik lyfts fram i remissen.

Polisens närvaro är viktig och en ökad frekvens av poliser skulle kunna skapa en ökad känsla av trygghet. Fastighetsägarföreningens arbete är viktigt och ambitionen från samtliga parter är att samverkan ska utvecklas ytterligare. Bolagen bör samverka mer konkret på lokal nivå exempelvis kring yttre städning, bevakning, markskötsel, mer personal på kvällstid etc.

Familjebostäder har noterat att barn och ungdomar uppehåller sig i trapphus och tvättstugor. Detta ökar otrygghet och slitage och ger inte ungdomarna en meningsfull fritid. Familjebostäder ser därför gärna initiativ till att öka möjligheterna för unga att aktiveras efter skoltid.

Familjebostäders bedömning är att insatser som rör utbildning, stärkt företagsamhet och minskad arbetslöshet egentligen är viktigare än själva bostadsbyggandet för att uppnå långsiktig trygghet i ett bostadsområde.

Risken att projektets fokus på byggnation och fysisk planering blir allt för ensidig bör lyftas fram. Att bygga strategiskt och att länka samman områden för att minska den fysiska segregationen är bra. Likaså tankarna på att själva Järvafältet ska stärkas som mötesplats. Förutom att vara en resurs för boende på Järva kan fältet också attra-

hera folk från övriga stadens områden. För barn och unga är det svårt att nå fältet på andra sätt än genom otrygga gångtunnlar. Rinkebystråket bör göras till en kombinerad trafik- och gångväg. Det är angeläget att säkerställa en väl förankrad process såväl hos lokala näringsidkare som hos de boende innan större genomgripande steg tas i planeringen för området (bilaga 2).

Stockholmshem

Stockholmshem anser att förslagen i Vision Järva är bra men har några synpunkter som skulle kunna göra projektet ännu mer framgångsrikt.

Nolltolerans mot brott. Polis i samarbete med fastighetsägare och skola bör arbeta med att ingripa i tidigt skede vilket kräver att bland annat polisen får avsevärt mer resurser i dessa områden.

Egenförsörjning är viktig för de boende i närområdet eftersom sunda levnadsvanor är drogförebyggande, leder till färre störningar, minskad anonymitet och ökad förståelse.

Mot bakgrund av hittillsvarande erfarenheter av loftgångar bör några nya sådana inte byggas. Det bör också övervägas att bygga om eller bygga bort befintliga loftgångar.

Närvaro i stadsdelarna är oerhört viktigt och detta gäller såväl för myndigheter som för stadsdelsförvaltningar och polis för att förhindra förakt och utanförskap.

Idag domineras bostadsområdena av familjer med många barn. De gemensamma ytorna utsätts därför för ett mycket stort slitage. Detta skulle kunna åtgärdas genom att fastighetsägarna rustar upp och underhåller dem. Genom markbyten eller gemensam upphandling, gärna till lokala företag, skulle ett rationellare underhåll kunna åstadkommas.

För att lyckas bör staden jobba med nätverkande och delaktighet från boende/medborgare. Det är förmodligen lättare att nätverka i varje stadsdel och ett övergripande nätverk som respektive stadsdelsförvaltning håller ihop arbetet i de olika områdena (bilaga 3).

Stockholm Business Region

Stockholm Business Region ser positivt på Vision Järva 2030. Det är en spännande möjlighet att förvaltnings- och bolagsöverskridande arbeta tydligt med ett geografiskt stort område som spänner över såväl bostadsområden som ICT-kluster.

För att skapa fler nya företag i området krävs en fungerande infrastruktur. Stockholms Nyföretagarcentrum erbjuder, i samarbete med Jobbtorgen, starta-egetkurser för intresserade personer vilket är en grundförutsättning för många att ta steget över till ett eget företag. I början kan ofta företaget drivas på fickan, men ganska snart behövs ofta någon typ av lokal. Det kan gälla lager, kontor eller butiksyta som ligger i ett tryggt område anpassat till verksamheten.

För den tyngre verksamheten är närheten till Lunda företagsområde av stor betydelse. Där finns möjligheter att etablera verksamheter som av ett eller annat skäl kräver avstånd till bostäder eller är beroende av lastbilstransporter.

Butiksytor finns idag att tillgå i varierande omfattning. I de kontakter som Stockholm Business Region har med butiksägare i Järvaområdet så poängteras behovet av upprustning av den fysiska närmiljön och åtgärder för att öka tryggheten.

Övriga lokaler som passar för hantverksyrken som bilverkstäder och mindre snickerier är en bristvara i Stockholm idag, inte bara i Järvaområdet.

Stockholm Business Region vill uppmana projektgruppen att undersöka förutsättningarna för att öka blandningen mellan bostäder och verksamheter i stadsdelarna kring Järvaområdet.

Koncernledningens synpunkter

Koncernledningen är positiv till förslagen i Vision Järva 2030, Järvalyftet. Det behövs en samlad utvecklingsinsats för att göra också denna del av staden attraktiv att bo samt bedriva verksamhet i. Det finns flera goda förutsättningar att bygga vidare på, men det krävs att såväl stadens olika bolag och nämnder som privata aktörer samverkar. Stadens bolag, särskilt i området verksamma bostadsbolag, ska delta i Järvalyftet. Bostadsbolagens insatser måste främst handla om deras kärnverksamhet, att tillhandahålla attraktiva boendemiljöer. Det innebär fortsatt upprustning av bostadsfastigheter och den yttre miljön.

Koncernledningen vill poängtera vikten av att de fysiska åtgärderna i form av utveckling av vägar, gångstråk, nybyggnation m.m. förankras genom dialog med de boende. Dessutom krävs en lång rad andra insatser, som lyfts fram väl i föreslagen vision.

AB Svenska Bostäder

AB Svenska Bostäders underremissvar daterat den 16 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Det finns flera faktorer som ger Järvastadsdelarna goda förutsättningar att på sikt integreras, utvecklas och bli mer attraktiva, bland annat:

- Attraktivt läge med närhet till Kistas unika arbetsmarknad och centrum, Arlanda och endast 15 -20 minuters t-baneresor till Stockholms city
- Det stora naturområdet på Järvaområdet
- Goda kommunikationer
- Genomförande av stadens "Vision Järva 2030"
- Svenska Bostäders satsning i form av Järvalyftet.

Svenska Bostäders anser att den av Stockholms stad utarbetade "Vision Järva 2030" ger en bra utgångspunkt för det förnyelsearbete som behöver genomföras för att uppnå de ställda målen. Inom Svenska Bostäder vidareutvecklas och konkretiseras Järvastadsdelarnas målsättningar och förändringsteman genom planering för en omfattande och långsiktig förnyelse av företagens bestånd av bostäder, lokaler och centrumområden .

Svenska Bostäder redovisar senare i yttrandet företagets pågående arbete och planer. För förverkligandet av Järvavisionen behövs samlade insatser från alla parter. Vi ser följande insatser som särskilt angelägna:

1. Kraftig satsning på ökad sysselsättning

I Vision Järva 2030 lyfts särskilt fram behovet av stärkt utbildning och bra språkundervisning samt åtgärder som stimulerar till fler jobb och ökat företagande. Stockholm stads förvaltningar med ansvar för skolor och utbildning, sociala verksamheter, sysselsättningsåtgärder, drift- och underhåll av den allmänna marken mm behöver utveckla sina verksamheter med den inriktning som beskrivs i Järvavisionen.

2. Samordning av trygghets- och skötselfrågor

Trygghet i det egna bostadsområdet är grundläggande för goda livsvillkor. Järvaborna har tydligt uttryckt att man upplever otrygghet i sitt område. Flera åtgärder kan samverka för att öka tryggheten. Utemiljöerna kan bli säkrare genom bättre belysning, upprustning av gångstråk och med nya gångvägar utmed gator etc. Svenska Bostäder arbetar med trygghetsåtgärder i sitt bostadsbestånd och förvaltningen utvecklas. Polisens och de sociala myndigheterna arbete är väsentligt. Stockholms stads förvaltningar med ansvar inom dessa områden behöver förstärka sitt arbete och samverka med Svenska Bostäder och samtliga övriga fastighetsägare på Järva.

3. Beslut om skolor och undervisning

Skolornas kvalitet, inte minst utbildningen i svenska språket, är väsentliga faktorer i arbetet med att göra stadsdelarna mer attraktiva för nyinflyttning. Stadens ställningstagande behövs vad gäller utbildnings- och skolsatsningar och beslut efterfrågas om den lokala skolorganisationens utseende och om framtiden för befintliga skolor.

4. Aktiv medverkan av fackförvaltningar

För omstrukturering av den fysiska strukturen, nyproduktion av bostäder, omdaning av centrala stråk och centrumområden m fl åtgärder inom ramen för Järvavisionens nio förändringsteman kommer avsevärda investeringsinsatser att behöva bäras av staden för upprustning och nyanläggning av allmänna anläggningar i stadsdelarna. Enskilda nämnders och förvaltningars beslut med påverkan på Järvastadsdelarnas kvaliteter bör innehålla allsidigt underlag utifrån Järvavisionens mål och prövas i särskild ordning inom ramen för den politiska ledningen av Järvalyftet. Vidare kommer en mycket aktiv medverkan att behövas från de tekniska förvaltningarnas sida i planering och genomförande av Järvavisionen.

5. Samverkan mellan alla aktörer

Svenska Bostäder samverkar med många aktörer inom staden. Exempel på samverkansaktörer är andra fastighetsägare, polisen, SL, stadsdelsförvaltningarna och andra fackförvaltningar. Men Järvalyftet är inte bara stadens angelägenhet utan också en nationell angelägenhet. Det är därför viktigt att initiativ tas så att staten underlättar

bildandet av nya arbetstillfällen och företagande.

6. Utveckling av miljöbefrämjande åtgärder

Järvabebyggelsen från miljonprogramstiden har tekniska brister i form av energiläckage och höga driftkostnader. Det finns en stor potential för energihushållning och därmed minskning av den samlade energiåtgången med positiva effekter för den gemensamma miljön. Svenska Bostäders insatser för energibesparing och ökad boendekomfort vid ombyggnad kommer att kräva positiv medverkan från stadens sida vad gäller tillståndsgivning för tilläggsisolering, lokalt tillvaratagande av solenergi, bergvärme etc.

7. Järva friområde och stärkt koppling till stadsdelarna

Ett av Järvavisionens teman handlar om aktivering av Järva friområde. Här redovisas tänkbara attraktioner som kan tillskapas i ett aktivitetsstråk. Svenska Bostäder anser att utvecklingen av friområdet till ett aktivitetsområde kommer bidra till att stärka stadsdelarnas attraktivitet och att insatserna bör vara en del i stadens handlingsprogram som kan förverkligas under de närmaste åren.

Sammanfattningsvis kan SB konstatera att Vision Järva 2030 innehåller en rad idéer och förslag inom ramen för en positiv målbild. I Järvavisionens kronologi från 2008 och framåt exemplifieras en lång rad konkreta möjligheter som tillsammans kan medverka till att visionens målbild förverkligas. Det är angeläget att vi kan visa resultat både i närtid och mer långsiktigt. Svenska Bostäder föreslår att "Vision Järva 2030" följs av ett genomförandeinriktat handlingsprogram med en samlad kommunal projektredovisning för Järvastadsdelarna på motsvarande sätt som en gång gjordes när norra Järva byggdes ut.

Svenska Bostäders satsningar på "Förvaltning i Toppklass"

Svenska Bostäder förvaltar ca 5.700 bostäder i Järvastadsdelarna som är uppdelade på två affärsområden, norra och södra Järva. Företaget har utökat affärsområdenas budgetar med sammanlagt 100 Mkr per år för förstärkta insatser och organisationen har decentraliserats och effektiviserats för att möta Järvalyftets ambitionsnivå om "Förvaltning i Toppklass". Förstärkta åtgärder behövs och görs inom i stort sett alla förvaltningens ansvarsområden.

Möte med kunden och kundnytta står i fokus för alla förvaltningsinsatser. Information och hyresgästmedverkan är avgörande för framgång både i upprustningsåtgärder och för den dagliga driften. Missnöje med dagens förvaltning och oro för vad kommande större förändringar kan komma att innebära behöver mötas med förbättrad förvaltning samtidigt som informationsinsatser görs genom förvaltningens personal.

Ett annat fokusområde är åtgärder för ökad trygghet i stadsdelen och boendet. Tekniska installationer av säkrare lås, fönster och dörrar, källarupprustningar, säkerhetsåtgärder i förråd och garage, snabb hantering av störningsärenden, åtgärder mot olovlig andrahandsuthyrning, dagliga ronderingar etc. är några av de åtgärder som vidtas och

som redan visat goda resultat. Utvändigt belysning, översyn över parkstråkens och gårdarnas planteringar bidrar till ökad säkerhet i områdena. Nära samarbete med polisen och andra myndigheter sker också.

Förstärkt löpande förvaltning med städning och skötsel av trapphus och utemiljöer, reparationer av byggnader och gårdar, förbättrad avfallshantering etc. både ökar tryggheten och bidrar till ett värdigt boende att trivas i och känna stolthet över.

Gårdsupprustningar genomförs både löpande och i större skala för ett tiotal gårdar under 2008 – 2009. Grönskandegårdar som utvecklas tillsammans med de boende bidrar aktivt till trivsel och ansvarskänsla för det egna bostadskvarteret.

Inom fastighetsbeståndet pågår fortlöpande teknisk förnyelse med stambyten, hissupprustningar, energiförbättrande åtgärder etc. All bebyggelse inventeras och en samlad underhålls- och ombyggnadsstrategi för Järvabebyggelsen läggs fast under 2008. För vissa delområden pågår planering för samlade större förnyelseinsatser som omfattar såväl den fysiska strukturen som planer för om- och nybyggnad.

Svenska Bostäder har aktivt medverkat i att skapa sysselsättning för arbetslösa i stadsdelarna. Genom utbildningsinsatser har ett tjugotal personer kunnat få arbete och i ett par fall startat eget företag som Svenska Bostäder anlitar i fastighetsskötseln. Svenska Bostäder kommer också att agera för att entreprenadföretag som anlitas, utbildar/anställer personer som bor i stadsdelarna och som i dag är arbetslösa. Redan i dag anlitar entreprenadföretag som arbetar med upprustning av bebyggelsen denna typ av arbetskraft.

Svenska Bostäders inriktningsmål för stadsutveckling i Järvastadsdelarna:

Attraktiva och varierade stadsdelar där upprustad och nytillkommande bebyggelse stöder sociala mångfaldsmål och långsiktiga energi- och miljömål.

För de enskilda förnyelseprojekten har vi satt upp ett antal projektmål för arbetet med bra boendemiljö och mer varierad stadsbild:

- Varierade, välskötta och säkra stadsmiljöer som tillvaratar existerande goda kvaliteter och tillför nya kvaliteter som kompletterar och/eller ersätter mindre väl fungerande lösningar
- Varierade hustyper, upplåtelseformer, lägenhetsstorlekar och lägenhetskvaliteter
- Det befintliga beståndet upprustat till modern standard avseende funktion och arkitektur
- Ny kompletterande bebyggelse
- Energisnål och miljömässigt långsiktigt hållbar bebyggelse
- Tydlig uppdelning av den yttre miljöns offentliga respektive privata parker och gårdar
- Attraktiv och ekonomiskt hållbar centrumstruktur och handel
- Nya arbetslokaler för olika typer av arbetsplatser

Förändringsarbetet är inne i ett operativt planeringsskede uppdelat i flera delprojekt.

Under 2008 och 2009 kommer arbetet med SB:s delprojekt i Järvalyftet att resultera i konkretiserade förslag till ny- och ombyggnad som processas mot genomförande. Genomförande av upprustning i stadsdelarna med om- och nybyggnad kommer att pågå under många år. Inriktningen på ombyggnad och underhåll av befintliga bostadshus kommer successivt att samrådas/förhandlas med hyresgäster och hyresgästförening enligt gällande förhandlingsordning och etablerade arbetsprocesser.

Samarbete har inletts med stadsbyggnadskontoret och övriga tekniska förvaltningar i de delprojekt som påkallar nya detaljplaner och samarbete vid genomförande av fysiska förändringar i bebyggelse och stadsmiljö. Under 2009 kommer de första detaljplaneförslagen att börja processas enligt PBL:s regler.

Målgrupps- och marknadsanalyser till grund för om- och nybyggnad av bostäder inom Järvastadsdelarna har påbörjats och kommer att fördjupas för varje delprojekt. Särskilda

bostadsprogram kommer att upprättas för att uppnå ett varierat utbud av bostads- och hustyper, variation i kvalitet/pris, varierade upplåtelseformer, lägenhetsstorlekar som motsvarar aktuell och framtida bostadsefterfrågan, särskilda boendeformer för vissa grupper etc.

I miljonprogramsbebyggelsen finns en stor potential för energibesparande åtgärder. Svenska Bostäder upprättar ett särskilt program för miljö- och energieffektivitet vid om- och nybyggnad med högt ställda mål för hushållning och sänkning av driftkostnader samtidigt som de boendes komfortbehov tillgodoses. Genom den kontinuerliga utveckling som pågår inom området vad gäller såväl teknik som ekonomiska förutsättningar, kommer arbetet att ske stegvis och delprogram tas fram för respektive delprojekt i takt med delprojektens tidplaner.

Svenska Bostäder medverkar genom bostadsbebyggelsen i Husby i Stockholm stads EU-ansökan inom ramen för ”Innovative integration of renewable energy supply and energy efficiency in large communities: Concerto”.

Följande samlade bebyggelseområden i Svenska Bostäders bestånd är föremål för samlade programarbeten för omfattande förnyelseprojekt som innehåller både om- och nybyggnad.

Akalla centrum

Akalla centrum omfattar centrala delar av stadsdelen med bostäder i 12-vånings skivhus, kommersiella lokaler och skolbyggnader utmed Sibeliushöjden. Inriktningen är upprustning av bostadshusen och omdaning av centrum- och trafikstrukturen så att den blir långsiktigt fungerande. Omfattning och inriktning läggs fast under våren 2009 och kommer att grundas på bostadsmarknadsanalyser, analyser av centrumområdets kommersiella förutsättningar och särskilt miljö- och energiprogram.

Av särskild betydelse är de beslut som Stockholms stad fattar om Akallaskolans framtid. Svenska Bostäder äger byggnaden som i dag delvis är outnyttjad efter stängningen av Akalla Träff. Stängs också Akallaskolan ges nya förutsättningar för områdets fysiska utformning.

I översynen av Akallas centrala delar kommer möjligheten att tillskapa nya bygg-

rätter att prövas. För Akalla och hela Järva skulle etablering av en ny stor attraktion inom kultur-, idrotts- eller evenemangsområdet kunna ge positiva effekter. Svenska Bostäder anser att en sådan lokalisering av en Stockholmsattraktion bör prövas i det fortsatta arbetet.

Förnyelsearbetet kommer att kräva omarbetning av gällande detaljplaner.

Husby bostadsområde

Svenska Bostäder har träffat ett samverkansavtal med HSB, Peab och Skanska för förnyelse av Husbys bostadsdelar. För närvarande pågår arbetet i ett programskede i vilket ingår utarbetande av underlag för kommande detaljplanearbete, upprättande av gemensam strategi för dialog med de boende, målgruppsanalyser avseende bostäder och upplåtelseformer, utarbetande av bostadsprogram för befintlig och tillkommande bebyggelse samt utarbetande av affärsmodeller för tillskapande, fördelning och genomförande av förnyelse i Husby inkluderande nya byggrätter. En arbetsgrupp bildas med stadens förvaltningar; stadsbyggnadskontoret, exploateringskontoret och trafikkontoret för det gemensamma arbetet. Avsikten är att Svenska Bostäder, HSB, Peab och Skanska ska kunna träffa ett nytt avtal om fortsatt samverkan och genomförandeformer under första halvåret 2009.

I samarbetet med HSB, Peab och Skanska framhålls särskilt att möjligheterna till etablering av nytt varumärke för Husby, med upprustade och nya bostäder som är attraktiva för nya grupper bygger på att även andra genomgripande åtgärder genomförs inom Stockholms stads ansvarsområde.

Det i Järvavisionen markerade centrala stråket från Kista till Husby utmed Danmarksgatan och Norgegatan behöver utvecklas och bli en attraktiv länk med ny bebyggelse. Stadsdelens centrala delar med kommersiell och offentlig service, skolor, annan offentlig service och kulturutbud behöver stärkas, liksom andra offentliga åtgärder som förbättrar den sociala situationen i stadsdelen. Stockholms stad har ansvar för genomförande av stora delar av dessa åtgärder och förutsätts medverka i att bygga Husbys nya varumärke. Programarbete för utveckling av stråket från Kista bör genomföras parallellt med att Svenska Bostäder driver förnyelsen av Husby centrum och Husbys bostadsdelar.

De ekonomiska möjligheterna för genomförande av nybebyggelse på mark där nya byggrätter i Husby tillskapas bygger på att staden som markägare påtar sig finansiering av upprustning och nybyggnad av de allmänna anläggningar som kommande detaljplanearbete kan resultera i.

I Husby ligger det sk referenskvarteret där Svenska Bostäder genomför samråd och förhandlingar med hyresgästerna/hyresgästföreningen angående ombyggnad av i första steget två av kvarterets fyra hus. I dessa byggnader avser vi att tillskapa nya boendekvaliteter genom utveckling av de befintliga loftgångarna till lägenhetsvisa terrasser genom ett nytt trapphus, nya lägenhetsstorlekar, nya energilösningar för långsiktig energihushållning och lägre driftkostnader mm. Arbetet kommer att ge värdefull kunskap för det omfattande förnyelsearbetet i miljonprogramsbebyggelsen på Järva och i andra stadsdelar.

Den första byggstarten i referenskvarteret beräknas bli under första kvartalet 2009.

Husby Centrum

Husby centrum innehåller servicelokaler och bostäder. Här finns livsmedelsbutiker och ett tiotal andra butiker, café, restaurang etc. I Husby centrum finns också vårdcentral och Husby Träff med föreningslokaler/ samlingshall/teater/bibliotek. Ett islamskt kulturcenter har lokaler i Husby centrum.

Svenska Bostäder har påbörjat en total översyn av Husby centrums framtida förutsättningar att ge service till Husbybor, erbjuda kultur, nöjen, mötesplatser etc. Ambitionen är att ett förnyat Husby centrum ska kunna bli en positiv kraft för hela stadsdelens framtid. Ett bra centrum är av stor vikt för bostadsområdets dragningskraft. Ambitionen är att programstudier ska genomföras så att detaljplanearbete och projektering ska kunna komma igång före sommaren 2009 och resultera i att genomförande av förnyelsen kan påbörjas ett par år senare.

Liksom i Akalla är Stockholms stads beslut för skolorna av stor betydelse för den fortsatta planeringen i Husby. I Husby gränsar två skolor direkt mot centrum.

Inom ramen för arbetet med genomförande av Vision Järva 2030 behövs en kraftsamling för utveckling av nya verksamhetsformer för anläggningar som Husby Träff, stadsdelsbiblioteket etc. Positiva, kreativa mötesplatser för ungdomar och andra grupper, föreningslivet etc. berikar stadsdelen och dess centrum. Svenska Bostäder kommer att initiera ett utvecklingsarbete tillsammans med stadens berörda förvaltningar och representanter för andra delar av stadens kulturliv.

Tensta Allé

Svenska Bostäder äger och förvaltar storskalig bebyggelse på båda sidor om Tensta Allé. På södra sidan vetter bebyggelsen mot Tenstagången och Tensta centrum. Utmed Tensta Allé har två byggnader byggts till med bostäder och lokaler i bottenvåningen mot gatan. Ytterligare fem hus kommer att få tillbyggnader för vilka detaljplan finns.

Företaget påbörjar under 2008 ett utvecklingsinriktat programarbete för förnyelse av den befintliga bostadsbebyggelsen på ömse sidor om Tensta Allé. Målet är en teknisk förnyelse av bostadshusen och en utveckling med större variation i utformning och lägenhetskvaliteter och storlekar.

Utmed Tensta Allé kan nya lokaler byggas på båda sidor om gatan, vilket kommer att förändra Tensta Allé till en stadsgata med framsidor mot gatan i stället för att som hittills vara en baksida av Tensta centrum. Särskild översyn kommer att göras av bebyggelsen utmed Tenstagången och Tensta centrum där ambitionen är att den bebyggelsen ska kunna erbjuda ett lokalutbud som stärker centrum och bidrar till att förbättra centrums miljö. Svenska Bostäder avser att samverka med Boulton i utvecklingsarbete.

Övriga bostäder i Tensta och bostäder i Rinkeby

För den övriga bostadsbebyggelsen i Tensta liksom för bostäderna i Tensta avsätts avsevärda resurser för underhållsåtgärder och annan förnyelse. Samlade förnyelsepro-

gram kommer att tas fram som omfattar bostadshusens inre, yttre och gårdsmiljöerna. Dessa program kommer att innehålla dels tekniskt motiverade åtgärder med energihushållning och förbättrad boendekomfort, dels översyn av lägenhetsstorlekar och bostadskvaliteter mm. Goda förebilder finns på olika håll varifrån erfarenheter kommer att inhämtas tillsammans med de boende.

AB Stockholmshem

AB Stockholmshems underremissvar daterat den 13 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholmshem anser att förslagen i Vision Järva är väl genomtänkta och bra. Vi har några synpunkter som vi anser vara extra viktiga och skulle kunna göra projektet ännu mer lyckosamt.

Nolltolerans

Polis i samarbete med fastighetsägare och skola bör arbeta med att ingripa i tidigt skede, krav med gränssättning, uppsökande verksamhet och genom att nätverka tillsammans för att bl. a öka antalet anmälningar om brott och vara varandras ögon och öron. Om nolltolerans ska vara en möjlighet krävs att bland annat polisen får avsevärt mer resurser i dessa områden.

Egenförsörjning

Det är viktigt att skapa arbete för de boende i närområdet eftersom sunda levnadsvanor är drogförebyggande, leder till färre störningar, minskad anonymitet och ökad förståelse. Inte minst är det viktigt att satsa på att 1:a generationens invandrare får jobb för att skapa vuxna förebilder och kontakter i arbetslivet för de unga, 2:a och 3:e generationen. Det blir då mer naturligt att gå på arbetsintervjuer, skriva CV, praktisera mm om inte båda föräldrarna är arbetslösa. Bra, vuxna förebilder skapar självförtroende men även en tro på samhället.

Mot denna bakgrund anser vi att Svenska Bostäders initiativ att jobba med egenförsörjning, dvs. att erbjuda arbetslösa hyresgäster utbildning och arbete är mycket bra. Det är viktigt att staden/politiker kunde underlätta för oss genom att driva på för att förenkla kraven gentemot LoU. Idag är det osäkert var gränserna går vad gäller krav på upphandling. Man borde exempelvis kunna göra det möjligt att vikta egenförsörjning i en upphandling såsom social ekonomi. En framtida möjlighet kan vara att de kommunala bolagen, med en mer affärsmässig inriktning, kommer att jämföras med övriga aktörer inom bostadssektor och då kan slippa upphandlingskraven enligt LOU.

Loftgångar

Mot bakgrund av hittillsvarande erfarenheter av loftgångar bör några nya sådana inte byggas, i vart fall inte i den form som dominerar nuvarande bestånd på Järvafältet.

Man bör också överväga att bygga om eller bygga bort befintliga loftgångar.

Lokal närvaro

Närvaro i stadsdelarna är oerhört viktigt och detta gäller även myndigheter som stadsdelsförvaltningar och polis för att förhindra förakt och utanförskap.

Förtätning

Idag domineras bostadsområdena av familjer med mycket stora barnkullar. De gemensamma ytorna, inte minst grönyttorna, utsätts därför för ett mycket stort slitage vilket gör att det är svårt att upprätthålla en god standard i områdena.

Ingenmansland

En hel del markytor ligger idag mer eller mindre för föfot. Detta skulle kunna åtgärdas genom att fastighetsägarna "adopterar" fastighetsytorna, rustar upp och underhåller dem. Genom markbyten eller gemensam upphandling, gärna till lokala företag, skulle ett rationellare underhåll kunna åstadkommas.

Nätverk

För att allt ska lyckas bör staden jobba med nätverkande och delaktighet från boende/medborgare. Det är förmodligen lättare att nätverka i varje stadsdel och knyta ihop säcken genom ett övergripande nätverk. Det är nog lätt att missa underifrånperspektivet om vi inte går in på lokal nivå med konkreta och kreativa lösningar. Det är rimligt att respektive stadsdelsförvaltning håller ihop arbetet i de olika områdena.

AB Familjebostäder

AB Familjebostäders underremissvar daterat den 10 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Samverkan mellan aktörerna på Järva kan inte nog betonas. Den samverkan som finns idag är bra men för ett bättre resultat är det Familjebostäders bedömning att denna måste fördjupas och ske på ännu mer lokal nivå, område för område. Om samarbetet mellan fastighetsägarna kan stärkas och bli mer konkret kommer resultaten snabbare samtidigt som de blir mer synbara.

Familjebostäder är positiva till ett utvecklingsarbete i Järva, men anser att avsevärd restriktivitet måste råda vad gäller nyproduktion i redan tätbebyggda områden. Staden måste tänka på att bygga rymliga utemiljöer och säkerställa att husen inte placeras för tätt. Vid eventuell nyproduktion bör man i så fall komplettera bebyggelsen med låga hus och småhus. En hög trivsel är viktigare än eventuell attraktionskraft i moderna, men opraktiska flervåningshus.

Familjebostäder ser också en risk om fokus i Järva Vision 2030 hamnar på fysiska byggfrågor och att andra frågor därmed får mindre utrymme och resurser.

Familjebostäder i Rinkeby och Tensta

Familjebostäder har verkat på Järvafältet sedan området etablerades för snart 40 år sedan. Bolaget finns i Rinkeby och Tensta med sammanlagt drygt 2000 lägenheter. Under andra hälften av åttiotalet och tidigt nittiotal genomfördes en kraftig upprustning av Familjebostäders bestånd i Rinkeby och under sent nittiotal en liknande insats i Tensta. Fastigheterna i Rinkeby gick igenom stambyten och helrenovering av badrum. Samtliga ytskikt i husen byttes till nya och treglasfönster monterades. Nya portar och entréer skapades, hissar renoverades, balkongerna byttes ut och säkerhetsdörrar sattes in. Totalt satsade Familjebostäder 1.1 miljarder kronor i dåvarande penningvärde på upprustningen av Rinkeby. I satsningen ingick också en betydande förvandling av utemiljön, gårdarna rustades upp och bolaget rev ett antal hus för att skapa fria ytor för lek och rekreation. Miljöhusen inrättades och den stora gemensamma tvättstugan byggdes i anslutning till Familjebostäders lokalkontor. Förändringar i sammansättningen genomfördes så att både större och mindre lägenheter tillskapades för att möta de behov som fanns. Dessutom inrättades ett antal kommersiella lokaler. I Tensta ser beståndet lite annorlunda ut och krävde inte samma typer av insatser. Men också här har bland annat stammar och badrum bytts och gårdarna rustats upp.

Familjebostäders fastigheter är således i mycket gott skick och det senaste året har insatserna fokuserats på ökad trygghet, rena och fina gårdar samt en bättre sophantering. Det har varit viktigt att hitta fungerande entreprenörer och göra regelbundna och frekventa besiktnings- och underhållsarbeten som trappstädning och markskötsel. Ansträngningarna har gett resultat och såväl anställda som hyresgäster vittnar om en tryggare och renare miljö. I den senaste kundundersökningen, Customer Score Card, för Rinkeby hade den generella upplevelsen av såväl ”Trygghet” som ”Rent och snyggt” ökat avsevärt bara det senaste året. Det är väldigt värdefullt att kunna få sådan direkt återkoppling på personalens arbete.

Järvalyftet och Fastighetsägarföreningen ger möjligheter till ett samarbete aktörer emellan och detta har varit väldigt positivt. Familjebostäders erfarenhet är att utmaningarna på Järva är någonting som kräver just den samverkan och insatser på olika plan som genomsyrar Järvalyftet. Det går inte att bygga bort segregationen utan byggprojekten måste kompletteras med satsningar och samarbeten på olika plan. Många av de tidigare projekten har misslyckats på grund av för korta tidsperioder och styrkan i Järvalyftet är enligt vår bedömning den långsiktighet och uthållighet som projektet signalerar.

Bra boende och mer varierad stadsmiljö

Remissen lyfter fram vikten av att komplettera flervåningsbebyggelsen med småhus och det är bra. Som hyresvärd kan Familjebostäder konstatera att lägre hus kräver en mindre förvaltningsinsats, området blir lugnare, trygghet och trivsel högre och risken för skadegörelse och slitage minskar. I Tensta kan noteras tydliga skillnader mellan t.ex. Glömmingegränd/Krällingegränd (där bolaget har 6-7 våningshus) och det övriga beståndet med låghusbebyggelse.

Familjebostäder instämmer i analysen att det finns ett betydande behov av större bostäder, från 4 rok och större. Bolaget anser att det är just detta behov som staden bör möta vid eventuella nyproduktioner.

Familjebostäders erfarenheter från ombyggnationerna i samband med Tensta Bo 06, då två treor kunde slås ihop till en etta och en femma, är goda och något att arbeta vidare med. Familjebostäders bedömning är att ombyggnad i befintliga bestånd i det här fallet ger en bättre effekt än nyproduktion.

Vad gäller upplåtelseformer är det Familjebostäders uppfattning att efterfrågan på hyresrätter är hög, exempelvis har Bostadsförmedlingen ett par års väntetid på en bostad i Rinkeby. Samtidigt bedömer Familjebostäder att blandade upplåtelseformer innebär en valfrihet som kan leda till en större mångfald. Utgångspunkten, speciellt i dessa områden där hyresrätten dominerar, bör således vara att i första hand komplettera med bostadsrättsproduktion.

Kostnadsbilden och risktagandet i nyproduktion är hög och såväl de byggande bolagen som staden i övrigt bör arbeta aktivt för att bidra till lägre produktionskostnader och därigenom skapa en högre prisvärdhet för nyproducerade bostäder i de av staden prioriterade utvecklingsområdena.

Familjebostäder har i dagsläget inga aktuella planer på nyproduktion i Rinkeby eller Tensta. Anledningen till det är att bolaget gör samma konstaterande som remissen, dvs. att befolkningstätheten redan är väldigt hög i dessa områden. Familjebostäders slutsats av detta är att det därför är mer betydelsefullt att bygga om i befintligt bestånd och på andra sätt öka attraktiviteten i området. Med detta sagt kan det ändå finnas angelägna projekt som bolaget bör ta ansvar för och genomföra.

Tilläggs bör att ökad bebyggelse riskerar att minska områden för lek och rekreation, vilket framförallt drabbar alla barn och ungdomar som bor i områdena. Till ytan stora gårdar är avgörande för att närmiljön till stora flerfamiljshus ska bli bra. Familjebostäder valde att riva hus i Rinkeby av just denna anledning i samband med den stora upprustning som tidigare beskrivits. Risken är uppenbar att den planerade nyproduktionen kommer att upprepa denna alltför täta bebyggelsen i dessa områden, som inte går att jämföra med stenstaden i innerstaden och den täthet som följer därav.

Trygghet i vardagen

Järvalyftet har tagit sin utgångspunkt i de boendes bedömning av sin egen situation.

Familjebostäder mäter de boendes trygghet i årliga kundundersökningar. På det viset erhålles en direkt återkoppling på vilka faktorer som leder till otrygghet. I berörda områden arbetar Familjebostäder aktivt med trygghetsfrågorna och har dessutom ökat insatserna de senaste åren. Den senaste mätningen visar att arbetet börjar ge påtagliga resultat. Den upplevda tryggheten har ökat på ett generellt plan i framförallt Rinkeby. Mer än 2/3 av Familjebostäders hyresgäster trivs nu mycket bra eller ganska bra i området, från 62,1% till 68,4% på bara ett år. I Tensta är ökningen något mindre, från 69,6 % till 71,6 %.

Ett förändringsarbete för ökad trygghet kräver insatser från både hyresvärden och hyresgästerna. Därför är det glädjande att se att en av de faktorer för trygghet som vid

mätning har ökat mest förra året var ”Kontakten med grannarna”. Bolagets personaltäthet i Rinkeby och Tensta möjliggör dessutom en personlig kontakt med flertalet hyresgäster. Synpunkter och förslag som lämnas kan därför hanteras omgående.

Bolaget delar fullt ut uppfattningen att den så kallade vardagsbrottsligheten är angelägen att få bort. Det är den dagliga tryggheten som är avgörande för hur de boende totalt sett ser på sin bostadssituation och som i sin tur skapar såväl stadsdelens identitet som dess rykte och attraktionskraft. Förutom de tre insatsområdena som remissen pekar på, bedömer Familjebostäder att en ökad personalnärvaro under kvällstid är önskvärd.

Familjebostäder instämmer i att det krävs såväl extra insatser som ett regelbundet underhåll av hög kvalitet för att skapa långsiktig trygghet i bostadsområdena. Trygghetsarbetet utifrån många dimensioner, städning och underhåll, är något som måste bedrivas aktivt hela tiden.

Rinkeby och Tensta är de områden där Familjebostäder har högst personaltäthet. Husvärdarna här har i genomsnitt 150-200 lägenheter var till skillnad från företagssnittet på cirka 300. Dessutom är bolagets distriktkontor för hela nordvästra Stockholm placerat i Rinkeby.

Familjebostäder har arbetat intensivt i de aktuella områdena med att öka belysningen och installera säkra lås och dörrar. Bolagets investering och den medvetna satsningen på elektroniska passagesystem har varit väldigt framgångsrikt. Rapporter från lokala BRÅ i Rinkeby visar att Familjebostäder under 2008 inte har haft några inbrott i vare sig lägenheter eller källarutrymmen i de fastigheter där passagesystemet är installerat.

Familjebostäder har en högkvalitativ fastighetsskötsel och har de senaste åren gjort extra satsningar på utemiljöerna. Lekplatser och gårdar har rustats upp. Många av insatserna har syftat till att det ska vara rent och snyggt i området och att den fysiska standarden ska öka. Samtidigt har satsningar på belysning och bortrensning av buskage med dolda ytor lett till ökad trygghet.

För att få önskat resultat av markarbeten och städning genomför Familjebostäder regelbundna besiktningar av entreprenörernas arbete. Gårdarna är idag välskötta och fina och Familjebostäders utemiljöer får väldigt bra omdömen i de trygghetsvandringar som görs tillsammans med stadsdelsförvaltningen och det lokala BRÅ.

Remissen nämner ny bebyggelse som identitetsskapande och som en bidragande faktor till att den upplevda tryggheten kan öka. Familjebostäder delar uppfattningen att en satsning på nya moderna hus och en förbättrad stadsmiljö kan ge positiva resultat samtidigt som det är viktigt att beakta de synpunkter som redovisats ovan om hur denna nyproduktion planeras och utformas.

Samarbetet med andra aktörer i området är outhärligt om visionen ska uppnås. Familjebostäder ser därför positivt på att såväl polisens förebyggande arbete och lokala närvaro som en fungerande kollektivtrafik lyfts fram i remissen.

Polisens närvaro är viktigt och en ökad frekvens av poliser skulle kunna skapa en ökad känsla av trygghet. Idag anlitas ofta vaktbolag för att patrullera i fastigheter och omgivningar. I vissa fall upplever hyresgästerna detta som provocerande och det är

möjligt att en ökat polisiär närvaro skulle kunna ge en bättre effekt.

Annan typ av vuxen närvaro är också viktig. Bolagets medarbetare får ibland höra om ”ett annat Rinkeby/Tensta efter kontorstid”. Vad som åsyftas är att otryggheten ökar när husvärdar och förvaltare avslutat sitt arbetspass för dagen. Familjebostäder samarbetar med de s.k. medborgarvärdarna som gör ett uppskattat jobb i områdena. I Tensta har bolaget anställt en person som går runt i ett par fastigheter under kvällstid för att säkerställa att portar är låsta, att inga obehöriga befinner sig i trappuppgångar etc. Bolagets bedömning är att mer personal på kvällstid för alla inblandade aktörer skulle öka tryggheten och trivseln.

Fastighetsägarföreningens arbete är viktigt och ambitionen från samtliga parter är att samverkan ska utvecklas ytterligare. Bolagen bör samverka mer konkret på lokal nivå exempelvis kring yttre städning, bevakning, markskötsel etc.

Familjebostäder har noterat att barn och ungdomar uppehåller sig i trapphus och tvättstugor. Detta ökar otrygghet och slitage och ger inte ungdomarna en meningsfull fritid. Familjebostäder ser därför gärna initiativ till att öka möjligheterna för unga att aktiveras efter skoltid. Ett exempel är projektet Läxhjälpen där elever får individuellt anpassat stöd av en professionell läxhjälpare två kvällar i veckan. Familjebostäder har inlett ett samarbete med Läxhjälpen och startar ett läxhjälpprojekt i Rinkebyskolan nu i oktober.

Stärkt utbildning och bra språkundervisning/ Fler jobb och ökat företagande

Familjebostäders bedömning är att insatser som rör utbildning, stärkt företagssamhet och minskad arbetslöshet egentligen är viktigare än själva bostadsbyggandet för att uppnå långsiktig trygghet i ett bostadsområde. Insatserna inom dessa områden ligger i huvudsak utanför bolagets kärnverksamhet och därför görs bara några korta kommentarer.

Bolaget menar att det är av största vikt att tillföra nya arbetstillfällen i områdena. De kvalificerade kommunala jobben det skrivs om i remissen välkomnas, framförallt i ljuset av att stadsdelsförvaltningen flyttar från Rinkeby.

Det är viktigt att se vilka nya arbetstillfällen som kan skapas hos de aktörer som redan verkar i Järva. Inspiration till detta kan fås från olika håll såväl inom Sverige som internationellt, t.ex. kan lärdomar dras från nolltoleransarbetet i New York som har sin bas i speciella utvecklingsområden där fastighetsägarna samverkar. En parallell utveckling för Järva skulle kunna innebära en gemensam organisation som får till uppgift att jobba med markskötsel och trygghetsskapande åtgärder och där fastighetsägare gemensamt bidrar med resurser. Boende i Järva skulle kunna erbjudas lokal sysselsättning och deras arbete skulle bidra till att uppfylla målen om en bättre bostadsmiljö och ökad trygghet.

Familjebostäder har under somrarna haft ungdomar som sommarjobbade tillsammans med husvärdarna. Sommarjobben har varit populära och skapar också ett engagemang för det egna bostadsområdet. Antalet platser är dock begränsat och bör möjligen utökas, eller att andra aktörer också erbjuder liknande feriearbete.

Familjebostäders erfarenhet från upprustningen av Rinkeby är att en blandning av

bostäder och kommersiella lokaler ökar attraktiviteten i området. Stadsmiljön blir mer levande, mötesplatser uppstår och tryggheten ökar eftersom aktiviteten i området skiftar och sker över fler timmar på dygnet. Dessutom möjliggör detta lokalt företagande och nya arbetstillfällen. I remissen talas om en eventuell brist på lämpliga lokaler för vissa typer av verksamheter. Detta är en diskussion Familjebostäder gärna deltar i för att utöka möjligheterna för det lokala näringslivet.

Utvecklingsteman

Familjebostäders generella syn på de utvecklingsteman som presenteras är positiv. Familjebostäder tar redan idag ett betydande ansvar och bidrar gärna till att med tydligare gemensamma åtgärder skapa ett konkurrenskraftigt och attraktivt Järva. Samtidigt bör lyftas fram risken att projektets fokus på byggnation och fysisk planering blir allt för ensidig. Bolagets bedömning är, som lyfts fram tidigare, att behovet framförallt är förändrade, inte fler till antalet, bostäder. Givet att det finns planer på nyproduktion, finns också ett antal kommentarer kring utvecklingen i Tensta och Rinkeby.

Att bygga strategiskt och att länka samman områden för att minska den fysiska segregationen är bra. Likaså tankarna på att själva Järvafältet ska stärkas som mötesplats. Det är klokt att planera för att lägga in mötesplatser för människor. Erfarenheterna från upprustningen av Rinkeby visar att öppna ytor för människor att mötas på ökar kontakten och därmed tryggheten.

Järva friområde skulle kunna aktiveras mer. Förutom att vara en resurs för boende på Järva kan fältet också attrahera folk från övriga stadens områden. Bomässan visade att många som bor i andra delar av staden förvänas över områdenas attraktivitet och ett ökat besöksantal kan på sikt göra att inflyttningen från andra stadsdelar ökar.

Idag är Järvafältet inte tillgängligt. För barn och unga är det svårt att nå fältet på andra sätt än genom otrygga gångtunnlar. Därför är det viktigt att göra de omskrivna satsningarna på tydliga entréer. Rinkebystråket bör göras till en kombinerad trafik – och gångväg. Den naturliga vägen mellan stadsdelen och själva Järvafältet bör rimligen bli en förlängning av Rinkebystråket som då måste byggas om. Idag är Rinkebystråket en bilväg med gångväg som går upphöjd bredvid, sammanlänkad med broar över stråket. Precis som det står i remissen bör trafiksepareringen brytas, stråket jämnas ut och göras mer esplanadliknande för att i slutet byggas upp och mynna ut i Järvafältet.

Det är en bra utveckling att bygga nytt i strategiska lägen och det är klokt att försöka bygga samman områden med omkringliggande stadsdelar. Områdena blir då inte stängda enklaver och förutsättningarna för en större rörlighet och blandning av befolkningsstrukturen ökar. Viktigt är dock att vid varje tillfälle ta hänsyn till den bebyggelse som redan finns. Familjebostäder har redan tidigare lämnat synpunkter på utformningen av fastigheterna som planeras över E18, som varit för höga och planerade för nära befintligt bestånd. Det är viktigt att säkerställa utrymme för gårdar och utemiljöer i all planerad nyproduktion. Mer folk på mindre yta kommer att öka otryggheten och minska trivseln. Detta riskerar således att gå stick i stäv mot det utvecklingsarbete som sker hos de aktörer som redan är aktiva i området. Det är angeläget att säkerställa en väl

förankrad process såväl hos lokala näringsidkare som de boende innan större genomgripande steg tas i planeringen för området.

Att bryta trafiksepareringen, att tydliggöra gångvägar och utveckla de centrala stråken är en önskvärd utveckling för området. Att stärka den privata karaktären av en innergård, skapa ”skyddade gårdar” kan vara bra för att öka trygghet, men bör samtidigt övervägas mot risken att skapa hinder och gränser för människors möten. Trygghet för några kan innebära en onödig känsla av otrygghet för andra och skapa ett avstånd och en barriär mellan människor. Familjebostäders bedömning är att ett ökat deltagande och engagemang från de boende gällande t.ex. utemiljön är en bättre strategi för att skapa trivsel och trygghet än stängsel och grindar till gårdarna. De insatser som nu görs för att stärka den upplevda tryggheten visar att det kanske snarare är där insatserna bör vidareutvecklas i ett första skede.

Stockholm Business Region AB

Stockholm Business Region AB:s tjänsteutlåtande daterat den 6 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholm Business Regions underremissvar daterat den 6 oktober 2008 samt en komplettering daterad den 20 november 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholm Business Region ser positivt på Vision Järva 2030. Det är en spännande möjlighet att förvaltnings- och bolagsöverskridande arbeta tydligt med ett geografiskt stort område som spänner över såväl bostadsområden som ICT-kluster.

Bolaget avser inte att lämna synpunkter på annat än frågor som rör näringsliv och företagande. Däremot är det viktigt att i sammanhanget påminna om att företagare också har behov av goda bostäder och trygga miljöer som gör att verksamheten kan växa.

Visionen fokuserar på Kista som den viktiga stadsdelen för det växande näringslivet, vilket skapar förutsättningar för företag med servicetjänster att växa fram i närområdet.

För att skapa fler nya företag i området krävs en fungerande infrastruktur. Stockholms Nyföretagarcentrum erbjuder, i samarbete med Jobbtorgen, starta-egetkurser för intresserade personer vilket är en grundförutsättning för många att ta steget över till ett eget företag. I början kan ofta företaget drivas på fickan, beroende på vilken typ av verksamhet som avses, men ganska snart behövs ofta någon typ av lokal. Det kan gälla lager, kontor eller butiksyta som ligger i ett tryggt område anpassat till verksamheten.

För den tyngre verksamheten är närheten till Lunda företagsområde av stor betydelse. Där finns möjligheter att etablera verksamheter som av ett eller annat skäl kräver avstånd till bostäder eller är beroende av lastbilstransporter.

Butiksytor finns idag att tillgå i varierande omfattning. Förutom Kista Galleria så

finns det centrumbildningar i nästan varje stadsdel med möjlighet till butikslokal och liknande. I de kontakter som Stockholm Business Region har med butiksägare i Järvaområdet så poängteras behovet av upprustning av den fysiska närmiljön och åtgärder för att öka tryggheten.

Övriga lokaler som passar för hantverksyrken som bilverkstäder och mindre snick-erier är en bristvara i Stockholm idag, inte bara i Järvaområdet.

Stockholm Business Region vill uppmana projektgruppen att undersöka förutsätt-ningarna för att öka blandningen mellan bostäder och verksamheter i stadsdelarna kring Järvafältet.

Komplettering daterad den 20 november 2008

Befintliga insatser från bolagets sida:

- Bolaget har kontakter med företagarna i Akalla Centrum som upplever att staden inte tar ansvar för området
- Bolaget har kontakter med Kista Science City kring utvecklingen av Kista
- Bolaget sitter som adjungerad i styrelsen för företagsgruppen i Lunda före-tagsområde (ligger söder om Tensta)
- Bolaget har till uppgift att lotsa företag inom Stockholms stad

Tänkbara insatser från bolagets sida:

- Inleda upprustningsprojekt i Akalla och Kista tillsammans med trafikkontoret och övriga berörda förvaltningar och bolag i staden
- Genomföra riktade marknadsföringsinsatser på olika språk om företagslotsen till små- och medelstora företag kring Järva
- Arbeta för att bostadsbolagen samt Micasa använder bolagets lokalförmedling för att marknadsföra lediga lokaler på Järva

Möjliga utredningsuppdrag:

- Utredda behovet av lokaler för näringslivet kring Järva utifrån det befintliga näringslivet och deras förutsättningar för att växa
- Utredda förutsättningarna för finansiering till företag kring Järva

Al-Kowneyn Utbildningscentrum i Rinkeby

Al-Kowneyn Utbildningscentrum i Rinkebys remissvar har i huvudsak föl-jande lydelse.

Järvalyftet är en bra idé och ett bra initiativ, men utöver fysisk utveckling behöver området insatser inom skola, arbetsmarknad och brottsförebyggande arbete.

Föreningen deltog ihop med andra föreningar i läxhjälp under stadsdelsförnyelsen,

denna modell bör användas igen för att stödja barnen. För arbetslösa ungdomar, 19-26 år, bör en särskild yrkesutbildning för 100 arbetslösa startas i Järvaområdet inom branscher som bygg, transport och service. Speciella insatser för arbetsmöjligheter och praktikplatser, inom privata företag och offentliga myndigheter, bör riktas till 100 arbetslösa akademiker i Järvaområdet för att öka deras chanser att få en fot på arbetsmarknaden.

Banverket

Banverkets remissvar daterat den 22 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Banverket har tagit emot remissutgåvan för Vision Järva 2030, som vi tycker ger en bra och positiv bild för utveckling av Järvaområdet. Vi vill förtydliga några frågor angående infrastruktur på sid 21. Det är inte primärt en ny sträckning Banverket studerar för Mälärbanan, utan en kapacitetsförstärkning/utbyggnad av järnvägen mellan Tomtebodav och Kallhäll. Vi föreslår en ny formulering av texten: "I utredningsarbetet för Mälärbanans utbyggnad in mot centrala Stockholm är en dragning av järnvägen via Kista ett alternativ som studeras."

Stationen Helenelund är inte det enda alternativ som har studerats för ett nytt regional- och fjärrtågsstopp i framtiden. Häggvik har från första början varit ett alternativ för ett "Stockholm Nord", dvs en ny station för även regional och fjärrtåg. För närvarande finns inget ställningstagande om och i så fall vart ett "Stockholm Nord" ska etableras. De alternativ som för närvarande studeras i bl. a Tvärbanans utredning är antingen Häggvik, Sollentuna eller Helenelund. Om Arlanda Express kommer att göra uppehåll på ett eventuellt framtida "Stockholm Nord" är oklart. Texten i dokumentet bör förtydligas mot bakgrund av detta.

Brf Rinkeby Park 1

Brf Rinkeby Park 1 i Rinkeby har inkommit med ett remissvar daterat den 24 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Hushållsutskicket kom för sent och tiden att svara var för kort. Materialet är dessutom allt för allmänt hållet för att ge en riktig uppfattning.

Reagerar starkt mot bebyggelse i den sk Rinkebydalen, som är rikt utnyttjat av rinkeby-bornav. Värna även själva Järvafältet som ett rekreationsområde, tveksamma till nya bussgator över fältet, liksom nya evenemangsplatser. Bygg på parkeringar, på mindre attraktiva platser och på överdäckningar. Fullfölj radhusplanerna i Rinkeby med dess andra etapp. Positiva att närma Rinkeby till Stora Ursvik och Spånga-Lunda, liksom med en bättre förbindelse Rinkeby-Brosten. Gör något åt den tillbudstata korsningen

Rinkebystråket-Rinkebysvängen, fotgängarna använder inte alltid gångtunnelarna.

Byggvesta AB

Byggvesta AB:s remissvar daterat den 24 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Vi glada att få möjlighet att inkomma med ett remissyttrande, vi har valt att avgränsa oss till vissa frågor och då främst de som rör vårt engagemang kring Rinkebyöverdäckningen.

Vi tycker att den övergripande målsättningen med programmet Vision Järva 2030 är bra, men borde man inte passa på att göra Järva till ett riktigt hållbart stadsområde. Vi tycker att målsättningen bör ligga så högt att alla Stockholmare skall kunna känna stolthet för hela Järva och allt vad området står för senast kring 2030.

I dagsläget har området stor omsättning på hyresgäster och med andra ord är det kort kö till bostäder i Järva. Detta är ett område som många vill flytta ifrån om man får ekonomiska möjligheter. Ett mål med Vision Järva 2030 måste vara att vända den trenden. Idag utgör Kista ett av världens ledande kluster inom IT och telekom med ca 63 000 sysselsatta. Det är ytterst få av dem som väljer att bosätta sig i Järva. Många av de anställda i Kista är välutbildade och gör ett aktivt val när de väljer boende. För att lyckas få dessa att välja att flytta till ett av de mer omtalade miljonprogramsområdena krävs en rad stora miljöåtgärder. Området måste på något sätt ha en egen speciell attraktionskraft. ByggVestas engagemang kring överdäckningen av E18 har just baserats på att kunna finna en uttrycksform och ett koncept som skall kunna locka och attrahera en stor grupp människor som vill bo och arbeta inom Kistaområdet.

De skisserade tänkta exploateringarna i Vision Järva 2030 synes till viss del vara exempel på möjliga utbyggnader och det finns ingen särskild rangordning av vilka som skall prioriteras och vilka åtgärder som skall vidtas just kring dessa exploateringsområden som i sin tur i slutändan kan lyfta hela Rinkeby till ett utomordentligt bra exempel på hur en bra omdaning kan gå till. Utöver det planerar grannkommunerna nya bostadsområden runt Järvaområdet

Vad staden och grannkommunerna förväntas göra vad det gäller satsningar på nya områden runt Järva kommer påverka möjligheterna att lyckas med föreslagna bostadsprojekt inom Järva. Utbyggnaden mellan de olika områdena måste klargöras synnerligen väl och hur den interna kommunikationen skall fungera så att planerad bebyggelse inom Järva inte hamnar i bakvattnet i kommunikationen mot Kista.

Vi som privat investerare och som har tyngdpunkten på att bygga hyresrätter för egen förvaltning till rimliga hyror med hög standard och kvalitativa långsiktiga miljö och energibesparande lösningar känner att dessa frågeställningar på ett mer tydligt sätt skulle kunna accentueras.

Som ett verkande fastighetsbolag som vill bygga bostäder i Järva vill vi att staden tar ett helhetsgrepp, inte bara i form av visionsplaner utan att det finns ett gemensamt

politiskt mål och att målen verkligen kommer att infrias genom omfattande kommunala investeringar inte bara i överdäckningen. Den i sig är endast ett medel för att starta ett omfattande vitaliseringsprogram. Utan ett sådant program kan det finnas stor risk att projektet är för ambitiöst och att det inte kommer fram en realistisk utvecklingsprocess.

Nedan följer en punktlisa med allmänna synpunkter:

- Kompletteringar med nya bostäder inom området bör ske där det finns de bästa ekonomiska förutsättningarna för att långsiktigt lyckas skapa bra boendemiljöer i området inte bara för att försköna stadsrummet.
- Den nya motorvägen, ”Nya E18”, förbi Rinkeby skapar nya förutsättningar för området. I många avseende kommer effekten av ”Nya E18” bli att Rinkeby blir en än mer avskärmad stadsdel och de analyser som har gjorts för att belysa hur man skall ta sig till och få stadsdelen är klart bristfälliga. Detta gäller gångtrafik, cykeltrafik, nya lätta elfordon, ny och gammal kollektivtrafikslag och bil/lastbilstrafik.
- Nya portar till området bör skapas som syns men trafiköversyn bör vara gjord innan man beslutar om var de skall placeras.
- Kopplingar till en riktigt hållbar stad tycker vi saknas. Här finns det mängder med bra exempel på vad man kan göra exempelvis: Lokalt hållbar energiproduktion genom exempelvis vindkraftverk integrerat i Kulturlandskapet ihop med odling av perenna växter för exempelvis biobränsleproduktion eller djurhållning, genomtänkta lösningar för att ge större möjlighet till lokal odling, energieffektivisering av befintliga miljonprogramsbyggnader, bra persontransport lösningar till och från området (automatbussar, cykel- och bilpooler etc.)
- Kan man låta den konstnärliga kreativiteten utvecklas lite mer på befintliga hus för att liva upp området, exempelvis Hundertwasser.
- Nya radhus som är byggbara på flera integrerande platser kan helt läggas i en speciell tomtkö för boende i området så att de själva kan få möjlighet att bygga sin bostad inom vissa givna detaljplaneramar.
- Behov av riktigt bra skolor i området, både i form av reformering, privata initiativ och nya skolbyggnader måste tillfredställas. En långsiktig plan bör tas fram.
- Behov av bra fritidsaktiviteter för barn och unga måste brett bejakas. Inom många delområden i Järva är det kö till gungorna och basketkorgarna.
- Behov av nya sporthallar och idrottsplatser måste tillgodoses med klar långsiktig planering.

Det är vår förhoppning att den kommande bearbetningen efter de remissvar som kommit in verkligen leder till det lyft projektet som helhet behöver. Vi på ByggVesta är stolta över att vi kan vara med och bidra med de kunskaper och erfarenheter vi har

om fastighetsutveckling i allmänhet och i synnerhet hyresrätter till rimliga hyror med högkvalitet.

Eggeby gårds fältskolor

Eggeby gårds fältskolors remissvar daterat den 24 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Vi som sedan 10 år tillbaka arbetar som biologer och lärare på Eggeby Gårds Fältskolor, som är två naturskolor på Järva friområde, håller med om att området är en viktig resurs för de boende i närområdet. Området rymmer både stora naturvärden med vilda djur och sällsynta växter samt är ett gammalt kulturområde värt att bevara. Fältskolorna tar årligen emot ca. 10.000 elever och lärare från förskolor och grundskolor i Spånga-Tensta stadsdel. Vi utnyttjar dagligen, året runt naturen och kulturen i Eggeby Gårds närområde i vår undervisning.

Därför saknar vi i visionen en beskrivning av hur dessa natur- och kulturvärden ska bevaras och utvecklas. Vi hoppas att Hästa gård ska få fortsatt ansvar för att hålla kulturlandskapet öppet och att vi ska få ha kvar den rika natur med vilda djur som är en förutsättning för vår verksamhet. Vi känner oss djupt oroade för de begränsningar av djurens och växternas livsmiljö som de beskrivna aktivitetsstråken med bussförbindelser, ytterligare koloniområden m.m. kan komma att innebära. Att ha en levande grön kil mellan Barkarby och Djurgården har ju också varit ett politiskt mål sedan många år.

Fältskolorna utvecklar gärna sin natur- och kulturverksamhet ytterligare och är positiva till bildandet av ett Science center och bidrar gärna vid planeringen av ett sådant. Eleverna i närområdet är i stort behov av egna positiva naturupplevelser och utbildning i naturvetenskap för att bli ansvarsfulla vuxna med ett handlingsätt som leder till ett hållbart utnyttjande av jordens naturresurser. En mycket stor majoritet av de besökande barnen har utländsk bakgrund. Att utveckla vana vid den svenska naturen är en viktig del i att bli integrerad i det svenska samhället.

Vi håller också med om att sambandet mellan friområdet och de omgivande bostadsområdena måste förstärkas. För att ytterligare öka tillgängligheten föreslår vi därför nya busshållplatser längs befintliga busslinjerna i direkt anslutning till fältet. Vi välkomnar också fler nya säkra grillplatser på friområdet.

Einar Mattsson

Einar Mattssons remissvar daterat den 28 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Einar Mattsson etablerade år 1935 egen byggmästarverksamhet i Stockholm. Huvudin-

riktningen var bostäder, det startade med villor som sedan övergick till flerbostadshus. Företaget växte och så småningom kunde hus byggda i egen regi behållas i egen förvaltning.

Företagsgruppen Einar Mattsson består idag av tre huvudsakliga verksamhetsområden - fastigheter, byggmästeri och kapitalförvaltning. Det är ett familjföretag i tredje generationen.

Vi förvaltar idag ca 9000 bostäder i Stor Stockholmsområdet. Vårt eget bestånd i Hjulsta och Tensta uppgår till 1350 lägenheter. Vi är lokalt etablerade i Järvaområdet med organisation för förvaltning, service och fastighetsskötsel. Vårt företag bedriver även verksamhet i form av projektutveckling och ny- och ombyggnation. Utöver arbetet med våra egna fastigheter utför vi även tjänster åt andra fastighetsägare kring Järvaområdet.

Allmänt om Vision Järva 2030

Vi ställer oss positiva till stadens vision för fortsatt utveckling av området. Visionen är ambitiös och visar på möjligheter att bygga vidare på de goda egenskaper som finns. Den visar även att det med ”nya grepp” går att tillföra och utveckla kvaliteter som kan göra att området får en ökad attraktivitet för både boende, verksamma och besökande människor i Järva. En till stora delar uppfylld vision borde kunna bidra till att Stockholms kan växa.

Företaget Einar Mattsson vill på bästa sätt kunna ta del i det framtida arbetet.

Förslag till komplettering av remissutgåvan

Inför det fortsatta arbetet med visionen föreslår vi att följande punkter beaktas:

- Varje stadsdel i Järva borde lyftas fram tydligare. Det gör det stora visionsarbetet mer greppbart och det blir enklare för den enskilde att känna ansvar och stolthet för ”sin” stadsdel.
- Bra modeller för kontakt- och relationsskapande med boende och verksamma söks. Att få kontakt och skapa engagemang är en stort och tålmodigt arbete. Det arbetet är sannolikt i många fall viktigare än resultatet i form av ett konkret projektmål.
- Ökade möjligheter sammanförda flöden av trafik med såväl bil, cykel som till fots i och mellan stadsdelarna söks. Det borde kunna bidra till ökad attraktivitet för lokaler/näringsidkare i dessa lägen samt att tryggheten förbättras med ökat ”liv och rörelse”.
- Tidshorizonten år 2030 visionen borde brytas upp i mer konkreta delar, kanske i intervall om 5 år, med genomförandeplaner. Det blir mer överblickbart och varje enskild kan kanske se resultatet av en insats.
- Ett antal konkreta åtgärder borde snabbt sättas igång för att kunna visa på ”från ord till handling”. Det gör visionen verklig.
- Många projekt och åtgärder kommer sannolikt att ske på stadens mark eller inom stadens verksamhet. Det blir positiva signaler till privata aktörer i om-

rådet att satsa i egna projekt.

Med ovan nämnda förslag inarbetade i det fortsatta arbetet med Vision Järva 2030 ser vi på Einar Mattsson goda förutsättningar för ett lyckat utfall. Vi vill fortsätta ta aktiv del den utveckling som pågår i området.

Fastighetsägare i Järva

Fastighetsägare i Järvas remissvar daterat den 31 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Fastighetsägare i Järva bildades sommaren 2007 och är en intresseförening för privata och kommunala fastighetsägare samt bostadsrättsföreningar i Åkalla, Husby, Rinkeby, Tensta och Hjulsta. Föreningen har till ändamål att befrämja och underlätta samarbete mellan fastighetsägare och andra aktörer inom föreningens verksamhetsområde. Det handlar exempelvis om att medverka och stimulera till åtgärder som leder till hög upplevd trygghet och trivsel samt låg brottslighet, till positiv utveckling av Järva som lokalsamhälle när det gäller handel, service, kommunikationer, trafikmiljö och fysisk miljö samt till att höja Järvas attraktivitet och anseende. Hos föreningens medlemmar bor ca 75 % av invånarna i de aktuella stadsdelarna samt är ett stort antal lokalhyresgäster verksamma.

I utarbetandet av detta remissvar har styrelsen för Fastighetsägare i Järva deltagit. I styrelsen för Fastighetsägare i Järva ingår representanter från: Bostadsrättsföreningen Porkala, Bostadsrättsföreningen Päronet, Boulton, Familjebostäder, Fastighetsägarna Stockholm, HSB Stockholm, SKB, Stockholmshem, Svenska Bostäder och Wallenstam.

Allmänna synpunkter

Väldigt mycket av det som sägs i Vision Järva 2030 är lätt att ställa upp på. Visionen utgör till stora delar en mycket bra och positiv målbild för vad som skulle vara önskvärt att uppnå på sikt. Visionen har också anlagt ett helhetsperspektiv på Järvas utveckling och är i vissa delar ganska tydlig och konkret.

Det finns ett "mervärde" i Järva som följd av närheten till Kista och det internationellt kända IT-klustret. Detta tycker vi skulle kunna utnyttjas ännu mer i visionen för Järva - även såvitt avser Tensta/Hjulsta/Rinkeby. Ett bekymmer är att friområdet mellan Norra och Södra Järva i dagsläget utgör en svag "navelsträng" mellan Järvas båda delar.

Samtidigt som Järvavisionen ger en bra och positiv målbild, känns det som väldigt avlägset att anlägga ett perspektiv på mer än 20 år med hänsyn till att så mycket behöver göras nu och inom de allra närmaste åren. Vi är medvetna om att visionen för Järva ansluter till stadens samlade vision för 2030, men det är svårt att se visionen och målet så långt bort.

I nästa steg bör Järvavisionen konkretiseras i detaljerade genomförandeplaner. I detta sammanhang är det viktigt att staden har en klar strategi för att tillvarata även de mindre lyckade erfarenheterna från tidigare stora satsningar/projekt.

Åtskilliga av de boende och verksamma på Järva - med vilka dialog om utvecklingen är mycket angelägen - kommer inte att bo kvar eller ha kvar sina verksamheter om 22 år. Järvabor och andra behöver se påtagliga resultat av Järvalyftet i närtid. Förväntningarna på politisk handlingskraft är stora, inte minst från privata aktörer/fastighetsägare för att man ska fortsätta att satsa ekonomiskt på utvecklingen i Järva. Detta gäller ägare av bostäder, centrumanläggningar, andra kommersiella lokaler samt näringsidkare. I detta remissvar tas därför upp några mer konkreta synpunkter på vad som bör göras i närtid och som därmed skulle få stor effekt på Järvabornas syn på stadens och andra aktörers handlingskraft och trovärdighet. Synpunkterna lämnas utifrån vision och målsättningar för föreningen Fastighetsägare i Järva.

Slutligen konstateras att det finns ett nationellt intresse kring utvecklingen av Järva. En möjlighet är att Järva skulle kunna bli en spjutspets och en förebild för resten av landet. I detta sammanhang konstaterar vi att Järvavisionen egentligen inte berör klimat-/miljöfrågorna. Dessa frågor är viktiga för miljonprogrammet med hänsyn till det stora behovet av att förbättra fastigheternas energisituation.

Bra boende och mer varierad stadsmiljö

Att öka variation och valfrihet är en viktig utgångspunkt och förutsättning för att höja Järvas attraktivitet och anseende. Målet måste vara att Järva ska vara såväl en del av staden där man vill bo kvar som dit man gärna vill flytta.

Förbättra gamla stråk och skapa nya

Under detta avsnitt nämns förbättrade kommunikationer som en möjlighet att få fler lokaler i nya lägen. I detta sammanhang efterlyses ett grepp på och en samlad beskrivning av hela den lokala infrastrukturen inom Järva - kanske allt från spårvagnar till förbättrad avfallshantering. En konkret åtgärd på kort sikt skulle vara att sätta in nya bussar - eventuellt i form av en ringlinje - i syfte att stärka sambandet mellan Norra och Södra Järva. En snabbutredning av denna fråga är önskvärd.

När det gäller samband och kommunikation mellan Norra och Södra Järva räcker inte t ex bussgata och utomhusbad för att i tillräcklig utsträckning locka många människor att röra sig över fältet. Fler aktiviteter och samlingspunkter behövs på fältet, vilket även berörts i visionen. Man skulle också kunna studera möjligheterna med den typ av spårtaxi som testas i Uppsala.

I det långa tidsperspektivet bör även studeras möjligheten att förlänga tunnelbanans båda linjer till Järfälla så att en ringlinje kan skapas via Hallonbergen. På så sätt kan Sundbyberg, nordvästra Stockholm och Järfälla kopplas till en ny regionkärna.

Trafikseparering: Många av bostadshusen hos föreningens medlemmar – även hus som hör till en och samma bostadsrättsförening/fastighetsägare – avskärmas från granngemenskapen av trafiksepareringen. Trafiksepareringen bör brytas så att männi-

skor kan röra sig i sitt grannskap naturligt och utan stora omvägar via gångbroar.

Fler hustyper

Fler hustyper i kompletteringsbebyggelse kan absolut vara bra, men man måste komma ihåg att Järva totalt sett är högexploaterat och i det avseendet till stora delar "färdigbyggt". Det handlar därför i stor utsträckning om att rusta upp och bygga om befintlig bebyggelse - i vissa fall genom mer omfattande ombyggnader. Det sistnämnda kräver dock att ekonomiska möjligheter finns för fastighetsägarna att investera. En viktig förutsättning för detta är i sin tur att staden inom sitt ansvarsområde visar handlingskraft och satsar betydande medel på åtgärder som höjer Järvas attraktivitet.

Ett sätt att bryta upp den stereotypa stadsbilden kan ju också vara att i enskilda fall komma överens om att ersätta befintlig bebyggelse med nya byggnader av annat slag.

I samband med den nyproduktion som kommer till stånd, men även i samband med större ombyggnader, bör särskilt beaktas behovet av att öka verksamhetsytor - inte minst för småföretagande/hantverk.

Även om det ibland framförs att loftgångshus kan medverka till tillträdeskontroll och ge förutsättningar för social kontroll (att kunna och vilja lära känna/känna igen sina grannar), är loftgångar mentalt negativt förknippat med "miljonprogram" och problem. Förslaget till ny bebyggelse med loftgångar ovanpå nya E18 vid Rinkeby känns därför främmande i ett framtidsinriktat omdaningsarbete. Vi noterar också att utformningen av den "gröna porten" mot Järvafältet har brister. Vid passage från Rinkebystråket når man inte Järvafältet på ett enkelt sätt med barnvagnar och rullstolar, eftersom passagen mynnar i trappor mot fältet.

I detta sammanhang vill vi också framföra att det skulle var mycket positivt att i omdaningen av Järva komplettera stadsdelen med något helt nytt inslag som kan ge identitet och som Järvaborna kan känna sig stolta över - exempelvis en idrottsarena.

Fler lägenhetstyper

Vi håller definitivt med om att det finns behov av fler större och mindre lägenheter på Järva. Avgörande för att detta ska komma till stånd är att det finns betalningsvilja och betalningsförmåga för större lägenheter i nyproduktion eller ombyggnad, med de boendeavgifter/hyror som behövs för att täcka investeringskostnaderna.

Fler upplåtelseformer

Fler upplåtelseformer och fler aktörer på Järvas boendemarknad är bra. En viktig del i att uppnå detta är återigen att kraftfullt och målmedvetet satsa på en mängd konkreta, fysiska och andra åtgärder för att öka attraktiviteten på Järva.

Komplettera varsamt

Att komplettera varsamt med ny bebyggelse bör företrädesvis innebära utnyttjande av platser som i dagsläget inte tillför stadsdelen något positivt. Det kan röra sig om underutnyttjade parkeringsytor, otrygga eller "övergivna" platser mm. Genom komplette-

ringsbebyggelse på sådana ställen kan samtidigt uppnås två olika syften - fler bostäder och en tryggare miljö. Här är det oerhört viktigt att staden medverkar aktivt i sådana exploateringsprojekt och är beredd att ta sin andel av investeringarna i stadsdelarna när fastighetsägarna samtidigt förväntas bygga.

Ny bebyggelse kan också ske längs nya vägar som kopplar ihop stadsdelarna. Järva behöver kompletteras med viss ny bebyggelse, men detta kommer inte totalt sett att innebära någon större procentuell ökning av antalet boende. Det saknas dock en målbild över hur många boende och inte minst över hur många arbetsplatser som bör finnas på Järva.

Trygghet i vardagen

Utgå från de boendes bild

Det är viktigt att ha bra underlag rörande vilka platser som är och upplevs som otrygga och drabbade för att sätta in rätt åtgärder. Det finns förvisso en hel del undersökningar gjorda, bland annat några i Fastighetsägare i Järvas regi (trygghetsenkäter, trygghetsvandringar, mörkervandringar, utredningsrapporten Järvas Framtid, rapporter från UUS, rapporten "Goda Krafter" mm).

Att lägga pengar på åtgärder utifrån s.k. situationeli brottsprevention är effektivt och har varit alldeles för underskattat. Det handlar om allt från bättre skalskydd till att bygga eller omvandla stadsdelar så att människor vill och vågar röra sig ute. Gångtunnlar, mörka gångvägar och öde parker är platser där det är lätt att känna sig otrygg och rädd, inte minst kvälls- och nattetid. Gör stråken trafikerade och bygg bort barriärer, prång och mörka partier. Satsa samtidigt på bättre belysning. Gör det därmed svårare för gärningsmän att begå brott. Detta är att utgå från de boendes bild.

Föreningen Fastighetsägare i Järva arbetar för att fastighetsägare och andra ska samverka och dra åt samma håll när det gäller att motverka brott. Fastighetsägarna är igång och tar här ett stort ansvar. Trygghetsbesiktningar genomförs, nya låssystem ger förbättrat skalskydd till entréer, källare etc, nya parkeringsavtal skrivs med krav på rattkryckor mm. Allt detta medverkar till att polisen kan få mer utrymme att arbeta med rätt saker. Polisen behöver ha lokal närvaro, få möjlighet att fokusera på mindre brott - s.k. mängdbrott – och därmed kunna öka trycket på oönskade beteenden i stadsdelarna. Samtidigt måste polisen självfallet ha tillräckligt med resurser för sitt arbete.

Fastighetsägare och polisen har ett nära samarbete på lokal nivå, där personal hos fastighetsägarna kan vara "ögon och öron" som underlättar polisens viktiga arbete.

En viktig trygghetsskapande åtgärd i detta sammanhang är att - vid olika insatser i utemiljön - systematiskt arbeta för en tydligare uppdelning av den yttre miljöns offentliga respektive privata delar. Här kan fastighetsägare och staden samverka bättre i gränslandet mellan gårdar och allmän platsmark.

Bättre fastighetsskötsel

Det mest grundläggande för en positiv uppfattning av sin stadsdel och sitt bostadsom-

råde är att det alltid upplevs som helt, rent och snyggt. Detta gäller i fastigheternas gemensamma utrymmen, på fastigheternas gårdar samt på allmän platsmark. Detta innebär ett outtröttligt arbete med att städa, ta bort klotter, åtgärda skadegörelse och sköta rabatter.

Fastighetsägare i Järva har en viktig roll i att underlätta för medlemmarna att samarbeta i skötsel och förvaltningsfrågor. Exempel på detta är pågående arbete med att åstadkomma gemensamma upphandlingar av avfallshantering (grovavfall, s.k. producentansvarsavfall samt elavfall) samt bevakningstjänster. I samband med bevakningstjänsterna är det viktigt att även staden medverkar och satsar för en gemensam helhets-syn på detta trygghetskapande arbete ("trygghetsorganisation").

En bra avfallshantering ställer också krav på staden - behovet av en återvinningscentral är ett exempel på en viktig del för att i detta avseende få en fungerande infrastruktur i stadsdelen. Andra exempel på möjligt utökat samarbete med staden: Utveckla former för gemensam klottersanering samt byta skötsel-/städområden mellan fastighetsägare och staden där så skulle vara praktiskt och effektivt. Ett sätt att förbättra skötsel och service samt motverka klotter och skadegörelse skulle vara att öka personalnärvaron under kvällstid och helger såväl från fastighetsägarnas som från stadens sida. Detta skulle också kunna ske i någon form av samverkan.

Bättre stadsmiljö

Sophanteringen på Järva är högaktuell och inte bara en fråga för fastighetsägarna. Stora mängder avfall "dumpas" i stadsdelen. Man får inte bortse från att detta faktiskt påverkar stadsbilden och uppfattningen av stadsmiljön i betydande utsträckning - även om det kanske inte är stadsmiljön i detta avseende som avses i Vision Järva 2030. Här behövs ett konkret och kraftfullt samarbete mellan fastighetsägarna och staden.

Bättre samarbete

Se ovan under "Bättre fastighetsskötsel" och "Bättre stadsmiljö".

Den faktiska gränsen mellan fastighetsägarnas kvartersmark och allmän platsmark syns inte annat än på fastighetskartor och är egentligen ointressant för boende och andra som rör sig i området. Här skulle ett konkret samarbete kunna startas för att staden och berörda

fastighetsägare gemensamt ska investera i att "lyfta" viktiga platser i de olika stadsdelarna. Med sådana viktiga nyckelplatser menas platser som redan är eller har potential att bli betydelsefulla för Järva som helhet. Det kan exempelvis röra sig om stadsdelsentréer, knutpunkter, viktiga gångstråk och lekplatser. Men nyckelplatser kan också vara övergivna och problematiska platser, "barriärer" och platser med dåligt anseende som påverkar intrycket av Järva negativt. När dessa platser identifierats/kartlagts skulle individuella utvecklingsförslag för platserna kunna utarbetas. De förändringar som sedan genomförs ska innebära ett lyft såväl för intilliggande fastighetsägare med dess boende/lokalhyresgäster som för stadsdelen generellt. Förslagets inriktning och omfattning skulle komma att variera mellan olika platser. På vissa platser kan förslaget

kanske begränsa sig till en "ansiktslyftning" med förslag på hur förvaltningen behöver förbättras. Men på flera andra håll kan förslagen innebära investeringar i platserna för att skapa en ny funktion eller högre attraktivitet. Exempel på sådana investeringar är lekplatser, mindre idrottsanläggningar, konstverk, ny belysning eller nya gångvägar. Upprustningen av Nydalsparken i Tensta kan sägas vara ett mer omfattande exempel på detta. Om fastighetsägare och stadsdelarna är beredda att satsa pengar på upprustningar och investeringar på sådana nyckelplatser, är det rimligt att pengar även satsas från de särskilda medel som är avsatta till Järvalyftet. Där staden medverkar till finansiering av investeringar kan samtidigt klaras ut hur fastighetsägare kan medverka till den fortsatta, kontinuerliga driften. På detta sätt skulle ett antal högst påtagliga, synliga, fysiska åtgärder komma till stånd som direkt kommer många Järvabor till nytta och glädje.

Vi noterar det nystartade projektet med föreningsstad, "Järva rent och snyggt" – ett samarbete mellan stadens Järvalyft, stadsdelsförvaltningarna, trafikkontoret, Svenska Bostäder, Familjebostäder och Fabege. Föreningen Fastighetsägare i Järva har inbjudits att delta i projektets styrgrupp. Detta skulle kunna bli ett gott exempel på hur fastighetsägare och staden samarbetar för att visa Järvaborna på sådana konkreta resultat som man efterlyser. En idé till ett konkret samarbetsprojekt mellan olika aktörer i Järva är att skapa ett flerspråkigt servicecenter som skulle kunna hantera såväl "felanmälningsfrågor" (oavsett om det berör stadens eller fastighetsägares ansvarsområden) som andra frågor från boende/verksamma på Järva. En sådan funktion har med stor framgång startats i New York ("311-nummer"). Ett sådant projekt skulle förslagsvis kunna dras igång med stöd av de särskilda medel staden satt av för Järvalyftet.

En annan idé till ett mycket konkret samarbetsprojekt skulle vara att - även i detta fall utifrån förebilder från New York - skapa en s.k. "BID" (Business Improvement District) anpassad efter svenska förutsättningar. Huvuduppgiften för en BID, som är en sammanslutning av fastighetsägare m fl, är att se till att dess verksamhetsområde hålls rent, snyggt och vackert samtidigt som bevakning av området skapar trygghet för invånarna. Härutöver medverkar en BID på flera andra sätt i aktiviteter och i utveckling av stadsdelen. En svensk modell av en BID skulle kunna innebära att huvudmannskapet samordnas för stadens förvaltning och skötsel i ett effektivt samarbete med berörda fastighetsägare. Rinkeby skulle kunna vara ett lämpligt sådant område.

Fler jobb och ökat företagande

Lokal upphandling och rekrytering

Fastighetsägare i Järva överväger att vid pågående arbete med gemensam avfallsupphandling i viss utsträckning föreskriva lokal arbetskraft för uppdraget.

Utveckla servicenäringsen

Förutom den privata servicenäringsen är tillgången till offentlig service av stor betydelse för stadsdelarnas utveckling och påverkar dessutom underlaget för servicenäringsen i området. Stadsdelsförvaltningens flyttning från Husby centrum och från Rinkeby på-

verkar därför denna utveckling negativt. Vi utgår från att Tensta stadsdelsförvaltning så snart som möjligt återflyttar från Lunda. Föreningens uppfattning är att för att lyckas med utvecklingen på Järva måste det skapas fler arbetsplatser - det är högst olyckligt om staden delas upp i "sovdelar" och "aktivitetsdelar". Sysselsättning i form av arbetstillfällen är synonymt med integration. Staden bör här föregå med gott exempel - det har underordnad betydelse om det skapas privata eller offentliga arbetsplatser. En viktig fråga i detta sammanhang är också om skolor kommer att finnas kvar i nuvarande omfattning?

Regionplanearbetet

Vision Järva 2030 refererar till det pågående regionplanearbetet. Fastighetsägare i Järva vill därför framföra en oro inför den uppdelning av Järvaområdet som blir följden av fokuseringen på Kista med utveckling mot Sollentuna. Södra Järva har ett svagt samband med Norra Järva över den gröna kilen på Järva. Den beslutade dragningen av E 18 kommer att ytterligare försvåra sambandet mellan de två delarna. Någon naturligt samband med Lunda, Spånga eller Barkarby finns inte idag och förutsättningarna för förbättrad närhet har inte beskrivits. Därför behöver ytterligare analyser genomföras kring Södra Järva i syfte att öka sambandet mellan denna del och Kista som kärna för utvecklingen.

Folkpartiet Rinkeby-Kista

Folkpartiet Rinkeby-Kistas remissvar daterat den 20 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Vi vill att man tydligare fokuserar på att binda ihop stadsdelarna i Järva med varandra och med omgivande områden (Sollentuna-Helenelund, Spånga, Sundbyberg). Stadsdelarna runt Järvafältet ska ses som en integrerad del av storstaden Stockholm och inte som ett eget universum.

Järva lider idag av fysisk isolering, förutom tunnelbanan och stora bilvägar finns det inga tydliga vägar till omvärlden, och inte heller mellan norra och södra Järva. Idag utgör Järva friområde en olycklig barriär mellan norra och södra Järva.

Värst är denna isolering i Rinkeby, och vi tror att de borgliknande fysiska förutsättningarna, med motorvägarna som vallgrav, förstärker känslan av utanförskap. Att järvavisionen har få tankar på integration mellan Rinkeby och Bromsten ser vi som en betydande svaghet. Dessa två områden är socioekonomiskt mycket olika och det är ju just sådan integration som behöver komma till stånd i Stockholm.

Rinkeby och Kista är numera administrativt samma stadsdel och detta ställer krav på extra bra kommunikationer däremellan. Att bygga en rak asfalterad och upplyst bana för gående och cyklister mellan Rinkeby och Kista är den fysiska åtgärd som bör prioriteras först bland alla de satsningar som kommer i den fysiska miljön.

Vad gäller förslaget till att behålla friområdets östra del som ett "orört naturområ-

de" så bör det bara gälla fram till cirka 200 meter närmast Kymlingelänken, annars riskerar cementera barriäreffekten. Vi tycker att det är viktigt att utveckla denna del (200 meter från Kymlingelänken upp till Eggeby Gård) till något folk kan och vill besöka för att stärka kopplingen mellan Rinkeby och Kista.

En annan aspekt på isoleringen är att det idag är svårt att cykla från Kista in mot city. Man måste ta en rejäl omväg och cykla en bra bit på grusvägar. Det bör åtgärdas.

Föreningen Rädde Järvafältet

Föreningen Rädde Järvafältets remissvar daterat den 27 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Järvafältet är en stor resurs inte bara för Norra och Södra Järva utan för hela regionen. För att dess värden ska bevaras och utvecklas krävs en aktiv omvårdnad och skötsel. Hästa gård, Akalla gård, Husby gård och Eggeby gård med Naturskolan och Järva Folkets Park är centrala noder som tyvärr endast flyktigt berörs i visionen. Överhuvudtaget fokuserar materialet på att tillföra nya inslag, medan diskussionen om hur man kan utveckla och förstärka friområdet naturvärden och nuvarande kvaliteter är begränsad.

Vi håller med om att sambandet mellan friområdet och de omgivande bebyggda områdena i Norra och Södra Järva måste förstärkas. Ett viktigt hinder för detta är nuvarande E18. Den självklara lösningen vore att lägga E18 Hjulsta-Rinkeby i tunnel. Den ombyggnad som nu planeras kommer tyvärr att permanenta barriärerna mellan bostäder och grönområde. Med E18 i tunnel skulle det vara möjligt att höja både antalet nya bostäder och kvaliteten i det nya boendet samtidigt som man kunde avstå från de föreslagna, mycket komplicerade och dyrbara överdäckningslösningarna. Det är tragiskt att denna historiska möjlighet nu tycks vara på väg att förspillas.

Nya anläggningar som t ex utomhusbad och scen kan tillföra området värden, men dessa anläggningar bör lokaliseras mellan Eggeby gård och E18. Det föreslagna läget – mellan Rinkeby och Kista i den smalaste och känsligaste delen av Igelbäckens dalgång – är mycket illa valt och innebär att Igelbäckens dalgång kommer att skäras av. Förslaget strider, enligt föreningens uppfattning, mot de gällande reservatsbestämmelserna, och det finns knappast några möjligheter att ge de dispenser från bestämmelserna som fordras för att planerna ska kunna genomföras. Den föreslagna lösningen har därmed knappast några förutsättningar att förverkligas. Vi vill understryka att vi inte motsätter oss att nya aktiviteter etableras på friområdet. Det naturliga vägen att utveckla nya aktiviteter vore dock, enligt vår uppfattning, att förstärka de mötesplatser som redan finns. Eggeby gård är t ex redan mycket väletablerad och mellan gården och E18 finns naturliga utrymmen för ny verksamhet.

Under förutsättning att ny biltrafik effektivt kan förhindras är vi också positiva till att en kollektivtrafikinje i form av en långsamtgående buss tvärs över dalgången etableras. Man ska dock inte underskatta riskerna för att en permanent väg kommer att

missbrukas. Vi föreslår även nya hållplatser för befintliga busslinjer i anslutning till friområdet för att öka tillgängligheten.

Möjligheterna att utvecklas friområdets kvaliteter hänger till stor del på vad som sker utanför friområdet.

Den restaurering av området vid Överjärva med borttagande av barriärer som Vägverket och Banverket föreslagit är mycket angelägen. Stockholms stad bör driva på för att pengar anslås i den skåtgärdsplanering för infrastrukturplaneringen som pågår inom verken.

En plan för att utveckla kvaliteterna i Hansta naturreservat och övriga Hägerstadsområdet måste tas fram. Bl a behövs en plan för området när motocrossbanan definitivt måste stängas 2015. De skötsel föreskrifter som gäller för Hansta naturreservat måste börja tillämpas, inte minst för att förhindra att områdets kulturhistoriska kvaliteter utarmas. En tydlig entré till reservatet behövs.

Ett viktigt sammanlänkingsprojekt som måste påskyndas är dels Tvärbanan Alvik-Kista. Det är mycket oroande att denna anläggning kommer långt efter det att de nya bostadsområdena vid Ursvik etablerats. Vi är också positiva till en länk mellan Ursvik och Rinkeby.

Två inslag i planerna som är irrelevanta och därför bör plockas bort är diskussionen om en exploatering av Kymlingeområdet samt Förbifart Stockholm. Ingen av dessa idéer kommer, enligt vår uppfattning, att förverkligas.

Försäkringskassan, Lokala försäkringscenter Öst

Försäkringskassans remissvar daterat den 16 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Det är bra att staden genom förslaget (Järvalyftet) vill ta ett helhetsgrepp om områdena över alla kommunala sektorer, och samtidigt samarbeta med en lång rad utomstående aktörer, som andra myndigheter och bolag, förenings- och näringsliv samt boende i stadsdelarna. Förslaget är bra därför att det innebär en satsning med unik bredd som omfattar allt från upprustade bostäder och utvecklad stadsmiljö till ökad trygghet, stärkt utbildning och bra språkundervisning samt fler jobb och ökat företagande.

Försäkringskassans ser denna helhetssatsning som positiv då den bör bidra till att de boende i området även får bättre förutsättningar till utbildning och arbete. Enligt förslaget syftar satsningen på fler jobb och ökat företagande just på att möjliggöra för människor som ofta gått lång tid utan jobb att komma tillbaka, människor som ofta saknar erfarenhet av svensk arbetsmarknad, utbildning och språkkunskaper. På så sätt bör satsningen bidra till att minska ohälsa och utanförskap i Järvaområdet.

Försäkringskassan och Skatteverket öppnar i mitten av maj 2009 ett Servicekontor i Tensta. Ett servicekontor är ett gemensamt lokalt kontor där Försäkringskassan och Skatteverket erbjuder en samlad myndighetsgemensam service för medborgare och företag i det personliga mötet med oss. Inriktningen är att Servicekontoret etableras i

Medborgarkontorets lokaler i Tensta. Detta innebär att servicen förbättras i området genom att de båda myndigheterna finns i samma lokal tillsammans med kommunen. Medborgaren kan också vid behov utträta fler ärenden vid samma tillfälle.

Till de delar vår verksamhet berörs är vi öppna för samverkan för att förverkliga visionen. I övrigt har Försäkringskassan inte några synpunkter på visionen då frågorna endast indirekt berör vår verksamhet.

Hjulsta skolor

Hjulsta skolor har inkommit med remissvar den 24 oktober 2008 med följande lydelse.

Satsa på Hjulsta, bättre centrum, bankomat, bättre läkarmottagning, renovera fönster och fasader, tag bort alla paraboler och öka kabelutbudet, bygg billigare radhus och småhus, bra aktiviteter för barn och unga, mer miljötankande i byggandet med solceller etc. Bygg bad vid Eggeby med friskvårdscenter och närsjukhus. Förbättra för föreningarna och lyssna på dem.

Bättre belysning, synlig polis, nätverk för nattvandring, Lugna Gatan även på lördagar, föreningsmedverkan i trygghetsarbetet, mer kameraövervakning, fler fältassistenter.

Stärk svenskundervisningen, mer läsning, fler föräldrautbildningar och -aktiviteter, ”matkvällar” i skolorna med mat från olika kulturer, subventionera kulturskolan, bättre information om aktiviteter, bygg Hjulstahallen. Fler arbetsplatser i området med riktiga jobb, satsa på teknikföretag – och andra företag – till Järva, återinför kommunala verksamheter som rationaliserats bort.

Rektorerna i Tensta-Hjulsta

Rektorerna i Tensta-Hjulsta utgörs av Bussenhusskolan, Elinsborgsskolan, Enbacksskolan, Gullingskolan och Hjulsta skolors remissvar daterat den 24 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Att ta hand om nyanlända utländska elever är dessa skolors främsta specialisering, vilket bör lyftas fram. Liksom de skolor som nämns i visionen är även dessa skolor framgångsrika inom olika områden, som idrott, teknik, egna kursplaner, trygghetsskapande arbete mm. Studiestöd och läxhjälp förekommer redan och kan utvecklas, t ex genom projektet Läxhjälpen med högskolestudenter. Kontakter med högskolor och näringsliv finns på högstadieskolorna, men kan bli bättre. Detta kräver dock resurser som saknas idag.

För trivsel och trygghet är skolmiljön viktig. Alla skolgårdar i området behöver rustas, för Elinsborgsskolan finns ett färdigt förslag. Skolan som mötesplats är ett

begrepp som bör in i visionen. Utnyttja skolans lokaler även kvällar och helger, bli fler föräldraaktiviteter, ihop med föreningslivet. Idrottsmöjligheterna kan bli bättre med fler hallar, bygg den beslutade Hjulstahallen och bygg ett utomhusbad. Bostäder för olika människor och olika behov behövs, liksom ren och vacker miljö. Ökad trygghet och fler arbetstillfällen är viktigt, liksom att norra Järva, Järvafältet och södra Järva binds ihop så att de upplevs som ett gemensamt område.

Hyresgästföreningen

Hyresgästföreningens remissvar daterat den 19 november 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Hyresgästföreningen region Stockholm välkomnar initiativet att stärka bostadsområdena kring Järvafältet. Dock vill föreningen framhålla att förslagen i Vision Järva 2030 är mycket omfattande och komplexa. Förslagen komplicerar situationen ytterligare då många konkreta lösningar lyser med sin frånvaro. Hyresgästföreningen anser att utredningens analys av konsekvenserna av förslagen som läggs är alltför svepande och saknar tillräckligt faktaunderlag.

I Hyresgästföreningens remissyttrande uttrycks farhågor om dyra bostadsrenoveringar och höjda hyror. Den centrala frågan är om hyresgästerna kommer att ha råd att bo kvar.

- Upprustningar skall göras varsamt
- Goda kontakter och diskussioner med hyresgäster leder till att onödiga åtgärder och kostnader undviks.
- Respektera hyresgästernas perspektiv och förutsättningar.
- Onödiga åtgärder som resulterar i högre hyresnivåer leder till än mer segregerade områden.

Järvalyftet handlar inte bara om upprustning av nerslitna bostadsbestånd utan om att just ”lyfta” Järvas invånare socialt och ekonomiskt ur fler aspekter. Skall man lyckas måste man, förutom att förvalta bostäder, även utveckla stadsdelen. Andra prioriterade områden är skolan och ordnande av arbetstillfällen. Det är viktigt att satsningar sker inom servicefunktionen såsom vård, skola och omsorg.

Den samhällsekonomiska vinsten visar sig inte i någon resultat- och balansräkning men måste ändå värderas. Vi anser att Stockholms Stad som ägare har ett mandat att kunna ge uppdrag till sina bolag om att få göra avkall på avkastningskraven utan att det ses som ett ekonomiskt stöd.

Hyresgästföreningen region Stockholm instämmer med förslaget om behovet av insatser i Järva. Vi instämmer med programförslaget om behovet av upprustning av utomhusmiljöer som parker, torg och lekplatser.

Hyresgästföreningen har dock synpunkter på hur utvecklingen av upprustningen av

boendemiljöer på Järvaområdet fullföljs och på vilket sätt de boende i Järvaområdet får möjligheter till delaktighet och inflytande i beslutsprocesserna. Vi hyser farhågor att förnyelsearbetet i ytterstadsområdena inte tar hänsyn till hur de boende vill förändra stadsdelarna och hur man vill åtgärda olika problem.

Utan boendeinflytande i processen riskerar resultatet att bli negativt och odemokratiskt om de som bor på Järvaområdet upplever att satsningen går ut på lyxrenoveringar med höjda hyror utan att de boende får medverka och påverka förnyelsearbetet.

Om Järvalyftet skall fortsätta föreslår vi flera förändringar som måste genomföras:

- Beslut som berör Järvaborna skall tas i samråd med de boende. Inga färdiga förslag presenteras innan samråd med hyresgästerna har ägt rum.
- Planerade lyxrenoveringar och rivningar av fastigheter skall stoppas. Upprustning av fastighetsbeståndet skall primärt finansieras inom ramen för befintligt kapital, inte genom höjda hyror.
- Nya demokratiska mötesformer för de boende måste utvecklas så att alla invånare får möjlighet till deltagande. Man får aldrig nöja sig med några få deltagare. Man får hitta nya sätt att nå fram till alla.
- Information om Järvalyftet ska vara tydlig och tillgänglig för alla.
- Närservice till invånarna i form av skolor, vårdcentraler, medborgarkontor, familjecentraler och ungdomsverksamhet skall garanteras.
- Krav på redovisning vad som hittills satsats inom ramen för Järvalyftet.

Standardförbättring eller underhåll

Upprustning, ombyggnad och underhåll av fastigheter kan hanteras på en mängd olika sätt inom lagens ramar. Det finns inte någon entydig definition av begreppet underhåll och dess betydelse för hyran. Intressenterna i Järva bör ha en entydig definition av begreppen underhåll, nyinvesteringar och dess betydelse för hyran.

Det är viktigt att samhället verkar för en mera konsistent terminologi som kan präglade tillämpningen.

Hyressättning

Hyran påverkas direkt av åtgärder som hyresvärden vidtar i de enskilda lägenheterna och i fastigheten i övrigt. Frågeställningen är vilken hyra som är relevant ur bruksvärdesynpunkt efter olika typer av upprustningar? Detta måste alltid vara en fråga för förhandling. Kontakter och diskussioner med hyresgäster kan bland annat leda till att onödiga åtgärder och kostnader kan undvikas.

Åtgärder som leder till markant högre hyresnivåer i miljöprogramsområden som Järva, resulterar till ännu mer segregerade områden.

Erfarenheter visar att majoriteten av hyresgästerna är nöjda med en varsam upprustning av lägenheten. Varsamhet innebär upprustningar som är nödvändiga för att bibehålla fastigheternas tekniska status.

Upprustningar som en hyresvärd utför i syfte att byta stammar och bibehålla standard i kök och övriga rum förutom badrum, resulterar ofta i lägre hyreshöjningar .

Upprustningar som innebär att man blåser ut hela lägenheten och installerar nytt kök eller dylikt resulterar per automatik till högre hyror än nödvändigt.

Ramavtal med allmännyttan

Men hjälp av upprättande av olika ramavtal kan oväntade hyreshöjningar undvikas. De ramavtal som Hyresgästföreningen normalt tecknar med bostadsbolagen har som utgångspunkt ett sk basupprustningsperspektiv med möjlighet till lokalt förhandlade avtal med kollektiva och individuella tillval. För det begränsade kvarvarande bestånd som kräver mer omfattande åtgärder, förordas att avtal tecknas före renovering som ger hyresgästerna en uppfattning om hyresförändringen.

Olika Boendeformer

Stockholms Stads förslag till Vision Järva 2030 anger att det finns ett behov av varierad bebyggelse med hyresrätter, bostadsrätter och ägda bostäder. Det är stora skillnader i fördelning av upplåtelseformer mellan de olika stadsdelarna i Järva. I Kista och Akalla finns det en stor majoritet av bostadsrätter. Det finns dock inga visioner om att bygga hyresrätter i dessa områden. Detta tyder på ett inkonsekvent förhållningssätt då visionen är att bygga fler bostadsrätter i de områden där det finns en majoritet hyresrätter.

De samhällsekonomiska vinsterna

Det är viktigt att beräkna de ekonomiska effekterna av satsningar i Järva, såväl företagsekonomiska som samhällsekonomiska. Tillsammans med den samhällsekonomiska vinsten är upprustningar mycket lönsamma. Det är flera aspekter som kan belysas i form av fler sysselsättningar, ökad trygghet, minskad kriminalitet mm. Den samhällsekonomiska vinsten visar sig inte i någon resultat- och balansräkning, men måste ändå värderas.

Upprustning av Järva kan innebära en lönsammare fastighetsförvaltning om man exempelvis beaktar de energieffektiviseringar som upprustningar kan ge upphov till.

Vi anser att Stockholms Stad har mandat och intresse av att uppdra åt sina bostadsbolag att genomföra varsamma upprustningar och att göra avkall på de avkastningskrav staden ställer på bolaget.

Upprustning av Järva

Upprustning/ombyggnad av fastigheter är den mest komplicerade process Hyresgästföreningen och hyresvärdar har att hantera. Varje enskilt projekt har sina egna förutsättningar. Det viktiga är att de överväganden som görs i det enskilda projektet kan härledas ur en gemensam principiell inställning och därigenom kan motiveras och kommuniceras med hyresgäster.

Denna vägledning kan sammanfattas i följande tre punkter:

1. Berörda hyresgäster skall ha inflytande. Hyresgästföreningens stöd och arbetssätt för ökat inflytande skall motsvara berörda hyresgästers efterfrågan på

varsamhet och funktion. Berörda intressenter ska hjälpa berörda hyresgäster att kanalisera och organiseras sig i form av upprättande av olika samråd, arbetsgrupper, gårdsföreningar mm. Intressenterna i Järva skall försöka begränsa åtgärderna på hyresgästernas villkor.

2. Upprustningar skall göras med varsamhet. Bostadsbolagen ska visa på alternativ utifrån fastighetens förutsättningar och grundläggande underhållsbehov. Detta perspektiv bör vara vägledande. Målet är att förhandla fram rimliga förhandlingsöverenskommelser med möjlighet till tillval med prislapp.
3. Hyresförändringen efter upprustning ska motsvara standardhöjningen/förändringen av bruksvärdet och kostnadstäckning för de nyinvesteringar som höjer bostadskvaliteten när det gäller grundläggande funktioner i fastigheten. Alla övriga underhållsåtgärder bör finansieras inom ramen för de årliga hyresöverenskommelserna.

Mobilisering

Det måste upprättas tydliga mål för att lyckas hela vägen. Miljonprogramsområden består av medborgare från olika länder. Det ställer stora krav på personalen som skall jobba i området. Man måste skola in personalen i en decentraliserad organisation där alla ska arbeta nära hyresgästerna och uttrycka sig klart och tydligt.

Det kan visa sig att en hel del av problemen inte är direkt kopplade till bostäderna men ändå påverkar situationen i bostadsområdet negativt.

Ett organiserat informationsarbete för att engagera hyresgästerna bör startas. Utställningar, möten som kan ordnas, information som kan skickas till hyresgästerna mm.

Vägledning om varsamhet och funktionalitet

Intressenterna bör diskutera med våra hyresgäster vilka åtgärder som kan anses som nödvändiga och vilken funktionalitetsgrad som behöver uppnås vid upprustning. Stöd kan sökas i

- Boverkets ändringsråd, BÄR.
- Erfarenheter från väl genomförda, varsamma projekt i olika delar av landet.
- Rapporten "Varsamt & sparsamt. Förnyelse av 1950-talets bostäder" skriven av Ingela Blomberg. Formas och SABO 2003.
- Svenska Bostäders vägledning "Vällingby och Grimsta – att vårda och utveckla ett 1950-talsområde" framtaget av Laila Reppen och publicerad 2003.

Framgång vid förnyelse

Helhetssyn – Frågor som välfärd, sysselsättning och utanförskap behandlas parallellt med den fysiska upprustningen. Samhällsentreprenad är en modell för detta.

Ågardirektiv – En grundläggande och uttalad vilja hos ägaren över de förändringar som krävs.

Kunskap – Förnyelsearbetet måste baseras på faktainsamling om området och upprust-

ningsbehov samt fakta om de boendes livsvillkor, ekonomi, attityder till förändring. *Nytänkande i fråga om förvaltning och organisation* – Organisationen ska genom sitt arbetssätt garantera närhet till kunderna. I ett mångkulturellt område bör personalen spegla de boende. Därför är det viktigt att bygga upp en mångkulturell organisation, aktivare förvaltning och nya arbetssätt.

Kommunikation Generös informationsspridning om planer och fysiska förändringsåtgärder under hela processen upprättas för att skapa delaktighet och vinna samsyn om målen bland alla berörda. Här kan hyresgästerna ses som uppdragsgivare.

Mobilisering och delaktigt – De boendes engagemang i förändringarna är ingen självklarhet. De behöver stimuleras genom uthållig mobilisering informationsträffar, hembesök, gemensamma vandringar i området och så vidare. Ta reda på vad de tycker är de viktigaste frågorna i området. Många gånger vill hyresgästerna ha enklare lösningar än vad arkitekter och bolag tror.

Upprustning/förnyelse – Genom en fysisk investering vaknar intresset hos hyresgästerna och andra aktörer. Men hyresvärdarna måste vara tydliga med vilka ekonomiska ramar som finns.

Sammanlänka med övriga staden Varje område har sina särskilda behov. Bryt isoleringen, fysiskt och socialt. Se till att invånarna ges samma service och förutsättningar som i övriga stadsdelar. Det finns ett stort värde att bygga eller skapa förbindelser med andra områden till exempel i form av ny kollektivtrafik. Stöd den närservice som finns om den fyller en funktion.

Identitet som ger självförtroende – Betona egenskaper som ger det en särprägel. Betona det positiva. Låt de boende känna stolthet över det nya som växer fram. Det är viktigt att få sin miljö uppvärderad i omvärldens ögon.

Effektkontroll – Det är hyresgäster som är experter på att bo. Man ska därför göra årliga mätningar av hyresgästernas attityder och vidta nödvändiga korrigeringar.

Järfälla kommun

Järfälla kommuns remissvar daterat den 27 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Järfälla kommun har inte haft möjlighet att lämna ett genomarbetat remissvar men anser att det pågående arbetet med utvecklingen av Stockholms stadsdelar runt Järfältet är intressant också för Järfälla och följer arbetet med stort intresse och vill framhålla att det är angeläget med fortsatt nära samarbete mellan grannkommunerna.

Kista Science City AB

Kista Science City AB:s remissvar daterat den 11 november 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Järvalyftet är en välkommen kraftsamling för att åstadkomma en positiv utveckling i de sex stadsdelarna kring Järvafältet. De nio utvecklingsteman som presenteras känns alla angelägna för stadsdelarna kring Järvafältet. Ur ett snävare Kistaperspektiv är de viktigaste åtgärderna följande:

- Länka samman stadsdelarna
- Koppla ihop gatunätet
- Förbättra kapaciteten på väganslutningarna till infartslederna
- Utveckla de centrala stråken
- Bryt trafiksepareringen – där det gör nytta
- Gör gångvägnätet tydligare

Ur ett Kistaperspektiv välkomnas också ambitionen att bygga nytt i strategiska områden. Det är viktigt att komplettera med sådan bebyggelse som är underrepresenterad i området. Därför ser vi med tillförsikt på den pågående planeringen för ny bostadsbebyggelse i Kista Gård och Kistahöjden. Vi är också mycket positiva till satsningarna som görs på vägnätet inom Kista arbetsområde.

Järvavisionen ansluter till visionen som finns för Kista Science City. En mer stadslig miljö eftersträvas och arbetsområdets ofta torftiga industrikaraktär behöver lyftas till en nivå som anstår ett av världens främsta IT-kluster.

Hela området utefter E4:an bör utvecklas så att man tydliggör och synliggör IT-klustret. Idag döljs Kistas framtidsinriktade verksamheter bakom en trädriddå.

En central fråga är att Kistagången bör omvandlas till en livlig stadsgata med bl a välkomnande bottenvåningar med restauranger, kaféer och mindre butiker. Hela sträckan mellan Helenelunds pendeltågsstation och Kista Galleria måste kännas trygg och inbjudande för gångtrafik även kvällstid. Den trafikutredning som nu är färdigställd bör snarast efterföljas av ett gestaltungsprogram med inriktningen att en ombyggnad startar under 2010, dvs strax efter att Torsnästorget är ombyggt och klart. Här finns stora möjligheter att genomföra ett projekt i samverkan mellan fastighetsägare och Stockholms Stad. En viktig utgångspunkt i en förändring av Kistagången är att biltaxin släpps in på hela gatan. Om en förutsättning för detta är att busstrafiken tar en annan väg så är det att föredra.

Förbindelserna mellan Kista och Sollentuna behöver förstärkas och vidareutvecklas. Det handlar om gång- och cykelvägar, biltrafik men förstås även om kollektivtrafik. En förlängning av snabbspårvägen är en central fråga i detta sammanhang. Det är även viktigt att förbindelserna till ett framtida arbets- och bostadsområde i Kymlinge upprätthålls och förstärks.

Gångförbindelserna från arbetsområdena till T-banestationerna i främst Husby och Akalla behöver ses över och rustas upp. Idag upplevs många av gångvägarna som otrygga med dåligt underhåll. Kista tunnelbanestation och bussterminal är i stort behov av en upprustning så att den svarar upp mot den omkringliggande miljön i Gallerian och Kista. Vi är medvetna om att detta inte uteslutande är en fråga för Stockholms

Stad, men det är en viktig fråga som måste behandlas i den framtida planeringen.

En Stockholmsutställning av internationell klass på Järvafältet, med en ny modern kollektivtrafiklösning, är ett spännande projekt som sannolikt ger positiva effekter för utvecklingen i området.

Järvavisionens ambition att knyta samman stadsdelarna och att binda ihop bostadsområdena med omkringliggande arbetsområden, både befintliga och nya planerade områden, är prioriterat. En aktivering av Järvafältet med lämpliga företeelser och aktiviteter är även det mycket positivt ur vårt perspektiv.

I Stadsdelarna runt Järvafältet finns en stor potential när det gäller framtida kompetensförsörjning för företagen inom Kista Science City. Kista Science City AB och Stiftelsen Electrum deltar/driver ett flertal projekt som syftar till att väcka det naturvetenskapliga intresset hos ungdomar som står inför valet till högre studier. Nämnas kan "Future Friday", där KTH, Stockholms Universitet och de lokala företagen bjuder in gymnasieelever till en mäsas för att visa vilka spännande arbeten utbildningarna i Kista kan leda till. Ett annat exempel är projektet Exploatorium där även Tensta gymnasium deltar: Det är en utställning - experimentverkstad där eleverna kan få testa ny och gammal teknik för att förstå dess grunder.

Stockholm Stads planer på att skapa "Kista Kulturarena" i anslutning till Kista Galleria bör fullföljas för att skapa en mångkulturell mötesplats som bygger broar både kulturellt och kunskapsmässigt. "Kista Kulturarena" har förutsättningar att bli en mötesplats och en företeelse som ger både boende inom Järvafältet och Stockholm Stad en uppmärksamhet som ger positiva effekter för hela utvecklingen i området.

Miljöpartiet de Gröna

Miljöpartiet de Gröna har inkommit med ett remissvar från Stockholms stad (24 oktober 2008) och ett från Järva (odaterat). Remissvaren har i huvudsak följande lydelse.

Miljöpartiet de Gröna i Stockholms stad:

Järvalyftet ska vara ett projekt för upprustning, boendeflyttande och demokrati. Järvalyftet

utvecklades från början under bred politisk enighet, men något gick snett på vägen. Utvecklingen behöver från och med nu vara positiv, och får inte leda till att den borgerliga

majoriteten i praktiken byter ut befolkningen i Järvastadsdelarna.

Järvalyftet är viktigt. Upprustningen av Järva kan bli en modell för hur man kan renovera

miljöprogramsområden med respekt för de boende i området och med respekt för miljön. De renoveringar som görs nu ska hålla i många decennier – det är viktigt att det blir bra från början.

Kopplingen mellan Järvalyftets målbild och vision och i förlängningen genomfö-

rande är för svag. Målbilden, som alla kommunfullmäktiges partier står bakom, anger att Järvalyftet ska ha fokus på lika rättigheter och miljöhänsyn. Visionen däremot domineras av stadsbyggnadsfrågor som saknar både genomgripande sociala och miljö- och klimatperspektiv. För att motverka denna snedvridning borde sammansättningen av projektgruppen ha inkluderat personer från samtliga nämndkontor.

Visionen bygger alldeles för lite på utveckling och förbättring av befintliga kvaliteter i Järva. Det gäller till exempel de befintliga mindre centrumbildningarna som det bör satsas på, de befintliga bostäderna som behöver renoveras, rustas och energieffektiviseras. Den befintliga fantastiska grönstrukturen ska utvecklas med hänsyn till den biologiska mångfalden. Resurser som Kista gård, Akalla by och Eggeby gård bör tillvaratas. Stadens inriktning måste utgå mer från det som finns och bygga på detta och förbättra det.

Staden har en underhållsskuld till Järvaborna som innebär att renoveringar inte ska behöva betalas med höjda hyror. Järvalyftet ska heller inte styras av olika aktörers intresse av mark i området utan marken ska alltid användas utifrån Järvabornas behov och intressen.

Visionen saknar fokus på allas lika rättigheter och tillvaratagande av Järvas mångkulturella karaktär. Ett aktivt arbete för lika rättigheter kräver politiska insatser. Diskriminerande normer upprätthålls till stor del genom politiska beslut och kan också motverkas genom sådana. Järvalyftet måste visa en aktiv politik för allas lika rättigheter. Järvalyftet bör också ha ett tydligare fokus på barns, ungdomars och kvinnors villkor. Upprustningen måste ske med barns och ungdomars behov i centrum och ha ett tydligt genusperspektiv.

Utgångspunkten för Järvalyftet måste hela tiden vara de människor som bor och lever i Järvaområdet. Upprustning och andra aktiviteter ska genomföras för nuvarande Järvabor, och absolut inte utgå från en tanke om att delar av befolkningen ska bytas ut. Det är Järvaborna som under lång tid levt med eftersatt underhåll, och det är de som ska gynnas av Järvalyftet. Projektet ska inte utgå ifrån en svensk medelklassstereotyp om vad ”attraktivt boende” innebär. Alla aktiviteter inom Järvalyftet måste utgå ifrån den befolkningsstruktur som råder i Järva – det är fler personer per ytenhet och fler barn och ungdomar än snittet i Stockholm. Det innebär att slitaget och därmed underhållsbehovet är större.

Ett av Järvalyftets viktigaste mål måste vara att alla ska kunna bo kvar i sina lägenheter, även på lång sikt. Det innebär att renoveringar och energieffektiviseringar ska ske utan stora hyreshöjningar. Hyresgästerna har redan betalat renoveringarna flera gånger om genom att betala hyra samtidigt som underhållet har varit eftersatt. Det är staden som har en skuld till hyresgästerna, inte hyresgästerna som ska betala renoveringarna genom höjda hyror.

Miljöpartiet vill genomföra Järvalyftet genom att utgå ifrån de boende på riktigt. Svenska Bostäder behöver tillsammans med en eller fler arkitekter/stadsplanerare gå runt hos de boende och verkligen diskutera hur deras framtidsvision ser ut. Tjänstemännen ska särskilt ta hänsyn till barns och ungdomars åsikter samt ha ett genusperspektiv på dels sociala förbättringar och dels inom- och utomhusmiljö. När informa-

tionen har samlats in och sammanställts, får projektgruppen i uppdrag att utveckla förslag som politiker får ta ställning till och diskutera med de boende. Endast på detta sätt kan Järva utvecklas till ett modernt och miljövänligt boende som människor kan och vill bo kvar i.

Boendemiljön måste i sin helhet ha kvaliteter som människor upplever som attraktiva, så som blandade boendeformer och både små och stora lägenheter. Värden som vackra hus och trivsamma gårdar, värdiga entréer, levande parker och affärskvarter, mångfald av språk och kulturer är berikande och positiva värden.

På Järva finns många hus som förbrukar mycket energi. Med nya klimatskal, bättre ventilation, driftjusteringar och närvarostyrd belysning kan energianvändningen halveras. Miljöpartiets förslag till budget innehåller 2 miljarder kronor som ska användas för att finansiera den energieffektivisering som görs utöver normala åtgärder. Genom att anlita lokal arbetskraft skapas arbetstillfällen. Ombyggnaderna görs i samråd med Stockholms stadsmuseum så att kulturhistoriska värden inte förloras. För att spara kostnader och minska avfall görs ombyggnaden så varsamt som möjligt.

Svenska Bostäder ska satsa på förnybar energi, i form av solfångare, solceller och vindkraft. De platta taken i miljonprogramsområdena lämpar sig väl för sådana lösningar. Samtliga miljonprogramshus som byggs om ska förses med solfångare och solceller. När fönster ska bytas eller fasader göras om satsas på de mest energieffektiva alternativen. Hyresgästerna spelar en viktig roll för energibesparingarna. Svenska Bostäder ska därför informera om hur energianvändningen kan minskas på olika språk för att nå alla hyresgäster. Bolaget ska också införa individuell mätning och debitering av varmvatten över hela beståndet.

Det är bra att det finns blandade upplåtelseformer i Järva, men till stor del är detta redan uppnått. Projektet ska inte utgå ifrån en myt om att det bara finns hyresrätter i området. I Akalla och Kista är redan bostadsrätter den dominerande boendeformen, och Tensta och Husby har mer än en tredjedel bostadsrätter. Endast i Rinkeby är i princip hela beståndet hyresrätter. Det måste också finnas en definition av vad ”blandade upplåtelseformer” faktiskt betyder. Idag verkar det betyda att hyresgäster till varje pris ska ombilda till bostadsrätter. Områden som är blandade på riktigt bör därmed också ha bevarade hyresrätter samt en del kooperativa hyresrätter.

Ombildningarna i Järva måste stoppas. Miljonprogramsfastigheterna har stort underhållsbehov och det kommer att innebära mycket höga kostnader för en bostadsrättsförening att renovera, vilket innebär en allvarlig ekonomisk risk för de boende.

Bostadsbolagen har i många fall struntat i underhållet i väntan på ombildning, vilket gör läget än mer akut. Den borgerliga majoriteten har drivit en oansvarig kampanj för att få hyresgästerna att ombilda till bostadsrätter i Järva. Många hyresgäster har känt sig pressade att ombilda, trots att de varit tveksamma till den finansiella risken. När hyresgästerna är ointresserade av ombildning, har deras fastigheter i flera fall sålts till privata värdar mot deras vilja.

Den borgerliga majoriteten har dessutom låtit högrisklåneföretag att marknadsföra sig på möten arrangerade av staden. Människor riskerar att ta dyra lån som försätter dem i en allvarlig skuldfälla.

Järvalyftet kommer aldrig att bli framgångsrikt om det inte finns en fungerande offentlig service i området. Järvaområdet måste ha fungerande skolor, socialtjänst, bibliotek, träffpunkter och annan service. En ökad satsning på kulturella mötesplatser, där alla kan träffas över generationsgränserna, behövs. Det räcker inte, som i visionsdokumentet, att uttrycka hur viktigt det är med utbildning och språkundervisning. Staden måste tillföra mer resurser till skola, förskola, sfi och annan vuxenutbildning. Skolor av hög kvalitet där elever lär sig konstruktiva sätt att lösa konflikter är den bästa investeringen för Järvas framtid. Järvas ungdomar måste dock ha något att göra även utanför skoltid – det måste finnas väl fungerande ungdomsgårdar och gymnasieeleverna ska få SL-kort så att de inte blir fångar i stadsdelen. En av de viktigaste åtgärderna för Järvas framtid är att möjliggöra egen försörjning för fler invånare, antingen genom anställning eller eget företagande. På Järvaområdet bor det många människor med en hög utbildning, och ofta lång arbets- och livserfarenhet från sina ursprungsländer. Att inte ta tillvara all denna kompetens är ett resursslöseri och det måste ske krafttag på det området.

Ett levande centrum innebär att småföretagare ska ha möjlighet att bedriva sina verksamheter under rimliga villkor. Järvaområdet behöver framför allt fler små, billiga lokaler. Idag är lokalhyrorna på många håll orimligt höga eftersom standarden utgår från gallerior där i princip bara stora affärskedjor har råd att etablera sig. Lokalvärdarna i området måste bli mer aktiva och lyssna på företagarnas behov. I Järva är småföretagarna också eldsjälar och bidrar till en social gemenskap, något som bör tas tillvara bättre av Svenska Bostäder och de andra lokalvärdarna. Idag lever många företagare i området med sexmånaders rivningskontrakt och får bara minimala och kortsiktiga underhållsätgärder. Lokalvärdarna måste istället uppmuntra småföretagande genom att erbjuda rimliga hyror i långsiktiga kontrakt i väl underhållna lokaler men framför allt föra en aktiv dialog med företagarna. Dessutom skulle lokalvärdarna kunna bidra med information till de boende om vad som händer i området.

Inom ramen för Järvalyftet behövs en satsning på socialt företagande. Människor som står långt ifrån arbetsmarknaden kan komma tillbaka tack vare ett anpassat arbets sätt. Järvas engagerade frivilligorganisationer och 4H-gårdar måste få bättre ekonomiskt stöd. Vi föreslår en modell med kommunalt lönebidrag i kombination med statligt stöd som frivilligorganisationer kan använda för att till en mycket låg kostnad anställa människor som står långt ifrån arbetsmarknaden. Lokal upphandling och rekrytering ska användas i största möjliga omfattning.

Idag pressas sfi-elever ut i arbetslivet när deras introduktionsperiod på 18 månader är över, oavsett till vilken nivå de har nått i sina studier. Det innebär ofta att de tvingas ta okvalificerade arbeten, eftersom ett kvalificerat arbete knappast går att få utan tillräckliga kunskaper i svenska. Minimnivån borde vara att eleverna åtminstone klarar nationella provet i svenska, vilket är den nivå som alla uppväxta i Sverige förväntas klara efter nio års grundskola. Genom att introduktionsprogrammet utformas så att alla som påbörjar sfi har rätt att med ersättning studera till och med nivån för nationella provet, under förutsättning att eleverna sköter sina studier i rimlig takt, minskar risken för strukturell diskriminering av nyanlända.

Ett aktivare samarbete ska ske mellan skola, socialtjänst, fältassistenter och polis. Socialtjänsten måste få mer reella resurser, inte bara fler uppgifter. SL-kort måste ingå i normen för försörjningsstöd.

Järvafältet skulle ha mycket att vinna på om möjligheterna för friluftsliv stärktes. Tydligare entréer med friluftskartor behövs, och ett Naturum med information om djur och natur på olika språk skulle vara en värdefull förstärkning. Ett friluftsbad vid Eggeby gård har länge önskats av de boende. Badet ska byggas och drivas med största möjliga klimathänsyn och med befintliga parkeringsplatser. Järvafältet behöver däremot inte någon ”evenemangsplats” eller arena. En arena skulle oundvikligen innebära att man måste bygga fler parkeringsplatser och vägar, vilket tillsammans med ökad ljudnivå skulle störa naturmiljön. Däremot kan en liten amfiteater dit det leder gångvägar vara ett passande alternativ. Spontanidrott ska uppmuntras och alla idrottssatsningar ska vara lika tillgängliga för flickor/kvinnor som för pojkar/män.

I visionen saknas hänvisning till den länge diskuterade begravningsplatsen i Järvaområdet. En begravningsplats som ligger nära befolkningen blir ytterligare en mötesplats i området. En mötesplats mellan generationer, traditioner och kulturer. Dessutom innebär en ny multietnisk begravningsplats vid Järvafältet minskade transporter av kistor och besökare från området och till begravningsplatser med särskilda gravplatser i andra delar av staden. Motocrossbanan måste avvecklas omgående och Hansta naturreservat återställas.

Förbifart Stockholm ska inte byggas! En förbifart leder till ökad trafik, förstör klimatet och minskar inte trängselproblemet i innerstaden. Om förbifarten byggs leder den till dramatiskt sämre levnadsvillkor för Järvas invånare, inte minst till följd av ökade bullernivåer och partikelhalter. Bullerskydden runt Järva måste vara effektiva. Buller sänker livskvaliteten och kan till och med leda till inlärningsproblem hos barn. Vi måste ta tillvara Järvafältets attraktionskraft som en relativt bullerfri zon, dit både Järvabor och människor från andra områden kan söka sig för att hämta andan.

En konkret mycket bra åtgärd som alla partier en gång var ense om, var att förlägga E18 i tunnel förbi Rinkeby-Tensta-Husby, så att motorvägen i ytläge kunde byggas om till lokalgata kantad av bostäder och verksamhetslokaler. Så skulle miljö- och hälsoinfrånget byggas bort och befolkningen bättre få tillgång till kulturresevatet. Det är ett oerhört svek mot befolkningen att man frångått denna planering.

I andra hand är det ytterst viktigt att åtminstone de planerade överdäckningarna av E18 genomförs samt att en längre sträcka överdäckas än de nu två planerade områdena. Det är vansinne att anlägga en bussgata tvärs över Järvafältet. Fältet kommer att klippas av och med bussar kommer oundvikligen bilar. I första hand ska istället befintlig kollektivtrafik förstärkas. Den nya tvärbanan kommer att fylla en stor funktion och bör påskyndas. Tunnelbanan bör snarast förlängas från Hjulsta till Barkarby och från Akalla till Barkarby. De nordliga pendeltågsgrenarna (Helenelund-Barkarby) ska kopplas ihop med spårsvagn eller tunnelbana, och att den sträckningen ska passera i de nordvästra delarna av Järva, ungefär som vägen Akallalänken går nu.

Järvastadsdelarna är redan ett av ytterstadens hårdast exploaterade område och tillägg måste ske med eftertanke. Ny bebyggelse ska under inga omständigheter ske på

Järvafältet, utan dess status som kulturresevat ska respekteras.

De projekt som introducerades under boutställningen i Tensta bör fortsättas och fullföljas, såsom t ex kollektivhuset och Svenska Bostäders projekt med att skapa mer varierade bostadsstorlekar inom beståndet, påbyggnad för ”levande gavlar” och lokal-längor för småföretag. Särskilt stora lägenheter för storfamiljer och små lägenheter för singelhushåll behövs.

Grönstråken söder om Tensta-Rinkeby och genom Spångadalen (nord-sydstråket mellan Tensta-Rinkeby) är lika värdefulla som Järvafältet och ska inte exploateras. Att bygga igen grönytorna mellan Tensta-Solhem (Solhöjden) och mellan Rinkeby-Bromsten är inte en effektiv integrationsstrategi utan omöjliggör tvärtom de utomshusaktiviteter som idag sker där. Kymlinge ska inte byggas ut. Däremot är det bra att knyta ihop Rinkeby och Ursvik. Järva behöver inte mer storskalig betongarkitektur med loftgångar. Nybyggnation bör istället präglas av småskalighet och naturmaterial, särskilt de byggnader som är närmast Järvafältet. Lär av vad som fungerar i Järva! Småskalig arkitektur närmast naturen lockar ut människor i högre grad än storskaliga ”murar” mot fältet. Järvalyftet är en chans att visa hur miljonprogramsområden kan upprustas modernt, mänskligt och miljövänligt. Låt oss ta tillvara detta tillfälle!

MP JÄRVA

Vision Järva 2030 är tänkt vara den samlade vision om hur man kan implementera Järvalyftet som ett långsiktigt utvecklingsarbete i Järvastadsdelarna. Begränsningsområdet för visionen är den politiskt satta målbilden, nämligen boendefrågor, stärkt utbildning, fler jobb och ökat företagande samt trygghet.

Vision Järva 2030 har presenterat konkreta och handfasta förslag på stads- och trafikplanering, även om prioriteringen och lämpligheten av dessa kan diskuteras. Vad gäller de resterande målbilderna: flera jobb, trygghet och stärkt utbildning har Vision Järva 2030 lagt fram vaga förslag eller inga alls. Låt oss problematisera frågeställningen, är Vision Järva 2030 endast en fråga om stadsplaneringsfrågor eller också en helhetsfråga om lokal socioekonomisk utveckling? Att många Järvabor är ekonomiskt svaga är en sak, men kan demografisk förändring vara önskvärd till varje pris? Det är en stor brist i Vision Järva 2030 att frågeställningen inte har problematiserats och att det saknas en konsekvensanalys av de lagda förslagen.

Om alla stadsplaneringsförslag genomförs kan man ändå ställa sig frågan: Är de sociala problemen nu lösta? Häpnadsväckande är att Vision Järva 2030 säger sig utgå ifrån vad boende i stadsdelarna har för önskelista och prioriteringar, men samtidigt observerar vi i visionen en stor avsaknad av underifrånperspektiv och en ovilja att ge en ärlig chans till det som de boende i Järva vill. Med största sannolikhet kommer den oro som ligger bakom de opinionsyttringar som vi såg i Husby inte att lugna sig efter presentationen av Vision Järva 2030. Tyvärr finns fortfarande en stor misstro mellan företrädare för Järvalyftet och de boende i Järva.

Järvalyftet är viktigt!

Järvalyftet måste bli en mycket positiv förändring för de boende i Järvaområdet! Upp-

rustningen av Järva kan stå som modell för renoveringen av andra delar av miljonprogrammet. Också därför är det mycket viktigt att Järvalyftet blir ett exempel för hur man kan renovera med respekt för de boende i området och med respekt för miljön. De renoveringar som görs nu ska kanske hålla i många decennier – det är viktigt att det blir bra från början.

Järvalyftet måste bli ett långsiktigt positivt lyft!

Inom Miljonprogrammet har flera olika projekt avlöst varandra under årtionden. Mycket bra har hänt och även dessvärre avvecklats. Men trots detta finns det fortfarande mycket som behöver utvecklas och förbättras. Vi som har levt med dessa satsningar har svårt att förstå vad det är som gör att Järvalyftet och vision Järva 2030 skulle lyckas bättre. För att uppnå den kontinuitet i utvecklingsarbetet som omnämns i Vision Järva 2030 och få ett långsiktigt hållbart resultat så kan man inte arbeta i korta tillfälliga projektformer.

Den viktigaste utgångspunkten har dock varit Järvabornas egen syn på sina stadsdelar, säger man i Järvalyftet. Ändå har det redan beslutats en massa innan denna remissprocess kring Vision Järva 2030 kom. Järvalyftet har redan lyckats få en massa Järvabor att bli uppretade och att känna sig överkörda. Vi ska använda ”omvänd planprocess” i upprustningen av Järvaområdet! Börja med de boendes idéer, börja inte med byråkraters och arkitekters idéer. Omvänd planprocess har redan provats i Kärrtorp, med goda resultat.

Renoveringar och hyror

Hyrorna ska förbli rimliga även efter renoveringen, så att alla som bor i Järva ska ha råd att bo kvar. Renoveringarna måste alltså ske utan (större) hyreshöjning – hyresgästerna har redan betalt för renoveringen genom bristande underhåll under många år. Hyresrätter ska fortsatt stå för en betydande del av bostadsbeståndet. Bra fastighetskötsel borde vara en självklarhet, det ska inte behöva stå som en vision i Vision Järva 2030. Renoveringar ska behövsstyras. Det kan vara olika nivåer på renoveringarna utifrån den enskilda hyresgästens behov och önskemål.

Vi vill inte att man ska riva hus i Järvaområdet.

Det är bra att renovera – men det ska inte kosta för hyresgästerna. En liten hyreshöjning kan vara acceptabel, men det ska vara en rimlig hyreshöjning. Först väntade bostadsbolagen med renoveringar – sedan hastar de fram det. Det var dåligt underhåll av bostäderna även under vår majoritetsperiod. Folk har redan betalat för större delen av de framtida renoveringarna. Om man sänker avkastningskraven på bostadsbolagen, t ex Svenska Bostäder, kan man hålla nere hyrorna. Som det är nu har bolagen höga avkastningskrav.

Ett antal byggbolag tar över en del av planeringen och ansvaret för renovering och upprustning i Husby och Hjulsta. Vilka effekter får detta för medborgarnas möjlighet att ha inflytande över sitt boende? Risken är att dessa bolag går fram ännu hårdare än Svenska Bostäder i sina planer på dyra renoveringar och hyreshöjningar.

Bra boendemiljö och mer varierad stadsmiljö

Komplettera varsamt

Vi är positiva till en blandning av olika boendeformer. När det ska byggas vill vi utreda noggrannare var det är lämpligt att bygga. Byggande ska ske mycket varsamt. Vi är helt emot att man exploaterar Järvafältet. Vi är t ex mot en bussgata över Järvafältet. Vi ska inte bygga på grönområden och oexploaterad mark.

Järvaområdena hör redan till ytterstadens hårdast exploaterade konstaterar man i Vision Järva. Ändå föreslår man en kraftig förtätning i och runt stadsdelarna. Visst finns det fortfarande några tomma parkeringar och överbliven mark intill gator och vägar etc., som kan användas bättre. Men inte i den utsträckning som förslås i Vision Järva 2030. Det finns kvarter som skulle vinna på en förtätning typ punkthus och annan kompletterings-bebyggelse framförallt för att få en livligare och mer stadsmässig intressant arkitektur.

Fler hustyper, lägenhetstyper och upplåtelseformer

Boendemiljön måste i sin helhet ha kvaliteter som människor upplever som attraktiva, så som blandade boendeformer, både små och stora lägenheter. Värden som vackra hus och trivsamma gårdar, värdiga entréer, levande parker och affärskvarter, mångfald av språk och kulturer är berikande och positiva värden.

Stora bostäder för stora hushåll, smålägenheter för t ex ungdomar ska finnas. Som man säger i remissen ”Denna obalans går inte att rå på enbart med nybyggnation. Här visade bomässan Tensta Bo 06 att miljonprogrammets rationella byggteknik möjliggör nya planlösningar genom smart ombyggnad.” Där visades utmärkta förändringar av befintliga lägenheter, påbyggnad av husen vid Tensta Allé och varliga kompletterings-bebyggelse som ett framtida kollektivhus på Tisslingeplan.

En ökad variation av upplåtelseformerna kan fås vid nybyggnation. Att omvandla hyresrätter till bostadsrätt måste ske på hyresgästernas initiativ. Många lägenheter från miljonprogrammets dagar anses vara bra genom att de ofta är ljusa och funktionella. Detta kan tjäna som goda exempel i det fortsatta bebyggelsearbetet.

Betydande energieffektivisering utan hyreshöjning

Bättre energi- och värmelösningar i husen är viktigt för att spara miljön, spara pengar i uppvärmningskostnader för hyresvärd och hyresgäster och se till att de boende inte längre behöver frysa inomhus på vintrarna. Detta sker genom att man tätar husen mycket bättre samt ändrar t ex ventilationslösningar för värmeåtervinning. Energieffektivisering blir en besparing på sikt.

När husen renoveras ska därför genomgripande energibesparingsåtgärder genomföras – kanske kan man göra om husen till passivhus (som inte behöver ytterligare tillförd energi för uppvärmning utöver den värme som alstras av elektriska apparater och kroppsvärme från dem som bor där) eller åtminstone i vissa fall t o m plushus (som producerar mer energi än vad det konsumerar, genom solfångare och solceller).

Kvarboende och bostadskö

Alla som vill ska kunna bo kvar. Om man bor kvar känner man ansvar för området. Man ska få bukt med den olagliga andrahandsuthyrningen. Om inte lägenheter som egentligen är lediga anmäls till Bostadsförmedlingens kö blir det orättvist mot dem som köar.

Bevara hyresrätten!

Tanken att alla ska äga sin egen bostad är inte realistisk. Vi måste ha hyresrätten kvar! Varierande upplåtelseformer ska finnas – det ska finnas hyreslägenheter som folk har råd med. Den kooperativa hyresrätten ska utvecklas som ett alternativ till bostadsrätt.

”Järvasänket”?

Tyvär har den borgerliga majoriteten – samtidigt som man sagt sig vilja satsa på stadsdelarna på Järvafältet – skurit ner på verksamheter i de berörda stadsdelarna. Detta har visat sig bl a i personalminskningar i stadsdelsförvaltningar, t ex i äldreomsorgen. Man har lagt ner Dalhagsskolan och ungdomsgården Gula Gården i Husby. Vårdcentralen i Akalla har fungerat dåligt. Vårdcentralen i Rinkeby har tvingats skära ner med hälften av sin personal, p g a den borgerliga majoritetens nya ersättningssystem i landstinget, som inte ger samma ersättning till socioekonomiskt utsatta områden.

Med Miljöpartiets Järvalyft blir det ett lyft på alla nivåer.

Trygghet i vardagen

Det liggande förslaget för vision för Järva lägger för stor betoning på att bygga bort otrygghet. Trygghet bygger på att man har en trygg försörjning, en bostad, utbildning och ett värdigt liv och kan bestämma över sig själv.

Trygghet bygger mycket på hemkänsla. Minskad omsättning på hyresgäster genom att erbjuda en bra boendemiljö med bra service, bra skolor, bra boendeformer och en god kontakt grannar emellan leder till trygghet och trivsel.

Portvaktens roll förr var att vara ständigt närvarande och en hjälpande hand för de boende i kvarteret och bidrog till en ökad trygghet. Det är en person som idag bör återinföras av bostadsföretagen. Egentligen är det farligare bo i centrala staden. Samverkan mellan många aktörer för trygghet – skola, polis, socialtjänst m fl, är viktigt. Fritidsverksamhet för ungdomar måste utvecklas.

Barn/Ungdom/Fritid

Skolan bör samarbeta med fältassistenter, polisen med flera aktörer som kan bidra till att höja närvaron av vuxna ute i stadsdelen och därigenom öka tryggheten särskilt på kvällstid. Vi måste ha en trygg skola för alla.

Nya svenskar kan inte tas med i statistiken för hur många barn som uppnår gymnasiebehörigheter. Det ger ingen rättvisa åt det arbete som skolbarnen och skolpersona-

len gör. När får vi se jämförande statistik som visar hur det går för barn i olika stadsdelar som gått svensk grundskola i nio år?

Barnens och ungdomarnas behov måste genomsyra allt stadsförnyelsearbetet. Ett rikt urval av fritidsaktiviteter ska vara självklart. Ungdomsmottagning, BUP, skolkuratorer m m ska finnas till hands för alla som behöver sådan service.

Det lokala föreningslivet ska ges bra möjligheter att verka i området. Blå huset i Tensta ska kunna erbjuda ett brett aktivitetsprogram för alla åldrar och även för vuxna och familjer. Ungdomsgårdarna och Reactor i Husby/Kista ska utvecklas.

Skolans och förskolelokaler ska kunna samutnyttjas bättre på kvällstid för föreningslivet m m.

Vuxna ska erbjudas möjlighet till gymna och motion inom gångavstånd från hemmet, t ex i skolans gymnasal. Simhallen ska vara tillgänglig för alla genom låga taxor för bad, gym m m. Låt byggherrarna bekosta Husbybadets reovering.

Ett rent och snyggt Järva kan genomföras med stöd av föreningslivet. Hemgårdar ska utvecklas – för gamla och unga tillsammans. Akalla By:s 4H och Spånga By:s 4H ska värnas och utvecklas. Fritidsverksamhet för ungdomar måste utvecklas. Utveckla hemgårdar med utbyte med skolorna. Hemgårdar kan spela en stor roll i att möjliggöra för en framtidstro och en meningsfull vardag. På hemgårdarna möts man även över generationsgränser vilket är av oerhörd vikt att vi återskapar dessa, inte bara på Järva-fältet utan i hela staden.

Skola

Det är viktigt att skolan håller hög kvalitet. Humanistiska värden, social mognad, etik, moral, t ex genom Livskunskap, måste utvecklas i skolorna. Skolans lokaler och förskolelokaler ska vara ändamålsenliga.

Vård

Akutvården ska finnas nära dem som bor i Järva. Bra mödravård och barnvårdscentral ska finnas i området.

Snyggt område

Människorna i Järva ska känna att man bryr sig om miljön så som man gör i innerstan, att det är städlat och fint med blommor i våra centrum, torg och parker, och att bilvrak blir borttransporterade så fort som möjligt.

Fler jobb och ökat företagande

Den arbetsmarknadspolitik som tillämpats i Järvaområdet har inte fungerat. Något som dock varit bra är Kista Matchning, (senare Stockholm Matchning) som inneburit att man samlat många av arbetsmarknadens aktörer för att erbjuda jobb och praktikplatser till boende i Järva. Denna verksamhet har delvis splittrats när Arbetsförmedlingen dragit ned på sina lokalkontor och stadsdelsförvaltningarna i Rinkeby-Kista slagits ihop. Det tar tid att bygga nya kontaktnät. Arbetsmarknadsprojekt, t ex Lunda Nova, ska utvecklas. Järva Karriärcenter skulle kunna bli en bra start för ungdomar med

behov av vägledning.

De lokala företagen ska ha en bra service som till exempel, säker dagskassahantering, ändamålsenliga och billiga lokaler att hyra, tillgång till närliggande post- och bankservice m m.

Vi ser en trend att småföretagen i t ex Rinkeby får det mycket svårt att överleva. Småföretagandet ska överleva och utvecklas. Det ska finnas bra företagsrådgivning för nya och gamla företag i Järva. Man ska bli kunna få hjälp med riskanalys. Det finns en brist på kapital för utveckling av affärsidéer i Järva. Mikrolån kan vara ett sätt att råda bot på det. Man borde kunna inrätta en kommunal eller statlig fond för finansiering av affärsprojekt i områden som Järva. Om affärsidén är bra ska det vara lättare att finansiera projektet.

Centrumanläggningarna ska kunna erbjuda fler mindre lokaler för småföretagare så att de kan berika centrummiljön för människorna i området så som torghandel, gallerior, fler kaféer och restauranger. Förvaltningshuset på Rinkeby Allé i Rinkeby kan byggas om till studentbostäder med näringslokaler i bottenvåningen.

Många familjer som flyttar in i Järvaområdet är vana vid att själva bedriva verksamhet för sin egen försörjning. En av de absolut viktigaste åtgärderna för Järvas framtid är att möjliggöra att fler av stadsdelarnas innevånare kan ha en egen försörjning, antingen genom anställning eller eget företagande. På Järvafältet bor det många människor med en hög utbildning, lång arbets- och livserfarenhet från sina hemländer. Att inte ta tillvara all denna kompetens är ett resursslöseri och det måste ske krafttag på det området. Staden bör gå före och överbygga de fördomar som ett namn kan ge genom att aktivt försöka öka graden av anställda med annan bakgrund än svensk.

I Sverige är det vanligast att ha en anställning i privat företag eller offentlig sektor.

Många av dem som nyligen kommit till Sverige finns en kunskap och tradition av eget företagande. Aktiva insatser måste göras för att öka möjligheten att starta eget. Vi har många regelverk som skulle kunna förenklas så att barriären till att starta eget kan minskas.

Det viktigaste måste vara att var och en vuxen individ kan försörja sig genom eget arbete och betala skatt för att bidra till samhällsbygget och vår gemensamma välfärd. Det finns ett stort behov av små och billiga lokaler för att kunna etablera eget småföretagande och verksamheter för sin försörjning. Detta ska ses som en positiv utveckling att göra stadsdelen intressantare, mer levande och tryggare.

Det är bra att kommunen vid projekt anlitar lokala företag och lokal arbetskraft. Arbetslösa i Järva ska få hjälp med kontakter och nätverk.

Att flytta stadsdelskontoren från Rinkeby respektive Husby till Borgarfjordsgatan i Kista och från Tensta till Lunda leder till minskat kundunderlag för butikerna och restaurangerna i dessa centrum. Många av dessa drivs av lokala företagare och personal. Denna flytt motverkar målen i Vision Järva 2030.

Social ekonomi

Den sociala ekonomin och civila samhället spelar en mycket stor roll på Järva och staden bör mer aktivt gå in och stödja dessa verksamheter som kan röra sig från allt

från nattvandrande föräldrar till sociala företag.

Den sociala ekonomin eller demokratiskt och personalägda företag som inte har som primärt mål att vinstmaximera måste ges utrymme att utvecklas. Staden har behov, verksamheter och tjänster typ, servicehus, äldreomsorg, arbetsförmedling, utbildning, fritidsgårdar med mera där full insyn och demokrati är viktigt. Dessa kan också drivas i form av kooperativ eller ekonomiska föreningar. På detta område finns massor att lära från andra länder som Italien, Spanien, m fl. Denna modell är bättre för sådana tjänster än stiftelser och privata aktiebolag med begränsad insyn och aktieägare vars enda intresse är att göra maximal vinst. Det skapar också många lokala och värdefulla jobb. Kooperativ och socialt företagande ska uppmuntras och stödjas av staden för att hjälpa t e x psykiskt funktionshindrade eller andra som står långt från arbetsmarknaden.

Lika rättigheter

Staden måste aktivt arbeta för att alla, oavsett etnisk bakgrund m m, ska ha lika rättigheter och möjligheter. Det finns mycket kunskap, erfarenhet och glädje hos dem som bor i Järvaområdet. Dessa resurser måste tas till vara. Anti-diskrimineringsklausuler är ett redskap som vi ska fortsätta med i Stockholms kommun för att få bukt med diskrimineringen. De skarpa klausulerna ska användas, det ska inte vara borgarnas försvagate klausuler.

Språkutveckling och förstärkt svenska för invandrare (SFI) är mycket viktigt – men det räcker inte alltid för att få ett jobb. Mycket annat måste göras för att förbättra möjligheten för Järvaborna att hitta meningsfull sysselsättning. En sak är att man måste förbättra möjligheten att driva småföretag i Järva.

Vi vill ha en multikulturell begravningsplats i Järvaområdet. Att ha en sådan plats nära där de bor kan bli en trygghet för många äldre i Järvaområdet.

Alla samfund ska ha rimliga möjligheter att ha lokaler för religionsutövning – om ett samfund vill bygga en lokal eller en byggnad ska det ska tas i beaktande, och det ska underlättas för markanvisning.

Sociala frågor

Man måste arbeta målmedvetet förebyggande med ungdomar, med socialtjänst, fältassistenter och skola som samverkar. När närpolisen utreder brott bör de utredas där den unga bor – då kommer man närmare socialtjänst och skola. Samverkan mellan många aktörer för trygghet – skola, närpolis, socialtjänst m fl, är viktigt, t ex genom ett ”Barnets Hus” i Järva.

Socialtjänstförvaltningen pekar i sina synpunkter på Järvalyftet på det viktiga med att olika myndigheter samverkar för medborgarens bästa. Det behöver inte bara handla om polis och socialtjänst utan alla verksamhetsområden bör ses över åt det håll förvaltningen föreslagit.

Järvas framtid är de unga och mer behöver göras för att de ska känna trygghet och tillförsikt inför framtiden. Idag är det tyvärr många som känner sig vilsna, inte bara i själen utan också i sin hemvist.

Bevara Järvafältet!

Samverka i regionen för att bevara grönområden. Stockholm behöver inte växa så mycket. Vi ska bevara grönområdet på Järvafältet. Ingen exploatering av Igelbäckens kulturresevat! För att få snabbare kommunikationer mellan Rinkeby och Kista ska man lösa det genom att förstärka befintlig busstrafik, eller genom Tvärbanans Kistagren, eller möjligen genom en balkbana med spårtaxi på pelare över fältet – inte genom en bussgata tvärs över Järvafältet, vilket finns med bland idéerna i remissunderlaget! I stället för evenemangspark kan man utveckla friluftslivet varsamt, t ex genom ett Naturum (naturutställning) på Järvafältet, eller genom att utveckla Fältskolan. Vi vill ha en multikulturell begravningsplats i Järvaområdet.

Satsa på Akalla By, Husby Gård, Eggeby Gård, Spånga By och Hästa Gård. Bygg inte på grönområden. Vi vill att det ekologiska friluftsbadet vid Eggeby Gård äntligen byggs. Vi behöver inte fler ridanläggningar. Satsa på dem som finns, vid Eggeby Gård och i Hägerstalund. Satsa på de befintliga kolonilotterna – det ger rekreation och det är hälsobefrämjande. Utveckla de koloniområden som finns. Höj kvaliteten på dem. Bad vid Säbysjön kan vara en möjlighet. Vi behöver inte fler konstgräsplaner, speciellt inte på Järvafältet. Inga asfalterade cykelbanor på Järvafältet – ta hand om grusvägarna.

Vi är kritiska till bebyggelse i Kymlingeområdet!

Visionen föreslår en kraftig expansion av bebyggelse runt Järvaområdet och mellan Spånga, Rinkeby och Tensta samt Förbifart Stockholm i öppet läge i avsnittet mellan Barkarby och Järvafältet. Detta är mycket negativt för området av följande skäl. Förbifart Stockholm leder till kraftigt ökat buller och ökade avgaser in över Järvafältet och i alla berörda stadsdelar. En mycket olycklig barriäreffekt skapas genom att spridningskorridorerna genom Järvafältet och i dalgången mellan Tensta och Hansta och skogarna norr om Barkarby till Järva och Ulriksdal och in mot nationalstadsparken klipps av. Även den föreslagna alltför kraftiga exploateringen av bebyggelse skapar samma negativa effekt. Vi har pekat på några områden som skulle kunna bebyggas utan att sådana effekter uppstår. Framför allt vore en förlängning av överdäckningarna över E18 bra ur många miljöaspekter och här skulle mer mark för bebyggelse kunna skapas. Här måste en miljökonsekvensbeskrivning som beskriver de negativa effekterna av detta förslag tas fram.

Trafiklösningar

Att åka kommunalt mellan stadsdelarna fungerar i stort sett redan bra. Förbättringar kan ske genom fler olika direktbussar som inte slingrar sig genom stadsdelarna. Den nya tvärbanan kommer att fylla en stor funktion och bör påskyndas. Tunnelbanan bör snarast förlängas från Hjulsta till Barkarby och från Akalla till Barkarby.

Precis som man säger i remissen: ”Dagens gröna stråk är en tillgång i de tätbyggda stadsdelarna och ska utvecklas.” Detta gör man inte med ny förbindelse över fältet med ett nytt aktivitetsstråk i kulturresevatet. Övriga föreslagna nya attraktioner kan låta både lockande och avskräckande. Den stora attraktionen med Järvafältet är

just dess orörda naturvärden. En massa konstruerade aktivitetsplatser hindrar den fria rörligheten bland människor och djur.

Att bryta trafiksepareringen på vissa platser bör utredas noga liksom att koppla ihop gatunätet genom att knyta ihop några säckgator. Några exempel: Glömningegränd-Risingeplan (Tensta) skulle ge bättre tillgänglighet för de boende på Glömningegränd och affärerna där skulle få fler kunder. Några alternativ i Rinkeby är Degeberbygränd-Svennebygränd, Fornbyvägen-Hällbybacken, Ovanbygränd-Stavbygränd, Kuddbygränd-Lillbybacken vilket underlättar för dem som ska till Rinkeby Torg från dessa delen av Rinkeby. De nya vägsträckorna måste utformas som smala passager eftersom de kommer att korsa gångvägarna.

Det är inte något överskott på gångvägar i områdena. På flera platser kan trottoarer anläggas utan att man för det tar bort befintliga gångvägar och gångbroar. T ex utmed Rinkebysvängen mellan Fornbyvägen-Storbyplan, Rinkebystråket mellan Rinkebysvängen-Mjölbyplan, Hagstråket mellan Tenstavägen-Tenstaplan. Trottoarer längs Norgegatan i Husby kan vara positivt. Över Tenstavägen skulle det här behövas ett övergångsställe för dem som kommer från Solhöjden och ska till tunnelbanan som fortsätter i en gångväg över dalen till Solhöjden.

De föreslagna nya bostäderna på överdäckning över nya E18 bör anpassas så mycket som möjligt till naturen. Nya vägbarriärer genom parker och grönstråk får inte hindra människor och djur att kunna röra sig i området. Gångtunnlar måste ersättas där det går med viadukter som upplevs tryggare. Belysningen utefter vissa av gångvägarna har förbättrats och det arbetet måste fortsätta. Fälten nedanför Rinkebysvängen och Tenstavägen används flitigt på sommaren för grillning och familjeliv. Det är helt fel att smala av det området med regelrätta nya bostadskvarter som föreslås i Vision Järva ”för att på ett naturligt sätt koppla Rinkeby och Tensta med Bromsten respektive Lunda”. Rinkebysvängen och Tenstavägen föreslås också att delvis dras om för att bättre ansluta till den nya bebyggelsen. Ny bebyggelse får inte skära av dalen. Fler grillplatser behövs istället! Området runt Hjulsta koloniområde har blivit ett fint när- och friluftsområde sedan dammarna anlades vid Spångaån, och måste bevaras. Även vintertid är det en populär plats då det inte ligger i skugga för skidåkning och promenader. Utred eventuellt behov av parkeringsplatser vid Tensta Träff/Simhall och Spånga Kyrkväg vid daghemmen där cricketbanan finns och Spångadalen.

Nej till Förbifarten!

Förbifart Stockholm ska inte byggas, då den ökar biltrafiken, förstör klimatet och inte löser trafikproblemen. Förbifarten splittrar mer än den förbinder. E18 ska läggas i tunnel! Eller så ska man göra mer överdäckningar med bostäder och kontor på.

Vi kan tänka oss att man bygger en barriär i mitten av Norgegatan för att undvika farliga omkörningar. Det kan vara i form av en mittremsa med träd.

Kollektivtrafik

Möjligheten att använda kollektivtrafiken ska öka, och trivseln i kollektivtrafiken ska öka. Som ett exempel ska busstorgen i Akalla och Kista bli trevligare.

Vi accepterar inte busstopp när det sker stenkastning eller annat bråk i Järva. Rinkeby, t ex, ska inte diskrimineras genom att man stänger av bussar och tunnelbana när bråk eller stenkastning förekommer. Andra lösningar bör finnas.

I första hand vill vi inte ha någon ny trafikförbindelse över fältet. Stärk busstrafiken via Kymlingelänken i första hand istället för dragningar över Järvafältet. I andra hand vill vi se en förbindelse som ger minsta möjliga miljöpåverkan. Detta måste utredas noga. Detta alternativ kan vara en balkbana med spårtaxi på pelare över fältet.

Nej till bussgata över Järvafältet!

Nej till viadukt över Järvafältet!

Tvärbanan ska dras närmare Rinkeby!

Utveckla alla stadsdelar!

Satsa på alla service- och kommerscentra i Järvaområdet. Det riskerar att bli en ensidig satsning på Kista Centrum, och mindre lokala centra som Akalla, Husby, Rinkeby eller Tensta centrum riskerar att utarmas. Detta speciellt med tanke på att många arbetsplatser ska lämna Husby och Rinkeby i och med att stadsdelsförvaltningen koncentreras till Kista. I Rinkeby verkar butiker få problem med kundunderlaget. Flytta kommunala kontor till Rinkeby!

Utveckling av Järvafältets potential som besöksmål

Några synpunkter på icke önskvärd utveckling med alternativ förslag

o Bussgata över Järvafältet

o Förbifart Stockholm

o Idrotts- & aktivitetsstråk Rinkeby-Kista, med konstgräs mm Nej inte ute på fältet och i området har man redan tillräckligt med konstgräsbanor.

o Fler koloniträdgårdar på Järvafältet Att anlägga nya kolonilotter när fler ligger i träda är mycket tveksamt. Dock kan de områden som finns utvecklas med kolonistugor!

o Provisorisk förlängning av Hägerstalunds motocross. Motorcrossbanan måste avvecklas omgående och Hansta naturreservat återställas. Vid Hägerstalund skulle en begravningsplats istället anläggas eftersom det inom fem år kommer att bli ont om gravplatser i Stockholm. Speciellt närhet till gravplatser för kistor är viktigt i ett område med så många invånare som har andra begravningsritualer.

Remisstiden måste förlängas. Många som bor i Järvaområdet har inte hunnit sätta sig in i de delvis komplicerade frågor som Järvalyftet innebär. Remisstiden ska vara minst till 30 november, och helst hela året ut!

Den politiska styrningen och organisationen av Järvalyftet

De som bor i området och valda politiker ska ha stort inflytande över Järvalyftet.

Tjänstemännen ska inte styra. Det borde finnas tjänstemän från fler olika förvaltningar (t ex stadsdelsförvaltningar och "mjuka" förvaltningar) i tjänstemannastyrgruppen.

Som är det är nu är det bara tjänstemän från "hårda" facknämnder, t ex Exploateringskontoret.

Bromsa inflyttningen till Stockholm?

Grunden till att man planerar för en stark exploatering av Järvafältet är att man i den styrande majoriteten har en helt okritisk inställning till Stockholms växande.

Nätverket Järvas Framtid och Järva Sociala Forum

Nätverket Järvas Framtid har skrivit ett mycket bra remissvar på Vision Järva 2030. Detta är ett viktigt dokument för att se vad en viktig del av de boende framförallt i Husby tycker om området. Man kan också se dokumentationen från Järva Sociala Forum som hölls i Husby i maj 2008. Nätverket Järvas Framtid bör försöka nå fler människor för att bli ett (än) mer representativt nätverk.

Slutord

Miljöpartiet i Järvastadsdelarna har här presenterat en mängd förslag för hur Järva ska kunna utvecklas på ett sätt som gynnar dem som bor här, och på ett sätt som respekterar de ekologiska villkoren. På grund av den korta remisstiden så har detta svar inte kunnat bli så genomgripande som vi hade önskat. Tiden har inte funnits för ett ännu mer genomarbetat svar där allt har kunnat belysas.

Nätverket Järvas Framtid

Nätverket Järvas Framtids remissvar inkom den 6 oktober 2008 och har i huvudsak följande lydelse.

Starkt kritiska till den hittillsvarande processen. Önskar varsam upprustning i samråd med de boende, ingen rivning av hus och loftgångar, men gärna satsning på t ex uppvärmning, ventilation, värmeisolering och energibesparing. Värna allmännyttan. Underhåll och service har eftersatts, men förbättringar har skett och måste fortsätta. Värna trafiksepareringen som gör Järva tryggt för barn, lägg nya E18 i tunnel och dra ingen ny trafik över Järvafältet, bygg hellre spårväg längs Kymlingelänken.

Husby redan tätt befolkat, trots det otroliga förtätningsförslag, bygg i stället på Trondheimsgatans övergivna dagistomt. Ingen bebyggelse i fältets kant, tveksamhet till nya bad, arenor mm, ostörd natur är ofta mer efterfrågat. Satsa på befintliga verksamheter, som fritidsgårdar och annan hotad verksamhet, håll t ex Husbybadet öppet sommartid. Satsa på Järvas skolor.

Bilden av Järva som ett otryggt område stämmer inte, sluta svartmåla. Bilden av ensidig boendestruktur också felaktig, norra Järva har gott om småhus och bostadsrätter och andelen hyresrätter motsvarar stadens snitt. Segregationen en större fråga, som också beror på innerstadens utveckling, växande klassklyftor, diskriminering på arbetsmarknaden etc. Människor med olika bakgrund är en väldig potential. Det kompletta materialet borde delats ut till samtliga hushåll och remisstiden borde varit längre.

Nätverket Yimby

Yimbys remissvar daterat den 24 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Nätverket Yimby ställer sig mycket positiva till att staden har tagit fram ett visionsdokument för Järvas utveckling. Att ta ett helhetsgrepp för att på ett sammanhållet sätt samla de åtgärder som behöver göras, och för att utreda de möjligheter som finns, är mycket välkommet.

Det arbete som svenska bostäder genomfört med en undersökning där Järvabornas egen syn på sina stadsdelar tagits fram välkomnar vi, och vi ser gärna att en avstämning med medborgarna får löpa genom hela processen. De goda idéer som finns hos lokalbefolkningen bör tas tillvara. Att individuellt bedömma varje byggnad, så som målsättningen beskrivs i visionen, är en bra och riktig målsättning.

Det finns inga patentlösningar och varje byggnad är unik, både sett till skick, och till hur de som bor och verkar i byggnaden ställer sig till situationen. På Järvafältet bor idag många med en ansträngd ekonomi. Det är därför oerhört viktigt att de boende inte mot sin vilja tvingas på dyra och onödiga renoveringar med kraftiga hyreshöjningar som följd.

Vi vill också peka på att den uttalade målsättningen med Järvalyftet, att vara ett kontinuerligt utvecklingsarbete, snarare än ett isolerat och tidsbestämt projekt, är helt rätt väg att gå. Allteftersom arbetet fortgår kommer nya behov och nya problem att uppdagas, varför det är viktigt att ha en flexibel och förändringsbenägen process.

I visionsdokumentet kan vi läsa:

"Att miljonprogrammet enbart skulle bestå av storskaliga flerfamiljshus är en vitt spridd tro, som även präglar bilden av Järva. Tensta och Rinkeby trappar dock successivt ned mot söder och består till stor del av två- och trevåningshus, i Akalla och Kista finns stora småhusområden. Detta hindrar dock inte att det på många håll skulle behövas ökad variation av hustyper, i synnerhet småhus av olika slag. Erfarenheterna från de nya radhusen i Tensta och Rinkeby är mycket positiva och bör få efterföljare, även om det krävs respekt för projektens svårigheter." Vi menar att denna analys missar en del av kärnproblematiken. Miljonprogrammets bild kommer att fortsätta att präglas av denna uppfattning så länge inte människor lockas dit. Så länge den enda anledningen att ta sig till Järvafältet är för att man bor där, eller för att man känner någon som bor där, kommer också denna bild att bestå. Att det i denna skrivning inte med ett ord nämns vad tillkomsten av nya blandade stadsdelsområden, som lockar med sina blandade funktioner och stadsliv, skulle kunna göra för Järva är oroande. Är målsättningen med Järvalyftet att cementera skrivbordsprodukten förorten, eller att skapa en blandad och lockande stad?

Målsättningen att skapa nya förbindelser mellan de olika områdena i Järva är någonting som vi till fullo stöder. Ett av de stora problemen med de olika områdena i

Järva är just att de planerades som enklaver, ibland med det uttalade målet att minimera kontakterna däremellan. Områdena är idag, på grund av en mycket medveten planeringsstrategi, starkt avskilda från varandra med ett tydligt enklavtänk. Att detta är ett stort problem utifrån ett flertal aspekter, som arbetsmarknad, integration, trygghet, stadsbild med mera är idag väl vedertaget. Målsättningen att binda samman enklaverna är mycket lovvärd och något som vi själva vid flera tillfällen har påtalat vikten av, inte bara på Järva, utan i många av de bostadenklaver som spridits ut omkring Stockholm. Här är det viktigt att tänka i stråk, och i stråk som lockar många människor. Två isolerade områden knyts inte samman om man bygger radhus eller punkt/lamellhus i park. Här krävs det istället tydliga och väldefinierade stadsrum med välanvända, välupplysta och tilltalande gatustråk. Sådana stråk bör kantas av byggnader med utåtriktade verksamheter i husens bottenplan och stråken bör trafikeras med tät kollektivtrafik. Där underlag finns bör kollektivtrafiken vara spårburen. Det är viktigt att dessa stråk inte är trafikseparerade för att undvika den isolation detta lätt leder till. Samtidigt får de inte heller bli trafikleder, trafiken måste anpassas till stadens villkor och gatorna får inte uppfattas som barriärer.

I de fall där man vill komplettera områdena med mindre enfamiljs- eller fåfamiljshus är det av yttersta vikt att ta i beaktande var och hur dessa placeras. Sådana byggnader får inte placeras i de sammanbindningsstråk som är möjliga, utan istället i områdenas utkanter, där utkanten inte gränsar till ett annat område som det krävs sammanbindning mot. Radhus och villor är isolerande till sin natur och signalerar att området är privat. Att placera sådana byggnader i möjliga sammanbindningsstråk vore därför ett fatalt misstag om visionens mål skall kunna uppnås. Fåfamiljshus kan i enstaka fall läggas i sammanbindningsstråken, men då i formen av urbana stadsradhus med tydliga, inbjudande och öppna fasader som är direkt kopplade mot gatan. Fasaderna på sådana hus måste göras omväxlande och inbjudande på grund av husens privata karaktär. Då begreppet stadsradhus ofta blir missutnyttjat i Sverige och används på alldeles vanliga förortsradhus som placeras nära staden, så är det viktigt att här göra en tydlig distinktion mellan radhus och stadsradhus då det är två helt olika byggnadstyper. BILD Exempel på stadsradhus av klassisk typ. Exempel på byggnader som kallas stadsradhus, men inte är det på grund av sin avskärmande och isolerande karaktär.

Att tillföra nybyggnation i Järva med fler punkt- och lamellhus bör göras med yttersta försiktighet. Dessa tar bort en av dessa områdets största positiva aspekter, gröntorna, utan att egentligen tillföra några nya värden för de boende. Riskerna för slitningar och protester är överhängande. Genom att istället göra mer stadsmässiga förtäningar uppnås däremot flera positiva mervärden, jämfört med att fortsätta att bygga miljonprogram i nyfunkistappning. Genom att tillskapa byggnader med en mer stadsmässig struktur kan ett nytt värde som idag oftast saknas tillföras, det urbana. Istället för fem nya punkthus på gräsmattan utanför som granne får här de boende istället ett nytt café, en ny stadspark, en hårfrisör, närlivsbutik och en restaurang. Och med detta nya arbetstillfällen, öppna stadsliv och den trygghet som stadens värden tillför.

I målbilden för Järvalyftet lyfts en vision fram om blandad bebyggelse. Samtidigt uppehåller sig det mesta av diskussionen avseende nyproduktion kring byggandet av

nya bostäder. Blandad bebyggelse handlar inte bara om olika former av byggnader. En mycket viktigare, men ofta förbisedd, aspekt är blandade funktioner. En bebyggelse kan inte i sanning bli blandad innan det finns olika typer av funktioner inom området. Möjligheten att tillföra kontorsytor till Järvafältets bostadsområden bör således utredas. Endast då kan områdena förändras från bostadsområde till stadsdel.

I visionen identifieras behovet av lokaler för servicenäringar, som t.ex. restauranger, saluhallar, bilverkstäder med mera. Det konstateras också att utbudet av detta idag är förhållandevis litet i Järva, och att målsättningen därför bör vara att tillföra fler lokalytor. Det är glädjande att se detta behov identifieras. Här ser vi gärna att man inte gör om tidigare misstag genom att centralisera allting i ett centrum eller genom att glest sprida ut lokaler över hela området med långa mellanrum. Lokaler bör anläggas i stråk där människor rör sig, vid mötesplatser och i kluster. Lokalerna kan med fördel anläggas i nybyggda eller befintliga bostads- eller kontorsbyggnader för att skapa en blandad och levande stadsbild. En analys bör göras för att identifiera var sådana mötesplatser och stråk finns.

Behovet av trygghet i området är ett ämne som tas upp i visionen. Målsättningen måste vara att arbeta bort mörka och otrygga gångvägar så att man alltid kan känna sig trygg på vägen hem. Speciellt i de centrumanläggningar som idag finns på Järvafältet bör målsättningen vara att skapa en tydligt stadsmässig miljö, med innerstadens form som förebild och mål. Med detta avser vi en blandning av boende, butiker och kontorsytor med tydliga stråk och med direktkontakt mellan husfasad och trottoar, tydliga kvarter och affärslokaler i husens bottenplan. Trafiksepareringen måste här arbetas bort och olika trafikslag blandas (men med plats för cykelbanor och kollektivtrafikskörfält). Då tillförs nya värden till de redan boende, som får "staden" mycket närmare, samtidigt som nya och attraktiva boendemiljöer skapas som kan locka nya invånare till området. I många fall bör det, efter nödvändiga förstärkningar, gå att bygga på befintliga centrumbyggnader med bostäder och kontor i flera plan. Målsättningen måste vara att skapa grogrund för det levande stadsliv som uppstår i stadsmiljöer. Vi menar här att det är av yttersta vikt att detta arbete inte tillåts bli offer för de halvmesy-rer som idag är så vanliga när man skall bygga "stadsmässigt" utanför staden. Vanliga exempel är att man bygger rektangulära kvarter, att man bygger en formmässig idé, men stannar där. Man glömmer bort de blandade funktionerna, liksom det lokala butiksutbudet som skapar den levande stadsmiljön. Ett vanligt fel är också att bryta sönder kvarteren för att släpa in solljus eller skapa utblickar, men samtidigt tar på grund av detta stadsbilden stor skada och stadens naturliga flöden skadas. Det finns obefintligt med empiriskt stöd för att uppbrutna kvarter är någonting som uppskattas av den som önskar bo i flerbostadshus. Däremot finns gott om empiriskt stöd för att just kvar-tersbebyggelse är mycket populär. Just på grund av att de idag existerande skiv- och punkthusen på Järvafältet ofta helt saknar stadskvaliteter är det så oerhört viktigt att detta tillskott får ske. Att bygga blandstaden handlar om så mycket mer än formmässiga regler. Detta får inte glömmas bort. Det är lätt att fortsätta i gamla banor på slentrian. Det är svårare att bryta mönstret och tänka om. Det är lätt att fortsätta bygga skivhus med "spännande" fasader, men missa att se att man bara fortsätter på en misslyck-

ad struktur. Det är svårare att tänka till- och om, och tillskapa de nya värden som behövs. På flera håll i visionen tas de nya byggnader som skall byggas på en överdäckning över E18 upp. Dessa är ett tydligt exempel på vad vi här menar. De ser "häftiga" ut på avstånd och på arkitekternas visioner. Det är mer tveksamt hur pass mycket bättre de om 30 år kommer att fungera jämfört med dagens skivhus. Att tillföra ny, kaxig och utmanande arkitektur till Järva är något som vi varmt uppmantrar och välkomnar. Det kan bli en bidragande faktor till att höja områdets attraktivitet och status. Men stadsbilden och strukturen får inte glömmas bort på vägen. Arkitektoniskt intressant och nyskapande. Men binder det samman?

I bostadsområdena på Järvafältet är tillgången till grönt stor, men kvaliteten är blandad. Målsättningen bör vara att skapa nya väl gestaltade stadsparker som får bli levande och omtyckta mötesplatser. För att dessa parker faktiskt skall användas, och för att de skall kännas välkomnande och tydliga i sin struktur bör de, till skillnad från många av de befintliga grönytorna på Järva, tydligt avgränsas och inramas inom stadsdelen. Vi vill här referera till en studie från 2005 om nyttjande och tillgång till grönområden, där det tydligt visas att en grönstruktur likt den på Järvafältet inte är något som kommer de boende till del mer än en grönstruktur lik den i stadsmiljöer, tvärtom. (Mer park i tätare stad, Licentiatavhandling Alexander Ståhle, KTH 2005: http://www.spacescape.se/pdf/as_lic_thesis.pdf)

De tankar kring Järva friområde som presenteras i visionen ställer vi oss positiva till. Tillgången till gröna rekreationsytor är viktiga, och någonting som det ofta finns god tillgång till i områdena på Järvafältet. Tyvärr tenderar användningen av områdena att vara förhållandevis dålig då de alltsomoftast är undermåligt integrerade mot bostadsområdena. Därför ser vi det som mycket positivt att man i visionen tar upp strategier om att utveckla grönytorna vad gäller fritids- och kulturaktiviteter. Och, viktigast av allt, förtydligan av kopplingarna till området. De tydliga entréer som nämns i samrådsdokumentet får därför vårt fulla stöd. I visionen diskuteras uppfattningen av privata och offentliga ytor i bostadsområdena på Järvafältet.

Visionens målsättning att förtydliga gränserna mellan privata och publika ytor är utmärkt och får vårt fulla stöd. Det ökar tryggheten och gör dessutom att man lättare kan orientera sig inom området. I dokumentet tas potentialen med borttagande av trafikseparation upp. Detta ser vi som mycket glädjande och vi finner det uppmanande att man nu från stadens sida börjar göra upp med dessa i teorin välmentade idéer, som sällan har visat sig fungera bra i verkligheten. Samtidigt beskrivs också en målsättning där en sådan trafiksammansättning endast skall göras vid vissa lägen, för att även i fortsättningen säkerställa en trafiksäker väg inom området, från t.ex. tunnelbana till bostaden. Målsättningen är förståelig, men vi ser gärna att tankegångarna utvecklas för att möjliggöra en mer genomgående uppgörelse med SCAFT-normerna. Alternativen behöver inte alltid handla om gångväg/trafikled eller stadsgata. Även alternativ som gångfartsgator och enkelriktade gator med låga hastigheter kan med fördel utredas i stråk där man vill gå mer försiktigt fram. Genomgående bör återvändsgränder avvecklas för att skapa naturliga flöden genom området, både för människor och fordon. Detta måste dock göras med försiktighet så att boende inte hamnar i en situa-

tion med stor genomfartstrafik.

Det är viktigt att i processen skapa mötesplatser där människor både kan och vill mötas. Sådana mötesplatser bör anläggas i naturliga mötespunkter, där det finns inte bara en, utan flera, funktioner som lockar människor. Sådana kan vara kollektivtrafik-knytpunkter, affärer, kulturlokaler och så vidare. Att skapa ett torg med syftet att skapa ett torg fungerar sällan bra, det behövs också funktioner vid en platsbildning som gör att människor finns där och vill vara här.

När en plats skall uppföras är det oerhört viktigt hur den gestaltas. Stora, öppna och ödsliga betongtorg har vi många av i Stockholmsområdet. De används sällan som det var tänkt. Här ser vi hellre att torgen görs mindre ytmässigt, platsbildningen görs tydlig och att torgen omges av blandade verksamheter. Stora öppna och ödsliga ytor undviks, mer intima stadsrum uppskattas och används. Sådana torg bör omges av byggnader med blandade funktioner i flera plan, med offentliga utrymmen i bottenplanen. Torg och platsbildningar bör vara stensatta och gestaltas med trädplanteringar, grönska och plats för uteserveringar.

Den sopsugsanläggning som finns mellan Akalla och Husby bör lokaliseras om och på platsen bör det istället uppföras ny bebyggelse med ett tydligt och välkommande sammanbindande offentligt stadsrum. Att utveckla Kista mot en alltmer tydligt stadsmässig struktur ser vi som en mycket positiv utveckling som vi varmt välkomnar. Kista är ett av de absolut tydligaste områdena utanför Stockholms befintliga innerstad som har potential att utveckla riktiga stadsvärden. Både staden, näringsliv och näringsidkare i Kista är i stort sett överens om denna målbild, vilket måste tas tillvara. Vi har därför tidigare kritiserat det område av radhus som planeras på Kistahöjden (DNR: 2005-18083, Yimbys yttrande: <http://www.yimby.se/material/kistahojd/inlaga/kistahojden.pdf>).

Den kritiken kvarstår och vi ser hellre att småhus placeras i lämpligare lägen.

Målsättningen att Kista Science Tower kommer få sällskap av bostäder och hotell i samma höjd är positivt och vi hoppas det blir så med tanke på hotellets nuvarande svaga verklighetsförankring. (Flera månader har gått sedan beslut skulle tagits. Bostäderna som är planerade i Gallerians nordvästra ände är planerade att bli 25% lägre än Science Tower). Vi vill från nätverkets sida se att Kista ges en mycket tydlig profil av framåtblickande IT-klyster, och med det självklart den arkitektur som ett sådant för med sig. Målsättningen bör inte vara att lägga sig på en nivå som, eller lägre än, Kista Science Tower. Snarare bör Kista Science Tower ses som ett första steg till att skapa en stadsdel i Stockholm där det tillåts byggas riktigt högt och utmanande. Här finns ingen stadssiluett från den befintliga innerstaden att ta hänsyn till och det finns redan ett högt hus, vilket borde innebära större möjligheter och mindre friktion att här satsa ordentligt. Mer arbete bör läggas kring bra kopplingar i gatunivån än vad som gjordes med Kista Science Tower. Höga hus är också en del av staden. Det är viktigt att E18 inte blir en stark barriär. Stråksammanbindningar på överdäckningar över E18 bör förläggas i flera lägen. Vi ser gärna att det tillåts högre hus i centrumen och långsmed huvudstråken på södra och norra Järva. Det handlar inte om att redan från början från stadens sida utpeka lägen för sådana, utan snarare att uppmuntra istället för att stoppa

de idéer och det intresse som kan komma fram under processen. Sådana byggnader kan leda till en ny stolthet inför det område som man bor i, men de måste självfallet precis som andra ändringar som görs i bebyggelsen avstämmas med de boende och verkande i området.

Vi ser det som ytterst viktigt att man i arbetet med Järvas utveckling utvecklar den spårburna kollektivtrafiken. Den tvärbana som finns på ritbordet bör påbörjas så snart som möjligt. Det är viktigt att ambitionerna om en levande blandstad faktiskt återspeglas i de konkreta förslag som framläggs och klubbas igenom. Detta är något vi är oroad över då det de senaste åren varit allt för vanligt att det skrivs fina målsättningar i startskeden av planprocesser men att det som byggs i slutändan mest är mer miljöprogram, om än med modernare fasader.

Samfundet S:t Erik

Samfundet S:t Eriks remissvar daterat den 10 november 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Vision Järva är ett ambitiöst försök att få grepp om vad som behövs för att underlätta och stödja utvecklingen av stadsdelarna kring Järvafältet till en integrerad och allt attraktivare del av Stockholm. Samfundet S:t Erik koncentrerar sina synpunkter till den fysiska miljön som i sig har en större betydelse för liv, verksamhet och ekonomi än de flesta kanske föreställer sig.

Samfundet håller med om flertalet av visionens förslag; att skapa ett varierat utbud av hustyper, lägenhetsstorlekar och utformning, att länka samman stadsdelar, att stärka de centrala stråken genom stadsdelarna, att bryta trafiksepareringen och koppla ihop gatunätet och att aktivera Järva friområde och stärka kopplingen mellan det och stadsdelarna. Dessa förslag kommer att föra med sig ökad rörlighet mellan stadsdelarna, vilket behövs för att underlätta sociala kontakter och möjliggöra ökad företagsamhet. Samfundet S:t Erik ifrågasätter dock om de föreslagna åtgärderna är tillräckliga för att verkligen göra skillnad.

Ett grundproblem synes vara att de aktuella stadsdelarna inte upplevs som en naturlig del av den stad i vilken de ligger trots att de ligger jämförelsevis nära stadscentrum. En stor skuld i detta har förstås E 18 som är utformad som en motorväg på landsbygden och som så tydligt är en angelägenhet i stort sett enbart för dem som passerar. Ett ur integrationssynpunkt lika stort problem är att det stora grönområdet trots dess stora värde som kulturreservat sannolikt av de flesta också mest upplevs som barriär och som en angelägenhet för andra än dem som bor i närområdet. Det stora avståndet över fältet gör att möjligheten till spontankontakt mellan innevånarna i stadsdelarna på ömse sidor är högst begränsad samtidigt som dess värden inte blir den tillgång som de skulle kunna vara. Risken är stor att dessa barriärer också hämmar utvecklingen av Kista till en fungerande och riktigt attraktiv stadskärna. De försvårar också för innevånarna på andra sidan fältet att tillgodogöra sig fördelen med att bo så pass nära en

stadskärna.

För verklig kontakt mellan stadsdelar krävs naturliga och trygga gångvägar

Det räcker inte med välfungerande kollektivförbindelser mellan stadsdelar för att uppnå det som de flesta ser som värdet i urban miljö. Det är människor som rör sig som skapar det liv som allt fler eftersträvar. Viss täthet är en förutsättning också för ett levande småskaligt näringsliv som kanske alldeles särskilt i invandrartäta områden är viktigt för möjligheten till entreprenörskap och arbetstillfällen. Ett aktivitetsstråk över fältet med verksamheter som många vill uppsöka som t ex ett äventyrsbad som nämnts är förstås ett steg på vägen mot att skapa mer rörelse och kontakt. Men om det ens är möjligt att kombinera med kulturresevatet så är det ändå tveksamt om det skulle göra någon större skillnad. Gångförbindelser måste för att få avsedd funktion kännas trygga och bra alla dygnets timmar. Idrottsanläggningar och liknande ger vanligtvis en ganska så ruggig miljö när det skymmer och efter stängning.

Forskning och beprövad erfarenhet visar att trygga gångstråk, inom områden och under tider med lite folk som rör sig, bäst uppnås i småskalig bostadsbebyggelse på vanliga gator utan avskärmande buskage. Arkitektur med vänlig inbjudande karaktär utan anonymitet bidrar starkt till detta. Den traditionella stenstadsgatan fungerar på liknande sätt. Det är känslan av att det finns folk nära som kan höra eller se som såväl ger trygghet för de passerande som avskräcker eventuella skurkar.

Samfundet S:t Erik anser därför rent allmänt att den klassiska trädgårdsstaden måhända i ny och tätare form, kanske med sk stadsvillor eller liknande, borde kunna användas för att överbrygga grönområden där dessa behöver genomkorsas av gångförbindelser mellan stadsdelar. Om detta med hänsyn till kulturresevatet går att genomföra på Järvafältet utan att dess grundvärden skadas måste självklart noga studeras. Om det lyckas så skulle det kunna föra med sig att kulturresevatet både upplevelsemässigt och faktiskt integreras bättre i omgivande stadsmiljö. Sannolikt skulle det då komma bättre till sin rätt och mer bli en angelägenhet för de kringboende. I Järvafallet skulle småhusbebyggelse också ge ett välbehövligt tillskott av attraktiva bostäder av annorlunda karaktär än de i området gängse.

Överhuvudtaget anser samfundet att trädgårdsstad i olika former borde kunna användas mycket mer som övergång mellan högexploaterade områden, som de nya stadskärnorna, och grönområden men också som grön lunga i mer storskalig miljö. Det torde vara accepterat att sådan bebyggelse väl fungerar som ekologisk korridor. Stora delar av den äldre trädgårdsstaden fungerar redan idag också som uppskattade promenad- och friluftsområden.

Samfundet ifrågasätter också starkt om vi i framtiden kommer att acceptera annat än bebyggda stadsgator eller boulevarder genom staden. Vi måste finna oss i att de transporter som inte kan passera förbi Stockholm eller som inte kan gå på spår, på fartyg, i tunnel eller i rör måste anpassa sig till den trafikrytm och de bullernivåer som krävs på gator i stadsmiljö. Likaså måste vi sannolikt acceptera att separerade gångstråk i allmänhet inte är en lösning. Det skall till mycket stora befolkningskoncentrationer för att inte dessa skall bli alldeles för ödsliga för att kunna fungera kvällar och

nätter.

Tag vara på befintlig arkitektonisk kvalitet och identitet

Hur komplettering av ett område med så stark egen karaktär som t ex Tensta skall göras är också rent arkitektoniskt en grannliga uppgift. Det gäller att ta vara på befintlig kvalitet och särart och bygga vidare på den och samtidigt undvika dess svagheter. Ett mål måste vara att varje komplettering skall medföra en kvalitetshöjning inte bara vad gäller att rätta till brister i dagens struktur, som saknade bostadstyper, fritidsanläggningar, arbetsplatser mm utan i lika hög grad vad gäller upplevelsen av befintlig bebyggelse och utemiljö. Här handlar det i hög grad om det arkitektoniska uttrycket hos tillkommande byggnader.

Samfundet S:t Erik känner stor tveksamhet inför den idé om de föreslagna byggnaderna i randzonen till fältet som illustrationen i visionen ger. Tanken är god att skapa något som ger uppmärksamhet och stolthet. Men risken är för stor att de snart bara upplevs som mer av detsamma som storskaligt, anonymt och nedgången utan den elegans som var avsikten. Erfarenheten säger att det vill mycket till för att vidmakthålla den goda finish som behövs i den typen av byggande. Risken är också stor att de p g a ambitionen att stå ut genom trendigt formspråk och materialval medför att befintlig bebyggelse kommer att upplevas som sämre än den är. Som trygghetskapare har de också sina givna brister.

Stadsdelarna runt Järvafältet reser sig med kraftfull bebyggelse på det som var öar i ett skärgårdsölandskap. De forntida vattenlederna dagens gröna kilar kan idag liknas vid gröna floder. Det är ett motiv som förtjänar att vidareutvecklas vid eventuellt tillkommande "strandbebyggelse" utmed fältet. Det är tveksamt om de skisserade byggnaderna över E 18 ens med den utgångspunkten innebär ett tillskott. Visst behövs det landmärken som ger uppmärksamhet, men upplevd höjd kvalitet på helheten är viktigare. Fokus bör ligga på sammanhången med Kista som nod med växande attraktivitet. Samfundet S:t Erik har upprepat pekat på vikten av att det engagemang, som idag ägnas Stockholms centrum med närområde vad gäller lokalisering av nya bostäder, arbetsplatser och s k märkesbyggnader flyttas till de nya stadskärnorna med närområde.

Behåll och skapa plats för kreativitet

Det finns en tendens i förändringsarbete att allt blir för fint och för tillrättalagt. För att skapa en kreativ miljö räcker det oftast inte med butiker och kontorslokaler i husens bottenvåningar. Samfundet S:t Erik vill påminna om att för att nya företag skall bildas behöver det oftast finnas äldre billiga lokaler i till synes nedgångna områden nära stadskärnan. De är nära nog en ovedersäglig sanning att nya idéer inte föds i nya hus. Också nystartade mindre och medelstora företag, konstnärlig verksamhet och olika form av hobbyarbete behöver billiga äldre lokaler av den typ som ofta försvinner när industriområden omvandlas till bostadsområden. De lite större och medelstora företagen behöver dessutom små ofta lågavkastande företag i närheten. Befintliga och nya

företagsområden borde i högre grad än idag ses som en naturlig del i blandad stad.

Slutord

- sammanhangen med Kista som viktig nod och med kulturresevatet som integrerat värde för innevånarna är avgörande för ökande attraktivitet hos alla Järvaområdets stadsdelar
- för verklig kontakt mellan Järvaområdets stadsdelar krävs naturliga och trygga gångvägar
- forskning och beprövad erfarenhet visar att trygga gångstråk bäst uppnås i småskalig bostadsbebyggelse på vanliga gator med blandad trafik
- det gäller att ta vara på stadsdelars arkitektoniska kvalitet och särart och samtidigt undvika dess svagheter
- varje komplettering med ny bebyggelse skall medföra en kvalitetshöjning också vad gäller upplevelsen av befintlig bebyggelse och utemiljö
- motorleder i stadsbygd skall ersättas av stadsgator, boulevarder eller tunnlår
- befintliga och nya företagsområden bör ses som en naturlig del i en blandad stad

Stockholms Handelskammare Sollentuna/Kista

Handelskammaren Sollentuna/Kistas remissvar daterat den 27 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Handelskammaren Sollentuna/Kista som företräder det samlade näringslivet i nämnda kommuner, har beretts tillfälle att yttra sig över rubricerat ärende.

Ur ett generellt perspektiv vill vi börja med att uppmärksamma den tydlighet som finns i förslaget trots att det endast är en vision.

Handelskammaren anser att det är bra att förslaget innehåller spännande arkitektoniska satsningar i ett område som kanske inte varit så bortskämda med det innan.

Handelskammaren ser positivt på det faktum att förslagets målbild innehåller en satsning på ett ökat antal jobb och ett ökat företagande. Vi hoppas att man tar tillvara den innovationskraft som finns hos invånarna i området eftersom många kommer från länder där entreprenörsandan av tradition är stark.

Handelskammarens anser att det vore bra om arbetet med att göra området tryggt och snyggt tidigt i processen inspireras av Sollentuna kommuns framgångsrika initiativ och koncept kallat just Tryggt och Snyggt. Ett arbete där invånare och företag i området själva engageras i att hålla området rent från skräp och klotter och på ett enkelt sätt kan rapportera till kommunen när det är skräpig.

Det finns dock utrymme för en del förbättringar i förslaget till Vision Järva 2030. Vi saknar en handlingsplan och en ekonomisk plan för utvecklingen av området.

Handelskammaren Sollentuna/Kista ställer sig positiv till Vision Järva 2030. Upprustningen och utvecklingen av området kommer att bidra till kommunens utveckling

och fler boende i kommunen skapar ett större underlag för det lokala näringslivet.

Med utgångspunkt från de intressen som Handelskammaren har att företräda finns inget att erinra mot förslaget. Vi anser att det på det hela taget är en bra vision givet att de invändningar vi har åtgärdas.

Storstockholms Lokaltrafik AB

Storstockholms Lokaltrafik AB:s remissvar daterat den 29 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

SL anser att det är ett intressant arbete som staden dragit igång för att förbereda och utveckla stadsdelarna som ingår i Järvaområdet för framtiden.

SL är en aktör i området som har stor betydelse för invånarnas möjligheter till arbete, shopping och rekreation och vi bidrar gärna i det fortsatta arbetet med de kunskaper och erfarenheter vi har från området för att kunna verka för en positiv utveckling.

SL har haft en del problem med skadegörelse och våld inom Järvaområdet. Tunnelbanestationer har stängts efter hot om våld och bussar har utsatts för stenkastning. Vi arbetar tillsammans med polisen, Lugna Gatan, stadsdelsförvaltningen och de medborgarvårdar som finns i området för att få en tryggare miljö bl a för dem som färdas med kollektivtrafiken.

Om den utveckling av området som skissas i visionen kan ske så kommer förmodligen detta att leda till en ökad trivsel och självkänsla hos invånarna och minskade sociala problem. När det gäller innehållet i remissutgåvan så har vi en del kommentarer kring innehållet och vad som SL har på gång när det gäller kollektivtrafikens utveckling i och kring området.

Nio utvecklingsteman skissas för Järva, flera av dessa berör gatunätet och sammanlänkning av stadsdelar. En god framkomlighet och gena körvägar är betydelsefulla för kollektivtrafikens attraktivitet. Förslagen att koppla ihop gatunät, utveckla de centrala stråken och bryta trafiksepareringen samt att göra gångvägnätet tydligare är sådana åtgärder som kan stärka kollektivtrafiken och öppna för nya körvägar för bussarna och erbjuda bättre tillgänglighet och kortare gångavstånd. Idag tvingas bussarna pga. trafiksepareringen till onödiga omvägar som förlänger restiderna och dålig tillgänglighet.

Ett gent busstrafikstråk över grönområdet föreslås för att binda ihop Södra och Norra Järva vilket är intressant. De bussar som ska trafikera stråket bör även trafikera de olika stadsdelarna så att byten kan undvikas. SL har inte haft någon underhandskontakt med staden om utformningen av stråket men ser fram mot att diskutera hur utformningen kan ske på bästa sätt. En annan viktig sammanlänkning som beskrivs är förbindelsen från Rinkeby över Ulvsundavägen till Stora Ursvik för kontakt med Tvärbanan som planeras få en sträckning genom Stora Ursvik i Sundbyberg. Denna förbindelse är en viktig länk för södra Järvas integration med intilliggande områden och måste planeras för busstrafik.

Området trafikeras förutom tunnelbanans två grenar av ett flertal busslinjer varav två stombusslinjer, 178 och 179. Framförallt stombusslinjerna planeras att utvecklas både vad det gäller utbredning, trafikeringstider och turtätheten. För linje 179 finns planer på en förlängning till Täby centrum via den nybyggda Norrortsleden. En linje som trafikerar Norrortsleden, som berör Järva, har redan startas mellan Kista och Åkersberga. Som nämnts ovan är framkomligheten viktig för busstrafiken, Kistagången, Hanstavägen, Kymlingelänken är några stråk där det är viktigt med god framkomlighet.

Inför framtiden planeras för en utbyggnad av Tvärbanans Kistagren. För närvarande pågår en sträckningsstudie som ska visa på bl a kopplingen till pendel- och regionalståg och det blivande Stockholm Nord. En fortsättning av spårvägstrafiken till Barkarby finns skissad men utreds inte för närvarande. För kopplingen mellan Järva och Barkarbystaden finns som alternativ till spårväg även förslag till förlängning av tunnelbanan från Hjulsta eller Åkalla vilket ska studeras ytterligare.

Busstrafik som kommer att beröra Järva planeras på Förbifart Stockholm, dels i form av direktförbindelser, men även med bytesmöjligheter längs sträckan. Denna trafik underlättar resandet mellan norr och söder och ger bl a möjligheter att nå en större bostads- och arbetsmarknad. Sammanfattningsvis anser SL att det förändringsarbete som planeras att starta i området är positivt för SLs möjligheter att erbjuda en kollektivtrafik av hög kvalitet och vi ser fram mot att diskutera kollektivtrafikens behov och förutsättningar i samband med stadens fortsatta arbete med Vision Järva

Sundbybergs stad

Sundbybergs stads tjänsteutlåtande daterat den 27 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse

Sundbybergs stad anser att det finns många goda intentioner i Vision Järva 2030. Att bygga

nytt i strategiska lägen, att länka samman stadsdelar, att koppla ihop gatunätet, att bryta trafiksepareringen, satsa på utbildning och bredda samverkan m.m. Detta borde främja en utveckling mot ett attraktivt, tryggt och funktionellt Järva år 2030.

Sundbybergs stad kommenterar i övrigt endast vissa specifika frågeställningar i Vision Järva 2030 som har koppling till Sundbyberg.

Förbindelse mellan Stora Ursvik och Rinkeby

Det är av stor vikt att kopplingen mellan Stora Ursvik och Rinkeby utformas så att man på ett tryggt och trivsamt sätt kan ta sig mellan stadsdelarna i första hand med buss, cykel eller till fots. En god förbindelse underlättar även för personer som bor och arbetar i Stora Ursvik och Rinkeby att välja mellan kollektiva färdmedel, tex tvärbana och tunnelbana. En koppling över Kymlingelänken innebär stor påverkan på stadsbilden varför stor vikt ska läggas vid den arkitektoniska utformningen. Sundbybergs stad

vill påpeka att illustrationen i remissunderlaget som avser kopplingen mellan Stora Ursvik och Rinkeby endast är ett exempel på hur kopplingen kan utformas. Utöver utformning kommer även funktionen att studeras närmare i det fortsatta planeringsarbetet för Stora Ursvik och i samverkan med Stockholms stad.

Förbindelse mellan Stora Ursvik och Kista

Utöver tvärbana genom Stora Ursvik till/från Kista planerar Sundbybergs stad att koppla områdena till varandra genom en GC-väg och utreder även möjligheterna med en lokalgata, huvudsakligen längs tvärbanans planerade sträckning. Bra lokala förbindelser mellan stadsdelarna utan att behöva ta sig upp på Kymlingelänken/Nya El 8 är viktiga. Förbindelserna måste utformas på ett sätt så att barriäreffekten blir så liten som möjligt i Järvakilen samt att eventuell smittrafik genom Stora Ursvik minimeras.

Framtida bebyggelse i norra Kymlinge kopplat till Kista

Kontakten mellan Kymlinge och Kista kommer att påverkas av norra Kymlinges framtida markanvändning.

Sundbybergs Stad i gällande översiktsplan (ÖP) för Sundbybergs stad är norra Kymlinge markerad som grönområde. I utkastet till ny ÖP är norra Kymlinge ett förändringsområde, men hur det ska förändras är i dagsläget inte preciserat. Framtida markanvändning diskuteras med markägaren Vasakronan. Sundbybergs stads inriktning är att säkra och utveckla naturreservatet och att norra Kymlinge framförallt ska användas för rekreation och idrott. Längs med de stora motorvägarna E4 och El 8 kan bebyggelse uppföras för att skydda mot buller och avgaser. Eventuell bebyggelse ska i så fall huvudsakligen utgöras av arbetsplatser. Förutsättningarna för att etablera ett kraftvärmeverk ska utredas. Om verksamhet förläggs till området kan även möjligheterna att öppna tunnelbanestationen i området undersökas.

Järvakilen

Det är en viktig målsättning att öka tillgänglighet och trygghet till och i kilar, naturreservat, grönområden och parker. Därför är det positivt att öka tillgänglighet till Järvakilen genom exempelvis tydliga portar och bra entrélägen. Den ambitionen har även Sundbybergs stad.

Staden betraktar Igelbäckens naturreservat och Järvakilen som ett natur- och rekreationsområde för omkringboende. Sundbybergs stad vill även i framtiden värna Järvakilens naturvärden, och exploatering i naturreservatets omedelbara närhet måste utformas så att inte värdena i naturreservatet försämras i framtiden.

Av vad som framgår av Förslag till Vision Järva 2030 kommer troligen utveckling i Igelbäckens naturreservat i Sundbyberg och Igelbäckens kulturresevat i Stockholm att gå åt olika håll, där kulturresevatet mer får karaktär av en stadspark, medan natur-

reservatet mer har karaktär av tätortsnära natur. Viktigt är att Järvakilen ses som en helhet, och att möjligheten att förflytta sig inom Järvakilen förbättras samt att barriärer byggs bort så långt som möjligt.

Mäljarbanan

Sundbybergs stad förordar en dragning av Mäljarbanan genom centrala Sundbyberg och inte via Kista. Befintlig korridor är föredra sett till såväl effekterna för kollektivtrafikresandet som miljö- och kostnadsaspekter. I Järva Visionen visas en karta från förslaget till RUFSS, "alternativ tät". Sundbybergs stad anser att det är lika olyckligt att under pågående järnvägsutredning ge sken av att Mäljarbanans kapacitetsförstärkning ska ske via Kista, som det är felaktigt av förslaget till RUFSS att ge sken av att alternativet med Mäljarbanan genom Sundbyberg inte är förenligt med "alternativ tät".

Tenstagruppern

Tenstagrupperns remissvar daterat den 24 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Återuppför trappan mellan Tensta centrum och Taxingeplan, bygg en växtlabyrint vid Eggeby gård, rusta trista skolgårdar, Elinsborgsskolan har ett färdigt förslag, fortsatt upprustningen av Nydalsparken och bygg ett utomhusbad på Järvafältet.

Idrotten är central för områdets unga, men fler hallar behövs. Prioritera den färdigprojekterade Hjulstahallen, komplettera Tenstahallen så att den kan användas som två mindre planer, bygg den planerade idrottshallen vid centrumgaraget och bygg en större idrottanläggning på fältet – "Bosön light". Det finns bra skolor i området, dessa och övriga framgångsrika verksamheter bör marknadsföras bättre för att ändra bilden av området.

Arbete är också centralt. Järva karriärcenter är bra och borde ha lokalkontor i Tensta. EU-projektet "Skola för arbete" i samarbete mellan Hjulsta skolor, Blå Band, arbetsförmedlingen och socialtjänsten var framgångsrikt. Denna samverkansidé kan vidareutvecklas. Skolan har samverkat med stadsmuseet och konsthallen har idéer om hur detta kan utvecklas. Den årliga Tensta marknad bör permanentas med stöd från Järvalyftet.

Visionen borde mer framhålla individerna och de mjuka värdena, samt tillvarata tidigare förslag till förändringar och förbättringar. Hur ska Järvalyftet mätas och följas upp, hur kommer dess medel verksamheter till del, hur ser ansökningsförfarandet ut?

Verdandi Tensta

Verdandi Tenstas remissvar daterat den 22 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Ge mer utrymme för den sociala dimensionen. Bygg in gemenskap och trygghet i visionen

Skapa fler öppna mötesplatser när det byggs nytt där unga leder unga och utgår från brukarnas behov. Seriösa ungdomsföreningar som är öppna för alla oavsett bakgrund. Ta tillvara barns och ungdomars visioner – ”de som ska leva i det vi bygger”. Deras engagemang och önskningsbehov i den totala visionen. Verdandi Tensta är beredda att ta ansvar för att unga engagerar sig via föreningen och i olika förebyggande projekt.

Vägverket

Vägverkets remissvar daterat den 22 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Visionen har ett avstamp ur det behov av fysiska ombyggnader som finns, då många av byggnaderna i området har uppnått den ålder att de är i behov av renovering. Vägverket ser det som positivt att dessa renoveringar medför energieffektivitet då stor del av bebyggelsebeståndet i vårt land härstammar från rekordåren. I samband med renoveringarna av fastigheter ges i dokumentet uppslag till andra fysiska om- och nybyggnader i stadsdelarna. Vägverket ser det som positivt att bygga i lägen med goda kollektivtrafikförbindelser, vilket berörda stadsdelar har. Ny bebyggelse, även om den ligger i kollektivtrafiktäta lägen, genererar dock ny biltrafik. De trafikplatser som, byggs i samband med ombyggnaden av E18, är anpassade för beräknad trafikmängd utifrån den fastställda arbetsplanen.

För att stärka interaktionen med omgivande stadsdelar finns fördelar att knyta dem närmre varandra. Det rör såväl så väl intilliggande stadsdelar inom Stockholms kommun som med omgivande kommuner. Ett sammanhängande gatunät tenderar att bidra till ökad interaktion med ökad rörlighet, vilket ur samhällsperspektiv är positivt. Exempel på det kan vara att ge möjlighet till korta resor mellan stadsdelar med gång och cykel, buss eller bil, utan att vare sig behöva använda tunnelbana eller europaväg. Ett mer sammanbundet gatunät mellan Järva till Spånga/Solhem kan dock samtidigt medföra ökad trafik från Stockholms västra stadsdelar mot E18, i en utsträckning som idag ej är genomförbar. Inför fortsatt planering anser Vägverket att trafikfrågorna bör belysas närmre, dels beroende på nyexploatering och dels på grund av nya kommunikationsvägar.

I vissa avseenden i dokumentet kommer Vägverket att bli direkt berörd. Häribiand förslaget om överdäckning av E18 vid Tensta och Rinkeby. Detaljstudering av dessa överdäckningar pågår. Frågor som buller och miljö kvalitetsnormer kommer även att behöva beaktas. Av interaktionsskäl finns positiva effekter av liknande överdäckning mellan Rinkeby-Ursvik. Om, eller när, det blir aktuellt kommer även här buller och miljö kvalitetsnormer behöva belysas. Vägverket anser även att om en sådan över-

byggnad skall genomföras, bör den möjliggöra busstrafik för att möjliggöra koppling mellan tvärbanan i Ursvik och tunnelbanan i Rinkeby. Ur kollektivtrafiksynpunkt finns det fördelar med en bussförbindelse mellan Kista och Rinkeby, den behöver dock utredas mer då den kan medföra andra konsekvenser.

Vägverket är medveten om att E4 utgör en kraftig barriär mellan Sollentuna-Järva och att det ur inte minst kollektivtrafiksynpunkt finns värde i att förbättra sambandet. Samtidigt utgör E4 en av regionens viktigaste vägar. Ny bebyggelse och tvärförbindelser måste därför utformas på ett sådant sätt att vägens långsiktiga funktion säkerställs. Härav använder sig Vägverket av vissa bebyggelsefria avstånd.

Stadsdelarna genomsyras av omfattande trafikseparering, vilket både har sina för- och nackdelar. Inför upprusningen finns avsikten att bryta trafikseparering där det gör nytta. Vägverkets handbok, TRAST, Trafik för en attraktiv stad, kan ge värdefulla uppslag till utformning av gatunätet. Vägverket anser att visionsdokumentet utgör ett gott underlag att arbeta vidare ifrån.

Västerorts polismästardistrikt

Västerorts polismästardistrikts remissvar daterat den 29 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Vision Järvas målsättning och de fyra huvudområdena är en bra inriktning för att utveckla stadsdelarna på Järva.

När det gäller byggnationen är det viktigt med samlokalisering av olika funktioner som bostäder, arbetsplatser, restauranger och service. Detta ger livfulla platser som är befolkade större delen av dygnet vilket ökar den informella kontrollen utförd av människor i området. Vad gäller bostäder bör loftgångar undvikas.

I inriktning när det gäller ungdomars inträde på arbetsmarknaden bör möjligheten till praktik- och lärlingsplatser utvecklas. En utbyggnad av infrastrukturen som förbinder de olika stadsdelarna på Järva är en intressant tanke. Dock är det av vikt att vägar anpassas till ökad belastning och att utryckningsfordon lätt kommer fram i området. Vidare är det viktigt med ordentlig belysning på gator och torg, för att uppnå brottsförebyggande effekter.

Allmänheten

Under hösten har synpunkter inkommit från privatpersoner. Idéer från de 68 personer som skrivit under med namn följer nedan.

Privatperson, Husby:

Gör gångvägar av upptrampade stigar, se till att belysningen inte skymms av träd och buskar.

Privatperson, Husby:

Förslaget måste genomföras så snabbt som möjligt.

Privatperson, Rinkeby:

Rinkeby redan hårt exploaterat, bygg i stället i Vällingby, Norra Ängby eller Bromma. Bevara koloniområden och gångvägar.

Privatperson, Spånga:

Bygg s k fitness-stationer för styrketräning längs motionsspår etc kring Järva.

Privatperson, Tensta:

Bygg miljövänligt utomhusbad vid Eggeby gård.

Privatperson, Kista:

Med hälsning. Jag föreslår att ni ändrar Husbys och Akallas struktur från grunden så att arbetslöshet och kriminalitet minskar. Bygg moderna och högstandard lägenheter så svenskar bli intresserade av att bo här. Med så många företag som är verksamma här och om området är fint och tryggt kommer många att vilja bo nära sina arbetsplatser. Blanda befolkningen och bosätt inte bara invandrare så kommunen bli invandrartät och bidragsberoende. Detta leder till att barnen till dessa invandrare blir en ny generation som får problem med svenska språket. Det är ingen bra utveckling för kommunen och för Sverige. Min dotter lämnade området för att i hennes klass inte fanns en enda svensk och min son som jobbar i närheten (av Järva) lämnade också området för att han vill bo i Sverige och inte Somalia. Även mina svenska grannar har försvunnit. Jag är iranier och min dotter var tio år när vi kom till Sverige, men mitt barnbarn som är fött i Sverige ska vara svensk. Gör något för utbildning i svenska språket! (översatt från persiska)

Privatperson, Akalla:

Sluta lägga allt på hemsidan, få gamla kan hänga med.

Privatperson, Tensta:

Tydligare trafikseparering. Anlägg interaktiva transportsätt över fältet, gör Tensta till modell för bilfritt handlande. Större möjligheter till boendekarriär. Sporra föreningslivet för ökad sysselsättning. Ökad tillgänglighet, fler fokusgrupper, profilering av varje stadsdel.

Privatperson, Kista:

Färre ”fina ord” och mer ”klarspråk” efterlyses. Ingen biltrafik längs stråk som idag är bilfria. Bygg ut eldriven kollektivtrafik, samt fler och rakare cykelleder, inkräkta inte

på friområdet.

Privatperson, Husby:

Vill snarast sätta igång med renoveringsarbetet i Husby.

Privatperson, Tensta:

Lägg E18 i tunnel och bygg inga bostäder ovanpå. Bygg inga stora ”kolosser”. Informera ofta.

Privatperson:

Att bryta trafiksepareringen vore mycket dåligt, den är det bästa med Kista. Att bygga Kymlinge vore också mycket dåligt. Bygg gärna på p-platser och bygg ihop Rinkeby med Spånga. Bättre tvärförbindelser, men ingen buss på fältet, hellre elbussar i luften. Friluftsbad och mer kultur, samt E18 i tunnel.

Privatperson, Bagarmossen, f d Husby:

Ta lärdom av tidigare utredningar etc. Åtgärda diskriminering, rasism, kulturmotsättningar, språkproblem och normkonflikter. Vision Järva 2030 en allt för ytlig arkitektvision, som inte behandlar de mänskliga utvecklingsproblemen. Lyft in beteendevetenskaperna!

Privatperson, Stockholm:

Mer kulturella inslag, som en procentmålet för konst. Mer kulturella visioner, kanske något spektakulärt.

Privatperson, Tensta:

Flytta tillbaka SDF för bättre integration, bättre lokalkännedom hos tjm etc.
”Egyptens pyramider = grundstött kryssningsfartyg”.

Privatperson, Rinkeby:

Läxhjälp för att stödja barnen, yrkesutbildning för arbetslösa ungdomar, arbetsmöjligheter för arbetslösa akademiker, markområde för moskébygge, markområde för mångkulturell begravningsplats, islamisk bank, samt fler stora bostäder för stora hushåll och fler äganderätter, inte bara bostads- och hyresrätter.

Privatperson, Akalla:

Sänd ut broschyren till alla hushåll, ordna belysningen vid Kista bussterminal.

Privatperson, Kista:

Lägg Stockholms nya operahus på fältet, knyt en musikkola för klassisk musik dit samt en ungdomsorkester. Rusta upp Kista bussterminal.

Privatperson, Rinkeby:

Bygg inte i det mycket använda grönområdet mellan Rinkeby och Bromsten.

Privatperson, Tensta:

Politiker saknar trovärdighet som skjuter upp byggandet av Hjulstahallen, den behövs av flera skäl. Däcka över hela E18, bygg restaurang i vattentornet. Återför allmännyttans överskott till respektive område för att rusta hus och grönområden, inga spekulationsbyggen. Se över språket i visionen, ge information på de vanligaste invandraspråken.

Privatperson, Husby:

Minska Norgegatans genomfartstrafik.

Privatperson, Kista

Fler markbostäder i varma färger i naturen på fältet, riv hela Husby, inga hus som på visionens omslag, saknar hemkänsla.

Privatperson, Rinkeby:

Broschyren bara floskler, kom igen med konkreta förslag.

Privatperson, Husby:

Skapa mer stadskänsla, res ett monument, en symbol för Järvalyftet. Plantera både träd och buskar, gärna rosor, fler nattvandrare, bättre fungerande belysning. Vårda områdena.

Privatperson, Husby:

Hur ska föreningslivet stödjas, hur ska de äldre tas om hand? Prioritera friluftsbadet.

Privatperson, Tensta:

Länka gärna ihop stadsdelarna, men ta ej bort gångbroarna utan bygg trappor. Bygg ej framför Mellingebacken.

Privatperson, Tensta:

Den höga in- och utflyttningen ett stort problem, området hinner aldrig bli stabilt. Visionen mest arkitektförslag, men var är människorna? Även tidigare projekt har för mycket handlat om gator, torg och hus. Parallellt måste det satsas på människors utveckling.

Motverka ödesdiger isolering genom kommunövergripande integrationsprogram, bättre skolor, bättre fastighetsskötsel. Gör regelbundna kvalitetskontroller av skola, barnomsorg och SFI. Fler svenska lärare i barnomsorgen. Motverka diskriminering, bli av dem som trots utbildning inte får jobb – unga som gamla.

Privatperson, Rinkeby:

Markområde för moskébygge och för muslimsk begravningsplats, islamisk bank för att underlätta bostadsköp, medborgarkunskap för att underlätta deltagande och engagemang.

Privatperson:

Låt buss 179 och/eller 514 gå fram till kyrkan, samt stanna vid daghemmen på Spånga Kyrkväg.

Privatperson, Spånga:

Bygg ej ihop Tensta och Rinkeby med Spånga och Bromsten, grönområdet används intensivt.

Privatperson, Husby:

Skapa plats för hobby- och fritidsaktiviteter i Järvas flerfamiljshus, både för utövande och för förvaring etc.

Privatperson, Kista:

Bygg stor idrottsarena (50 000 åskådare), bygg studentbostäder.

Privatperson, Rinkeby:

Bevara grönområdena, men bygg lokalgata Rinkeby-Tensta. Bygg utomhusbad vid Eggeby och idrottshall med tider för stadsdelarnas unga.

Privatperson, Husby:

Ta vara på tidigare projektledare. Dra Förbifart Stockholm längre västerut.

Privatperson, Kista:

Alla lgh bör ha senaste IT-teknologi, Bygg små och stora hus och radhus, t ex SMÅÅ, blandat boende med små, medelstora och stora lgh. Integrera lokaler i bostadsområdena och bostäder i Kista företagsområde för trygg miljö. Fler p-möjligheter och bättre kommunikationer, exempelvis till flygplatserna.

Privatperson, Akalla:

Ordna så att störande hyresgäster inte får bo kvar, avveckla störande festlokal.

Privatperson, Akalla:

Akalla, Husby och Kista är trevliga, gör om våra tråkiga 50-talsstadsdelar i stället. Sprid sociala problem över Sverige, inför portvakt i hus med problem.

Privatperson, Tensta:

Har ingen dator och den som saknar det blir åsidosatt om dator krävs för att få information.

Privatperson, Husby:

Respektera fältets djur och natur, inget "blåshål" som bör byggas bort, utan ett öppet landskap med aktiviteter som binder samman. Inga fler kolonilotter, ingen handels-trädgård, inga nya hus i kanten, ingen Stockholmsutställning. Bättre gränssättning från samhällets sida, bättre bemötande från SB:s sida.

Privatperson, Tensta:

Bygg friluftsbad vid Eggeby gård. Bomiljön blir aldrig attraktiv utan ett nära friluftsbad.

Privatperson, Spånga:

Bra med långsiktigt perspektiv, bortom mandatperioderna. Utgå än mer från de boende, deras syn på boende, stadsmiljö och trygghet. Hur organiseras ett samarbete för trygghet? Att stärka det civila samhället är Järvalyftets kärna. Lokalt behöver t ex utbud av fritidslokaler ses över. Kan en större fest- och fritidslokal byggas närmare fältet? Men Järvaborna måste även bjudas in i samhället i stort, integreras i staden. Gör Järva till en attraktiv del av Stockholm och gör Stockholm attraktivt för Järvaborna. Ett sådant integrationsarbete saknas i Järvlyftet. Områdets mångfald måste tas tillvara på fler håll än i Järva, diskrimineringen måste minska.

Skolorna är viktiga och måste prioriteras, men nästan alla jobb på Järva innebär att företräda och förklara det svenska samhället, det tar tid och resurser. Att Järvaborna ska ha goda möjligheter att försörja sig är väl självklart, men skulle vi sagt så om andra stadsdelar?

Privatperson, Kista:

Inga nya hyresrätter, fler bostads- och äganderätter, underlätta ombildning. Möt nedskräpning och vandalisering med omedelbara åtgärder, värna kulturresevatet.

Privatperson, Husby:

Järvalyftet intresserar inte. Vill ha jämn värme i lgh. Reparera och förbättra, men riv inte.

Privatperson, Kista:

Förläng t-banan från Akalla till Sollentuna. Tveksamt med nya bostäder nära motorvägar.

Privatperson, Rinkeby:

Saknar uppgifter om vad som kommer att göras för Järvas pensionärer.

Privatperson, Kista:

Rusta upp och flytta in biblioteket i Kista Galleria och öka kulturaktiviteterna vid det.

Privatperson, Tensta:

Bygg inte bostäder, naturen behövs.

Privatperson, Husby:

Husby måste få ett lyft för minskad segregation och ökad stolthet. Byt namn till Kista Norra.

Privatperson, Kista:

Bevara Kymlingeområdet.

Privatperson, Kista:

Lyxiga bostadsrätter på E18, E18 i tunnel, tvärbana till Kista, bevara grönområdena.

Inga nya ”miljonprogramshus” som finns i förslaget.

Privatperson, Rinkeby:

Bra med överdäckningar med snygga hus, bygg saluhall i Rinkeby centrum, mer grönska på torget, återinför ”kvinnosoffor”, flytta tillbaka del av SDF.

Privatperson, Spånga:

Använde vattentornet för reklam och samhällsinformation i storformat.

Privatperson, Kista:

Bygg ett friluftsbad, öppna en ”riktig” mataffär.

Privatperson, Akalla:

Saknar förslag om hur trafikbuller kan minimeras, även från kommande Förbifart Stockholm.

Privatperson, Rinkeby:

Bygg E18 i tunnel, det absolut bästa för levnadsstandarden och boendeförhållandena.

Privatperson, Husby:

Oroas av kostnaderna för upprustningen och hyreshöjningar, viktigt med billiga alternativ. Kluven till mer ”stadsmässighet”, viktigt med grönska och fontäner etc. Fältet redan tillgängligt, men inser att många önskar friluftsbad och musikscener. Självbild en komplex fråga. Torftig information till hushållen och för kort tid att svara.

Privatperson, Tensta:

Skapa riktiga stadskvarter för att få bort förortskänslan. Åtgärda nedskräpningen, bilbränderna och kriminaliteten genom polisinsatser, ungdomsgårdar, arbets- och fritidssysselsättningar etc. Inga hus på överdäckningarna, de förstör utsikten även om de tillför ”identitet”.

Privatperson, Kista:

Korrigerar benämningen bosniska till bosniska/kroatiska/serbiska.

Privatperson, Tensta:

Fler äganderätter, gärna arkitektur- och landskapsarkitekturtävlingar, renovera hus, ta bort loftgångar, blanda bostäder och företag, mer öppna och ljusa ytor. Satsa på skidsporten.

Privatperson, Husby:

Bygg flervåningshus ovanpå Akallas västra t-baneuppgång, med bostäder, kontor och affärer.

Privatperson, Rinkeby:

Fler matvarubutiker, bevarade grönområden, bättre belysning.

Privatperson:

Bygg en ordentligt asfalterad och belyst cykelbana från Spånga IP över Järvafältet till Kista.

Privatperson, Tensta:

Järvalyftet ska präglas av en samordnad helhetssyn. Viktigt att ta tillvara tidigare erfarenheter, men också att vara självkritisk. Centrala frågor är social rättvisa och trygghet, ökad sysselsättning, fler och bättre bostäder, rikare kulturliv och bättre möjligheter för invandrarna.

Bland de konkreta kraven finns en modern samlad vårdcentral, stöd till Järva Folkets Park och nytt friluftsbad intill, ökade kulturinsatser, modern teater- och biograflokal, vidgad verksamhet vid konsthallen, upprustning av Tensta träff, hyresfria föreningslokaler.

Utsmycka vattentornet, ingen breddning av E18 mot fältet, förläng t-banan från Hjulsta till Barkarby, återuppta t-banetrafiiken Rinkeby-Hallonbergen för bättre koppling till Norra Järva, sänk kollektivtrafiktaxorna.

Privatperson, Kista:

Ändra den fysiska miljön radikalt, rivning är nödvändig. Fundera över varför Järva ser ut som det gör idag!

Privatperson, Akalla:

Öppna ett "Invandrarnas Hus" (jmf "Utvandrarnas Hus) på fältets samt en trädgårdsanläggning, inspirerad av Rosendals trädgårdar. Skapa monument över Kista Science City, inspirerat av Gateway Arch i St. Louis. Anlägg vikingagård/vikingamuseum på fältet, utsmycka tomma betongytor mm med vikingamotiv.

Privatperson, Kista:

Mer trygghet och tillgänglighet. Bättre belysning, avfasade övergångsställen, fler hastighetsgupp och p-kontroller. Svenska flaggan vid skolorna för att visa att det inte är högerextremisternas flagga.

Privatperson, Rinkeby:

E18 i tunnel, bevara grönområdena, hellre höga punkthus nära centrum, t ex i Rinkeby, fler våningar på 2- och 3-våningshus.

Privatperson, Akalla:

Nybyggda passivhus, minskad trafik, satsningar på gemensamma utrymmen och ofentlig miljö, nya kolonilotter, fägeldammar och friluftsbad på fältet, mindre shopping, resor och nöjen, mer idrott, friluftsliv och skapande, färre arbeten inom industri och handel, fler inom offentlig sektor.

RESERVATIONER M.M.

Exploateringsnämnden

Reservation anfördes av Mirja Räihä Järvinen m fl (s) enligt följande:

Delvis bifalla kontorets förslag till beslut.

Därutöver anføres följande:

Det är viktigt att framhålla att utveckling varken kan bestå i ett projekt eller i enbart fysiska åtgärder. Idag trycker kommunen fyrfärgsfoldrar och talar om ett ”Järvalyft”. Samtidigt drar man undan viktiga förutsättningar för en utveckling genom förändrade resursfördelningssystem, nedlagda verksamhetslokaler, minskad offentlig, social och kommersiell service i många ytterstadsstadsdelar. För boende i Rinkeby, Tensta, Husby och Akalla är det lika viktiga frågor som formen och färgen på husen. Utveckling måste ses i ett helhetsperspektiv där offentlig och kommersiell service, samt social utveckling, väger lika tungt som den fysiska miljön.

Det är också uppenbart att den tilltänkta bebyggelsen mot Järvafältet inte kommer att kunna tillföra stadsdelarna de nya kvaliteter som vore önskvärt. De aktuella stadsdelarna borde istället kompletteras med bostäder som är passande för stora barnfamiljer. En mindre skala mot fältet skulle också vara önskvärt.

enligt följande

Reservation anfördes av Torkel Tigerschiöld (mp) enligt följande:

Exploateringskontorets remissvar bifalls delvis.

Därutöver anføres följande:

Exploateringsnämndens remissvar lyfter fram flera viktiga aspekter kring den fysiska miljön såsom t.ex. att man borde göra övergången mellan t.ex. Husby och Järvafältet mjukare genom att bygga lägre och mer småskaliga hus. Däremot bör man inte riva befintliga hus så som det föreslås. Någon ny väg mellan Rinkeby och Spånga bör heller inte byggas. Det är viktigare att man i Järva arbetar och förbättrar befintliga kvaliteter och ser till den sociala dimensionen än att man stressar fram ny bebyggelse och fysiska förbättringar som inte förankras hos de boende. Det är också viktigt att den befintliga befolkningen inte byts ut vilket den borgerliga majoriteten tycks vilja.

Förnya bebyggelse och grönstrukturer varsamt

Därför bör man genomföra en varsam förnyelse där man förbättrar befintliga kvaliteter, till exempel genom att stärka de mindre centrum som finns i området. Den befintliga fantastiska grönstrukturen ska utvecklas med hänsyn till den biologiska mångfalden. Resurser som Kista gård, Akalla by och Eggeby gård bör tillvaratas. Tydligare entréer med friluftskartor behövs, och ett Naturum med information om djur och natur på olika språk skulle vara en värdefull förstärkning. Ett friluftsbad vid Eggeby gård har länge önskats av de boende. Badet ska byggas och drivas med största möjliga klimathänsyn och med befintliga parkeringsplatser. Järvafältet behöver däremot inte någon "evenemangsplats" eller arena som innebär nya parkeringsplatser och vägar. Däremot kan en liten amfiteater dit det leder gångvägar vara ett passande alternativ. Spontanidrott ska uppmuntras och alla idrottssatsningar ska vara lika tillgängliga för flickor/kvinnor som för pojkar/män.

Utgå från dem som bor i området

Järvalyftet ska utgå från de boende på riktigt. Med metoder som utvecklats för omvänd planprocess ska Svenska Bostäder samt arkitekter/stadsplanerare tillsammans med de boende utveckla området. Det innebär också att man inte utgår från en svensk medelklassstereotyp om "attraktivt boende" utan utgår från den befintliga befolkningsstrukturen. Visionen bör också ha ett tydligare fokus på barns, ungdomars och kvinnors villkor.

Satsa på klimatsmarta hus

Visionen för Järva bör handla betydligt mer om klimatsmarta hus än vad den gör. Med nya klimatskal och andra åtgärder kan energianvändningen halveras. Därtill bör man satsa på solfångare, solceller och vindkraft samt individuell mätning och debitering av varmvatten.

Begravningsplats bör finnas med

I visionen saknas hänvisning till den länge diskuterade begravningsplatsen i Järvaområdet. Den bör finnas.

Minska biltrafiken

Förbifart Stockholms ska inte byggas, då den leder till ökade bullernivåer och partikelhalter. Motocrossbanan måste avvecklas omgående och Hansta naturreservat återställas. E18 bör läggas i en tunnel eller överdäckas. En bussgata bör inte anläggas över Järvafältet då det hotar naturen där. De nordliga pendeltågsgrenarna (Helenelund-Barkarby) ska kopplas ihop med spårvagn eller tunnelbana, och att den sträckningen ska passera i de nordvästra delarna av Järva, ungefär som vägen Akallälänken går nu.

Järvalyftet är en chans att visa hur miljonprogramsområden kan upprustas modernt, mänskligt och miljövänligt. Låt oss ta tillvara detta tillfälle!

Reservation anfördes av Ann-Margarethe Livh (v) enligt följande:

1. Exploateringsnämnden besvarar kommunstyrelsens remiss med följande:

Utgångspunkt för visionen är att Järvafältet, Stockholms stad och hela länet ska växa befolkningsmässigt. Stockholm förutses år 2030 få en miljon invånare och länet tre. Järva ska växa som en motor i stadens utveckling. Men ohejdad tillväxt är inte bara av godo. Just nu upplever vi hur tillväxtideologin lett fram till en krasch på bostadsmarknaden i USA och liknande bakslag har vi upplevt på närmare håll här i landet. Vi minns alla fallande bostadspriser även i Stockholm och hur det höga tornet i Kista länge stod tomt. Ibland kan det vara bättre att sträva efter en långsiktigt hållbar utveckling med mänskliga dimensioner och med hänsyn till miljö och hälsoaspekter än att elda under alla grytor samtidigt.

Den starka koncentrationen på Kista har verkat utarmande på Husby och Akalla – för att inte tala om Rinkeby, som nu förlorar stora delar av sin samhällsservice när stadsdelen slagits ihop med Norra Järva. Även stadsdelarna Tensta och Hjulsta har utarmats kommersiellt och socialt. Staden har dessutom sålt Svenska Bostäders fastigheter i Hjulsta till en privat ägare utan att hyresgästerna har haft en chans att säga vad de tycker. Valfrihet gäller absolut inte för de hyresgäster som vill bo kvar i allmännyttan. Baksidan av Kista gallerias tillväxt är att service som banker, detaljhandel och till och med bra mataffärer tenderar att bli en bristvara i de kringliggande stadsdelarna, eftersom lönsamheten minskar för företagen, allteftersom fler och fler kunder tvingas åka till Kista i ärenden som de inte kan uträtta där de bor. Att försöka råda bot på det genom att släppa in bilar i Husby visar bara att man inte förstår orsakssammanhangen. Bara en sådan sak som att flytta stadsdelsförvaltningarna från Husby och Rinkeby, där det är brist på arbetsplatser till det – åtminstone fram till nu – överhettade Kista är exempel på hur politikerna lägger krokben för de ambitioner som de säger sig ha i Järvavisionen.

Samtidigt som Vision Järva 2030 talar om betydelsen av fler arbetstillfällen i Järvas stadsdelar fortsätter avvecklingen av offentlig service inom såväl skolor som vård och omsorg. Den ohämmade friskoleexpansionen har allvarligt underminerat stadsdelens kommunala skolor, senast genom sommarens nedläggning av Dalhagsskolan. Barnen på samma sida av Husby har samtidigt förlorat fritidsgården Gula gården. Med avvecklingen av stadsdelsförvaltningarna i både Husby och Rinkeby undermineras också marknaden för privat handel och service.

Behåll trafiksepareringen - satsa på bra kommunikationer

I förslaget till vision sägs att det här är första gången man tar ett helhetsgrepp på Järvafältet. Det är inte sant, eftersom de som ursprungligen planerade stadsdelarna tog ett mycket lyckat helhetsgrepp på området. Problemet är snarare att man tappat greppet, eftersom man inte längre bryr sig om att sätta sig in i hur området är tänkt att fungera.

Ett exempel på det lyckade helhetsgreppet är den helt genomförda trafiksepareringen. För den som är uppvuxen vid en bullrig stadsgata i centrala Stockholm är det en lisa att slippa buller, avgaser och smuts från bilarna i närmiljön. Och trafiksepareringen är en viktig trygghetsfaktor inte minst för alla barn som kan röra sig riskfritt till skolor och fritids från Akalla till Kista, eller från Hjulsta till Rinkeby, utan att på något enda ställe behöva korsa en bilväg. Skolorna på Järvafältet får varje år utmärkelser för de säkra skolvägarna samtidigt som föräldrar i andra delar av kommunen äventyrar andra elevers säkerhet utanför skolorna genom att skjutsa sina barn.

Att bryta upp trafiksepareringen ”där det gör nytta” innebär just att man förstör helheten i systemet, vilket är så mycket mera omotiverat som bilvägarna förgrenar sig som ett fiskbensmönster in till minsta skrymsle i stadsdelarna. Respektera alltså trafiksepareringen och gör inga ingrepp i den.

Förslaget att tågen ska stanna i Helenelund, ställer vi oss bakom, liksom planerna på att bygga ut tvärbanan till Järvafältet. Ett annat sätt att förbättra kommunikationerna vore att introducera närtrafikbussar av det slag som finns i andra delar av Stockholmsområdet även på Norra och Södra Järva. En utbyggnad av tunnelbanan till Barkaby är ett annat sätt att förbättra kommunikationerna för Järvaborna. För att Järvaborna och besökare lätt ska kunna ta sig runt i området bör låncyklar finnas tillgängliga både på norra och södra Järva. Det skulle också öka tillgängligheten till de gårdar och kulturminnesmärken som finns på fältet.

Satsa på förebyggande arbete, kultur och mötesplatser

I Vision Järva finns satsningar på kultur och ungdom. Det ser vi gärna, men hittills har Alliansen gjort tvärtom, dvs. skurit ner på kultur, träffpunkter och förebyggande socialt arbete bland unga. Väl fungerande bibliotek och institutioner som Vår teater är viktiga. Mötesplatser där föreningar kan träffas utan att det kostar pengar behövs. Ungdomsgårdar och fritidshem är viktiga, och en nysatsning på dem vore välkommen. En institution i stil med Fryshuset skulle behövas i den här delen av staden. Det behövs lokaler och arenor för både kulturella aktiviteter, utomhusidrotter och inomhusidrotter, som basket, inomhusfotboll, innebandy osv.

Ett återkommande mantra i visionen är talet om otrygghet. En enkät utvisar att många invånare känner sig otrygga men detta motsägs av offentlig statistik där det framgår att brottsligheten i Järvastadsdelarna är mindre än på andra håll i staden. När folk tillfrågas om det känns mera otryggt att röra sig ute sent på kvällen i till exempel Husby och Rinkeby än i innerstaden eller andra stadsdelar, svarar de allra flesta nej. Det är självklart att relativt hög arbetslöshet medför andra sociala problem som otrygghet och otillfredsställelse. Speciellt som den borgerliga majoriteten för en politik som stigmatiserar de invånare som av olika anledningar inte lyckas skaffa sig ett jobb att försörja sig på. Indragna SL-kort för folk med försörjningsstöd, orimligt hårda krav på arbetssökande gör att många människor har ett svårt liv. Men detta betyder inte automatiskt att bostadsområdet i sig upplevs som otryggt, eller att arbetslöshetsproblemen skulle kunna lösas genom att man bygger om bostadsområdet. Fler fältassi-

stenter som arbetar förebyggande, satsningar på olika typer av öppna träffpunkter och kulturarrangemang som gör att människor i olika åldrar rör sig i området, ökar tryggheten.

Att Stockholm blir alltmer socialt segregerat även i boendet är en konsekvens av ökade klassklyftor och av allt färre hyreslägenheter i innerstaden, i många kranskommuner och andra så kallat "attraktiva" områden. En utveckling mot marknadshyror, skyhöga kostnader för nyproduktion och fortsatta ombildningar till bostadsrätter kan bara öka segregationen ytterligare.

Trafiksepareringen är något som gör Järva tryggare än andra delar av Stockholm. Att spränga in radhus- eller parhusområden mellan till exempel Husbys hyresbostäder och Järvafältet skulle uppfattas som ytterst utmanande mot den känsla av gemenskap och sammanhållning som finns i stadsdelen. Om den nuvarande borgerliga majoriteten vill förbättra tryggheten borde de boende istället få tillbaka fritidshem och ungdomsgårdar, man borde satsa på mer personal i skola och förskola, och på bättre samarbete mellan närpolis, sociala myndigheter och skolan. Samt se till att stadsdelarna hålls rena och snygga

Hyresrätten är populär och nödvändig

I visionen sägs det att man vill skapa större variation i bostadsbeståndet när det gäller ägande och upplåtelseformer – i och för sig lovvärt om detta skulle gälla hela staden och regionen, men det kolliderar också med ambitionen att respektera de boende och deras val av bostadsform. Om man tar Norra Järva som helhet är alltså andelen allmännyttiga hyresbostäder inte högre än snittet i Stockholm som helhet – detta trots intensiv ombildning och utförsäljning i innerstaden. Samtidigt är andelen bostadsrätter väsentligt större här än i Stockholm i allmänhet. Mångfalden av hustyper är också stor. På Norra Järva liksom i Tensta finns stora och små lägenheter i flerfamiljshus i höga och låga hus, i loftgångshus, liksom parhus och radhus – samt enfamiljshus.

I Stockholm råder bostadsbrist. Det är inte alla som har råd att köpa sig en bostad. Därför är det viktigt att det finns hyresrätter vilket också ökar rörligheten på arbetsmarknaden. Ungdomar, som ofta har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden, har särskilt svårt att få en egen bostad. Det som skulle hjälpa dem är inte egna radhus, bostadsrätter eller villor – utan hyreslägenheter till rimlig hyra. Ökande hyror i innerstaden – som enligt färiska siffror befolkas av 27 procent låginkomsttagare – gör också att det kan bli en ökande efterfrågan på hyresrätter i ytterområdena från dem som inte kommer att ha råd att bo kvar inne i stan. Om man verkligen vill öka variationen på Järvafältet borde man alltså bygga fler allmännyttiga hyresbostäder i Kista och Akalla. Det handlar också om att respektera människors valfrihet och de som vill bo hos en kommunal hyresvärd. Ett sätt att öka valfriheten och rörligheten på bostadsmarknaden vore också att låta allmännyttan bygga fler kommunala hyresrätter med rimliga hyror i innerstaden. Det skulle bidra till att minska segregationen.

Svenska Bostäder är ett välrenommerat bostadsföretag. Företaget har tagit många goda initiativ – till exempel när man dragit in ett fibernät i sina hus för att åstadkomma

konkurrens och ge hyresgästerna möjlighet att själva välja leverantör av kabel-TV och datortjänster. Tyvärr kan vi inte ge företaget goda vitsord för de senaste tio femton årens fögderi i Husby och i Rinkeby.

Tidigare hade värden eget yrkesfolk anställt, snickare, elektriker, rörmokare och målare, som kände området och hade ett eget intresse att sköta det. En period fanns en garanti att allvarligare fel avhjälpes inom 24 timmar. Garantin gav hyresgästen en dygnshyra i rabatt för varje dygn därutöver som felet kvarstod. Men någonstans gav hyresvärden upp och nu är underhållet eftersatt. Ytterdörrarna är omålade, det finns betong- och plåtskador på fasaderna, underhållet av lägenheterna släpar också efter. Men husen är i grunden välbyggda. Dock finns vissa generella behov. När någon flyttar, eller när husen måste genomgå stambyte bör badrummen kaklas. Det ökar husens livslängd. Husen måste isoleras, fönster, dörrar och springorna mellan betongelementen tätas, ventilation och uppvärmning ses över för att få till stånd ett acceptabelt inomhusklimat och för att spara pengar och energi.

Vi vill till exempel se förslag på att förse husen med solfångare och/eller solceller på taket, att med värmeväxlare eller på annat sätt ta tillvara värmen i frånluften. Vi efterlyser en ordentlig granskning av de mest effektiva och energibesparande sätten att renovera miljonprogramsområden.

På sistone har Svenska Bostäder ryckt upp fastighetsskötseln. Nya bovärdar och miljövärdar har anställts. De är ambitiösa och trevliga och gör ett bra jobb. Men det behövs ännu mer för att komma ikapp allt som fattas. Vi har också märkt att visst underhåll skjuts upp under de diskussioner som förs om upprustning av fastigheterna. Det är inte acceptabelt att folk ska behöva leva med läckor i kök och badrum, mögelskador, dåliga spisar och kylskåp eller flagnande färg i väntan på en upprustning som kommer att ta flera år.

Ett stort antal lägenheter är tomställda, i synnerhet i det så kallade referenskvarteret, men även på andra håll i Husby och på Sibeliusgången i Akalla. Det skapar otrygghet för dem som bor kvar. Det kyler ut husen. Och det är oförsvarligt i ett Stockholm som lider av bostadsbrist. Vid en varsam renovering minskar behovet av evakueringsbostäder.

Bevara Järvafältet som naturområde

Järvafältet är vår främsta fritidstillgång. Där gör dagisbarnen utflykter, skolbarn orienterar och har lektioner, pensionärer promenerar. Det plockas bär och blommor. På vårar och somrar ordnas väldiga utomhusfester, till exempel i samband med det kurdiska och iranska nyårsfirandet, det återkommande arrangemanget Midsommar Latino eller eritreanernas traditionella fest vid midsommar. På vintrarna anläggs utmärkta skidspår.

Järvafältet är också ett kulturresevat där hundra nötkreatur från Hästa 4H-gård håller landskapet öppet och i hävd. Järvafältet är en del av Stockholms gröna kilar. En naturresurs som bidrar till artrikedom i fauna och flora, och som fungerar som en frisk

lunga i stadslandskapet. I Igelbäcken trivs fortfarande den känsliga grönlingen, vilket visar att fältet inte är förorenat.

De förslag som finns i Vision Järva att bygga radhus i kanten av fältet, motsätter vi oss. Det skulle innebära en privatisering av vår skog, en avstängning av entrén till fältet och Husby gård. Dessutom finns småhus redan på mycket nära håll på ömse sidor om Husby, i Kista och i Akalla. Om man vill förbättra kommunikationen mellan Norra och Södra Järva ska man inte dra bussar över fältet. En spårväg längs Kymlinge-länken är ett vida bättre alternativ. För övrigt är E18 det största hindret för den som vill cykla eller gå till fots mellan stadsdelarna, man får gå lång omvägar för att ta sig fram under vägen. E18 måste läggas i tunnel och Järvafältet och gröna partier mellan stadsdelarna bevaras.

Vi motsätter oss bestämt att Järvafältets gröna lunga skärs av med utomhusarenor. När det handlar om bad är det underligt att Husbybadet som byggts med en – visserligen liten utomhusdel – är stängt på somrarna. Det finns ett gammalt krav på ett mindre utomhusbad vid Eggeby gård. Detta krav bör utredas. Vid de undersökningar som gjorts om folks önskemål om en meningsfull fritid, brukar orörd natur, stigar att promenera på, vara det absolut allra högsts prioriterade.

Utbildning för barn och vuxna

Det är viktigt med utbildning av både barn och vuxna. Extra satsningar på de kommunala skolorna, med specialpersonal och mindre klasser är viktigt inte minst för att nyanlända barn ska kunna lära sig svenska. Men det gäller också att ta vara på de språkliga resurser och internationella erfarenheter som vårt område är så rikt på. Vi har hittills bara sett hur skolor läggs ner, den trenden måste brytas. Vidareutbildning av vuxna, att tillvarata utbildning och yrkeskunskaper som Järvaborna har med sig från sina hemländer är en utmaning, som kräver insatser från samhället.

Det är känt att hälsoläget i våra förorter är sämre än i andra delar av staden. Det kräver extra satsningar på våra vårdcentraler och läkarmottagningar, inte nedläggningar och nedskärningar. Senast har personalstyrkan skurits ned till hälften vid Rinkebys vårdcentral och Folk tandvården försvunnit från Husby. De tre välfungerande Familjecentralerna, som utvecklats med utgångspunkt från de behov som finns i stadsdelarna, och som är mycket populära bland nyblivna föräldrar har i princip skrotats.

Att området till största delen befolkas av människor med utländskt ursprung är spännande och stimulerande. Man möter många kulturer i en integrerad stadsdel. Människors olika bakgrund, utbildning, språkkunskaper är en väldig potential som långt ifrån utnyttjas i den utsträckning som vore möjlig. Men koncentrationen av människor med utländsk bakgrund är samtidigt baksidan av en allt hårdare uppdelning av bostadsmarknaden, där mera centrala delar av staden genom utförsäljning av hyresrätter, och ökade bostadskostnader stängs för dem som inte har mycket pengar. Innerstaden blir mer och mer segregerad, med spridningseffekter till förorterna.

Bland de boende finns ett starkt engagemang. Det är därför viktigt att man säkrar de boendes rätt till inflytande, att man faktiskt tar till sig deras åsikter och önskemål.

Att den demokratiska processen förankras. Så som de politiska styrgrupperna för Järvalyftet från början konstruerades och fungerade förankrades inte en demokratisk process. Vänsterpartiet valde därför att lämna styrgruppen. Nu måste ett första steg vara att faktiskt skicka ut den fullständiga versionen av Vision Järva 2030 till samtliga hushåll på Järva tillsammans med information om hur den demokratiska dialogen ska organiseras. Dokumentet behöver också finnas tillgängligt på flera språk. Remisstiden måste utsträckas till hela hösten, remissvaren sammanställas och någon form av storrådslag organiseras av staden i alla berörda stadsdelar i stil med Järva Sociala Forum, där Vision 2030 och idéer som väcks i remissvaren kan diskuteras innan beslut tas i kommunfullmäktige. Det samråd som förutskickas i visionen måste leda till att de boende kan påverka processen så att vi får en varsam upprustning med utgångspunkt från Järvabornas önskemål och behov till rimlig kostnad så att folk kan bo kvar!

Vi motsätter oss alla idéer om att sälja ut fler fastigheter, vare sig till privata värdar eller genom ombildning till bostadsrätter. Det är bostadsbolagens ansvar gentemot sina hyresgäster att återbetala sin stora skuld efter år av eftersatt underhåll. Vi är övertygade om att det också finns vägar att ge verklig makt och ansvar åt de boende inom allmännyttan. Det kan ske genom lokala styrelser i de kommunala bostadsbolagen där hyresgästerna har majoritet.

Järvalyftet upplevs av invånarna som ett rejält sänke och som ett uppifrånstyrt projekt. Vi menar att Järvalyftet ska läggas ner och att samtliga stadsdelsnämnder ska få utvecklingspengar så att invånarna kan utveckla stadsdelarna och den lokala demokratin.

Ersätтарыttrande gjordes av Christer Mellstrand (c) enligt följande

instämmer i beslut från (m) och (fp)

Ersätтарыttrande gjordes av Lotten von Hofsten (v) enligt följande

instämmer i förslaget från (v)

Fastighetsnämnden

Reservation anfördes av ledamoten Håkan Wahlén m.fl. (s) enligt följande

I huvudsak godkänna kontorets förslag till beslut samt att därutöver anföra följande
Vi delar uppfattningen att Fastighetsnämnden i ringa omfattning berörs av Vision Järva 2030 (Järvalyftet) som den idag ser ut. Vi delar också i övrigt kontorets synpunkter. Vi anser dock att det är viktigt att framhålla att utveckling varken kan bestå i ett projekt eller i enbart fysiska åtgärder. Idag trycker kommunen fyrfärgsfoldrar och talar om ett "Järvalyft". Samtidigt drar man undan viktiga förutsättningar för en utveckling genom förändrade resursfördelningssystem, nedlagda verksamhetslokaler, minskad

offentlig, social och kommersiell service i många ytterstadsstadsdelar. För boende i Rinkeby, Tensta, Husby och Akalla är det lika viktiga frågor som formen och färgen på husen. Utveckling måste ses i ett helhetsperspektiv där offentlig och kommersiell service, samt social utveckling, väger lika tungt som den fysiska miljön.

Reservation anfördes av ledamoten Åke Mezán (v) enligt följande

Fastighetsnämnden beslutar att som svar på remissen återropa följande.

Om Vision Järva hade arbetats fram enligt ursprungsförslaget med delaktighet från de boende och övriga aktörer i området hade inte de boende glömts bort. För att skapa en vision som håller även när den ska genomföras är nyckeln delaktighet och inflytande. Genom media och samtal med hyresgäster har Vänsterpartiet fått kännedom om att det pågående arbetet inom ramen för nuvarande Järvalyftet innebär att hyresgäster kommer att evakueras från sina lägenheter. Ett Järvalyft ska inte syfta till att lyfta ut den gamla befolkningen för att lyfta in en ny. Järvalyftet ska vara ett lyft för de som bor där i dag. Då kan det inte mot en klar majoritet av de boendes vilja innebära försäljning eller lyxrenovering så att boende tvingas flytta. Ett hållbart Järvalyft innebär ett nära samarbete genom en i alla delar genomgripande deltagande demokrati där de boende genom t.ex styrgrupper kan delta i uppbyggandet av sitt Järva.

I mars i år beslutade styrelsen för Svenska Bostäder att sälja ut sammanlagt 75 % av sitt lägenhetsbestånd i Husby och Hjulsta till privata företag. De politiska förutsättningarna för att lyfta Järva är med andra ord kraftigt beskurna. Den nuvarande borgerliga majoriteten tycks tro att de driver en nyliberal experimentverkstad utan att hänsyn behöver tas till de människor som bor i områdena.

Upprustningen av Järvalyftet som det ser ut idag för med sig att fastigheter rivs och nya byggs. Detta kommer i sin tur leda till kraftigt höjda hyror. Järvalyftet borde med andra ord snarare betecknas som ett lån för de boende än en satsning. Men de boende har aldrig tillfrågats om de vill eller kan ta ett sådant lån.

Det borde vara självklart att inriktningen på den här typen av projekt bestäms i samråd med boende och deras organisationer som exempelvis Hyresgästföreningen. Detta har i själva verket tidigare varit praxis.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Martin Michel (mp) med instämmande från ersättaren Yildiz Kafkas (mp) enligt följande

Miljöpartiet välkomnar en vision för Järvaområdet. Liknande visioner behövs även för andra stadsdelar som byggdes i Stockholm på 1950-1970 talet.

Genomförande av sådana visioner är mycket kostsamma. Det handlar inte bara om fysisk upprustning av byggnader utan det handlar om satsningar på alla områden såväl sociala som fler arbetstillfällen och bättre ekonomi och trygghet för de boende.

Sedan mitten av 1990-talet har vi sett olika varianter på sådana visioner komma och gå så som Ytterstadssatsningen, Stadsdelsförnyelsen, Storstadssatsningen och nu

senast Järvalyftet. Alla har haft ungefär samma långsiktiga mål. Varje ny majoritet har gett nya löften och mer pengar i nya sådana projekt. Man har under åren arkiverat massor av intressanta och bra idéer, släkt många eldsjälar och ödslat bort massor av tid i möten med förhoppningsfulla medborgare som trott på att nu äntligen sker något positivt. Men tyvärr. Så kommer en ny majoritet, river upp planerna och startar en ny process. När ska vi lära oss att samarbeta blocköverskridande med så angelägna och stora projekt. För att lyckas är det helt nödvändigt att lyssna till medborgarna, lokalföreningarna och det lokala näringslivet. Besluten måste förankras ute i stadsdelarna. Tyvärr upplever många medborgare en svag tilltron till politikerna och de uttrycker tvivel om att dessa visioner någonsin kommer att förverkligas.

Vi har förståelse för fastighetskontorets svar med hänsyn till att Järvaområdet inte direkt berör kontorets verksamhetsområde och därför avlämnar det svar man gjort. Stockholms stad äger dock några fastigheter i området, Kvarnberget 1 i Rinkeby som troligen övertas av Micasa samt Bränninge 1, Spånga-Tensta förvaltningsbyggnad i Tensta centrum. Denna byggnad ska rivras på grund av kraftiga allergi- och mögelproblem. En ny byggnad uppförs och där har miljöpartiet framfört önskemål om att det ska bli ett energisnålt hus med en spännande och intressant arkitektur.

Miljöpartiet vill i stället hänvisa till de remissvar som lämnas från Spånga-Tensta och Kista-Rinkeby stadsdelsnämnder.

Idrottsnämnden

Reservation anfördes av Mehdi Oguzsoy (v) enligt följande

Idrottsförvaltningen föreslår att idrottsnämnden beslutar att som svar på remissen till kommunstyrelsen överlämna och återropa följande utlåtande:

Utgångspunkt för visionen är att Järvaområdet, Stockholms stad och hela länet ska växa befolkningsmässigt Stockholm förutses år 2030 få en miljon invånare och länet tre. Järva ska växa som en motor i stadens utveckling. Men ohejdad tillväxt är inte bara av godo. Just nu upplever vi hur tillväxtideologin lett fram till en krasch på bostadsmarknaden i USA, och liknande bakslag har vi upplevt på närmare håll här i landet. Vi minns alla fallande bostadspriser även i Stockholm och hur det höga tornet i Kista länge stod tomt. Ibland kan det vara bättre att sträva efter en långsiktigt hållbar utveckling med mänskliga dimensioner och med hänsyn till miljö och hälsoaspekter än att elda under alla grytor samtidigt.

Den starka koncentrationen på Kista har verkat utarmande på Husby och Akalla - för att inte tala om Rinkeby, som nu förlorar stora delar av sin samhällsservice när stadsdelen slagits ihop med Norra Järva. Baksidan av Kista gallerias tillväxt är att service som banker, detaljhandel och till och med bra mataffärer tenderar att bli en bristvara i de kringliggande stadsdelarna, eftersom lönsamheten minskar för företagen, allteftersom fler och fler kunder tvingas åka till Kista i ärenden som de inte kan

uträtta där de bor. Att försöka råda bot på det genom att släppa in bilar i Husby visar bara att man inte förstår orsakssammanhangen.

Bara en sådan sak som att flytta stadsdelsförvaltningarna från Husby och Rinkeby, där det är brist på arbetsplatser till det - åtminstone fram till nu - överhettade Kista är exempel på hur politikerna lägger krokben för de ambitioner som de säger sig ha i Järvavisionen.

Samtidigt som Vision Järva 2030 talar om betydelsen av fler arbetstillfällen i Järvas stadsdelar fortsätter avvecklingen av offentlig service inom såväl skolor som vård och omsorg. Den ohämmade friskoleexpansionen har allvarligt underminerat stadsdelens kommunala skolor, senast genom sommarens nedläggning av Dalhagsskolan. Barnen på samma sida av Husby har samtidigt förlorat fritidsgården Gula gården. Med avvecklingen av stadsdelsförvaltningarna i både Husby och Rinkeby undermineras också marknaden för privat handel och service.

I förslaget till vision sägs att det här är första gången man tar ett helhetsgrepp på Järvafältet. Det är inte riktigt sant, eftersom de som ursprungligen planerade stadsdelarna tog ett mycket lyckat helhetsgrepp på området. Problemet är snarare att man tappat greppet, eftersom man inte längre bryr sig om att sätta sig in i hur området är tänkt att fungera. Ett exempel på det lyckade helhetsgreppet är den helt genomförda trafiksepareringen. För den som är uppvuxen vid en bullrig stadsgata i centrala Stockholm är det en lisa att slippa buller, avgaser och smuts från bilarna i närmiljön. Och trafiksepareringen är en viktig trygghetsfaktor inte minst för alla barn som kan röra sig riskfritt till skolor och fritids från Akalla till Kista, eller från Hjulsta till Rinkeby, utan att på något enda ställe behöva korsa en bilväg. Skolorna på Järvafältet får varje år utmärkelser för de säkra skolvägarna, samtidigt som föräldrar som inte vågar släppa sina ungar ensamma till plugget i andra delar av kommunen äventyrar andra elevers säkerhet utanför skolorna genom att skjutsa sina telningar.

Att bryta upp trafiksepareringen "där det gör nytta" innebär just att man förstör helheten i systemet, vilket är så mycket mera omotiverat som bilvägarna förgrenar sig som ett fiskbensmönster in till minsta skrymsle i stadsdelarna. Särskilt brutal är formuleringen på sid 28, att kopplat till stadsdelarnas centrumlägen "bör bilar och människor kunna mötas", Sådana möten kan sluta med både blodvite och döden. Respektera alltså trafiksepareringen och gör inga ingrepp i den. Förslaget att tågen ska stanna i Helene-lund, ställer vi oss bakom, liksom planerna på att bygga ut tvärbanan till Järvafältet. Ett annat sätt att förbättra kommunikationerna vore att introducera närtrafikbussar av det slag som finns i andra delar av Stockholmsområdet även på Norra och Södra Järva.

Ett återkommande mantra i visionen, som vi känner igen sedan tidigare, är talet om otrygghet. En enkät utvisar att många invånare skulle känna sig otrygga. Men detta motsägs av offentlig statistik där det framgår att brottsligheten på Norra Järva är mindre än på andra håll i staden. När folk tillfrågas om det känns mera otryggt att röra sig ute sent på kvällen i till exempel Husby än i innerstaden eller andra stadsdelar, svarar de allra flesta nej. Det är självklart att relativt hög arbetslöshet också medför andra sociala problem, otrygghet och otillfredsställelse. Men detta betyder inte automatiskt

att bostadsområdet i sig upplevs som otryggt, eller att arbetslöshetsproblemen skulle kunna lösas genom att man bygger om bostadsområdet.

Att Stockholm blir alltmer socialt segregerat även i boendet är en konsekvens av ökade klassklyftor och av allt färre hyreslägenheter i innerstaden, i många kranskommuner och andra så kallat "attraktiva" områden. En utveckling mot allt mer marknads-hyror, skyhöga kostnader för nyproduktion och fortsatta ombildningar till bostadsrätter kan bara öka segregationen ytterligare.

Att en del invånare upplever sig som så otrygga torde delvis bero på att man ständigt får frågan, dels också på den bild av förorten som målas upp i media, av politiker och i den allmänna debatten. Dessutom genomfördes den enkätundersökning, som det hänvisats till i Järvalyftet, vid ett tillfälle då det allmänna missnöjet var stort, eftersom fastighetsskötseln då var som allra sämst. Det fanns också ett akut problem med kriminella aktiviteter bland en del ungdomar som då hängde i centrum. Dessa problem har minskat betydligt sedan dess.

Trafiksepareringen är något som faktiskt gör Järva tryggare än andra delar av Stockholm. Att spränga in radhus- eller parhusområden mellan till exempel Husbys hyresbostäder och Järvafältet skulle uppfattas som ytterst utmanande mot den känsla av gemenskap och sammanhållning som finns i stadsdelen. Om den nuvarande borgerliga majoriteten vill förbättra tryggheten borde de boende i stället få tillbaka fritidshem och ungdomsgårdar, satsa på mer personal i skola och förskola, på samarbete mellan närpolis, sociala myndigheter och skolan. Samt hålla helt rent och snyggt i stadsdelarna.

I visionen sägs det att man vill skapa större variation i bostadsbeståndet när det gäller ägande och upplåtelseformer - i och för sig lovvärt om detta skulle gälla hela staden och regionen, men det kolliderar också med ambitionen att respektera de boende och deras val av bostadsform. Om man tar Norra Järva som helhet är alltså andelen allmännyttiga hyresbostäder inte högre än snittet i Stockholm som helhet - detta trots intensiv ombildning och utförsäljning i innerstaden. Samtidigt är andelen bostadsrätter väsentligt större här än i Stockholm i allmänhet. Mångfalden av hustyper är också stor. På Norra Järva finns stora och små lägenheter i flerfamiljshus i höga och låga hus, i loftgångshus, liksom parhus och radhus - samt enfamiljshus.

I Stockholm råder bostadsbrist. Det är inte alla som har råd att köpa sig en bostad. Därför är det viktigt att det finns hyresrätter: Det ökar också rörligheten på arbetsmarknaden. Ungdomar - som dessutom har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden - har särskilt svårt att få en egen bostad. Och det som skulle hjälpa dem är inte egna radhus, bostadsrätter eller villor - utan hyreslägenheter till rimlig hyra. Ökande hyror i innerstaden - som enligt färiska siffror befolkas av 27 procent låginkomsttagare - gör också att det kan bli en ökande efterfrågan på hyresrätter i ytterområdena från dem som inte kommer att ha råd att bo kvar inne i stan. Om man verkligen vill öka variationen på Norra Järva borde man alltså bygga fler allmännyttiga hyresbostäder i Kista och Akalla. Det handlar också om att respektera deras valfrihet som vill bo hos en kommunal hyresvärd.

Ett sätt att öka valfriheten och rörligheten på bostadsmarknaden vore också att låta allmännyttan bygga fler kommunala hyresrätter med rimliga hyror i innerstaden. Det skulle bidra till att minska segregeringen.

Svenska Bostäder är ett välrenommerat bostadsföretag. Företaget har tagit många goda initiativ - till exempel när man dragit in ett fibernät i sina hus för att åstadkomma konkurrens och ge hyresgästerna möjlighet att själva välja leverantör av kabel-TV och datortjänster. Tyvärr kan vi inte ge företaget goda vitsord för de senaste tio femton årens fögderi i Husby. När Husby var nybyggt, hade värden eget yrkesfolk anställt, snickare, elektriker, rörmokare och målare, som kände området och hade ett eget intresse att sköta det. En period fanns en garanti att allvarigare fel avhjälpes inom 24 timmar. Garantin gav hyresgästen en dygnshyra i rabatt för varje dygn därutöver som felet kvarstod. Men någonstans gav hyresvärden upp och nu är underhållet eftersatt. Ytterdörrarna är omålade, det finns betong- och plåtskador på fasaderna, underhållet av lägenheterna släpar också efter.

Men husen är i grunden välbyggda. Lägenheterna är välplanerade, ljusa, trivsamma och fullt moderna med stora rymliga kök. Innan man för ett par år sedan byggde på radhusen på taken, besiktigades husen och Svenska Bostäder försäkrade att det inte fanns några närliggande behov av stambyten och dylikt. När Trondheimsgatan 28 hade brunnit återuppfördes trähuset på taket, utan något stambyte. Det är svårt att tro att husen blivit i avsevärt sämre skick på två år.

Dock finns vissa generella behov. När någon flyttar, eller när husen måste genomgå stambyte bör badrummen kaklas. Det ökar husens livslängd. För tio femton år sedan gjorde Svenska Bostäder om ventilationen och elementen ströps - i den i och för sig vällovliga ambitionen att spara energi. Men sedan dess fryser de boende vår och höst. På sommaren är det varmt ändå och vid riktiga köldknäppar på vintern dras värmen på, men dessemellan är det rått och fuktigt inomhus, man eldar över huvud taget inte. Det sliter på husen, innebär risk för mögelskador och är ohälsosamt för de boende. Många av de gamla lider av att ständigt frysa.

Husen måste isoleras, fönster, dörrar och springorna mellan betongelementen tätas, ventilation och uppvärmning ses över för att få till stånd ett acceptabelt inomhusklimat och för att spara pengar och energi. Ambitionen att spara energi för att skona klimatet måste vara den högsta tänkbara utan att för den skull leda till hyreshöjningar. Det finns mycket pengar att tjäna på en effektivare energianvändning.

Vi vill till exempel se förslag på att förse husen med solfångare och/eller solceller på taket, att med värmeväxlare eller på annat sätt ta tillvara värmen i frånluften. Vi efterlyser en ordentlig granskning av de mest effektiva och energibesparande sätten att renovera miljonprogramsområden som våra.

Men tills det är genomfört måste den utgående värmen höjas två grader så att inomhustemperaturen når 22°. Vi vill ha garantier för att den av Socialstyrelsen rekommenderade inomhustemperaturen på mellan 20 och 24° C uppnås. Det finns ett avtal med Hyresgästföreningen, vilket är ganska unikt, om minst (sic!) 20° C i Svenska Bostäders lägenheter i Husby för att hyresgästerna ska slippa frysa.

Men det verkar inte ha hjälpt. När detta skrivs är det dagstemperaturen en bit under 10° C. Elementen i lägenheterna är iskalla. Många vaknar med fuktig imma mellan sovrumsfönstren. Tvätt och handdukar som man hänger i badrummen torkar inte.

Samtidigt som man ser över ventilationen kan man se till att isolera elledningarna. Efter omläggningen av fläktsystemet kan man inte längre höra utländsk radio i husen. Mottagningen av kort- och mellanvåg är utstörd. Den Husbybo som vill ta del av nyheter från sitt hemland, bjuds i stället 50 perioder växelström - det låter som en bergborr i radion.

Utom att undanröja hinder för de boende att lyssna på radio, kunde man följa allmännyttiga Solnaföretaget Signalistens exempel och hjälpa hyresgästerna att se de TV-kanaler de önskar genom att hjälpa till med montering av parabolerna på hustaken. På sistone har Svenska Bostäder ryckt upp fastighetsskötseln. Nya bovärdar och miljövärdar har anställts. De är ambitiösa och trevliga och gör ett bra jobb. Men det behövs ännu mer för att komma ikapp allt som fattas. Vi har också märkt att visst underhåll skjuts upp under de diskussioner som förs om upprustning av fastigheterna. Det är inte acceptabelt att folk ska behöva leva med läckor i kök och badrum, mögelskador, dåliga spisar och kylskåp eller flagnande färg i väntan på en upprustning som kommer att ta flera år.

Ett stort antal lägenheter är tomställda, i synnerhet i det så kallade referenskvarteret, men även på andra håll i Husby och på Sibeliusgången i Akalla. Det skapar otrygghet för dem som bor kvar. Det kyler ut husen. Och det är oförsvarligt i ett Stockholm som lider av bostadsbrist. Vid en varsam renovering minskar behovet av evakueringsbostäder. Järvafältet är vår främsta fritidstillgång. Där gör dagisbarnen utflykter, skolbarn orienterar och har lektioner, pensionärer promenerar. Det plockas bär och blommor. På vårar och somrar ordnas väldiga utomhusfester, till exempel i samband med det kurdiska och iranska nyårsfirandet, det återkommande arrangemanget Midsommar Latino eller eritreanernas traditionella fest vid midsommar. På vintrarna anläggs utmärkta skidspår.

Järvafältet är också ett kulturresevat där hundra nötkreatur från Hästa 4H-gård håller landskapet öppet och i hävd. Järvafältet är en del av Stockholms gröna kilar. En naturresurs som bidrar till artrikedomen i fauna och flora, och som fungerar som en frisk lung i stadslandskapet. I Igelbäcken trivs fortfarande den känsliga grönlungen, vilket visar att fältet inte är förorenat.

De förslag som finns i Vision Järva att bygga radhus i kanten av fältet, motsätter vi oss. Det skulle innebära en privatisering av vår skog, en avstängning av entrén till fältet och Husby gård. Dessutom finns småhus redan på mycket nära håll på ömse sidor om Husby i Kista och Akalla. Skär man av fältet är skadan irreversibel. Om man vill förbättra kommunikationen mellan Norra och Södra Järva ska man inte dra bussar över fältet. En spårväg längs Kymlingelänken är ett vida bättre alternativ. För övrigt är E18 det största hindret för den som vill cykla eller gå till fots mellan stadsdelarna, man får gå lång omvägar för att ta sig fram under vägen.

Vision Järva vill göra satsningar på kultur och ungdom. Det ser vi gärna. Väl fungerande bibliotek och institutioner som Vår teater är viktiga. Mötesplatser där före-

ningar kan träffas utan att det kostar pengar behövs. Ungdomsgårdar och fritidshem är viktiga, och en nysatsning på dem vore välkommen. En institution i stil med Fryshuset skulle behövas i den här delen av staden. Det behövs lokaler och arenor för både kulturella aktiviteter, utomhusidrotter och inomhusidrotter, som basket, inomhusfotboll, innebandy osv. Däremot motsätter vi oss bestämt att Järvafältets gröna lunga skärs av med utomhusarenor och äventyrsbad på Järvafältet. Vi tror heller inte att husägarna som bor i parhusen i Kista nere mot Järvafältet är intresserade av att få sådan verksamhet utanför sina tomtplättar. När det handlar om bad är det underligt att Husbybadet som byggts med en - visserligen liten utomhusdel - är stängt på somrarna. Vid de undersökningar som gjorts om folks önskemål om en meningsfull fritid, brukar orörd natur, stigar att promenera på, vara det absolut allra högst prioriterade. Det är ytterligare ett skäl att bygga sportanläggningar och arenor i andra delar av området än ute på Järvafältet.

Det är viktigt med utbildning av både barn och vuxna. Det stora antalet invandrare gör det särskilt angeläget. Extra satsningar på de kommunala skolorna, med specialpersonal och mindre klasser är viktigt inte minst för att nyanlända barn ska kunna lära sig svenska. Men det gäller också att ta vara på de språkliga resurser och internationella erfarenheter som vårt område är så rikt på. Vi har hittills bara sett hur skolor läggs ner, den trenden måste brytas. Vidareutbildning av vuxna, att tillvarata utbildning och yrkeskunskaper som Järvaborna har med sig från sina hemländer är en utmaning, som kräver insatser från samhället.

Det är känt att hälsoläget i våra förorter är sämre än i andra delar av staden. Det kräver extra satsningar på våra vårdcentraler och läkarmottagningar, inte nedläggningar och nedskärningar. Senast har personalstyrkan skurits ned till hälften vid Rinkebys vårdcentral och Folk tandvården försvunnit från Husby.

Även om förvärvsfrekvensen är mycket högre på Norra Järva än vad folk tror så finns det många som inte arbetar, och en större andel hemmafruar, till exempel invandrarvinnor med flera barn. Det ställer också krav på särskilda insatser, aktiviteter som går att förena med livet i förorten.

Att området till största delen befolkas av människor med utländskt ursprung är spännande och stimulerande. Man möter många kulturer i en integrerad stadsdel. Människors olika bakgrund, utbildning, språkkunskaper är en väldig potential som långt ifrån utnyttjas i den utsträckning som vore möjlig. Men koncentrationen av invandrare är samtidigt baksidan även allt hårdare uppdelning av bostadsmarknaden, där mera centrala delar av staden genom utförsäljning av hyresrätter, och ökade bostadskostnader stängs för dem som inte har mycket pengar. Innerstaden blir mer och mer segregerad, med spridningseffekter till förorterna. Den integrering som pågår i våra förorter störs av att invandrare diskrimineras på arbetsmarknaden. Men det är inte bostadsortens fel. Om området har dålig status beror det dels på att det sprids en vrånbild av invandratäta förorter, men dels också på att underhåll och skötsel varit så eftersatta. Om lägenheter, hus och den yttre miljön sköttes bättre, skulle dess status också höjas och fler människor än idag aktivt söka sig till vår gröna oas!

Bland de boende finns ett starkt engagemang. Det är därför viktigt att man säkrar de boendes rätt till inflytande, att man faktiskt tar till sig deras åsikter och önskemål. Att den demokratiska processen förankras. Så som de politiska styrgrupperna för Järvalyftet från början konstruerades och fungerade förankrades inte en demokratisk process. Vänsterpartiet valde därför att lämna styrgruppen. Nu måste ett första steg vara att faktiskt skicka ut den fullständiga versionen av Vision Järva 2030 till samtliga hushåll på Järva tillsammans med information om hur den demokratiska dialogen ska organiseras. Dokumentet behöver också finnas tillgängligt på flera språk. Remisstiden måste utsträckas till hela hösten, remissvaren sammanställas och någon form av storrådslag organiseras av staden i alla berörda stadsdelar i stil med Järva Sociala Forum, där Vision 2030 och idéer som väcks i remissvaren kan diskuteras innan beslut tas i kommunfullmäktige. Det samråd som förutskickas i visionen måste leda till att de boende kan påverka processen så att vi får en varsam upprustning med utgångspunkt från Järvabornas önskemål och behov till rimlig kostnad så att folk kan bo kvar!

Vi motsätter oss alla idéer om att sälja ut fler fastigheter i Husby, vare sig till privata värdar eller genom ombildning till bostadsrätter. Det är Svenska Bostäders ansvar gentemot sina hyresgäster att återbetala sin stora skuld efter år av eftersatt underhåll. Vi är övertygade om att det också finns vägar att ge verklig makt och ansvar åt de boende inom allmännyttan!

Reservation anfördes av Else Lundin (mp) enligt följande

1. att godkänna förvaltningens förslag till svar på remiss samt förklara paragrafen omedelbart justerad
2. att komplettera förslaget genom att
  - framhålla vikten av att Vision Järva 2030 präglas även tydlig fokusering på barnens fysiska och mentala miljö.
  - beakta möjligheterna till att utöva idrotter som kan bedrivas av båda könen samtidigt och även av familjer och grupper som inte är föreningsanslutna genom att fokusera på till exempel racketsporter, boule och dans.
  - betona att Vision Järva 2030 ska vara föregångare när det gäller energieffektiv och miljövänlig teknik och vara lämplig för satsningar på alternativa energikällor.
  - redovisa principerna för att göra det möjligt att via allmänna kommunikationer nå bostadsområdena samt olika centra för rekreation och övrig "konsumtion" inom området.

Särskilt uttalande gjordes av ordförande Madeleine Sjöstedt m.fl. (fp) och Billy Östh m.fl. (m) enligt följande

Idrottsnämnden tycker det är positivt att det tas ett helhetsgrepp i planeringen av det nya Järva. Eftersom ett av målen är att skapa fler förbindelser av olika slag mellan de olika stadsdelarna är den helhetssynen nödvändig.

Idrotten är en viktig del i det nya Järva. Ett vitalt och mångsidigt föreningsliv och mycket spontan idrott och motion stärker folkhälsan. Därför är det viktigt att staden, i de områden där det finns mark, tillgodoser behovet av anläggningar för idrott och motion för såväl Järvaborna som andra stockholmare. I Järvaområdet som helhet finns det goda möjligheter till sådana anläggningar. Därför välkomnar vi att idrotten i remissmaterialet tas upp som en faktor som kan förbättra Järva. Idrottsnämnden kommer att fortsätta bidra till en konstruktiv diskussion om hur Järva kan utvecklas inom idrottsområdet.

Kulturnämnden

Reservation anfördes av vice ordförande Roger Mogert m.fl. (s), ledamöterna Ann Mari Engel (v) och Kerstin Wickman (mp) enligt följande

att kulturnämnden beslutar i enlighet med kulturförvaltningens förslag i tjänsteutlåtandet

samt att därutöver anföras:

”Det kulturpolitiska perspektivet saknas i förslagen rörande visionen för Järva. I utvecklingsarbetet av Järva måste staden ta ansvaret för att säkra en fungerande kulturell infrastruktur där det garanteras en god tillgång av lokaler där det lokala kultur- och föreningslivet kan verka. Detta ansvar kan inte, som i nuläget, överlåtas till privata byggherrar.

Efterfrågan på kultur i området är stort och då är det av största vikt att man ser till att det finns ett kulturpolitiskt perspektiv i visionen och att man tillåter lokalt inflytande över kulturverksamheterna på Järva. I det planeringsarbetet måste man ta ansvar för att öka utbudet av träffpunkter för unga i området.”

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Reservation anfördes av Åsa Romson (mp) med hänvisning till sitt eget förslag till beslut enligt följande

att miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar i enlighet med kontorets förslag till beslut

Reservation anfördes av ledamoten Eva Louise Erlandsson Slorach m.fl. (s) med hänvisning till sitt eget förslag till beslut enligt följande

I huvudsak godkänna kontorets förslag till beslut samt att därutöver anföra följande:

Det är viktigt att framhålla att utveckling varken kan bestå i ett projekt eller i enbart fysiska åtgärder. Idag trycker kommunen fyrfärgsfoldrar och talar om ett ”Järvalyft”. Det är dock viktigt att utveckling ses i ett helhetsperspektiv där offentlig och kommersiell service, samt social utveckling, väger lika tungt som den fysiska miljön.

Det är också uppenbart att den tilltänkta bebyggelsen mot Järvafältet inte kommer att tillföra stadsdelarna nya kvaliteter, vilket vore önskvärt. Stadsdelarna borde istället kompletteras med exempelvis radhus och mindre flerfamiljshus, eftersom en storskalig bebyggelse redan finns representerad i området. Det är också viktigt att det finns så mycket grönområden som möjligt för invånarnas rekreation.

Reservation anfördes av ledamoten Stellan F Hamrin (v) enligt följande

Utgångspunkt för visionen är att Järvafältet, Stockholms stad och hela länet ska växa befolkningsmässigt. Stockholm förutses år 2030 få en miljon invånare och länet tre. Järva ska växa som en motor i stadens utveckling. Men ohejdad tillväxt är inte bara av godo. Just nu upplever vi hur tillväxtideologin lett fram till en krasch på bostadsmarknaden i USA och liknande bakslag har vi upplevt på närmare håll här i landet. Vi minns alla fallande bostadspriser även i Stockholm och hur det höga tornet i Kista länge stod tomt. Ibland kan det vara bättre att sträva efter en långsiktigt hållbar utveckling med mänskliga dimensioner och med hänsyn till miljö och hälsoaspekter än att elda under alla grytor samtidigt.

Den starka koncentrationen på Kista har verkat utarmande på Husby och Akalla – för att inte tala om Rinkeby, som nu förlorar stora delar av sin samhällsservice när stadsdelen slagits ihop med Norra Järva. Även stadsdelarna Tensta och Hjulsta har utarmats kommersiellt och socialt. Staden har dessutom sålt Svenska Bostäders fastigheter i Hjulsta till en privat ägare utan att hyresgästerna har haft en chans att säga vad de tycker. Valfrihet gäller absolut inte för de hyresgäster som vill bo kvar i allmännyttan. Baksidan av Kista gallerias tillväxt är att service som banker, detaljhandel och till och med bra mataffärer tenderar att bli en bristvara i de kringliggande stadsdelarna, eftersom lönsamheten minskar för företagarna, allteftersom fler och fler kunder tvingas åka till Kista i ärenden som de inte kan uträtta där de bor. Att försöka råda bot på det genom att släppa in bilar i Husby visar bara att man inte förstår orsakssammanhanget. Bara en sådan sak som att flytta stadsdelsförvaltningarna från Husby och Rinkeby, där det är brist på arbetsplatser till det – åtminstone fram till nu – överhettade Kista är exempel på hur politikerna lägger krokben för de ambitioner som de säger sig ha i Järvavisionen.

Samtidigt som Vision Järva 2030 talar om betydelsen av fler arbetstillfällen i Järvas stadsdelar fortsätter avvecklingen av offentlig service inom såväl skolor som vård

och omsorg. Den ohämmade friskoleexpansionen har allvarligt underminerat stadsdelens kommunala skolor, senast genom sommarens nedläggning av Dalhagsskolan. Barnen på samma sida av Husby har samtidigt förlorat fritidsgården Gula gården. Med avvecklingen av stadsdelsförvaltningarna i både Husby och Rinkeby undermineras också marknaden för privat handel och service.

Behåll trafiksepareringen - satsa på bra kommunikationer

I förslaget till vision sägs att det här är första gången man tar ett helhetsgrepp på Järvafältet. Det är inte sant, eftersom de som ursprungligen planerade stadsdelarna tog ett mycket lyckat helhetsgrepp på området. Problemet är snarare att man tappat greppet, eftersom man inte längre bryr sig om att sätta sig in i hur området är tänkt att fungera. Ett exempel på det lyckade helhetsgreppet är den helt genomförda trafiksepareringen. För den som är uppvuxen vid en bullrig stadsgata i centrala Stockholm är det en lisa att slippa buller, avgaser och smuts från bilarna i närmiljön. Och trafiksepareringen är en viktig trygghetsfaktor inte minst för alla barn som kan röra sig riskfritt till skolor och fritids från Akalla till Kista, eller från Hjulsta till Rinkeby, utan att på något enda ställe behöva korsa en bilväg. Skolorna på Järvafältet får varje år utmärkelser för de säkra skolvägarna samtidigt som föräldrar i andra delar av kommunen äventyrar andra elevers säkerhet utanför skolorna genom att skjutsa sina barn.

Att bryta upp trafiksepareringen ”där det gör nytta” innebär just att man förstör helheten i systemet, vilket är så mycket mera omotiverat som bilvägarna förgrenar sig som ett fiskbensmönster in till minsta skrymsle i stadsdelarna. Respektera alltså trafiksepareringen och gör inga ingrepp i den.

Förslaget att tågen ska stanna i Helenelund, ställer vi oss bakom, liksom planerna på att bygga ut tvärbanan till Järvafältet. Ett annat sätt att förbättra kommunikationerna vore att introducera närtrafikbussar av det slag som finns i andra delar av Stockholmsområdet även på Norra och Södra Järva. En utbyggnad av tunnelbanan till Barkaby är ett annat sätt att förbättra kommunikationerna för Järvaborna. För att Järvaborna och besökare lätt ska kunna ta sig runt i området bör låncyklar finnas tillgängliga både på norra och södra Järva. Det skulle också öka tillgängligheten till de gårdar och kulturminnesmärken som finns på fältet.

Satsa på förebyggande arbete, kultur och mötesplatser

I Vision Järva finns satsningar på kultur och ungdom. Det ser vi gärna, men hittills har Alliansen gjort tvärtom, dvs. skurit ner på kultur, träffpunkter och förebyggande socialt arbete bland unga. Väl fungerande bibliotek och institutioner som Vår teater är viktiga. Mötesplatser där föreningar kan träffas utan att det kostar pengar behövs. Ungdomsgårdar och fritidshem är viktiga, och en nysatsning på dem vore välkommen. En institution i stil med Fryshuset skulle behövas i den här delen av staden. Det behövs lokaler och arenor för både kulturella aktiviteter, utomhusidrotter och inomhusidrotter, som basket, inomhusfotboll, innebandy osv.

Ett återkommande mantra i visionen är talet om otrygghet. En enkät utvisar att många invånare känner sig otrygga men detta motsägs av offentlig statistik där det framgår att brottsligheten i Järvastadsdelarna är mindre än på andra håll i staden. När folk tillfrågas om det känns mera otryggt att röra sig ute sent på kvällen i till exempel

Husby och Rinkeby än i innerstaden eller andra stadsdelar, svarar de allra flesta nej. Det är självklart att relativt hög arbetslöshet medför andra sociala problem som otrygghet och otillfredsställelse. Speciellt som den borgerliga majoriteten för en politik som stigmatiserar de invånare som av olika anledningar inte lyckas skaffa sig ett jobb att försörja sig på. Indragna SL-kort för folk med försörjningsstöd, orimligt hårda krav på arbetssökande gör att många människor har ett svårt liv. Men detta betyder inte automatiskt att bostadsområdet i sig upplevs som otryggt, eller att arbetslöshetsproblemen skulle kunna lösas genom att man bygger om bostadsområdet. Fler fältassistenter som arbetar förebyggande, satsningar på olika typer av öppna träffpunkter och kulturarrangemang som gör att människor i olika åldrar rör sig i området, ökar tryggheten.

Att Stockholm blir alltmer socialt segregerat även i boendet är en konsekvens av ökade klassklyftor och av allt färre hyreslägenheter i innerstaden, i många kranskommuner och andra så kallat "attraktiva" områden. En utveckling mot marknadshyror, skyhöga kostnader för nyproduktion och fortsatta ombildningar till bostadsrätter kan bara öka segregationen ytterligare.

Trafiksepareringen är något som gör Järva tryggare än andra delar av Stockholm. Att spränga in radhus- eller parhusområden mellan till exempel Husbys hyresbostäder och Järvafältet skulle uppfattas som ytterst utmanande mot den känsla av gemenskap och sammanhållning som finns i stadsdelen. Om den nuvarande borgerliga majoriteten vill förbättra tryggheten borde de boende istället få tillbaka fritidshem och ungdomsgårdar, man borde satsa på mer personal i skola och förskola, och på bättre samarbete mellan närpolis, sociala myndigheter och skolan. Samt se till att stadsdelarna hålls rena och snygga

Hyresrätten är populär och nödvändig

I visionen sägs det att man vill skapa större variation i bostadsbeståndet när det gäller ägande och upplåtelseformer – i och för sig lovvärt om detta skulle gälla hela staden och regionen, men det kolliderar också med ambitionen att respektera de boende och deras val av bostadsform. Om man tar Norra Järva som helhet är alltså andelen allmännyttiga hyresbostäder inte högre än snittet i Stockholm som helhet – detta trots intensiv ombildning och utförsäljning i innerstaden. Samtidigt är andelen bostadsrätter väsentligt större här än i Stockholm i allmänhet. Mångfalden av hustyper är också stor. På Norra Järva liksom i Tensta finns stora och små lägenheter i flerfamiljshus i höga och låga hus, i loftgångshus, liksom parhus och radhus – samt enfamiljshus.

I Stockholm råder bostadsbrist. Det är inte alla som har råd att köpa sig en bostad. Därför är det viktigt att det finns hyresrätter vilket också ökar rörligheten på arbetsmarknaden. Ungdomar, som ofta har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden, har särskilt svårt att få en egen bostad. Det som skulle hjälpa dem är inte egna radhus, bostadsrätter eller villor – utan hyreslägenheter till rimlig hyra. Ökande hyror i innerstaden – som enligt färskta siffror befolkas av 27 procent låginkomsttagare – gör också att det kan bli en ökande efterfrågan på hyresrätter i ytterområdena från dem som inte kommer att ha råd att bo kvar inne i stan. Om man verkligen vill öka variationen på Järvafältet borde man alltså bygga fler allmännyttiga hyresbostäder i Kista och Akalla.

Det handlar också om att respektera människors valfrihet och de som vill bo hos en kommunal hyresvärd. Ett sätt att öka valfriheten och rörligheten på bostadsmarknaden vore också att låta allmännyttan bygga fler kommunala hyresrätter med rimliga hyror i innerstaden. Det skulle bidra till att minska segregeringen.

Svenska Bostäder är ett välrenommerat bostadsföretag. Företaget har tagit många goda initiativ – till exempel när man dragit in ett fibernät i sina hus för att åstadkomma konkurrens och ge hyresgästerna möjlighet att själva välja leverantör av kabel-TV och datortjänster.

Tyvärr kan vi inte ge företaget goda vitsord för de senaste tio femton årens fögderi i Husby och i Rinkeby.

Tidigare hade värden eget yrkesfolk anställt, snickare, elektriker, rörmokare och målare, som kände området och hade ett eget intresse att sköta det. En period fanns en garanti att allvarligare fel avhjälpes inom 24 timmar. Garantin gav hyresgästen en dygnshyra i rabatt för varje dygn därutöver som felet kvarstod. Men någonstans gav hyresvärderna upp och nu är underhållet eftersatt. Ytterdörrarna är omålade, det finns betong- och plåtskador på fasaderna, underhållet av lägenheterna släpar också efter. Men husen är i grunden välbyggda. Dock finns vissa generella behov. När någon flyttar, eller när husen måste genomgå stambyte bör badrummen kaklas. Det ökar husens livslängd. Husen måste isoleras, fönster, dörrar och springorna mellan betongelementen tätas, ventilation och uppvärmning ses över för att få till stånd ett acceptabelt inomhusklimat och för att spara pengar och energi.

Vi vill till exempel se förslag på att förse husen med solfångare och/eller solceller på taket, att med värmeväxlare eller på annat sätt ta tillvara värmen i frånluften. Vi efterlyser en ordentlig granskning av de mest effektiva och energibesparande sätten att renovera miljonprogramsområden.

På sistone har Svenska Bostäder ryckt upp fastighetsskötseln. Nya bovärdar och miljövärdar har anställts. De är ambitiösa och trevliga och gör ett bra jobb. Men det behövs ännu mer för att komma ikapp allt som fattas. Vi har också märkt att visst underhåll skjuts upp under de diskussioner som förs om upprustning av fastigheterna. Det är inte acceptabelt att folk ska behöva leva med läckor i kök och badrum, mögelskador, dåliga spisar och kylskåp eller flagnande färg i väntan på en upprustning som kommer att ta flera år.

Ett stort antal lägenheter är tomställda, i synnerhet i det så kallade referenskvarteret, men även på andra håll i Husby och på Sibeliusgången i Akalla. Det skapar otrygghet för dem som bor kvar. Det kyler ut husen. Och det är oförsvarligt i ett Stockholm som lider av bostadsbrist. Vid en varsam renovering minskar behovet av evakueringsbostäder.

Bevara Järvafältet som naturområde

Järvafältet är vår främsta fritidstillgång. Där gör dagisbarnen utflykter, skolbarn orienterar och har lektioner, pensionärer promenerar. Det plockas bär och blommor. På vårar och somrar ordnas väldiga utomhusfester, till exempel i samband med det kurdiska och iranska nyårsfirandet, det återkommande arrangemanget Midsommar Latino

eller eritreanernas traditionella fest vid midsommar. På vintrarna anläggs utmärkta skidspår.

Järvafältet är också ett kulturresevat där hundra nötkreatur från Hästa 4H-gård håller landskapet öppet och i hävd. Järvafältet är en del av Stockholms gröna kilar. En naturresurs som bidrar till artrikedom i fauna och flora, och som fungerar som en frisk lunga i stadslandskapet. I Igelbäcken trivs fortfarande den känsliga grönlingen, vilket visar att fältet inte är förorenat.

De förslag som finns i Vision Järva att bygga radhus i kanten av fältet, motsätter vi oss. Det skulle innebära en privatisering av vår skog, en avstängning av entrén till fältet och Husby gård. Dessutom finns småhus redan på mycket nära håll på ömse sidor om Husby, i Kista och i Akalla. Om man vill förbättra kommunikationen mellan Norra och Södra Järva ska man inte dra bussar över fältet. En spårväg längs Kymlinge-länken är ett vida bättre alternativ. För övrigt är E18 det största hindret för den som vill cykla eller gå till fots mellan stadsdelarna, man får gå lång omvägar för att ta sig fram under vägen. E18 måste läggas i tunnel och Järvafältet och gröna partier mellan stadsdelarna bevaras.

Vi motsätter oss bestämt att Järvafältets gröna lunga skärs av med utomhusarenor. När det handlar om bad är det underligt att Husbybadet som byggts med en – visserligen liten utomhusdel – är stängt på somrarna. Det finns ett gammalt krav på ett mindre utomhusbad vid Eggeby gård. Detta krav bör utredas. Vid de undersökningar som gjorts om folks önskemål om en meningsfull fritid, brukar orörd natur, stigar att promenera på, vara det absolut allra högst prioriterade.

Utbildning för barn och vuxna

Det är viktigt med utbildning av både barn och vuxna. Extra satsningar på de kommunala skolorna, med specialpersonal och mindre klasser är viktigt inte minst för att nyanlända barn ska kunna lära sig svenska. Men det gäller också att ta vara på de språkliga resurser och internationella erfarenheter som vårt område är så rikt på. Vi har hittills bara sett hur skolor läggs ner, den trenden måste brytas. Vidareutbildning av vuxna, att tillvarata utbildning och yrkeskunskaper som Järvaborna har med sig från sina hemländer är en utmaning, som kräver insatser från samhället.

Det är känt att hälsoläget i våra förorter är sämre än i andra delar av staden. Det kräver extra satsningar på våra vårdcentraler och läkarmottagningar, inte nedläggningar och nedskärningar. Senast har personalstyrkan skurits ned till hälften vid Rinkebys vårdcentral och Folk tandvården försvunnit från Husby. De tre välfungerande Familjecentralerna, som utvecklats med utgångspunkt från de behov som finns i stadsdelarna, och som är mycket populära bland nyblivna föräldrar har i princip skrotats.

Att området till största delen befolkas av människor med utländskt ursprung är spännande och stimulerande. Man möter många kulturer i en integrerad stadsdel. Människors olika bakgrund, utbildning, språkkunskaper är en väldig potential som långt ifrån utnyttjas i den utsträckning som vore möjlig. Men koncentrationen av människor med utländsk bakgrund är samtidigt baksidan av en allt hårdare uppdelning av bostadsmarknaden, där mera centrala delar av staden genom utförsäljning av hyresrät-

ter, och ökade bostadskostnader stängs för dem som inte har mycket pengar. Innerstaden blir mer och mer segregerad, med spridningseffekter till förorterna.

Bland de boende finns ett starkt engagemang. Det är därför viktigt att man säkrar de boendes rätt till inflytande, att man faktiskt tar till sig deras åsikter och önskemål. Att den demokratiska processen förankras. Så som de politiska styrgrupperna för Järvalyftet från början konstruerades och fungerade förankrades inte en demokratisk process. Vänsterpartiet valde därför att lämna styrgruppen. Nu måste ett första steg vara att faktiskt skicka ut den fullständiga versionen av Vision Järva 2030 till samtliga hushåll på Järva tillsammans med information om hur den demokratiska dialogen ska organiseras. Dokumentet behöver också finnas tillgängligt på flera språk. Remisstiden måste utsträckas till hela hösten, remissvaren sammanställas och någon form av storrådslag organiseras av staden i alla berörda stadsdelar i stil med Järva Sociala Forum, där Vision 2030 och idéer som väcks i remissvaren kan diskuteras innan beslut tas i kommunfullmäktige. Det samråd som förutskickas i visionen måste leda till att de boende kan påverka processen så att vi får en varsam upprustning med utgångspunkt från Järvabornas önskemål och behov till rimlig kostnad så att folk kan bo kvar!

Vi motsätter oss alla idéer om att sälja ut fler fastigheter, vare sig till privata värdar eller genom ombildning till bostadsrätter. Det är bostadsbolagens ansvar gentemot sina hyresgäster att återbetala sin stora skuld efter år av eftersatt underhåll. Vi är övertygade om att det också finns vägar att ge verklig makt och ansvar åt de boende inom allmännyttan. Det kan ske genom lokala styrelser i de kommunala bostadsbolagen där hyresgästerna har majoritet.

Järvalyftet upplevs av invånarna som ett rejält sänke och som ett uppifrånstyrt projekt. Vi menar att Järvalyftet ska läggas ner och att samtliga stadsdelsnämnder ska få utvecklingspengar så att invånarna kan utveckla stadsdelarna och den lokala demokratin.

Särskilt uttalande gjordes av Åsa Romson (mp) enligt följande

Miljöförvaltningens remissvar lyfter fram flera viktiga aspekter om natur- och livsmiljön.

En varsam förnyelse bör genomföras där befintliga kvaliteter förbättras, till exempel genom att stärka de mindre centrum som finns i området. Den befintliga fantastiska grönstrukturen ska utvecklas med hänsyn till den biologiska mångfalden. Resurser som Kista gård, Akalla by och Eggeby gård bör tillvaratas. Tydligare entréer med friluftskartor behövs, och ett Naturum med information om djur och natur på olika språk skulle vara en värdefull förstärkning.

Ett friluftsbad vid Eggeby gård har länge önskats av de boende. Badet ska byggas och drivas med största möjliga klimathänsyn och med befintliga parkeringsplatser. Järvalyftet behöver däremot inte någon "evenemangsplats" eller arena som innebär nya parkeringsplatser och vägar. Däremot kan en liten amfiteater dit det leder gångvä-

gar vara ett passande alternativ. Spontanidrott ska uppmuntras och alla idrottssatsningar ska vara lika tillgängliga för flickor/kvinnor som för pojkar/män.

Järvalyftet ska utgå från de boende på riktigt. Med metoder som utvecklats för omvänd planprocess ska Svenska Bostäder samt arkitekter/stadsplanerare tillsammans med de boende utveckla området. Det innebär också att man inte utgår från en svensk medelklassstereotyp om ”attraktivt boende” utan utgår från den befintliga befolkningsstrukturen. Visionen bör också ha ett tydligare fokus på barns, ungdomars och kvinnors villkor.

Visionen för Järva bör handla betydligt mer om klimatsmarta hus än vad den gör. Med nya klimatskal och andra åtgärder kan energianvändningen halveras. Därtill bör man satsa på solfångare, solceller och vindkraft samt individuell mätning och debitering av varmvatten.

I visionen saknas hänvisning till den länge diskuterade begravningsplatsen i Järvaområdet. Den bör finnas med.

Förbifart Stockholms ska inte byggas, då den leder till ökade bullernivåer och partikelhalter. Motocrossbanan måste avvecklas omgående och Hansta naturreservat återställas. E18 bör läggas i en tunnel eller överdäckas. En bussgata bör inte anläggas över Järvafältet då det hotar naturen där. De nordliga pendeltågsgrenarna (Helenelund-Barkarby) ska kopplas ihop med spårvagn eller tunnelbana, och att den sträckningen ska passera i de nordvästra delarna av Järva, ungefär som vägen Akallälänken går nu.

Järvalyftet är en chans att visa hur miljonprogramsområden kan upprustas modernt, mänskligt och miljövänligt. Låt oss ta tillvara detta tillfälle!

Stadsbyggnadsnämnden

Reservation anfördes av Arhe Hamednaca m.fl. (s) enligt följande

Det är viktigt att framhålla att utveckling varken kan bestå i ett projekt eller i enbart fysiska åtgärder. Idag trycker kommunen fyrfärgsfoldrar och talar om ett ”Järvalyft”. Samtidigt drar man undan viktiga förutsättningar för en utveckling genom förändrade resursfördelningssystem, nedlagda verksamhetslokaler, minskad offentlig, social och kommersiell service i många ytterstadsstadsdelar. För boende i Rinkeby, Tensta, Husby och Akalla är det lika viktiga frågor som formen och färgen på husen. Utveckling måste ses i ett helhetsperspektiv där offentlig och kommersiell service, samt social utveckling, väger lika tungt som den fysiska miljön.

Det är också uppenbart att den tilltänkta bebyggelsen mot Järvafältet inte kommer att kunna tillföra stadsdelarna de nya kvaliteter som vore önskvärt. De aktuella stadsdelarna borde istället kompletteras med bostäder som är passande för stora barnfamiljer. En mindre skala mot fältet skulle också vara önskvärt.

Reservation anfördes av Cecilia Obermüller (mp) som föreslog att stadsbyggnadsnämnden beslutar att besvara remissen enligt följande

Vision Järva 2030 innehåller en delar som är bra. Det talas om respekt för områdets karaktär, om att inte göra onödiga ingripanden, om att ta vara på det som är bra. Men när det kommer till de konkreta förslagen lyser ofta respekten och varsamheten med sin frånvaro. Hela visionen bygger för lite på att utveckla befintliga kvalitéer, vad gäller både bebyggelsestruktur, husen som sådana och även de kulturella och biologiska värdena i grönstrukturen. Staden måste tillvarata befintlig bebyggelse och förbättra den och satsa på att utveckla biologisk mångfald på fältet och bra mötespunkter som redan finns. De lokala centrumen behöver förstärkas och inte dräneras. Hela denna remiss för Järva är mycket bygg-fixerad och saknar mycket av de sociala frågeställningarna, bostadspolitik, service, arbetsplatser, omsorg, skola, integration, trygghet mm. Det kanske allra viktigaste är att göra förändringar tillsammans med befolkningen. Alla nybyggen bör givetvis byggas som ”passivhus”.

Tillväxt – med eftertanke!

Utgångspunkt för visionen är att Järvafältet, Stockholms stad och hela länet ska växa befolkningsmässigt. Stockholm förutses år 2030 få en million innevånare och länet tre.

Järva ska växa som en motor i stadens utveckling och mycket hänger samman med planeringen av förbifart Stockholm. Ohejdad tillväxt är inte bara av godo. Det är bättre att sträva efter en långsiktigt hållbar utveckling med mänskliga dimensioner och med hänsyn till miljö och hälsoaspekter än att tänka efter före.

Den starka koncentrationen på Kista har verkat utarmande på Husby och Akalla – för att inte tala om Rinkeby, som nu förlorar stora delar av sin samhällsservice när stadsdelen slagits ihop med Norra Järva. Kista gallerias tillväxt ger nackdelen att service som banker, detaljhandel och till och med bra mataffärer blir en bristvara i de kringliggande stadsdelarna, då lönsamheten minskar för företagen, allteftersom fler och fler kunder tvingas åka till Kista i ärenden som de inte kan uträtta där de bor. Att flytta stadsdelsförvaltningarna från Husby och Rinkeby, där det är brist på arbetsplatser till Kista är exempel på dålig planering.

Att bara skapa bostäder får inte ske, det finns givetvis behov av service och kultur såsom t ex förskola, skola och även verksamhetslokaler.

Förbifarten

Förbifart Stockholm lär bygga på en kalkyl som innebär att biltrafiken ska öka med 80 procent!. Detta står i total motsättning till allt tal om att rädda miljön och motarbeta klimatförändringar. Planerna på Förbifarten bör skrotas. Den föreslagna utformningen gör därutöver ett stort ingrepp på Järvafältet med en mycket stor trafikanläggning vid Hjulsta och en lång sträcka ut mot fältet som inte är lagd i tunnel.

E18

Miljöpartiet anser fortfarande att det hade varit den absolut bästa lösningen att låta E-18 gå i tunnel under området, i stället för att bredda den i ytläge. Med tunnellsnning

hade mycket större möjligheter givits till en god funktionsblandad bebyggelse utmed sträckan Rinkeby.-Hjulsta. Överdäckningen är dock bättre än ingenting alls och borde utökas om det är det enda som erbjuds. I ett lokalt perspektiv är E18 redan idag svårt störande, vägen lägger en ständig bullermatta över Järvafältet, värst för dem som bor tätt intill vägen på Södra Järva.

Vägar och annan infrastruktur

Förslaget att tågen ska stanna i Helenelund är bra liksom planerna på att bygga ut tvärbanan till Järvafältet. Ett annat sätt att förbättra kommunikationerna vore att introducera närtrafikbussar av det slag som finns i andra delar av Stockholmsområdet även på Norra och Södra Järva. Dock ska ingen bussgata ledas över fältet.

Nya vägar för att länka samman Södra Järva med omkringliggande områden måste ske med stor försiktighet och i samarbete med befolkningen.

Den väl fungerande trafiksepareringen inom områdena bör i mångt värnas och man måste vara mycket försiktig med ökad biltrafik i bostadsområdena.

Att knyta samman Rinkeby och Ursvik över E18 är mycket bra.

Järvafältets kulturresevat

Kulturresevatets gräns måste respekteras och anläggningar med ”onaturligt gräs” parkeringsytor och vägar får givetvis inte svämma ut över det känsliga natur- och kulturområdet. Aktivitetsstråket är okänsligt utformat. Bussar och bilar hör inte hemma på Järvafältet. Tidigare idéer om bad vid Eggeby gård bör prövas. Parkeringsplatser bör då läggas ”i kanten ” utanför fältet. Idrottsytor och byggnader ska placeras inom bebyggelseområden, inte på fältet. På fältet kan däremot friluftaktiviteter underlättas.

Om man vill förbättra kommunikationen mellan Norra och Södra Järva ska man inte dra bussar över fältet. En spårväg längs Kymlingelänken är ett vida bättre alternativ.

Det gröna Järvafältet ska bevaras, men vägar och belysning ska underhållas bättre.

De förslag som finns i Vision Järva att bygga radhus i kanten av fältet, motsätter vi oss. Det skulle innebära en privatisering av skogen , en avstängning av entrén till fältet och Husby gård. Dagvattenfrågan måste adresseras tydligt och de nu föreslagna platta taken på huskropparna bör användas endera för rening av dagvatten eller/och miljötekniska installationer.

Trygghet

Att en del invånare upplever sig som så otrygga torde delvis bero på att man ständigt får frågan, dels också på den bild av förorten som målas upp i media, av politiker och i den allmänna debatten. Trafiksepareringen är något som faktiskt gör Järva tryggare än andra delar av Stockholm. För att förbättra tryggheten bör satsningar göras på fritidshem och ungdomsgårdar, mer personal i skola och förskola, på samarbete mellan närpolis, sociala myndigheter och skolan. Samt hålla helt rent och snyggt i stadsdelarna.

Och sluta sprida oro bland befolkningen att deras hem ska rivas eller lyxupprustas, och tillse en professionell fastighetsskötsel.

Upplåtelseformer/hustyper

Visionen vill skapa större variation i bostadsbeståndet när det gäller ägande och upplåtelseformer – i och för sig lovvärt om detta skulle gälla hela staden och regionen, men det kolliderar också med ambitionen att respektera de boende och deras val av bostadsform. Dessutom är variationen på Norra Järva redan stor. Om man tar Norra Järva som helhet är alltså andelen allmännyttiga hyresbostäder inte högre än snittet i Stockholm som helhet – detta trots intensiv ombildning och utförsäljning i innerstaden.

Mångfalden av hustyper är också stor. På Norra Järva finns stora och små lägenheter i flerfamiljshus i höga och låga hus, i loftgångshus, liksom parhus och radhus – samt enfamiljshus. Om man verkligen vill öka variationen på Norra Järva borde man alltså bygga fler allmännyttiga hyresbostäder i Kista och Akalla! Södra Järva kan få mer av variation vid kompletterande bebyggelse.

Kultur, fritid och ungdomsfrågor

Vision Järva vill göra satsningar på kultur och ungdom. Väl fungerande bibliotek och institutioner som Vår teater är viktiga. Mötesplatser där föreningar kan träffas utan att det kostar pengar behövs. Ungdomsgårdar och fritidshem är viktiga, och en nysatsning på dem vore välkommen.

En institution i stil med Fryshuset skulle behövas i denna del av staden. Det behövs lokaler och arenor för både kulturella aktiviteter, utomhusidrotter och inomhusidrotter, som basket, inomhusfotboll, innebandy osv. Järvafältets gröna lunga får dock inte skäras av med utomhusarenor och äventyrsbad. När det handlar om bad är det underligt att Husbybadet som byggts med en – visserligen liten utomhusdel – är stängt på somrarna!

Vid de undersökningar som gjorts om folks önskemål om en meningsfull fritid, brukar orörd natur, stigar att promenera på, vara det absolut allra högst prioriterade.

Det är ytterligare ett skäl att bygga sportanläggningar och arenor i andra delar av området än ute på Järvafältet. Fler anslagstavlur i stadsdelarna. Lokala föreningar ska inte behöva affischa på elskåp och väggar.

Integration och områdets status

Att området till största delen befolkas av människor med utländskt ursprung är spännande och stimulerande. Man möter många kulturer i en integrerad stadsdel. Människors olika bakgrund, utbildning, språkkunskaper är en väldig potential som långt ifrån utnyttjas i den utsträckning som vore möjlig.

Men koncentrationen av invandrare är samtidigt baksidan av en allt hårdare uppdelning av bostadsmarknaden, där mera centrala delar av staden genom utförsäljning

av hyresrätter, och ökade bostadskostnader stängs för dem som inte har mycket pengar. Innerstaden blir mer och mer segregerad, med spridningseffekter till förorterna.

Den integrering som pågår i våra förorter störs av att invandrare diskrimineras på arbetsmarknaden. Men det är inte bostadsortens fel.

Om området har dålig status beror det dels på att det sprids en vrågbild av invandrarstäta förorter, men dels också på att underhåll och skötsel varit så eftersatta. Om lägenheter, hus och den yttre miljön sköttes bättre, skulle dess status också höjas och fler människor än idag aktivt söka sig till denna gröna oas!

Demokrati och inflytande

Många svävar i kunnighet om den process som staden vill genomföra kring Vision Järva 2030. Ett första steg måste därför vara att faktiskt skicka ut den fullständiga versionen av Vision Järva 2030 till samtliga hushåll på Järva tillsammans med information om hur den demokratiska dialogen ska organiseras. Dokumentet behöver också finnas tillgängligt på flera språk. Remisstiden måste utsträckas till hela hösten, remissvaren sammanställas och någon form av storrådslag organiseras av staden i alla berörda stadsdelar i stil med Järva Sociala Forum, där Vision 2030 och idéer som väcks i remissvaren kan diskuteras innan beslut tas i kommunfullmäktige.

Det samråd som förutskickas i visionen måste leda till att de boende kan påverka processen så att det görs en varsam upprustning med utgångspunkt från Järvabornas önskemål och behov till rimlig kostnad så att folk kan bo kvar!

Husby

- Varsam upprustning av Husby i samråd med de boende.
- Nej till rivningar av hus och loftgångar, krav på bättre uppvärmning, ventilation och värmeisolerings av husen för att spara energi och sänka driftkostnaderna.
- En omvandling och upprustning av Husby och Järvafältet i fortsättningen ska ske i samråd med de boende.
- Hyrorna inte får bli så höga att hyresgästerna inte får råd att bo kvar.
- De småhus som Vision Järva 2030 ritade in i skogskanten nedanför Husby innebär en privatisering och en avskärmning av Järvafältet och Husby gård och ska inte byggas.
- Fritidsgården Gula gården bör öppnas igen.
- Pröva om stadsdelsförvaltningen åter ska ligga i Husby
- En tomt på Trondheimsgatan, där ett dagis förut låg, har stått tom och obebudd i flera år. Där planerades en gång 120 lägenheter. Nu växer snart en skog på tomten – bygg gärna här.
- Befolkningen trivs i området och den bild, som målats upp av Husby som ett otryggt problemområde, är i många stycken falsk eller överdriven och staden bör arbeta målmedvetet för att ändra detta.

Tensta

- Kollektivhusplanerna bör fortsättas och många av de initiativ som startade under bomässan bör fortsätta att genomföras.
- Trafiksepareringen måste hanteras omdömesgillt.
- Det lokala näringslivet behöver bra och billiga lokaler.
- Upprustning skötsel och energieffektivisering av befintliga hus.

Kista

- Allmänna parker och fina mötesplatser behövs
- Kista gård måste bli en attraktiv målpunkt för alla boende
- Trottoarer och cykelvägar behöver byggas ut

Akalla

- Satsning på det lokala centret, för att detta inte ska avlövas
- Ingen utbyggnad mot Hansta naturreservat
- Motorcrossbanan bör avvecklas skyndsamt
- Begravningsplats bör planeras på nuvarande plats för motorcrossen.

Rinkeby

- Satsning på det lokala centret, för att detta inte ska avlövas
- Det smala grönområdet utmed Rinkebysvängen bör inte bebyggas, den sk Rinkebydalen.
- Stadsdelsförvaltningen bör åter lokaliseras i Rinkeby
- Fler lokaler för näringslivet bör skapas.
- Radhusbebyggelsen på östra sidan Rinkebystråket bör påbörjas.
- Bättre trafikreglering i korsningen Rinkebystråket / Rinkebysvängen.

Reservation anfördes av Maria Hannäs (v) som föreslog att stadsbyggnadsnämnden beslutar att besvara kommunstyrelsens remiss enligt följande

Utgångspunkt för visionen är att Järvafältet, Stockholms stad och hela länet ska växa befolkningsmässigt. Stockholm förutses år 2030 få en miljon invånare och länet tre. Järva ska växa som en motor i stadens utveckling. Men ohejdad tillväxt är inte bara av godo. Just nu upplever vi hur tillväxtideologin lett fram till en krasch på bostadsmarknaden i USA och liknande bakslag har vi upplevt på närmare håll här i landet. Vi minns alla fallande bostadspriser även i Stockholm och hur det höga tornet i Kista länge stod tomt. Ibland kan det vara bättre att sträva efter en långsiktigt hållbar utveckling med mänskliga dimensioner och med hänsyn till miljö och hälsoaspekter än att elda under alla grytor samtidigt.

Den starka koncentrationen på Kista har verkat utarmande på Husby och Akalla – för att inte tala om Rinkeby, som nu förlorar stora delar av sin samhällsservice när

stadsdelen slagits ihop med Norra Järva. Baksidan av Kista gallerias tillväxt är att service som banker, detaljhandel och till och med bra mataffärer tenderar att bli en bristvara i de kringliggande stadsdelarna, eftersom lönsamheten minskar för företagen, allteftersom fler och fler kunder tvingas åka till Kista i ärenden som de inte kan uträtta där de bor. Att försöka råda bot på det genom att släppa in bilar i Husby visar bara att man inte förstår orsakssammanhangen. Bara en sådan sak som att flytta stadsdelsförvaltningarna från Husby och Rinkeby, där det är brist på arbetsplatser till det – åtminstone fram till nu – överhettade Kista är exempel på hur politikerna lägger krokben för de ambitioner som de säger sig ha i Järvavisionen.

Samtidigt som Vision Järva 2030 talar om betydelsen av fler arbetstillfällen i Järvas stadsdelar fortsätter avvecklingen av offentlig service inom såväl skolor som vård och omsorg. Den ohämmade friskoleexpansionen har allvarligt underminerat stadsdelens kommunala skolor, senast genom sommarens nedläggning av Dalhagsskolan. Barnen på samma sida av Husby har samtidigt förlorat fritidsgården Gula gården. Med avvecklingen av stadsdelsförvaltningarna i både Husby och Rinkeby undermineras också marknaden för privat handel och service.

I förslaget till vision sägs att det här är första gången man tar ett helhetsgrepp på Järvafältet. Det är inte riktigt sant, eftersom de som ursprungligen planerade stadsdelarna tog ett mycket lyckat helhetsgrepp på området. Problemet är snarare att man tappat greppet, eftersom man inte längre bryr sig om att sätta sig in i hur området är tänkt att fungera. Ett exempel på det lyckade helhetsgreppet är den helt genomförda trafiksepareringen. För den som är uppvuxen vid en bullrig stadsgata i centrala Stockholm är det en lisa att slippa buller, avgaser och smuts från bilarna i närmiljön. Och trafiksepareringen är en viktig trygghetsfaktor inte minst för alla barn som kan röra sig riskfritt till skolor och fritids från Akalla till Kista, eller från Hjulsta till Rinkeby, utan att på något enda ställe behöva korsa en bilväg. Skolorna på Järvafältet får varje år utmärkelser för de säkra skolvägarna samtidigt som föräldrar i andra delar av kommunen äventyrar andra elevers säkerhet utanför skolorna genom att skjutsa sina barn.

Att bryta upp trafiksepareringen ”där det gör nytta” innebär just att man förstör helheten i systemet, vilket är så mycket mera omotiverat som bilvägarna förgrenar sig som ett fiskbensmönster in till minsta skrymsle i stadsdelarna. Respektera alltså trafiksepareringen och gör inga ingrepp i den.

Förslaget att tågen ska stanna i Helenelund, ställer vi oss bakom, liksom planerna på att bygga ut tvärbanan till Järvafältet. Ett annat sätt att förbättra kommunikationerna vore att introducera närtrafikbussar av det slag som finns i andra delar av Stockholmsområdet även på Norra och Södra Järva.

Ett återkommande mantra i visionen är talet om otrygghet. En enkät utvisar att många invånare känner sig otrygga men detta motsägs av offentlig statistik där det framgår att brottsligheten på Norra Järva är mindre än på andra håll i staden. När folk tillfrågas om det känns mera otryggt att röra sig ute sent på kvällen i till exempel Husby än i innerstaden eller andra stadsdelar, svarar de allra flesta nej. Det är självklart att relativt hög arbetslöshet också medför andra sociala problem, otrygghet och otillfredsställelse. Men detta betyder inte automatiskt att bostadsområdet i sig upplevs som

otryggt, eller att arbetslöshetsproblemen skulle kunna lösas genom att man bygger om bostadsområdet.

Att Stockholm blir alltmer socialt segregerat även i boendet är en konsekvens av ökade klassklyftor och av allt färre hyreslägenheter i innerstaden, i många kranskommuner och andra så kallat "attraktiva" områden. En utveckling mot allt mer marknads-hyror, skyhöga kostnader för nyproduktion och fortsatta ombildningar till bostadsrätter kan bara öka segregationen ytterligare.

Att en del invånare upplever sig som så otrygga torde delvis bero på att man ständigt får frågan, dels också på den bild av förorten som målas upp i media, av politiker och i den allmänna debatten. Dessutom genomfördes den enkätundersökning, som det hänvisats till i Järvalyftet, vid ett tillfälle då det allmänna missnöjet var stort, eftersom fastighetsskötseln då var som allra sämst. Det fanns också ett akut problem med kriminella aktiviteter bland en del ungdomar som då hängde i centrum. Dessa problem har minskat betydligt sedan dess.

Trafiksepareringen är något som faktiskt gör Järva tryggare än andra delar av Stockholm. Att spränga in radhus- eller parhusområden mellan till exempel Husbys hyresbostäder och Järvalyftet skulle uppfattas som ytterst utmanande mot den känsla av gemenskap och sammanhållning som finns i stadsdelen. Om den nuvarande borgerliga majoriteten vill förbättra tryggheten borde de boende istället få tillbaka fritidshem och ungdomsgårdar, mer personal i skola och förskola, och bättre samarbete mellan närpolis, sociala myndigheter och skolan. Samt hålla helt rent och snyggt i stadsdelarna.

I visionen sägs det att man vill skapa större variation i bostadsbeståndet när det gäller ägande och upplåtelseformer – i och för sig lovvärt om detta skulle gälla hela staden och regionen, men det kolliderar också med ambitionen att respektera de boende och deras val av bostadsform. Om man tar Norra Järva som helhet är alltså andelen allmännyttiga hyresbostäder inte högre än snittet i Stockholm som helhet – detta trots intensiv ombildning och utförsäljning i innerstaden. Samtidigt är andelen bostadsrätter väsentligt större här än i Stockholm i allmänhet. Mångfalden av hustyper är också stor. På Norra Järva finns stora och små lägenheter i flerfamiljshus i höga och låga hus, i loftgångshus, liksom parhus och radhus – samt enfamiljshus.

I Stockholm råder bostadsbrist. Det är inte alla som har råd att köpa sig en bostad. Därför är det viktigt att det finns hyresrätter vilket också ökar rörligheten på arbetsmarknaden. Ungdomar, som ofta har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden, har särskilt svårt att få en egen bostad. Det som skulle hjälpa dem är inte egna radhus, bostadsrätter eller villor – utan hyreslägenheter till rimlig hyra. Ökande hyror i innerstaden – som enligt färskva siffror befolkas av 27 procent låginkomsttagare – gör också att det kan bli en ökande efterfrågan på hyresrätter i ytterområdena från dem som inte kommer att ha råd att bo kvar inne i stan. Om man verkligen vill öka variationen på Norra Järva borde man alltså bygga fler allmännyttiga hyresbostäder i Kista och Akalla. Det handlar också om att respektera människors valfrihet och de som vill bo hos en kommunal hyresvärd. Ett sätt att öka valfriheten och rörligheten på bostadsmarknaden

vore också att låta allmännyttan bygga fler kommunala hyresrätter med rimliga hyror i innerstaden. Det skulle bidra till att minska segregeringen.

Svenska Bostäder är ett välrenommerat bostadsföretag. Företaget har tagit många goda initiativ – till exempel när man dragit in ett fibernät i sina hus för att åstadkomma konkurrens och ge hyresgästerna möjlighet att själva välja leverantör av kabel-TV och datortjänster.

Tyvärr kan vi inte ge företaget goda vitsord för de senaste tio femton årens fögderi i Husby.

När Husby var nybyggt, hade värden eget yrkesfolk anställt, snickare, elektriker, rörmokare och målare, som kände området och hade ett eget intresse att sköta det. En period fanns en garanti att allvarigare fel avhjälpes inom 24 timmar. Garantin gav hyresgästen en dygnshyra i rabatt för varje dygn därutöver som felet kvarstod. Men någonstans gav hyresvärden upp och nu är underhållet eftersatt. Ytterdörrarna är omålade, det finns betong- och plåtskador på fasaderna, underhållet av lägenheterna släpar också efter. Men husen är i grunden välbyggda. Lägenheterna är välplanerade, ljusa, trivsamma och fullt moderna med stora rymliga kök. Innan man för ett par år sedan byggde på radhusen på taken, besiktigades husen och Svenska Bostäder försäkrade att det inte fanns några närliggande behov av stambyten och dylikt. När Trondheimgatan 28 hade brunnit återuppfördes trähuset på taket, utan något stambyte. Det är svårt att tro att husen blivit i avsevärt sämre skick på två år.

Dock finns vissa generella behov. När någon flyttar, eller när husen måste genomgå stambyte bör badrummen kaklas. Det ökar husens livslängd. För tio femton år sedan gjorde Svenska Bostäder om ventilationen och elementen ströps – i den i och för sig vällovliga ambitionen att spara energi. Men sedan dess fryser de boende vår och höst. På sommaren är det varmt ändå och vid riktiga köldknäppar på vintern dras värmen på, men dessemellan är det rått och fuktigt inomhus, man eldar över huvud taget inte. Det sliter på husen, innebär risk för mögelskador och är ohälsosamt för de boende. Många av de gamla lider av att ständigt frysa.

Husen måste isoleras, fönster, dörrar och springorna mellan betongelementen tätas, ventilation och uppvärmning ses över för att få till stånd ett acceptabelt inomhusklimat och för att spara pengar och energi. Ambitionen att spara energi för att skona klimatet måste vara den högsta tänkbara utan att för den skull leda till hyreshöjningar. Det finns mycket pengar att tjäna på en effektivare energianvändning.

Vi vill till exempel se förslag på att förse husen med solfångare och/eller solceller på taket, att med värmeväxlare eller på annat sätt ta tillvara värmen i frånluften. Vi efterlyser en ordentlig granskning av de mest effektiva och energibesparande sätten att renovera miljonprogramsområden.

Men tills det är genomfört måste den utgående värmen höjas två grader så att inomhustemperaturen når 22o. Vi vill ha garantier för att den av Socialstyrelsen rekommenderade inomhustemperaturen på mellan 20 och 24o C uppnås. Det finns ett avtal med Hyresgästföreningen, vilket är ganska unikt, om minst (sic!) 20o C i Svenska Bostäders lägenheter i Husby för att hyresgästerna ska slippa frysa. Men det verkar inte ha hjälpt.

Ofta är dagstemperaturen en bit under 10o C. Elementen i lägenheterna är iskalla. Många vaknar med fuktig imma mellan sovrumsfönstren. Tvätt och handdukar som man hänger i badrummen torkar inte.

Samtidigt som man ser över ventilationen kan man se till att isolera elledningarna. Efter omläggningen av fläktsystemet kan man inte längre höra utländsk radio i husen. Mottagningen av kort- och mellanvåg är utstörd. Den Husbybo som vill ta del av nyheter från sitt hemland, bjuds i stället 50 perioder växelström – det låter som en bergbort i radion.

Utom att undanröja hinder för de boende att lyssna på radio, kunde man följa allmännyttiga Solnaföretaget Signalistens exempel och hjälpa hyresgästerna att se de TV-kanaler de önskar genom att hjälpa till med montering av parabolerna på hustaken.

På sistone har Svenska Bostäder ryckt upp fastighetsskötseln. Nya bovärdar och miljövärdar har anställts. De är ambitiösa och trevliga och gör ett bra jobb. Men det behövs ännu mer för att komma ikapp allt som fattas. Vi har också märkt att visst underhåll skjuts upp under de diskussioner som förs om upprustning av fastigheterna. Det är inte acceptabelt att folk ska behöva leva med läckor i kök och badrum, mögelskador, dåliga spisar och kylskåp eller flagnande färg i väntan på en upprustning som kommer att ta flera år.

Ett stort antal lägenheter är tomställda, i synnerhet i det så kallade referenskvartret, men även på andra håll i Husby och på Sibeliusgången i Akalla. Det skapar otrygghet för dem som bor kvar. Det kyler ut husen. Och det är oförsvarligt i ett Stockholm som lider av bostadsbrist. Vid en varsam renovering minskar behovet av evakueringsbostäder.

Järvafältet är vår främsta fritidstillgång. Där gör dagisbarnen utflykter, skolbarn orienterar och har lektioner, pensionärer promenerar. Det plockas bär och blommor. På vårar och somrar ordnas väldiga utomhusfester, till exempel i samband med det kurdiska och iranska nyårsfirandet, det återkommande arrangemanget Midsommar Latino eller eritreanernas traditionella fest vid midsommar. På vintrarna anläggs utmärkta skidspår.

Järvafältet är också ett kulturresevat där hundra nötkreatur från Hästa 4H-gård håller landskapet öppet och i hävd. Järvafältet är en del av Stockholms gröna kilar. En naturresurs som bidrar till artrikedomen i fauna och flora, och som fungerar som en frisk lung i stadslandskapet. I Igelbäcken trivs fortfarande den känsliga grönlingen, vilket visar att fältet inte är förorenat.

De förslag som finns i Vision Järva att bygga radhus i kanten av fältet, motsätter vi oss. Det skulle innebära en privatisering av vår skog, en avstängning av entrén till fältet och Husby gård. Dessutom finns småhus redan på mycket nära håll på ömse sidor om Husby i Kista och Akalla. Skär man av fältet är skadan irreversibel. Om man vill förbättra kommunikationen mellan Norra och Södra Järva ska man inte dra bussar över fältet. En spårväg längs Kymlingelänken är ett vida bättre alternativ. För övrigt är E18 det största hindret för den som vill cykla eller gå till fots mellan stadsdelarna, man får gå lång omväg för att ta sig fram under vägen. E18 måsteäckas över och Järvafältet och gröna partier mellan stadsdelarna bevaras.

Vision Järva vill göra satsningar på kultur och ungdom. Det ser vi gärna. Väl fungerande bibliotek och institutioner som Vår teater är viktiga. Mötesplatser där föreningar kan träffas utan att det kostar pengar behövs. Ungdomsgårdar och fritidshem är viktiga, och en nysatsning på dem vore välkommen. En institution i stil med Fryshuset skulle behövas i den här delen av staden. Det behövs lokaler och arenor för både kulturella aktiviteter, utomhusidrotter och inomhusidrotter, som basket, inomhusfotboll, innebandy osv. Däremot motsätter vi oss bestämt att Järvafältets gröna lunga skärs av med utomhusarenor och äventyrsbad på Järvafältet. Vi tror heller inte att hussägarna som bor i parhusen i Kista nere mot Järvafältet är intresserade av att få sådan verksamhet utanför sina tomtplättar. När det handlar om bad är det underligt att Husbybadet som byggts med en – visserligen liten utomhusdel – är stängt på somrarna. Vid de undersökningar som gjorts om folks önskemål om en meningsfull fritid, brukar orörd natur, stigar att promenera på, vara det absolut allra högst prioriterade. Det är ytterligare ett skäl att bygga sportanläggningar och arenor i andra delar av området än ute på Järvafältet.

Det är viktigt med utbildning av både barn och vuxna. Det stora antalet invandrare gör det särskilt angeläget. Extra satsningar på de kommunala skolorna, med specialpersonal och mindre klasser är viktigt inte minst för att nyanlända barn ska kunna lära sig svenska. Men det gäller också att ta vara på de språkliga resurser och internationella erfarenheter som vårt område är så rikt på. Vi har hittills bara sett hur skolor läggs ner, den trenden måste brytas.

Vidareutbildning av vuxna, att tillvarata utbildning och yrkeskunskaper som Järvaborna har med sig från sina hemländer är en utmaning, som kräver insatser från samhället.

Det är känt att hälsoläget i våra förorter är sämre än i andra delar av staden. Det kräver extra satsningar på våra vårdcentraler och läkarmottagningar, inte nedläggningar och nedskärningar. Senast har personalstyrkan skurits ned till hälften vid Rinkebys vårdcentral och Folk tandvården försvunnit från Husby.

Även om förvärvsfrekvensen är mycket högre på Norra Järva än vad folk tror så finns det många som inte arbetar, och en större andel hemmafruar, till exempel invandrarkvinnor med flera barn. Det ställer också krav på särskilda insatser, aktiviteter som går att förena med livet i förorten.

Att området till största delen befolkas av människor med utländskt ursprung är spännande och stimulerande. Man möter många kulturer i en integrerad stadsdel. Människors olika bakgrund, utbildning, språkkunskaper är en väldig potential som långt ifrån utnyttjas i den utsträckning som vore möjlig. Men koncentrationen av invandrare är samtidigt baksidan av en allt hårdare uppdelning av bostadsmarknaden, där mera centrala delar av staden genom utförsäljning av hyresrätter, och ökade bostadskostnader stängs för dem som inte har mycket pengar. Innerstaden blir mer och mer segregerad, med spridningseffekter till förorterna. Den integrering som pågår i våra förorter störs av att invandrare diskrimineras på arbetsmarknaden. Men det är inte bostadsortens fel. Om området har dålig status beror det dels på att det sprids en vrångbild av invandrantäta förorter, men dels också på att underhåll och skötsel varit så

eftersatta. Om lägenheter, hus och den yttre miljön sköttes bättre, skulle dess status också höjas och fler människor än idag aktivt söka sig till vår gröna oas!

Bland de boende finns ett starkt engagemang. Det är därför viktigt att man säkrar de boendes rätt till inflytande, att man faktiskt tar till sig deras åsikter och önskemål. Att den demokratiska processen förankras. Så som de politiska styrgrupperna för Järvalyftet från början konstruerades och fungerade förankrades inte en demokratisk process. Vänsterpartiet valde därför att lämna styrgruppen. Nu måste ett första steg vara att faktiskt skicka ut den fullständiga versionen av Vision Järva 2030 till samtliga hushåll på Järva tillsammans med information om hur den demokratiska dialogen ska organiseras. Dokumentet behöver också finnas tillgängligt på flera språk. Remisstiden måste utsträckas till hela hösten, remissvaren sammanställas och någon form av storrådslag organiseras av staden i alla berörda stadsdelar i stil med Järva Sociala Forum, där Vision 2030 och idéer som väcks i remissvaren kan diskuteras innan beslut tas i kommunfullmäktige. Det samråd som förutskickas i visionen måste leda till att de boende kan påverka processen så att vi får en varsam upprustning med utgångspunkt från Järvabornas önskemål och behov till rimlig kostnad så att folk kan bo kvar!

Vi motsätter oss alla idéer om att sälja ut fler fastigheter i Husby, vare sig till privata värdar eller genom ombildning till bostadsrätter. Det är Svenska Bostäders ansvar gentemot sina hyresgäster att återbetala sin stora skuld efter år av eftersatt underhåll. Vi är övertygade om att det också finns vägar att ge verklig makt och ansvar åt de boende inom allmännyttan!

Ersätтарыttrande gjordes av Lukas Forslund (c) som instämmer i Alvendals m.fl. förslag till beslut..

Trafik- och renhållningsnämnden

Reservation anfördes av Jan Valeskog m fl (s) enligt följande

1. Kontorets förslag till beslut godkänns i huvudsak.
2. Därutöver anføres följande:

Det är viktigt att framhålla att utveckling varken kan bestå i ett projekt eller i enbart fysiska åtgärder. Idag trycker kommunen fyrfärgsfoldrar och talar om ett "Järvalyft". Samtidigt drar man undan viktiga förutsättningar för en utveckling genom förändrade resursfördelningssystem, nedlagda verksamhetslokaler, minskad offentlig, social och kommersiell service i många ytterstadsstadsdelar. För boende i Rinkeby, Tensta, Husby och Akalla är det lika viktiga frågor som formen och färgen på husen. Utveckling måste ses i ett helhetsperspektiv där offentlig och kommersiell service, samt social utveckling, väger lika tungt som den fysiska miljön.

Det är också uppenbart att den tilltänkta bebyggelsen mot Järvafältet inte kommer att kunna tillföra stadsdelarna de nya kvaliteter som vore önskvärt. De aktuella stads-

delarna borde istället kompletteras med bostäder som är passande för stora barnfamiljer. Exempelvis skulle radhus och mindre flerfamiljshus planeras, eftersom en storskalig bebyggelse redan finns representerad i området.

Reservation anfördes av ledamoten Kajsa Stenfelt och tjänstgörande ersättaren Sebastian Wiklund (båda v) enligt följande

Se (v) reservation i miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Äldrenämnden

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Leif Rönngren m fl (s), ledamöterna Margareta Johansson (v) och Eivor Karlsson (mp) enligt följande

Förslaget belyser inte utvecklingen ur de äldres perspektiv. Andelen äldre i området kommer att öka kraftigt fram till år 2030. De flesta kommer troligen att vilja bo kvar i sin ordinarie bostad så länge som möjligt. Närheten till släkt och vänner såväl som tillgång till personal som behärskar olika språk underlättar också ett kvarboende.

Men det måste även finnas olika former av trygghetsboenden, servicehus, seniorboenden och särskilda boenden som lämpar sig för äldres olika behov. Behovet av heldygnssorg måste tillgodoses. Det bör också finnas möjlighet till kompletteringsbebyggelse.

En undersökning visade, när det gäller tryggheten på Järvaområdet, att 90 % av de tillfrågade såg brottsligheten som ett problem i området. Trots att antalet brott är lägre än i staden som helhet.

När området nu rustas upp är det viktigt att ta ett samlat grepp om helhetsmiljön. Bättre belysning, ödsliga och undanskymda platser bör byggas bort eller blir upplysta. Även polisens närvaro är viktig. Ökad trygghet och minskad brottslighet i stadsdelen är viktigt för alla. Inte minst för de äldre.

Visionen bör kompletteras med konkreta planer på att underlätta för rörelsehindrade. Handikapprådet påpekar att visionen helt saknar funktionshindersperspektiv. Detta måste rättas till. Handikapprådet konstaterar också att inget handikappförbund finns bland remittenterna. Vilket det naturligtvis borde ha gjort.

Om Vision Järva hade arbetats fram enligt ursprungsförslaget med delaktighet från de boende och övriga aktörer i området hade inte de äldre och funktionsnedsatta glömts bort. För att skapa en vision som håller även när den ska genomföras är nyckeln delaktighet och inflytande.

Järvalyftet måste planeras så att det blir en positiv förändring för de boende. Samråd med de boende är en grundbult i förändringsarbetet. Upprustningen av Järva kan, rätt utförd, stå som modell för upprustningar av andra miljonprogramsområden. Därför är det mycket viktigt att Järvalyftet blir ett exempel på hur man kan renovera med

respekt för de boende och med hänsyn till miljön. De renoveringar som nu görs ska hålla i flera decennier – då är det viktigt att det blir bra från början.

Hyrorna bör förbli rimliga även efter renoveringen, så att alla som bor i Järva ska ha råd att bo kvar. Hyresgästerna har redan betalat för renoveringen genom bristande underhåll under många år. Hyresrätt bör fortsatt stå för en betydande del av bostadsbeståndet. Med bevarade grönområden på Järvafältet och en väl fungerande kollektivtrafik borde Järva kunna bli en än mer attraktiv stadsdel för både gammal och ung.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Ornina Younan (s), ledamöterna Eva Andersson (s), Rune Olofsson (s) och Azad Hassan (s) enligt följande

Det är viktigt att framhålla att utveckling varken kan bestå i ett projekt eller i enbart fysiska åtgärder. Idag trycker kommunen fyrfärgsfoldrar och talar om ett "Järvalyft". Samtidigt drar man undan viktiga förutsättningar för en utveckling genom förändrade resursfördelningssystem, nedlagda verksamhetslokaler, minskad offentlig, social och kommersiell service i många ytterstadsstadsdelar. För boende i Rinkeby, Tensta, Husby och Akalla är det lika viktiga frågor som formen och färgen på husen. Utveckling måste ses i ett helhetsperspektiv där offentlig och kommersiell service, samt social utveckling, väger lika tungt som den fysiska miljön.

Det är också uppenbart att den tilltänkta bebyggelsen mot Järvafältet inte kommer att kunna tillföra stadsdelarna de nya kvaliteter som vore önskvärt. De aktuella stadsdelarna borde istället kompletteras med bostäder som är passande för stora barnfamiljer.

I övrigt anser vi att det är viktigt att värna om Tenstas grönområden. Ingen nybyggnation ska ske på bekostnad av grönområden.

En satsning på byggnation skall också vara en satsning för att öka antalet arbetstillfällen i Tensta, fler arbetsgivare ska kunna erbjudas lokaler i området: företag, organisationer och myndigheter ska ges möjlighet till etablering i området.

Trafiksepareringen bör bibehållas och utvecklas. Ett barnperspektiv på alla nya och gamla trafiklösningar måste beaktas. Tillgängligheten för äldre och för personer med funktionsnedsättningar skall också alltid vägas in.

Skall de boende få möjlighet att medverka i utformningen av vision 2030 är remisstiden för tok för kort. Ett sådant arbete kräver mer än några öppna möten under året. Remisstiden måste förlängas. Många boende i området har inte hunnit sätta sig in i de komplicerade frågorna som Järvalyftet innebär. Remisstiden ska vara minst till 30 december.

Nätverket Järvas Framtid har skrivit ett mycket bra remissvar på Vision Järva 2030. Detta är ett viktigt dokument för att se vad en viktig del av de boende framförallt i Husby tycker om området. Man kan också se dokumentationen från Järva Sociala

Forum som hölls i Husby i maj 2008. Nätverket Järvas Framtid bör få hjälp att nå fler människor för att bli ett mer representativt nätverk över hela Järva.”

Reservation anfördes av Awad Hersi (mp) enligt följande

Se remissvar från Miljöpartiet Järva – Vision Järva 2030

Särskilt uttalande gemensamt för s+mp+v gjordes av vice ordföranden Ornina Younan (s) enligt följande

Underlaget till Vision Järva 2030 är i stort sett en tjänstemannaprodukt, och bygger mycket på det som kom fram i gluggutredningen. Vad vi saknar i Vision Järva 2030 är ett underifrånperspektiv, vad tycker Järvaborna om sin hembygd och visioner om framtiden. Det fanns mycket att hämta från de arbetsgrupper inom både Ytterstads-satsningen, Stadsdelsförnyelsen och Storstadssatsningen som tog fram visioner och praktiska förslag om Järva, det var boende på Järva som kom med förslagen. Var är de förslagen i Vision Järva 2030? Som ett exempel fattades ett beslut om utomhusbad vid Eggeby gård, med ekologisk rening av badvattnet, det är bara ett exempel på många idéer av Järvabor som skulle kunna finnas i Vision Järva 2030.

Nu får Järvaborna tycka till om Vision Järva 2030, men med en mycket kort remisstid, nej återremittera Vision Järva 2030 och låt Järvaborna få tid på sig att komma med genomtänkta förslag, bilda rådslag och för en dialog med Järvaborna.

Järvalyftet borde kunna bli en mycket positiv förändring för de boende i Järvaområdet. Upprustningen av Järva kan stå som modell för renoveringen av andra delar av miljonprogrammet. Därför är det mycket viktigt att Järvalyftet blir ett exempel för hur man kan renovera med respekt för de boende i området och med respekt för miljön. Den viktigaste utgångspunkten har dock varit Järvabornas egen syn på sina stadsdelar, säger man i Järvalyftet. Ändå har det redan beslutats en massa innan denna remissprocess kring Vision Järva 2030 kom. Järvalyftet har redan lyckats få en massa Järvabor att bli uppretade och känna sig överkörda.